

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**Trestná činnost a systémy trestní justice
v Evropě a Severní Americe
v letech 1995-2004**

**Editoři:
Kauko Aromaa
Markku Heiskanen**

Překlad:
RNDr. Čeněk Novotný

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou
a je určen pro studijní účely.

Neprodejné

Praha 2009

**Český překlad vychází s laskavým svolením vydavatele publikace European Institute for
Crime Prevention and Control při OSN - HEUNI
Helsinky, Finsko**

Přeloženo z anglického originálu: Crime and Criminal Justice Systeme in Europe and North
America 1995-2004/ Kauko Aromaa - Markku Heiskanen (eds.). – Helsinky, 2008. – 234 s.

ISBN 978-952-5333-36-7

ISSN 1237-4741

Publikační série č.55

Kopie na webových stránkách:

<http://www.akateeminen.com>

<http://www.criminaljusticepress.com>

ISBN 978-80-7338-089-2

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009

www.kriminologie.cz

Obsah

Předmluva	4
1 Úvod <i>Kauko Aromaa</i>	5
2 Trendy ve zdrojích systému trestní justice v letech 1995-2004 <i>Beata Gruszczynska a Ineke Haen Marshall</i>	7
3 Trendy v zaznamenané trestné činnosti <i>Kauko Aromaa a Markku Heiskanen</i>	43
4 Osoby, které přišly do prvního kontaktu s policií <i>Markku Heiskanen</i>	56
5 Státní zastupitelství a soudy <i>Paul Smit</i>	79
6 Trestní justice mladistvých a výzkum United Nations Survey on Crime Trends and Criminal Justice Systems <i>Steven Malby</i>	98
7 Trendy týkající se vězňů v letech 1995-2004 <i>Roy Walmsley</i>	125
8 Empirický přístup ke skupinové klasifikaci států <i>Paul Smit, Ineke Haen Marshall a Mirjam van Gammeren</i>	140
9 Měření vlivu pravidel statistických výpočtů na rozdíly v zaznamenané trestné činnosti mezi státy <i>Marcelo F. Aebi</i>	165
10 Trendy a metodologické aspekty v mezinárodním sběru statistických dat týkajících se trestné činnosti a trestní justice <i>Anna Alvazzi del Frate</i>	179
11 Závěr <i>Markku Heiskainen a Kauko Aromaa</i>	193

Předmluva

Tato zpráva je šestou v řadě zpráv HEUNI referujících o výsledcích výzkumů United Nations Surveys on Crime Trends and Operations of the Criminal Justice System in Europe and North America, předkládající data z desetiletého období 1995-2004, jejichž analýzu provedla mezinárodní pracovní skupina. Jsme velmi vděční UNODC za její velkorysou pomoc při poskytování vhodných dat pracovní skupině a rovněž za další podporu v této práci.

Pracovní skupinu tvořili tito mezinárodní experti: profesor Marcelo Aebi (Švýcarsko), dr. Anna Alvazzi del Frate (UNODC), Kauko Aromaa (HEUNI), profesorka Beata Gruszcynska (Polsko), Dr. Markku Heiskanen (HEUNI), Steven Malby (UNODC), profesorka Ineke Haen Marshall (USA), dr. Paul Smit (Nizozemsko) a Roy Walmsley (Anglie). Paní Mirjam van Gammeren spolupracovala na jedné kapitole, Sami Nevala (HEUNI) a Minna Lindqvist (HEUNI) se podíleli na validaci dat.

Pracovní skupina se sešla třikrát. Zahajovací schůze projektu byla organizována v Helsinkách společně s 25. výročním seminářem HEUNI v lednu 2007, kde bylo navrženo a prodiskutováno celkové pojetí práce. Druhá schůzka, monitorující pokrok v práci, se konala v Bologni v září 2007, a byla sdužena s výroční konferencí Evropské společnosti pro kriminologii (Annual Conference of the European Society of Criminology). Třetí schůzka se konala ve Vídni v lednu 2008, kde byly společně diskutovány rukopisy jednotlivých příspěvků.

HEUNI chce vyjádřit srdečné uznání členům pracovní skupiny za jejich čas, expertizu a obětavost při provedení tohoto mezinárodního srovnání.

Názory vyjádřené v textu jsou názory autorů a nemusí vždy odpovídat názorům institucí, ve kterých autoři pracují.

Helsinki, 25.3. 2008

Kauko Aromaa
ředitel HEUNI

1 Úvod

Kauko Aromaa

Výzkumy United Nations Surveys on Crime Trends and Operations of the Criminal Justice System sbírají základní informace o zaznamenaných trestných činech a informačních zdrojích systémů trestní justice členských států. HEUNI, která má mandát pro Evropu a severní Ameriku, analyzuje a podává zprávy o výzkumech z této části světa od úplného začátku. O prvním a druhém výzkumu publikovala HEUNI zprávu *Criminal Justice Systems in Europe. Report of the Ad Hoc Expert Group on a cross-national study on trends in crime and information sources on criminal justice and crime prevention in Europe* (1985). Třetí výzkum dokumentovala zpráva *Criminal Justice Systems in Europe and North America*, jejímiž editory byli Ken Pease a Kristiina Hukkila (1990). Za čtvrtý výzkum byly připraveny dvě zprávy s názvy *Crime and Criminal Justice in Europe and North America 1986-1990* a *Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America*, obě byly editovány Kristiinou Hukkila (1995). Podobné řešení se uplatnilo u pátého výzkumu, jehož výsledkem byly publikace *Crime and Criminal Justice in Europe and North America 1990-1994* (1985) a *Profiles of Criminal Justice Systems in Europe and North America, 1990-1994* (1999)), obě byly editovány Kristiinou Kangaspunta a spol. Výsledkem šestého výzkumu byla zpráva *Crime and Criminal Justice in Europe and North America 1995-1997*, na níž se jako editoři podíleli Kauko Aromaa a spol. (2003).

Tento svazek představuje nový přístup, který kombinuje 6., 7., 8. a 9. výzkum do jedné publikace. To odráží stav, kdy OSN zavedlo kratší časové intervaly mezi jednotlivými následujícími výzkumy tak, jak se píše v poslední kapitole tohoto svazku. Jelikož se výzkumy nyní provádějí v půlročních intervalech, analyzovat a podávat zprávu o každém výzkumu jednotlivě a v odpovídajících podrobnostech by bylo mnohem nákladnější, zvláště, kdyby zprávy měly být vyhotoveny včas pro uživatele bez zpoždění. Včasnost porovnávaných dat byla vždy problémem. Sběr hlášení jednotlivých členských států, vyhodnocování odpovědí, příprava plánu zprávy a ustavení skupiny pro vypracování zprávy, analýza dat a napsání zprávy jsou kroky, které jsou potřebné, ale zdlouhavé, způsobující zpoždění několika let, takže zprávy, získané popsáním postupem pak poskytují údaje, které se nevztahují na současný ani na předchozí rok, ale na stav před 4-5 lety.

Mnohým se toto zpoždění zdálo být příliš dlouhé pro aktuální hodnocení situace, ať už globálně, nebo jen pro jednotlivou oblast. Toto dilema částečně vyřešila UNODC publikováním některých údajů na svých webových stránkách, hned jak byly odpovědi poskytnuty členskými státy. Výhodou bylo, že zpoždění bylo tak krátké, jak jen za daných okolností mohlo být a základem byly odpovědi jednotlivých národů. Nevýhodou tohoto přístupu je, že tyto informace nejsou ověřené a zpracované, a tudíž ponechávají potenciálního uživatele bez odborné pomoci při posuzování dat. Je vysoce problematické publikovat nezpracované údaje tohoto druhu bez adekvátní interpretace.

Současná zpráva přináší zlepšení v tom, že analyzované a předkládané údaje představují období plných deseti let, s posledním rokem 2004. Desetiletý rámec umožňuje potenciálnímu uživateli nahlížet na výsledky v kontextu delšího období, kde je očividné, že většina dat, která byla použita, jsou data relativně stabilní a mění se jen pomalu. Toto pozorování podporuje názor, že i když údaje nemohou být nikdy úplně recentní, předchozí data mohou být skutečně vhodnou aproximací dneška – za předpokladu, že se ve zkoumaných zemích a oblastech neudálo nic skutečně dramatického, co by mohlo ovlivnit obecné pravidlo relativní stability.

V této publikaci nechceme reprodukovat všechny zdroje informací. Díky malým změnám je každý dotazník poněkud odlišný a opakování všech by zabralo neúměrně mnoho prostoru. Dotazníky ve všech jazycích OSN lze najít na webové adrese <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/Ninth-United-Nations-Survey-on-Crime-Trends-and-the-Operations-of-Criminal-Justice-Systems.html>

Zpráva obsahuje jedenáct kapitol. Ty jsou koncipovány tak, aby pokryly všechny hlavní body dotazníků, včetně údajů z oblasti policie, státního zastupitelství, soudů a oblasti nápravných systémů. Rovněž jsou analyzovány systémy trestní justice a jejich zdroje. Dodatečně je diskutována otázka trestní justice mladistvých. Relevantní teoretické příspěvky dále analyzují, jaký typ sdružování států by bylo rozumné uplatnit v evropském kontextu, a poskytují přehled vlivu různých pravidel výpočtů. Práce podává i přehled zkušeností, týkajících se mezinárodního sběru dat o trestné činnosti.

Cílem zprávy je ukázat potenciálním uživatelům dat týkajících se trestné činnosti na mezinárodní úrovni, co se z nich mohou naučit, a pomoci jim pochopit, jaká jsou omezení, úskalí a silné stránky jednotlivých souborů dat, které jsou nyní dostupné díky odpovědím států pro výzkumy OSN.

2 Trendy ve zdrojích systému trestní justice v letech 1995-2004

Beata Gruszczynska a Ineke Haen Marshall

2.1 Úvod

Tato kapitola poskytuje přehled o trendech z hlediska zdrojů, které jsou k dispozici pro systémy trestní justice v Evropě a severní Americe, tak jak vyplývají z 6., 7., 8. a 9. výzkumu United Nations Surveys of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems (CTS). Typicky si pod pojmem zdroje trestní justice představujeme zaměstnance, rozpočet, náklady a kapitálové prostředky (United Nations Interim Report A/Conf.169/1 1994, 18). I když by bylo velmi užitečné mít k dispozici rovněž kvantitativní údaje o prostředcích, jako jsou stupeň profesionality, kvalita vzdělání a morální bezúhonnost zaměstnanců, tyto informace zatím nejsou dostupné, zvláště ne na mezinárodním základě. Nehledě na tato omezení, výzkumy CTS poskytují užitečné mezinárodní údaje o personálních i finančních zdrojích. Bohužel, informace o rozpočtech týkajících se policie, státních zastupitelství, soudů a nápravných institucí, jsou velmi problematické z několika příčin. Údaje o financích jsou dostupné jen pro relativně malý počet států. Navíc se finance uvádějí v místních měnách, což vytváří těžkosti, jestliže dochází k pohybu kurzu jednotlivých měn. Existuje několik publikací, které analyzují údaje o finančních prostředcích týkajících se trestní justice, shromážděné pomocí CTS (Spencer 1993; Farrell a Clark 2004), ale problémy v jejich interpretaci a sporná platnost údajů dělá tyto pokusy velmi problematické. Jestliže si uvědomíme, že většina rozpočtu je vynaložena na personální náklady, je rozumné hledět na počet zaměstnanců trestní justice jako na aproximaci veřejných výdajů na tuto oblast. Proto, a v souladu s předchozími analýzami údajů o zdrojích shromážděných pomocí CTS (Marshall 1998; Mayhew 2003), neobsahuje tato kapitola údaje o financích, ale soustřeďuje se výhradně na oblast zaměstnanců trestní justice.

K analýze jsme použili data všech evropských států, vyjma těch, které mají velmi malý počet obyvatel (Lichtenštejnsko, Vatikán, Monako). Do analýzy jsme zahrnuli rovněž údaje tří států, které jsou přilehlé k Evropě (Gruzie, Turecko, Azerbajdžán - členové Rady Evropy). Kromě pouhého uvádění údajů o jednotlivých státech, poskytujeme rovněž informační přehled o jednotlivých skupinách států¹. Použili jsme následující skupiny států (1) EU 15 – jsou „staré“ členské státy EU; (2) EU 10 – „nové členské státy, které se připojily 1. května 2004; (3) „ostatní státy východní Evropy“; (4) „ostatní státy západní Evropy“ a (5) severní Amerika (Kanada a USA). Vzhledem k malému počtu států ve skupině (4) [„ostatní státy západní Evropy“, především státy EFTA (European Free Trade Association), které nepatří do EU: Island, Norsko a Švýcarsko)], jsme tyto státy v některých analýzách zahrnuli do skupiny EU 15.

Je nutné vydat určité varování, co se týče dat, uváděných v této kapitole. Je důležité zdůraznit hned na začátku, že hlavním nedostatkem následujících analýz je to, že údaje nejsou zdaleka kompletní. Existuje řada států, které nikdy nedodaly požadované informace, na druhé

¹ EU15: Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, VB: Anglie a Wales, VB: Severní Irsko, VB: Skotsko; EU 10: Kypr, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litevsko, Lotyšsko, Makedonie, FYR (bývalá Federativní republika Jugoslávie), Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko; „Ostatní státy západní Evropy“: Island, Norsko, Švýcarsko; „Ostatní státy východní Evropy“: Bulharsko, Chorvatsko, Rumunsko, Turecko, Albánie, Arménie, Azerbajdžán, Bělorusko, Gruzie, Moldávie, Rusko, Ukrajina; severní Amerika: USA a Kanada.

straně je však i několik málo států, které poskytly údaje ve všech čtyřech výzkumech. Protože se snažíme poskytnout výpověď o trendech a změnách, týkajících se zdrojů trestní justice v průběhu 10 let (1995-2004), nekompletní údaje jsou zvláště problematické. Proto jsme do některých analýz zahrnuli jen státy, které vyplnily všechny čtyři výzkumy.

Tato kapitola je rozdělena do sedmi podkapitol. V prvních čtyřech podkapitolách jsou porovnávány údaje o zaměstnancích policie, státních zastupitelstvích, soudů a nápravných zařízení (nejnovější údaje z roku 2004, údaje o trendech ve vývoji za roky 1995-2004) a tato data jsou použita k popisu jednotlivých států a rovněž k srovnávání skupin států. Pak následuje krátký přehled týkající se počtů a složení všech pracovníků systému trestní justice v Evropě a severní Americe. Šestá podkapitola se zaměřuje na rovnováhu mezi pohlavími u zaměstnanců trestní justice v dané oblasti. Kapitulu uzavíráme přehledem a shrnutím nejdůležitějších údajů z CTS o zaměstnancích systému trestní justice.

2.2 Policie

Počet zaměstnanců policie je nejvhodnějším a relativně přímočarým měřítkem kapacity nebo síly policejní moci, i když problémy mohou vznikat při tom, zda klasifikovat některé funkce jako policejní (Bayley 1985). 6., 7., 8. a 9. CTS definuje policii nebo „sektor prosazování spravedlnosti“ jako jakýkoliv „Veřejný úřad, jehož hlavní funkcí je prevence, zjišťování a vyšetřování trestné činnosti a zadržování obviněných pachatelů.“ V některých státech tyto funkce vykonávají vojenské nebo para-vojenské síly nebo síly národní bezpečnosti. To je důvod, proč je osoba, odpovědná za vyplnění dotazníku OSN žádána, aby „se pokusila co nejvíce omezit odpovědi na vlastní policii, na rozdíl od národních gard nebo milice.“ Dotazník rovněž specifikuje „v případě, že existuje mnoho místních mocenských složek, uveďte, prosím, údaje o těchto složkách, jestliže je to možné.“ Rovněž doporučuje, aby „údaje, týkající se podpůrného personálu (sekretářky, úředníci apod.) byly vyřazeny z odpovědí.“² V 9. výzkumu byla přidána zvláštní kategorie: „Celkový policejní personál určený pro boj s organizovaným zločinem“ (Tab. 1 v CTS dotazníku, neuváděná v této publikaci).

Před vlastním výzkumem dat o policii, je třeba vyslovit varování. Některé údaje mohou být sporné, což odráží nemožnost shrnout často velice komplexní policejní systém podle jednoho souhrnného měřítka. Další problém se týká definice „policejní zaměstnanci“: zahrnuje rovněž civilní zaměstnance, nebo je omezen jen na uniformované policejní příslušníky pod přísahou? CTS nezahrnuje specifika pro soukromé bezpečnostní agentury či soukromou policii (ochranka), což je významné opomenutí, vzhledem k obrovskému nárůstu sektoru privátní bezpečnosti za posledních pár desetiletí. Ve skutečnosti je v některých zemích v současnosti více soukromých agentů než veřejných policistů.

Tabulka 2.1A této kapitoly představuje údaje o policejním personálu (na 100 000 obyv.), vyplývající z 6., 7., 8. a 9. CTS. Ze 44 států Evropy³ a severní Ameriky, které jsou zkoumány v naší analýze, se jen 16 zemí zúčastnilo všech čtyř výzkumů, 11 států tří výzkumů, šest států odpovídalo ve dvou výzkumech, osm jenom v jednom výzkumu, a tři státy (Arménie, Bulharsko a Rusko) neposkytly žádné údaje o policii. Chybějící údaje jsou problémem, zvláště pro roky 2003 a 2004 (9. výzkum), kde 19 zemí neposlalo požadovaná data.

² Předchozí výzkumy se dotazovaly na údaje o zaměstnancích policie skládajících přísahu/uniformovaných a civilních policejních zaměstnancích odděleně. Od 6. výzkumu toto rozdělení zaniklo.

³ Velká Británie hlásí údaje odděleně pro Anglii a Wales, Skotsko a Severní Irsko.

2.3 Počet příslušníků policie

Tab. 2.1 ukazuje počty příslušníků policie na 100 000 obyvatel – v pořadí od nejvyššího k nejnižšímu – pro rok 2004, nebo pro poslední rok, kde byly údaje dostupné. Tabulka jasně ukazuje, že ve velikosti policejních sil jsou značné mezinárodní rozdíly (směrodatná odchylka je 151).

Tab. 2.1. Počet příslušníků policie na 100 000 obyvatel v roce 2004 (nebo v posledním dostupném roce)

Stát	Počet	Stát	Počet
Gruzie	966	Skotsko	314
Kypr	682	Maďarsko	309
Severní Irsko*	583	Irsko	306
Itálie	565	Rakousko*	304
Makedonie**	484	Německo*	303
Portugalsko	464	Lucembursko	293
Česká republika	463	Španělsko	288
Malta	445	Island	273
Chorvatsko	436	Ukrajina	268
Turecko	429	Polsko	264
Azerbajdžán*	404	Anglie a Wales	262
Lotyšsko	403	Estonsko	260
Slovensko	394	Norsko	248
Albánie	375	Nizozemsko**	225
Řecko***	373	Francie**	211
Slovinsko*	358	Švýcarsko	211
Belgie	357	Rumunsko	211
Moldávie	340	Dánsko	195
Litva	334	Kanada	189
USA*	326	Švédsko	189
Bělorusko	325	Finsko	159

* údaje z roku 2002

** údaje z roku 2000

*** údaje z roku 1997

Tab. 2.1a. Policejní síly podle skupin států

Police 2004	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny	352,0	319,7	149,4	158,7	965,7
EU 15	317,0	303,2	122,4	158,7	582,6
EU 10	391,1	376,3	123,4	260,0	681,6
Ostatní státy západní Evropy	244,0	247,9	31,5	210,8	965,7
Ostatní státy východní Evropy	423,6	389,4	207,3	210,6	965,7
USA a Kanada	257,8		97,0	189,2	326,4
EU 15 + ostatní státy západní Evropy	306,1	290,5	115,9	158,7	582,6

[Pro vysvětlení skupin států viz poznámka 1]

Polovina států má podíl policie menší než 320 na 100 000 obyvatel. Podíl kolísá od nízkého (159 ve Finsku) k vysokému (966, nebo skoro 1000) v Gruzii. Skandinávské státy (Norsko, Dánsko, Švédsko, Finsko), společně s Nizozemskem, Francií, Švýcarskem a Kanadou, vykazují nízké hodnoty. Nízký podíl mají většinou státy západní Evropy (Estonsko a Rumunsko jsou výjimkou). To je v kontrastu se státy v nejvyšší čtvrtině, které přísluší k různým skupinám.

Srovnání mezi jednotlivými skupinami států ukazuje, že obecně EU 15 (+ ostatní státy západní Evropy) mají nižší podíl policejních sil (průměrně 317, nebo 306, jestliže počítáme EU 15 + ostatní státy západní Evropy), následují krajiny EU 10 (391) a “Ostatní státy východní Evropy” mají nejvyšší podíl (424). Mezi státy západní Evropy mají nejnižší podíl skandinávské krajiny (Finsko, Švédsko, Dánsko, Norsko); nejvyšší Severní Irsko, Itálie a Portugalsko – nad 450.

Skupina států severní Ameriky zahrnuje jen dva státy (Kanada a USA), a tyto dva státy se významně liší, co se týče velikosti policejních sil. Kanada má nízký podíl policejních sil (kolem 189), což je podobné jako u států západní Evropy, zatímco USA mají mnohem vyšší podíl – kolem 326.

Ve skupině států EU 10 rovněž jsou významné rozdíly ve velikosti policejních sil: nejvyšší podíl je na Kypru, v České republice a na Maltě (682, 463, 445 v daném pořadí), nejnižší v Estonsku a Polsku (kolem 260).

Stojí za zmínku, že nejvyšší různorodost v podílu policie byla nalezena u “ostatních států východní Evropy” (tj. u těch, které 1.5. 2004 nevstoupily do EU). Tato skupina má jak nejvyšší průměrný podíl (424), tak nejvyšší míru variace (207). I když státy, náležící do skupiny “ostatní státy východní Evropy”, lze nalézt v celém rozsahu tabulky, většinou se soustřeďují na horních příčkách. Jenom dva státy z této skupiny (Ukrajina a Rumunsko s podílem 268 a 211, v daném pořadí) mají méně než 300 policistů na 100 000 obyv. Tyto relativně vysoké počty policejních sil v postkomunistických krajinách střední a východní Evropy, nejsou překvapením, když si uvědomíme, že velké množství policistů bylo důležité pro ochranu vlády a k donucování obyvatel dodržovat pořádek⁴. Policejní kultura v postkomunistických zemích se radikálně lišila od západních krajin. Komunistický režim dával policejním úředníkům široké pravomoci; ještě dnes mají obyvatelé tendenci oceňovat práci policie mnohem níže než v západních krajinách. V této souvislosti stojí za zmínku existence významných rozdílů mezi západními zeměmi a bývalými komunistickými státy vzhledem

⁴ Veřejný pořádek byl v socialistických zemích velmi důležitý; to bylo hlavně chápáno jako udržování pracujících a ostatních sociálních skupin v tichosti, tj. bez manifestací.

k záznamům o přestupcích a pachatelích. Princip “nízké zločinnosti a vysoké objasňenosti” býval dobře znám v krajinách střední a východní Evropy a může mít vliv na policejní statistiku i v dnešní době.

Počínaje 9. výzkumem, byly přidána zvláštní kategorie: „celkový počet policejních zaměstnanců určených pro boj s organizovaným zločinem“ (Tab. 1, s. 7 dotazníku CTS). Jen 15 států vyplnilo tuto informaci; to znamená, že ostatní státy buď nevyčlenily policejní zaměstnance pro boj s organizovaným zločinem, nebo neposkytly tuto informaci. Stojí za zmínku, že jen dva EU 15 státy (Itálie a Portugalsko), tuto informaci poslaly.

2.4 Trendy ve vývoji policejních sil

Jak bylo poznamenáno výše, ve velikosti policejních sil existují významné rozdíly mezi jednotlivými státy. Je to pochopitelné, jestliže si uvědomíme, že státy se liší v množství prostředků poskytovaných pro veřejnou bezpečnost, v historické důležitosti policie, v rozsahu úkonů, které má policie provádět, v povaze a míře pouliční trestné činnosti apod. Kromě rozdílů v počtech policejních sil mezi státy, počet policistů kolísá s časem rovněž v jednotlivých státech. S nárůstem pozornosti věnované kriminalitě a veřejné bezpečnosti v celém západním světě, dalo by se očekávat že velikost policie poroste ve většině zemí. Na druhé straně jsme rovněž svědky rostoucího spoléhání se na soukromé ochranky, s nímž bychom přirozeně očekávali pokles nebo stabilizaci policejních sil. CTS nám dovoluje sledovat změny ve velikosti policejních sil napříč Evropou a severní Amerikou. Proto, zatímco předchozí část poskytovala spíše statistický aktuální obraz rozdílů ve velikosti policejních sil mezi jednotlivými zeměmi při použití nejnovějších dostupných dat, nyní se soustředíme na dynamiku velikosti policejních sil mezi jednotlivými oblastmi, při použití údajů z období deseti let 1995-2004.

Je poučné provést mezinárodní srovnání jak v kolísání (trendech), tak v aktuální úrovni počtu policejních zaměstnanců. Obr. 2.1 ukazuje dostupné statistické výsledky týkající se úrovní a trendů ve vývoji policejních sil pro různé skupiny zemí: EU 15 + ostatní západní státy (1), EU 10 (2), ostatní východní státy (3) a severní Amerika (4). Prosím, všimněte si, že, aby se dodržela srovnatelnost, byly zahrnuty pouze země, pro které máme údaje za posledních deset let⁵. To znamená, že skupiny jsou nekompletní a nezahrnují všechny státy, které do nich teoreticky patří (viz poznámka 1 pro kompletní seznam států) (například v obr. 2.1 je severní Amerika představována Kanadou).

⁵ Kdybychom zde zahrnuli státy s neúplnými daty, každý rok by byl zastoupen různou kombinací zemí, což by vedlo k zavádějícím výsledkům.

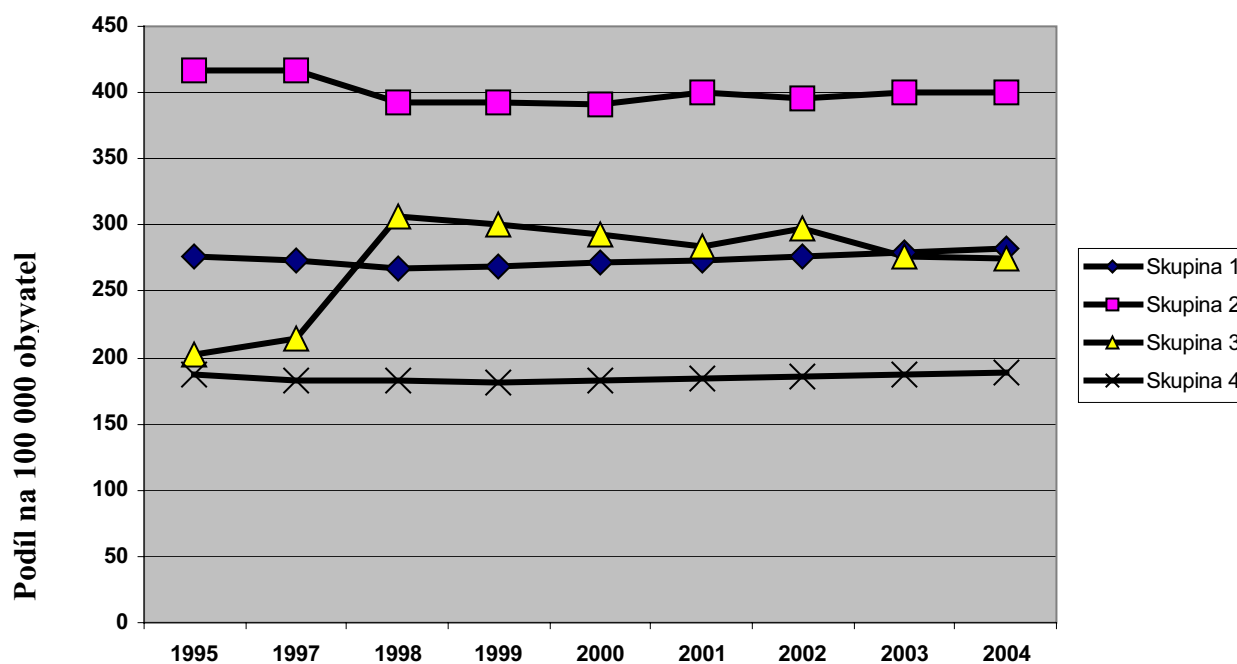
Tab. 2.2 Průměrný podíl zaměstnanců policie na 100 000 obyv. pro skupiny států podle jednotlivých let

Skupina*	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skupina 1	277	273	267	269	272	274	276	280	283
Skupina 2	417	417	393	392	391	400	396	400	400
Skupina 3	203	215	307	301	293	284	297	276	275
Skupina 4	188	183	182	181	182	184	186	188	189

* V obrázku jsou skupiny definovány takto:

- Skupina 1 EU 15 + ostatní státy západní Evropy: Dánsko, Anglie a Wales, Finsko, Island, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko, Švédsko a Švýcarsko
- Skupina 2 EU10: Kypr, Česká republika, Estonsko, Litva, Polsko
- Skupina 3 ostatní státy východní Evropy: Moldávie, Rumunsko
- Skupina 4 severní Amerika: Kanada

Obr. 2.1 Průměrný podíl zaměstnanců policie na 100 000 obyvatel pro skupiny států podle roků

Obr. 2.1 ukazuje, že za období 1995-2004 existují v počtech policejních zaměstnanců významné a stále rozdíly mezi jednotlivými skupinami států. To je ve shodě s tím, co jsme pozorovali dříve při analýze nejnovějších dat (viz. Tab. 2.1). Obecně lze říci, že během desetiletého období měly státy EU 15 nejnížší úroveň policejních zaměstnanců [nižší podíl v severní Americe vyplývá z údajů z Kanady; kdyby data poskytnutá USA byla k dispozici za každý rok a mohla být použita v analýze, průměrný podíl pro skupinu severní Ameriky by byl pravděpodobně blíže průměru EU15]. Nejvyšší průměrný podíl za desetileté období měly státy EU 10 (zastoupené zde Kyprem, Českou republikou, Estonskem, Litvou a Polskem). Jenom dvě země (Moldávie, Rumunsko) ze skupiny “ostatní státy východní Evropy” poskytly údaje za desetileté období: jejich společný podíl je blízký úrovni pro EU 15. Za druhé, zjistili jsme, že průměrný trend ve vývoji pro jednotlivé skupiny je stabilní – celkově zde nejsou žádné výrazné výkyvy (ale pamatujme, že pracujeme pouze s malým počtem států, kde jsme měli údaje za všechny roky).

2.5 Velikost policejních sil a míra trestné činnosti

Míra kriminality je “sociálně vytvářena” policií. I když máme tendenci používat policejně zaznamenané zločiny jako indikátor úrovně trestné činnosti, existuje stále větší řada prací, které dokazují, že kriminální statistiky jsou produktem spojení organizačních postupů a kriminálního chování. Množství registrovaných trestných činů závisí na mnoha faktorech, jedním z nich je tendence hlásit tyto činy, která je dána úrovní společnosti z hlediska víry a spoléhání se na činnost policejních sil a jejich efektivitu. Je rovněž možné, že úroveň zaznamenaných trestných činů lze vztahovat k dostupnosti policejních úředníků, jejich sledování stížností občanů a vyplňování potřebných formulářů. Tuto možnost jsme zkoumali, když jsme posuzovali vztah mezi mírou národní kriminality (jak je uváděná v CTS) a podílem policie (oboje v přepočtu na 100 000 obyvatel). Tab. 2.3 ukazuje, jak státy mohou být klasifikovány na základě úrovně hlášené trestné činnosti a podílu policejních sil za pomoci kvartilů⁶. Byly pozorovány dvě protichůdné tendence: za prvé, nízká úroveň trestné činnosti a relativně vysoký podíl policejního zastoupení se vyskytují společně (okénko 13 a 14, 9 a 10 – většinou státy střední a východní Evropy). Za druhé, relativně vysoká míra trestné činnosti a nižší policejní podíl se mění společně (okénko 3, 4, 7 a 8 – většinou státy západní Evropy). Tyto výsledky ilustrují komplexní vztah mezi policií a kriminalitou. Raději než vyslovit nadměrně zjednodušený a velice pravděpodobně mylný závěr, že existuje příčinný vztah mezi (nízkým) policejním zastoupením a (vysokou) mírou trestné činnosti, dává mnohem větší smysl závěr, že národní odlišnosti v míře zaznamenaných trestných činů odrážejí mnohočetné faktory, jako je rozdílný systém registrace kriminality a odlišný sklon v hlášení trestné činnosti policii. Například, ve většině zemí střední a východní Evropy není registrační systém příliš restriktivní a často opomíjí v policejních statistikách drobnou trestnou činnost⁷.

⁶ Kombinace kvartilů nám umožňuje porovnat “umístění” zemí vzhledem ke dvěma proměnným: míře trestné činnosti (zaznamenané policií) a míře policejního zastoupení (počet policejních zaměstnanců na 100 000 obyvatel).

⁷ Podle Aebi (2007), je míra trestné činnosti ve státech střední a východní Evropy mnohem častěji podhodnocována než ve státech západní Evropy (Gruszczyńska a Gruszczyński 2005).

Tab. 2.3 Míra zaznamenané trestné činnosti proti míře policejního zastoupení – kvartily

		Míra trestné činnosti			
		1Q	2Q	3Q	4Q
Míra policejního zastoupení	4Q	(13) Azerbajdžán* Kypr Gruzie Makedonie býv. Federativní republika Jugoslávie** Turecko	(14) Chorvatsko Česká rep. Portugalsko	(15) Itálie Malta	(16) Severní Irsko
	3Q	(9) Albánie* Bělorusko Republika Moldova	(10) Řecko Lotyšsko Litva Slovensko	(11) Slovinsko* USA*	(12) Belgie
	2Q	(5) Španělsko** Ukrajina	(6) Irsko Polsko	(7) Rakousko* Maďarsko Lucembursko*	(8) Německo* Island Skotsko
	1Q	(1) Rumunsko	(2) Estonsko	(3) Francie** Norsko** Švýcarsko****	(4) Dánsko Anglie a Wales Finsko Nizozemsko Švédsko Kanada

Poznámka: údaje jsou z roku 2004, pokud není uvedeno jinak

* údaje o policii a trestné činnosti z roku 2002

** údaje o policii a trestné činnosti z roku 2000

*** údaje o policii a trestné činnosti z roku 1997

**** údaje o policii z roku 2004, údaje o trestné činnosti z roku 2003

2.6 Státní zástupci

Srovnávat údaje o státních zástupcích je obtížnější než srovnávat údaje o příslušnicích policie. Ve skutečnosti povaha a velikost služeb státních žalobců závisí na právní tradici a soudním systému, které se země od země liší. Proto musíme v analýze prokuratury brát v úvahu roli a kompetenci úřadu státního žalobce v jednotlivých zemích. Existují významné rozdíly v postavení a pravomocích státních zástupců mezi jednotlivými státy. V některých státech patří do kompetence státního žalobce rovněž ukládání alternativních trestů, úloha při civilních a administrativních jednáních, odvolávání se k soudům vyšší instance, a kontrola provedení soudního rozhodnutí. Je třeba zdůraznit, že kromě počtu státních zástupců, je rovněž důležitá organizace úřadu státního zástupce⁸. Z důvodů údajů a časového omezení jsme v naší současné

⁸ Různé úlohy a kompetence státních zástupců určuje a uvádí seznam Evaluation Scheme vyhotoveném CEPEJ (European Judicial Systems 2006).

analýze omezili svá pozorování pouze na jednoduché srovnání počtů zaměstnanců státních zastupitelství.

Definice personálu státních zastupitelství se v průběhu 6.-9. výzkumu OSN nezměnila: „zaměstnanci prokuratury“ se mají chápat jako vládní úředníci, jejichž povinností je zahajovat a vést trestná jednání ze strany státu proti osobám obviněným ze spáchání trestného činu⁹. V dotazníku se žádalo, aby státy uvedly údaje bez zahrnutí podpůrného personálu (sekretářky, úředníci apod.). 9. výzkum přidal otázku týkající se „celkového počtu zaměstnanců prokuratury jejichž náplní práce je boj s organizovaným zločinem“¹⁰.

2.7 Počet státních zástupců

Tab. 2.2A ukazuje dostupné údaje o zaměstnancích státních zastupitelství (na 100 000 obyv.) podle 6., 7., 8. a 9. CTS. Pouze 13 zemí z oblasti Evropy a severní Ameriky poskytlo údaje do všech čtyř výzkumů (Česká republika, Anglie a Wales, Finsko, Island, Lotyšsko, Litva, Moldávie, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko a Turecko)¹¹. Jedenáct států se účastnilo tří výzkumů, 7 států vyplnilo dva výzkumy a devět států pouze jeden výzkum. Čtyři státy (Arménie, Rakousko, Norsko a Švýcarsko) neuvedly o státních zástupcích žádné údaje.

Údaje o počtu státních zástupců na 100 000 obyv. jsou uvedeny v tabulce 2.4 níže, která představuje výsledky z roku 2004 nebo v posledním dostupném roce. Vyhodnocení podle Tab. 2.4 ukazuje, že prvních deset států patří k novým členům EU nebo k ostatním státům východní Evropy. Obecně lze říci, že nejnižší podíl státních zástupců mají státy EU 15. Například v Gruzii, Rusku, Lotyšsku, Litvě, Slovensku a Ukrajině je podíl vyšší než 20, zatímco ve Francii, Irsku, Severním Irsku a Maltě je podíl nižší než 4.

⁹ Další poznámky v CTS dotazníku jsou tyto: v některých státech je státní zástupce členem zvláštního útvaru, v jiných je členem policie nebo soudu. Respondenti byli žádáni, aby uvedli název útvaru, pod kterým v dané zemi státní zástupci pracují. Jestliže ve státě působí více než jeden soudní systém (např. federální/krajské systémy nebo civilní/vojenské systémy), byli respondenti rovněž žádáni, aby uvedli odděleně informace o státních zástupcích v každém systému.

¹⁰ Pouze polovina států poskytla v r. 2003 a 2004 údaje o zaměstnancích státního zastupitelství určených pro boj s organizovaným zločinem (Albánsko, Bulharsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Malta, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Turecko).

¹¹ V letech 1998...2004 byly počty zemí, které poskytly údaje o státních zástupcích a státním zastupitelství: 22, 24, 26, 23, 26, 28, 28 v daném pořadí.

Tab. 2.4 Počet státních zástupců na 100 000 obyv. v roce 2004 (nebo v posledním dostupném roce)

Stát	Podíl	Stát	Podíl
Gruzie	34	Skotsko	9
Ruská federace*	30	Rumunsko	9
Lotyšsko	25	Makedonie *	9
Litva	23	Švédsko	8
Ukrajina	21	Belgie	8
Bělorusko	20	Finsko	7
Slovinsko	20	Kanada	7
Moldávie	19	Německo	6
Polsko	15	Lucembursko*	5
Maďarsko	15	Anglie a Wales	5
Slovensko	13	Kypr	5
Estonsko	13	Turecko	5
Albánie	13	Řecko*	4
Chorvatsko	13	Itálie	4
Island	12	Nizozemsko	4
Azerbajdžán	12	Španělsko*	4
Dánsko*	11	Francie	4
Portugalsko	11	Severní Irsko*	2
Bulharsko	11	Irsko	2
Česká republika	10	Malta	2
USA	10		

* údaje za rok 2002

** údaje za rok 2000

*** údaje za rok 1997

Tabulka 2.4a Statistika o podílu státních zástupců podle skupin států

Státní zástupci 2004	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	11,1	9,6	7,7	1,5	33,5
EU 15	5,8	5,3	3,0	1,6	11,2
EU 10	14,0	13,8	7,4	1,5	24,6
Ostatní státy západní Evropy	..				
Ostatní státy východní Evropy	16,1	12,7	8,9	4,6	33,5
Severní Amerika	8,1	..	2,1	6,6	9,6
EU 15 + ostatní státy západní Evropy	6,1	5,4	3,3	1,6	11,8

[Pro vysvětlení skupin států, viz poznámka 1]

Existuje značná variabilita mezi jednotlivými státy uvnitř skupin. Mezi EU 10 mají nejvyšší podíl Lotyšsko, Litva a Slovensko – kolem 20 a více, nejnižší Kypr – 5 a Malta – 2. Když se podíváme na skupinu ostatních států východní Evropy, rovněž zaznamenáme vysoký průměrný podíl s výjimkou Turecka (4). Ve skupině států EU 15, podíl kolísá od vysokého (nad 10) v Dánsku a Portugalsku, k nízkému (4 nebo méně) ve Francii, Irsku, Itálii, Nizozemsku, Severním Irsku a Španělsku¹². Obecně vyšší podíl zaměstnanců státních zastupitelství ve státech východní a střední Evropy je pravděpodobně pozůstatkem vlivu období SSSR, kde prokurátor (nebo státní zástupce) disponoval značnou pravomocí, větší autoritou a množstvím funkcí než v zemích západní Evropy.

2.8 Trendy týkající se velikosti státních zastupitelství

Dynamiku v podílu státních zástupců můžeme zkoumat pouze u 33 států, které poskytly alespoň dva údaje v období 1995-2004. Ve většině států počet státních zástupců stoupl.

Obr. 2.2 (a Tab. 2.5) ukazují statistické údaje týkající se úrovně a trendů vývoje počtu zaměstnanců státních zastupitelství u jednotlivých skupin států. Opět musíme upozornit na to, že skupiny zde představují pouze část všech států.

Tab. 2.5 Průměrný podíl státních zástupců na 100 000 obyv. pro skupiny států podle jednotlivých let

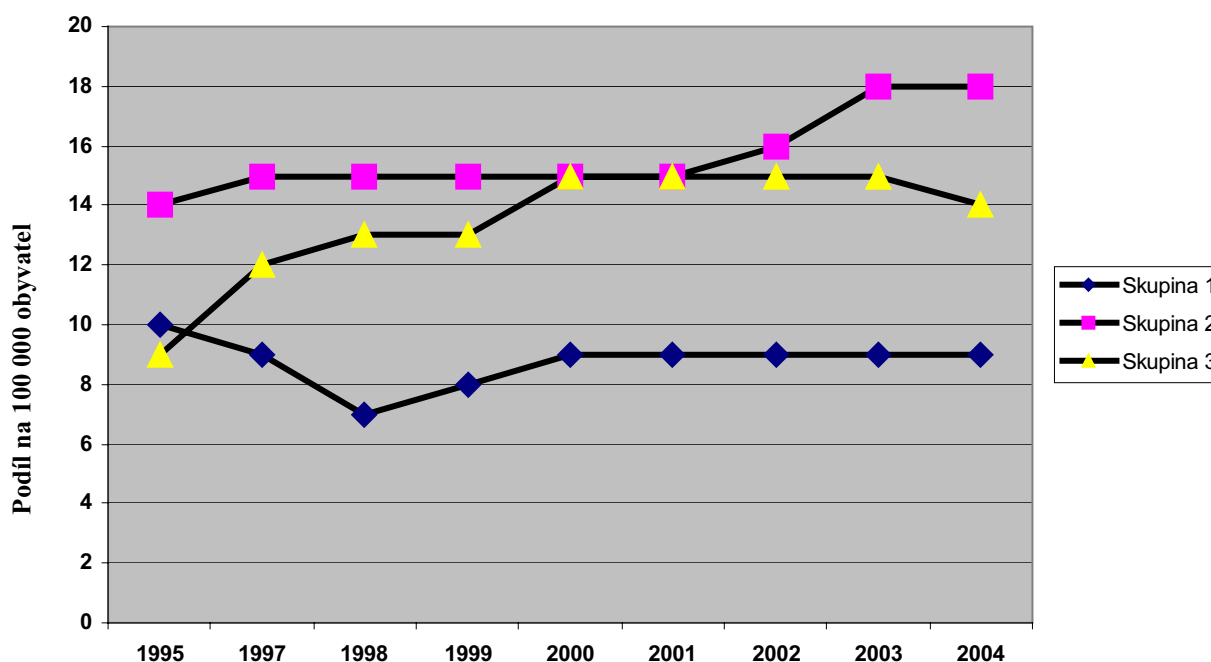
Skupina*	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skupina 1	10	9	7	8	9	9	9	9	9
Skupina 2	14	15	15	15	15	15	16	18	18
Skupina 3	9	12	13	13	15	15	15	15	14

* V obrázku jsou skupiny definovány takto:

Skupina 1	EU 15: Finsko, Portugalsko, Švédsko
Skupina 2	EU10: Česká republika, Lotyšsko, Litva, Slovensko, Slovinsko
Skupina 3	Ostatní státy východní Evropy: Moldávie, Rumunsko
Skupina 4	Kanada a USA: žádné dostupné údaje

¹² Žádné údaje se netýkají Rakouska.

Obr. 2.2 Průměrný podíl státních zástupců na 100 000 obyvatel pro skupiny států podle let

Obr. 2.2 potvrzuje naše dřívější pozorování (viz. Tab. 2.4), že státy západní Evropy – obecně a postupem doby – mají tendenci mít nižší počet státních zástupců než nové EU státy a některé jiné státy východní a střední Evropy. Tendence ve vývoji má u skupiny západních států dost stabilní charakter s relativně rovným úsekem po roce 1998. Na druhé straně skupiny představující nové členské státy EU vykazují konzistentní vzestupnou tendenci.

2.9 Soudci

Snahu brát do úvahy zvláštní charakteristiky národních právních systémů při vyhodnocování údajů o policii a státních zastupitelstvích jsme rovněž uplatnili v případě soudů ve vztahu k právnímu systému. To znamená, že při posuzování počtu zaměstnanců v soudnictví je nezbytně nutné mít na paměti rozdíly mezi anglosaským obecným právem a systémem kontinentálního (občanského) práva (Kuhry a spol. 2004).

Dokument UN specifikuje rozdíl mezi “profesionálními soudci” a “laickými soudci”. Člen první skupiny “je chápán jako státní činitel na plný nebo částečný úvazek, oprávněný projednávat občanské, trestní a jiné případy, včetně odvolacích soudů, a účastnit se řízení na soudním dvoře”. [přisedící soudci a smírčích soudců jsou zahrnuti]. Druhá skupina “má být chápána jako osoby, vykonávající stejné funkce jako profesionální a smírčí soudci, ale kteří se nepovažují a nejsou považováni ani jinými za profesionální členy soudního systému”. 9. výzkum přidal kategorii “celkový počet profesionálních a smírčích soudců určených pro boj s organizovaným zločinem”. Pouze čtyři státy, Česká republika, Malta, Slovensko a Turecko, poskytly údaje na tuto část otázky.

Podobně jako tomu bylo v případě policie a státních zastupitelství, údaje o soudcích neposkytly všechny státy. V 9. CTS, poskytlo informaci o profesionálních soudcích 34 států, v 8. CTS 31 států, a 7 států tak učinilo v 7. CTS. Pouze 18 států poskytlo úplné údaje ve všech 4 výzkumech, 10 států ve třech výzkumech, 8 států ve dvou výzkumech a 4 (Řecko, Lucembursko, Rusko a Švýcarsko) pouze v jednom. Šest států (Arménie, Rakousko, Řecko, Kazachstán,

Nizozemsko a Norsko) neposkytlo žádné údaje o profesionálních soudcích (detaily viz. Tab. 2.3A v Annexu).

2.10 Počet soudců

Tab. 2.6 ukazuje počet soudců na 100 000 obyv. za rok 2004 (nebo poslední dostupný rok). Stejně jako jsme pozorovali u zaměstnanců policie a státních zastupitelství, mezi státy, které poskytly údaje do výzkumu, existuje vysoký stupeň variability v počtu soudců na 100 000 obyv.

Tabulka 2.6 Počet soudců na 100 000 obyv. v roce 2004 (nebo v posledním dostupném roce)

Stát	Podíl	Stát	Podíl
Ruská federace*	46	Dánsko	13
Chorvatsko	43	Itálie	12
Slovinsko	39	Skotsko	12
Makedonie	32	Ukrajina	11
Česká republika	28	USA**	11
Maďarsko	27	Albánie*	11
Polsko	26	Švédsko	11
Slovensko	25	Švýcarsko*	11
Belgie	23	Bělorusko	10
Řecko***	21	Francie	9
Bulharsko	20	Malta	9
Litva	19	Španělsko**	9
Německo	18	Turecko	8
Estonsko	17	Moldávie	8
Rumunsko	17	Gruzie	8
Lucembursko*	17	Severní Irsko*	7
Island	16	Kanada*	7
Portugalsko	15	Anglie a Wales	5
Lotyšsko	14	Azerbajdžán	4
Kypr	13	Irsko	3
Finsko	13		

* údaje za rok 2002 (Kanada 2003)

** údaje za rok 2000 (USA 2001)

*** údaje za rok 1997

Tabulka 2.6a Statistika o podílu soudců podle skupin států

Soudci 2004	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	16,2	13,1	10,2	3,1	46,4
EU 15	12,4	12,3	5,6	3,1	22,8
EU 10	21,7	22,0	8,9	8,8	39,1
Ostatní státy záp. Evropy	13,4	..	4,0	10,6	16,3
Ostatní státy vých. Evropy	18,2	11,1	14,4	4,0	46,4
Severní Amerika	8,8	..	3,2	6,5	11,0
EU 15 + ostatní státy záp. Evropy	12,5	12,3	5,3	3,1	22,8

[Pro vysvětlení skupin států, viz poznámka 1]

Polovina států měla méně než 13 soudců na 100 000 obyvatel. Irsko nahlásilo nejnižší počet profesionálních soudců (3 na 100 000), Ruská Federace byla na nejvyšší pozici se 46 soudci na

100 000 obyvatel. Skupina států severní Ameriky (USA a Kanada) měla nejnižší podíl profesionálních soudců (9), následovala skupina “starých” států EU 15 (12). Státy EU 10 měly v průměru nejvyšší podíl (22), těsně následovány “ostatními státy východní Evropy” (18). 8 států, které se umístily na nejvyšších příčkách patřilo buď do EU 10 nebo do skupiny “ostatních států východní Evropy” (Ruská federace, Chorvatsko, Slovinsko, Makedonie, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko). Pouze dva státy z EU 15 patřily k deseti státům s nejvyšším podílem (Belgie s podílem 23, následována Řeckem s podílem 21). Je mnohem těžší vysledovat nějaký typ chování u států s nižším podílem, méně než 10 (Francie, Malta, Španělsko, Turecko, Moldávie, Gruzie, Severní Irsko, Kanada, Anglie a Wales, Azerbajdžán a Irsko).

2.11 Trendy ve vývoji počtu soudců

Obr. 2.3 (a Tab. 2.7) níže ukazují dostupná statistická data v úrovni a trendech ve vývoji v počtu profesionálních soudců u jednotlivých skupin států. Opět musíme upozornit na to – protože jsme zahrnuli pouze státy s úplnými záznamy, že skupiny představují pouze část všech států.

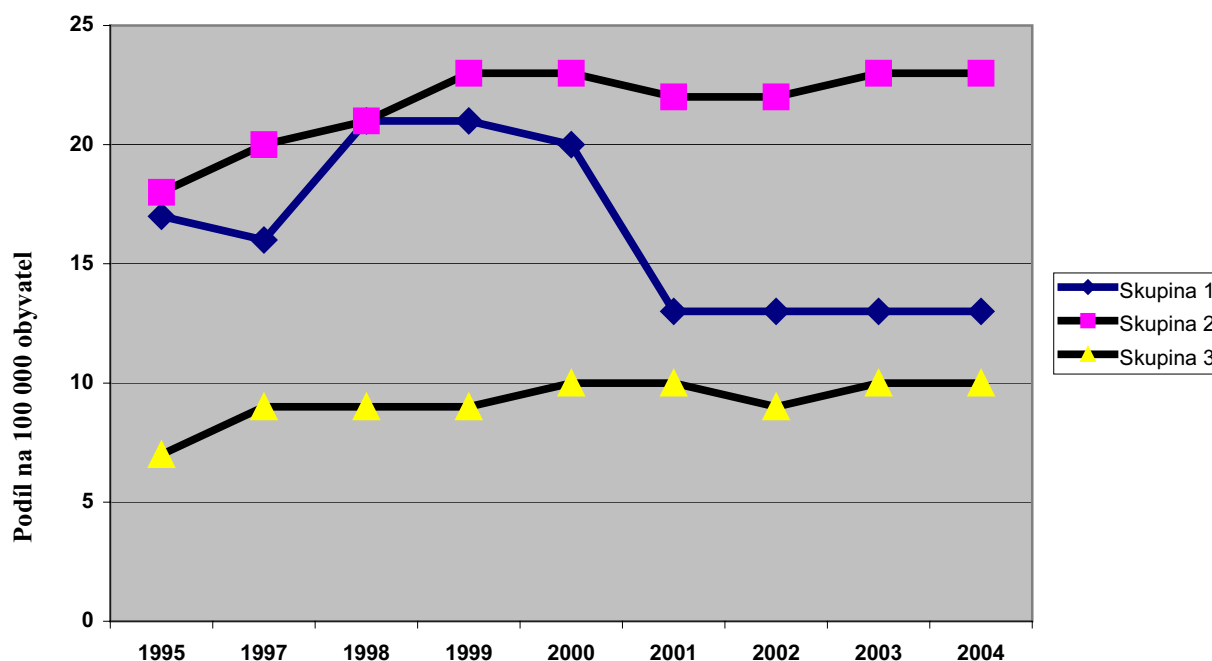
Tab. 2.7 Průměrný podíl soudců na 100 000 obyv. pro skupiny států podle jednotlivých let

Skupina*	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skupina 1	17	16	21	21	20	13	13	13	13
Skupina 2	18	20	21	23	23	22	22	23	23
Skupina 3	7	9	9	9	10	10	9	10	10

* V obrázku jsou skupiny definovány takto:

Skupina 1 EU 15 + ostatní státy západní Evropy: Finsko, Island, Švédsko
 Skupina 2 EU10: Kypr, Česká republika, Lotyšsko, Litva, Slovensko, Slovinsko
 Skupina 3 Ostatní státy východní Evropy: Azerbajdžán, Bělorusko, Moldávie, Rumunsko
 Skupina 4 Severní Amerika: bez dostupných údajů

Obr. 2.3 Průměrný podíl soudců na 100 000 obyvatel pro skupiny států podle let

Obr. 2.3 naznačuje, že státy EU 10 (přestavované zde Kyprem, Českou republikou, Lotyšskem, Litvou, Slovenskem a Slovinskem) – za období 1995-2004 – vykazují průměrně vyšší stupeň podílu profesionálních soudců a rovněž dost konzistentní vzestupný trend. To může být vysvětleno přechodným obdobím a většími požadavky na soudní rozhodnutí ve sporech. Skupina “ostatních států východní Evropy” (představována zde Azerbajdžánem, Běloruskem, Moldávií a Rumunskem) vykazuje podobný (mírně) vzestupný trend, ačkoli při poměrně nižších průměrných hodnotách než skupina EU 10 (což odráží fakt, že několik států této skupiny s vysokým podílem není zahrnuto do této části analýzy, protože nedodaly údaje za celé období 1995-2004). Detaily viz. Tab. 2.3a v Annexu). Trend v západní Evropě (reprezentované Islandem, Finskem a Švédskem – pouze tři státy této skupiny poskytly údaje za celé časové období) je méně jasný. Průměrný podíl soudců ve státech západní skupiny je vyšší než u EU 10 – což je v rozporu s našim pozorováním provedeným na základě Tab. 2.6 (výše), která odráží jen nejnovější údaje (a ne průměrné údaje za léta 1995-2004).

2.12 Zaměstanci nápravných zařízení

Fyzická separace osob v zabezpečených ústavech (věznicích) patří obecně k nejpřísnějším možným formám trestu. Počet, typ a kvalita nápravných zařízení jsou důležitým ukazatelem “trestní atmosféry” ve státě. Při mezinárodním srovnání “počtu osob ve vazbě” (ať už před nebo po soudu a odsouzení) se potýkáme se všemi obecnými problémy, které jsou spojeny se srovnávacím výzkumem, a navíc s těmi, které vyplývají z národních odlišností při počítání zadržených, používání počtu uvězněných proti rozdílu uvězněných/propuštěných, apod. (viz Walmsleyho kapitola o uplatnění trestu odnětí svobody v této publikaci). V této části podáváme zprávu o údajích, shromážděných podle velmi jednoduchého aspektu vězenského systému: velikosti personálu nápravných zařízení. Dřívější dotazníky CTS se dotazovaly na údaje o “personálu věznic pro dospělé (trestnice nebo nápravné ústavy), podle pohlaví a funkce”, a to samé v případě nápravných zařízení pro mladistvé. Novější výzkumy již specificky nepožadují rozdělení podle funkcí. Místo toho se dotazník ptá na “celkový počet zaměstnanců včetně vedení, vychovatelů, dozorců a jiného personálu (údržba, jídelní služby)”. Do naší analýzy jsme zahrnuli pouze údaje, týkající se nápravných zařízení pro dospělé.

Devatenáct zemí poskytlo údaje o vězenském personálu pro 6., 7., 8. a 9. výzkum; 11 států odpovědělo na tuto otázku ve třech výzkumech; šest pouze ve dvou výzkumech a šest (Albánie, Francie, Řecko, Lucembursko, Severní Irsko a Ruská federace) odpovídalo pouze jednou (pro další informace viz Tab. 2.4A v Annexu).

2.13 Počet zaměstnanců nápravných zařízení

Nahlédnutí do Tab. 2.8 naznačuje, že ve velikosti registrovaného počtu vězenského personálu existují obrovské rozdíly. Polovina zemí má podíl nižší než 67 zaměstnanců nápravných zařízení na 100 000 obyvatel, s nejvyšší hodnotou 228 (Rusko) a nejnižší 18 (Řecko a Makedonie býv. Federativní republika Jugoslávie). Při vysokých známých počtech uvězněných osob v USA není překvapivé, že se tento stát řadí na třetí místo (145) po Rusku a Severním Irsku (173). (Vysoký podíl v Severním Irsku je založen na údajích z roku 1997 a proto je ho nutné brát s rezervou.) Ostatní státy s vysokým podílem – vyšším než 100 – jsou Lotyšsko (118) a Estonsko (109), následované Kanadou (98). Státy na nižších příčkách stupnice ve vztahu k vězenskému personálu jsou Řecko a Makedonie býv. Federativní republika Jugoslávie (oba kolem 19), Azerbajdžán (26), Island (32), Slovinsko (33), Turecko (34) a Bulharsko (36).

Tab. 2.6. Počet zaměstnanců v nápravných zařízeních na 100 000 obyv. v roce 2004 (nebo v posledním dostupném roce)

Stát	Podíl	Stát	Podíl
Ruská federace*	228	Polsko	67
Severní Irsko***	173	Skotsko	67
USA*	145	Bělorusko	65
Lotyšsko	118	Česká republika	64
Estonsko	109	Portugalsko	61
Kanada	98	Rumunsko	57
Slovensko	94	Finsko	54
Belgie	90	Chorvatsko	53
Moldávie	89	Malta	52
Nizozemsko*	88	Kypr	49
Itálie	88	Albánie	48
Litva	87	Španělsko	46
Švédsko	86	Německo	46
Anglie a Wales	85	Francie	43
Ukrajina	83	Bulharsko	36
Gruzie	76	Turecko	34
Irsko	76	Slovinsko	33
Dánsko	74	Island	32
Maďarsko*	72	Azerbajdžán	26
Švýcarsko*	68	Řecko*	19
Lucembursko*	67	Makedonie	19

* údaje za rok 2002 (Kanada 2003)

** údaje za rok 2000 (USA 2001)

*** údaje za rok 1997

Tab. 2.8a. Statistika týkající se podílu zaměstnanců nápravných zařízení podle skupin států

Vězenský personál 2004	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	72,9	66,6	39,8	18,8	228,0
EU 15	72,5	70,2	33,5	19,1	172,5
EU 10	74,4	69,4	27,3	32,9	118,4
Ostatní státy západní Evropy	50,3	..	25,6	32,2	68,4
Ostatní státy východní Evropy	67,9	55,1	55,1	18,8	228,0
Severní Amerika	121,2	..	33,2	97,7	144,7
EU 15 + ostatní státy západní Evropy	70,1	67,5	32,9	19,1	172,5

[Pro vysvětlení skupin států, viz poznámka 1]

Je obtížné najít jasnou charakteristickou hodnotu mezi jednotlivými skupinami států. Jak naznačuje sumární statistika skupinových údajů, i když existují rozdíly mezi průměrným počtem zaměstnanců nápravných zařízení mezi jednotlivými skupinami států, všechny skupiny vykazují rovněž vysoký stupeň vnitřní variability. Například ve skupině států EU15, podíl kolísá mezi nízkým –19 (Řecko) a vysokým –173 (Severní Irsko), přičemž ostatní státy EU lze najít v celém

rozmezí tabulky (viz. Tab. 2.8). Skupina “nových” států EU 10 má průměrný podíl blízký EU15 (74), ale s menší vnitřní variabilitou (směrodatná odchylka je 27, zatímco u EU15 34). Takto je Slovinsko s podílem 33 na nejnižší pozici a Lotyšsko (118) na nejvyšší pozici ve skupině států EU10. Hodnoty ve zbylých státech EU10 představují celé spektrum: Estonsko (109), Slovensko (94), Litva (87), Maďarsko (72), Polsko (67), Česká republika (64), Malta (52) a Kypr (49). Stojí za povšimnutí, že největší vnitřní variabilitu v úrovních personálu nápravných zařízení lze najít ve skupině „ostatní státy východní Evropy“ s průměrným podílem 68 (ve srovnání se 72 pro EU15 a 74 pro EU10) a velkou směrodatnou odchylkou 55. Tato skupina zahrnuje státy s nejvyššími hodnotami (Rusko – 228), středními hodnotami (Moldávie – 89, Ukrajina – 83, Gruzie – 76, Bělorusko – 65) a nízkými hodnotami (Bulharsko – 36, Turecko – 34, Azerbajdžán –26).

2.14 Trendy ve vývoji počtu zaměstnanců nápravných zařízení

Počet zaměstnanců v nápravných zařízeních ve většině států vzrostl. Obr. 2.4 (a Tab. 2.9) níže ukazují dostupnou statistiku pro jednotlivé skupiny států. Opět musíme upozornit na to – protože jsme zahrnuli pouze státy s úplnými záznamy, že skupiny představují pouze část všech států.

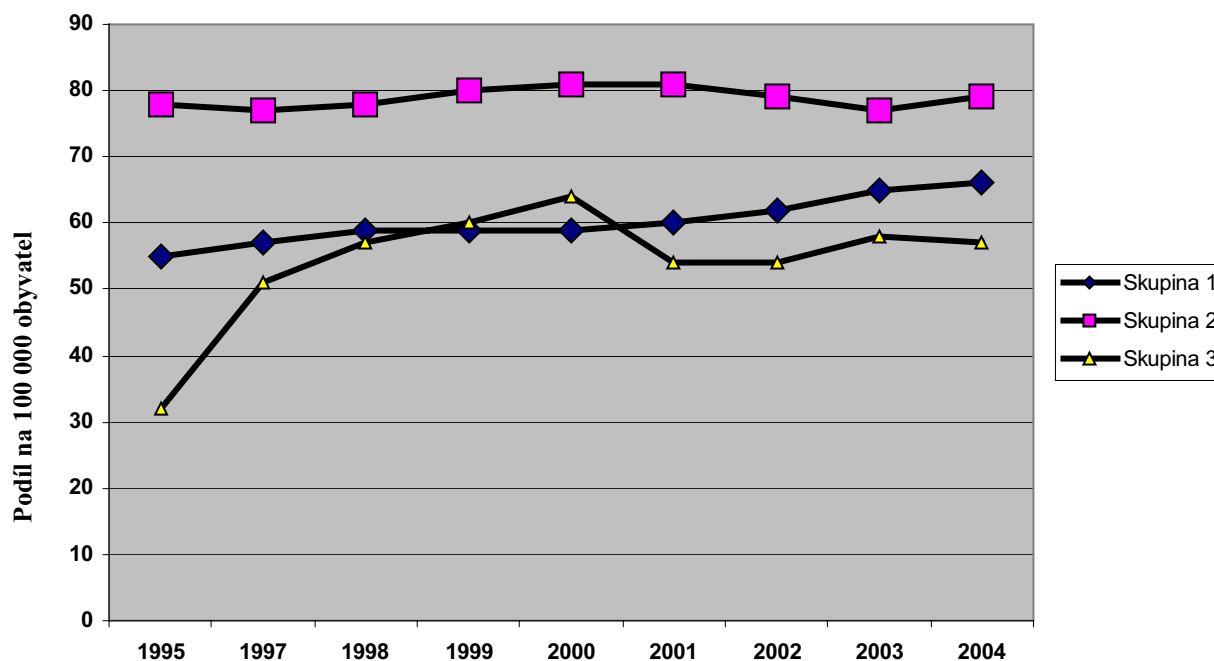
Tab. 2.9 Průměrný podíl zaměstnanců nápravných zařízení na 100 000 obyv. pro skupiny států podle jednotlivých let

Skupina*	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skupina 1	55	57	59	59	59	60	62	65	66
Skupina 2	78	77	78	80	81	81	79	77	79
Skupina 3	32	51	57	60	64	54	54	58	57

* V obrázku jsou skupiny definovány takto:

Skupina 1	EU 15 + ostatní státy západní Evropy: Dánsko, Finsko, Island, Itálie, Portugalsko, Švédsko
Skupina 2	EU10: Kypr, Česká republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Slovensko, Slovinsko
Skupina 3	Ostatní státy východní Evropy: Azerbajdžán, Moldávie, Rumunsko
Skupina 4	Severní Amerika: bez dostupných údajů

Obr. 2.3 Průměrný podíl zaměstnanců v nápravných zařízeních na 100 000 obyvatel pro skupiny států podle let

Viděli jsme, že nejnovější údaje týkající se zaměstnanců v nápravných zařízeních (uvedené v Tab. 2.8) naznačují o něco vyšší průměrný podíl zaměstnanců v nápravných zařízeních u států EU10 (74) ve srovnání s EU 15 (72); nyní nyní vidíme, že Obr. 2.8 ukazuje mnohem vyšší rozdíly v průměrném podílu těchto zaměstnanců mezi státy EU15 (představované zde Dánskem, Finskem, Islandem, Itálií, Portugalskem a Švédskem) a státy EU10 (představované zde Kyprem, Českou republikou, Estonskem, Lotyšskem, Litvou, Slovenskem a Slovinskem za období 1995-2004. Rovněž vývoj u států EU10 se zdá být dost stabilní. Trend pro “ostatní státy východní Evropy” (Azerbajdžán, Moldávie, Rumunsko) vykazuje mnohem proměnlivější a silnější vzestupný trend.

V závěru části o personálu nápravných zařízení musíme znovu zdůraznit dva důležité body, které lze aplikovat rovněž na diskusi o policii, státních zastupitelstvích a soudnictví. Za prvé, je jasné, že srovnávací závěry o trendech jsou velice ovlivněny aktuální kombinací států, které představují jednotlivé skupiny. Když se omezíme pouze na srovnávání trendů u zemí s úplnými údaji (jako jsme to učinili v Obr. 2.2, 2.5, 2.7 a 2.9), dostáváme odlišné výsledky ve srovnání s jednorázovým srovnáním států (což jsme udělali v Tab. 2.1, 2.4, 2.6 a 2.8 – se zaměřením na rok 2004 nebo nejnovější dostupný rok). Z druhé, což je možná ještě důležitější, srovnávací závěry o počtech (policie, státních zástupců, soudců a vězenského personálu) nám nedávají informaci o kvalitě služeb v trestní justici. Dobrým příkladem jsou údaje o zaměstnancích nápravných zařízení. Vysoký podíl vězenského personálu může znamenat, že ve státě je vysoký koeficient vězňů/zaměstnanců nápravných zařízení (což možná odráží individuální přístup k péči o vězně), ale rovněž to může znamenat, že stát má velké množství vězňů (t.j. vysoký podíl uvěznění) a, možná, relativně nízkou úroveň personálního zajištění.

2.15 Počty zaměstnanců nápravných zařízení a počty trestů odnětí svobody

Tab. 2.10 níže ukazuje vztah mezi počtem personálu nápravných zařízení (na 100 000 obyv.) a počtem trestů odnětí svobody (na 100 000 obyv.) (obě veličiny pocházejí z CTS). Tab. 2.10 neposkytuje jednoznačný obraz, ale naznačuje, že státy s vysokým podílem vězenského personálu mají obvykle vysoké počty uvězněných osob (okénka 15, 16, 11 a 12) a státy s nízkými počty zaměstnanců nápravných zařízení nízký počet uvězněných osob (okénka 5, 1 a 2). Žádné státy nespádají do okénka 13 (nízký počet uvězněných osob, vysoké počty zaměstnanců nápravných zařízení) nebo do okénka 4 (nízký počet zaměstnanců nápravných zařízení, vysoký počet uvězněných osob).

Tab. 2.10 Počet trestů odnětí svobody a počet zaměstnanců nápravných zařízení – kvartily

		Počet trestů odnětí svobody			
		1Q	2Q	3Q	4Q
Počet zaměstnanců nápravných zařízení	4Q	(13)	(14) Itálie Nizozemsko Severní Irsko*** Kanada	(15) Slovensko	(16) Estonsko Lotyšsko* Republika Moldova Ruská federace* USA**
	3Q	(9) Dánsko Švýcarsko*	(10) Belgie* Irsko Švédsko	(11) Anglie a Wales Maďarsko	(12) Gruzie Litva Ukrajina
	2Q	(5) Chorvatsko Kypr Finsko Lucembursko* Malta	(6)	(7) Česká republika Portugalsko Rumunsko Skotsko	(8) Bělorusko Polsko
	1Q	(1) Albánie* Island Slovinsko	(2) Francie Německo Makedonie býv. Federativní republika Jugoslávie Turecko	(3) Azerbajdžán Bulharsko Španělsko	(4)

Poznámka: údaje jsou z roku 2004, pokud není uvedeno jinak.

* obojí údaje z roku 2002

** obojí údaje z roku 2000

*** obojí údaje z roku 1997

Abychom tato pozorování mohli dát do souvislostí, potřebujeme mnohem více informací. Například, bylo by důležité znát kapacity věznic v jednotlivých krajínách a počty pomocného

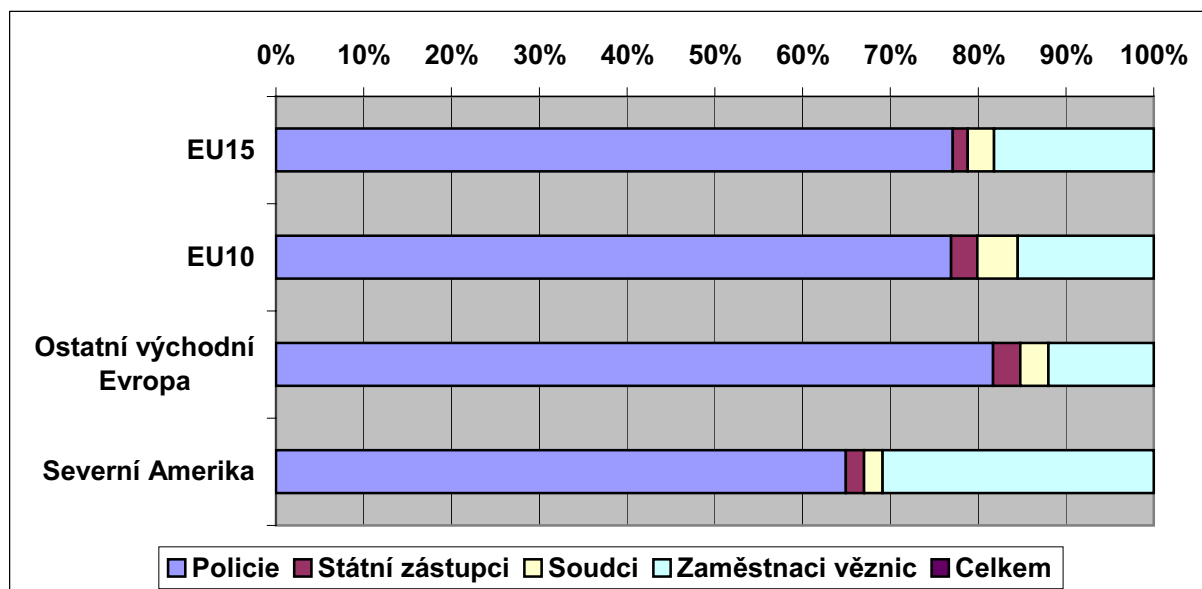
personálu. Proto nemáme k dispozici metodu, jak určit optimální počet zaměstnanců nápravných zařízení pro určitý počet vězňů.

2.16 Celkový počet zaměstnanců trestní justice

Tato část představuje souhrnný obraz počtu lidí zaměstnaných v trestní justici (policistů, státních zástupců, soudců a zaměstnanců věznic) na 100 000 obyvatel v oblasti Evropy a severní Ameriky. Učinili jsme dvě srovnání. Za prvé, jaké je pořadí států ve vztahu k jejich souhrnnému podílu zaměstnanců trestní justice (vypočteného jako součet celkového podílu policie, státních zástupců, soudců a zaměstnanců věznic). Otázkou je, jak se státy liší, s ohledem na poměr personálních zdrojů trestní justice vynaložených na policii, státní zastupitelství, soudy nebo věznice. Neuvádíme údaje týkající se trendů, jelikož počet států, které uvedly všechny údaje o policii, státních zástupcích, soudcích a vězenském personálu za celé období 1995-2004, je malý.

Tabulka 2.5A uvádí podíly na 100 000 obyv. (z roku 2004 nebo roku nejpozději dostupného) pro policii, státní zástupce, soudce a zaměstnance věznic, a souhrnné podíly těchto jednotlivých skupin společně (sloupec napravo v Tab. 5A). Nové členské státy EU mají nejvyšší celkový počet zaměstnanců trestní justice na 100 000 obyv. (505), následuje skupina “ostatních států východní Evropy” (488). Státy EU15 mají střední pozici (374), s mnohem vyšším podílem než v severní Americe (233). Samozřejmě je zde vysoká variabilita mezi státy v jednotlivých skupinách. Například Gruzie má podíl 1083 (většinou kvůli svému vysokému podílu policie), zatímco podíl Rumunska představuje asi čtvrtinu (294). Severní Irsko, s vysokým podílem 764, má skoro třikrát více lidí zaměstnaných v systému trestní justice než Francie (266). Obr. 2.5 ukazuje složení celkové pracovní síly v trestní justici.

Obr. 2.5 Rozložení pracovní síly v trestní justici, %

Tab. 2.11 Struktura pracovní síly v trestní justici podle skupin států, %*

	Policie	Státní zástupci	Soudci	Zaměstnanci věznic	Celkem
EU15	77,1	1,7	3,0	18,2	100
EU10	76,9	3,0	4,6	15,5	100
Ostatní východní Evropa	81,7	3,1	3,2	12,0	100
Severní Amerika	64,9	2,1	2,1	30,9	100

* Jestliže nebyla dostupná data z roku 2004, byly použity údaje z nejnovějšího dostupného roku; v případě, že nebyly dostupné údaje pro policii, státní zástupce, soudce a vězenský personál ze stejného roku, použily se údaje z nejbližšího dostupného roku.

Není pochyb, že - ve všech skupinách států – tvoří policie největší část pracovní síly trestní justice, přičemž hodnota kolísá od nejvyšší 82% („ostatní východní Evropa“) k nejnižší 65% (severní Amerika). Naproti tomu je v severní Americe – relativně- nejvyšší podíl personálu trestní justice zaměstnaného ve vězenství (31%), což je asi 2,5 krát více než v „ostatních státech východní Evropy“ (12%). Jak státní zástupci, tak soudci, představují relativně malou část pracovníků ve všech státech, přičemž počty soudců jsou trochu vyšší, než státních zástupců. Zdá se, že soudci a státní zástupci jsou ve skupinách EU10 a „ostatních státech východní Evropy“ v o něco významnějším postavení, než v severní Americe a skupině EU15. Je třeba si uvědomit, že tato čísla neodrážejí rozdíly mezi státy v aktuálních počtech policistů, státních zástupců, soudců a vězenského personálu; spíše odrážejí distribuci zaměstnanců uvnitř pracovníků trestní justice.

2.17 Rovnováha obou pohlaví v trestní justici

Zahrnutí otázky zastoupení obou pohlaví představuje důležitý aspekt současné politiky EU. Odpovídající zastoupení žen mezi pracovníky trestní justice – nehledě na rovnost pracovních příležitostí – má za cíl napomáhat zvýšení citlivosti vnímání práv obětí, zvýšení pozornosti týkající se domácího násilí a sexuálních útoků, a poskytování modelových rolí pro mladé ženy, což je pouze několik z mnoha dalších důvodů. I když ne všechny státy poskytly žádané informace o skladbě pohlaví mezi pracovníky trestní justice, máme dostatek údajů, abychom mohli provést některé zajímavé analýzy. Nejdříve jsme zkoumali rovnováhu pohlaví v policii, státních zastupitelstvích, soudnictví a vězenství odděleně. Pak jsme se zaměřili na rovnováhu pohlaví v celkových počtech pracovníků trestní justice. Nakonec popíšeme – kde je to možné – trendy a kolísání v zastoupení žen mezi pracovníky trestní justice.

2.18 Ženy v policejních silách

Tab. 2.12 uvádí počty žen zaměstnaných u policie v procentech celkového personálu, podle nejnovějších dostupných údajů. 10 nových členských států EU vykazuje relativně vysoké počty žen zaměstnaných u policie (průměrná hodnota 16%). Nejvyšší podíl byl hlášen v Estonsku (31%), Lotyšsku (22%) a Litvě (20%). Relativně nižší hodnoty byly hlášeny v České republice, Kypru, Maltě a Maďarsku (13%, 15%, 15% a 17%, v daném pořadí). Ve skupině EU10 mají nejnižší počty ženského personálu Slovinsko, Slovensko a Polsko – mezi 8 –11%.

V ostatních státech východní a střední Evropy je poměr žen značně nižší (7%). V Azerbajdžánu a Turecku je podíl žen zaměstnaných u policie asi 3%, následuje Rumunsko,

Bělorusko a Moldávie (5%, 6% a 6%, v daném pořadí). Nejvyšší podíl žen jsme našli v Makedonii (16%). V Albánii, Chorvatsku, Ukrajině a Gruzii je zastoupení žen okolo 8-9%.

Státy západní Evropy (EU15) mají policejní síly s lépe vyváženým poměrem pohlaví, než je tomu u skupiny „ostatních států východní a střední Evropy“; přibližně 12% policejních zaměstnanců v nich tvoří ženy. Ve Švédsku, Anglii a Walesu a Skotsku je podíl žen mezi zaměstnanci policie kolem 20% - nejvyšší v západní Evropě, následuje Nizozemsko, Irsko a Severní Irsko (19%, 17% a 16%, v daném pořadí). V Dánsku, Islandu, Belgii, Finsku a Francii hodnota kolísá od 9% do 13%. Nejnižší podíl žen v celkovém personálu byl nalezen ve Španělsku (4% v roce 2000), Portugalsku a Itálii (kolem 5%) a v Rakousku a Lucembursku (kolem 7%). V Kanadě tvořily ženy 16% policejního personálu a ve Spojených státech 10% (údaje z USA z roku 1999).

Tab. 2.12 Ženy u policie (nejnovější dostupné údaje), %

Estonsko	31,2	Malta	14,6	Slovinsko	8,0
Lotyšsko	22,4	Francie	13,3	Řecko	7,0
Švédsko	20,3	Česká republika	12,8	Lucembursko	6,8
Anglie a Wales	20,2	Finsko	11,3	Rakousko	6,3
Litva	20,1	Belgie	10,7	Moldávie	6,1
Skotsko	19,7	Polsko	10,5	Bělorusko	6,1
Nizozemí	19,2	USA	10,0	Itálie	5,3
Irsko	16,9	Gruzie	9,9	Rumunsko	5,2
Makedonie	16,7	Slovensko	9,8	Portugalsko	4,7
Maďarsko	16,7	Island	9,7	Albánie	4,6
Kanada	16,5	Dánsko	9,3	Španělsko	3,6
Severní Irsko	15,9	Ukrajina	8,8	Turecko	3,0
Kypr	15,1	Chorvatsko	8,3	Azerbajdžán	2,8

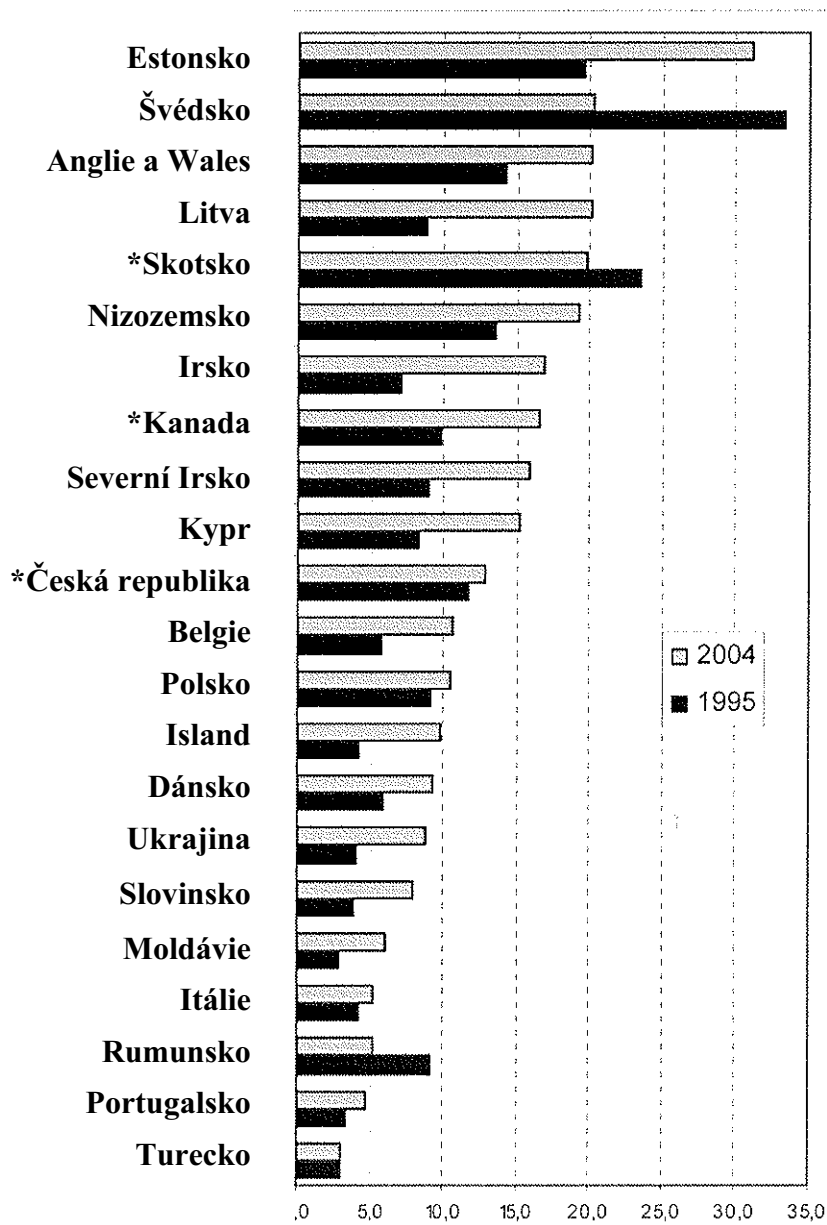
Tab. 2.12a Ženy u policie podle skupin států, %

	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	11,8	10,0	6,4	2,8	31,2
EU15	11,9	11,0	6,1	3,6	20,3
EU10	16,1	14,9	6,9	8,0	31,2
Ostatní státy západní Evropy			
Ostatní státy východní Evropy	7,2	14,6	6,0	4,7	20,3
Severní Amerika	13,3	..	4,6	10,0	16,5

2.19 Trendy v zastoupení pohlaví u policie

Údaje naznačují, že v mnoha státech došlo k významným změnám v podílu žen v policii. Další prozkoumání údajů ze 17 států, které poskytly kompletní informace umožňující srovnání mezi roky 1995 a 2004, potvrdilo pozorování, že dekáda 1995-2004 přinesla významné změny, co se týče rozložení pohlaví u policejních sil. Obr. 2.6 znázorňuje poměr mezi roky 2004 a 1995 týkající se procentuálního podílu žen u policie v 17 státech. Pouze jedna země (Turecko) nezaznamenala v období mezi roky 1995 a 2004 žádnou změnu. V Irsku, Litvě, Islandu, Ukrajině a Moldávii se počet žen v policejních službách více než zdvojnásobil. Při srovnání Obr. 2.6 s údaji o rozložení pohlaví v roce 2004 (nebo nejnovějšími dostupnými) (Tab. 2.12 naznačuje, že tento ukazatel nesouvisí vždy s rychlostí změn: například Skotsko, Anglie a Wales a Litva mají všichni 20% účast žen v policejních silách, přesto se tyto tři státy liší v rychlosti, jakým rostlo zastoupení žen mezi roky 1995 a 2004 (Litva 2,4; Anglie a Wales 1,4 a Skotsko 0,8).

Obr. 2.6 Ženy v policejních silách v letech 1995 a 2004, %

2.20 Státní zástupkyně

Státní zastupitelství jsou v rozložení pohlaví mnohem více vyvážená než policie. Údaje o ženách ve státních zastupitelstvích v roce 2004 (nebo nejnovějším možném období) jsou dostupné u 26 států. Procento žen v celkovém počtu zaměstnanců jsme nemohli vyčíslit u Albánie, Arménie, Rakouska, Bulharska, Řecka, Nizozemska, Norska, Ruské federace, Španělska a USA. Tab. 2.13 ukazuje souhrnné údaje o procentu žen ve státních zastupitelstvích u jednotlivých skupin států. (pro údaje u jednotlivých států viz Tab. 2.6A v Dodatcích).

Tab. 2.13 Ženy ve státních zastupitelstvích podle skupin států, %

	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	40,5	40,5	15,3	4,3	74,2
EU15	41,2	38,9	9,0	25,0	56,0
EU10	52,7	53,8	11,2	33,3	74,2
Ostatní státy východní Evropy	27,2	51,0	7,8	33,3	59,5

Státy EU10 vykazují – v průměru – nejvyšší podíl státních zástupkyň. Více než jedna polovina státních zástupkyň ve státech EU10 jsou ženy. Procento žen se pohybuje od 33% (Malta) k téměř 75% (Estonsko). V Litvě je podíl žen 39%, na Slovensku 48%. Na Kypru, v Polsku, České republice, Maďarsku a Lotyšsku je procento žen mezi 50 a 60%.

Ve skupině EU15 se procento státních zástupkyň pohybuje mezi 33% (Itálie) a 56% (Skotsko). Nejnižší podíl státních zástupkyň byl zjištěn v Německu, Lucembursku, Finsku a Francii (mezi 33-36%). Vyšší poměr v rozložení pohlaví na státních zastupitelstvích (50-56%) ve skupině EU15 vykazovalo Skotsko, Anglie a Wales, Portugalsko a Dánsko. Střední hodnoty byly nalezeny v Belgii, Irsku a Švédsku (41-48%).

V Kanadě byl podíl žen ve státních zastupitelstvích 44%. Bohužel, údaje ze Spojených států nejsou k dispozici.

Nejnižší hodnotu poměru pohlaví jsme našli ve skupině “ostatních států východní Evropy”. V Turecku a v Azerbajdžánu připadá pouze 1 žena na 25 státních zástupců, v Bělorusku a Moldávii je to jedna ze čtyř. Nejvyšší podíl v této skupině byl nalezen v Chorvatsku (kolem 60%) a Rumunsku (46%).

2.21 Soudkyně

Tab. 2.14 ukazuje souhrnné údaje o procentu žen v soudních službách pro jednotlivé skupiny států. Prozkoumání údajů, uváděných v Tab. 2.13 a 2.14 jasně naznačuje, že soudy v mnoha evropských státech již nejsou výhradně mužskou doménou.

Tab. 2.14 Ženy soudkyně podle skupin států, %

	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	43,1	41,4	18,4	11,4	72,4
EU15	37,2	36,5	13,3	13,5	54,9
EU10	56,2	62,9	19,5	11,4	63,4
Ostatní státy východní Evropy	42,5	50,5	22,6	11,4	70,5

V polovině států tvoří ženy více než 40% zaměstnanců soudů. Nejvyšší podíl žen soudkyň mají státy EU10. Skoro ve všech je procento žen více než 50%, se dvěma výjimkami – Kypr (31%) a Maltou (12%)¹³. Ve třech nových členských státech EU tvoří 7 z 10 soudců ženy (Maďarsko, Lotyšsko a Slovinsko). Skupina “ostatních států východní Evropy” vykazuje rovněž vysoký stupeň variability: podíl žen soudkyň se pohybuje od extrémně nízkého (Turecko 10,2%; Azerbajdžán 13,3%) k relativně vysokému (Rumunsko 65%), Musíme mít však na paměti, že tato skupina – podle definice – je dosti heterogenní “vše zastřešující” skupina, zahrnující rovněž státy, které se obvykle k “východní Evropě” neřadí. “Staré” členské státy EU mají nejnižší poměr v rozložení pohlaví mezi soudci – průměrně kolem 37%. V této skupině má více než průměrný podíl žen soudkyň Francie (61%), Dánsko (55%), Luxembursko (54%), Řecko (51%), Portugalsko (46%), Itálie (42%) a Belgie (42%). Na opačném konci spektra jsou Anglie a Wales (13%), Irsko (19%) a severní Irsko (15%).

2.22 Ženy zaměstnané v nápravných zařízeních

Tab. 2.15 ukazuje souhrnné údaje o procentu žen zaměstnaných v nápravných zařízeních pro jednotlivé skupiny států. Údaje naznačují, že personál nápravných zařízení zůstává převážně mužský. Překvapí pozorování, že situace v poměru pohlaví u zaměstnanců nápravných zařízení se zdá dost podobná ve většině států. V průměru je podíl jen o málo vyšší než 1 žena na 5 zaměstnanců. Ve zkoumaných skupinách států (EU15, 10 nových členských států EU a ostatních státech východní Evropy) jsou průměry i mediány srovnatelné. Co se týká zaměstnanců nápravných zařízení, variabilita mezi státy je značně nižší než jsme viděli při zkoumání policie, státních zastupitelství a soudů. Nejnižší počet žen mezi personálem nápravných zařízení je v Albánii (méně než 1%), Maltě (8%), České republice a Řecku (8%). Nejvyšší podíl je v Estonsku (40%); většina států hlásila mnohem nižší podíl.

¹³ Systém na Maltě a Kypru má blíže k britské tradici, kde jsou ženy méně často zaměstnány jako soudkyně, než v kontinentálním systému. Podíl v UK: Anglii a Walesu je rovný 13, v Severním Irsku 15.

Tab. 2.15 Ženy mezi zaměstnanci nápravných zařízení podle skupin států, %

	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Všechny státy	21,5	21,3	9,1	6,2	40,6
EU15	24,2	25,4	9,0	9,2	36,0
EU10	20,4	20,8	10,4	7,7	40,6
Ostatní státy západní Evropy	14,4	..	6,9	11,0	40,6
Ostatní státy východní Evropy	19,4	25,4	10,9	6,2	36,0
Severní Amerika	33,0	..			
EU15 + ostatní státy záp. Evropy	24,1	24,0	8,7	9,2	36,0

2.23 Celkový počet žen mezi zaměstnanci trestní justice

V předchozích částech jsme zkoumali rozložení pohlaví odděleně v policii, státních zastupitelstvích, soudnictví a nápravných zařízeních. V této části se podíváme na souhrnný obrázek, který nám poskytne ucelenější pohled na poměr pohlaví mezi zaměstnanci trestní justice. Tab. 2.16 ukazuje souhrnnou statistiku podílu žen mezi zaměstnanci policie, státních zastupitelství, soudů a nápravných zařízení ve všech respondentních státech Evropy a severní Ameriky.

Tab. 2.6A (Ženy mezi zaměstnanci trestní justice, v Annexu) poskytuje nejnovější dostupné údaje pro jednotlivé státy Evropy a severní Ameriky. Z těchto údajů vychází Tab. 2.16, která ukazuje vybranou statistiku, týkající se podílu žen mezi zaměstnanci trestní justice (policie, státních zastupitelství, soudů a nápravných zařízení – v %) pro všechny státy dohromady.

Tab. 2.16 Ženy zaměstnané v trestní justici, %

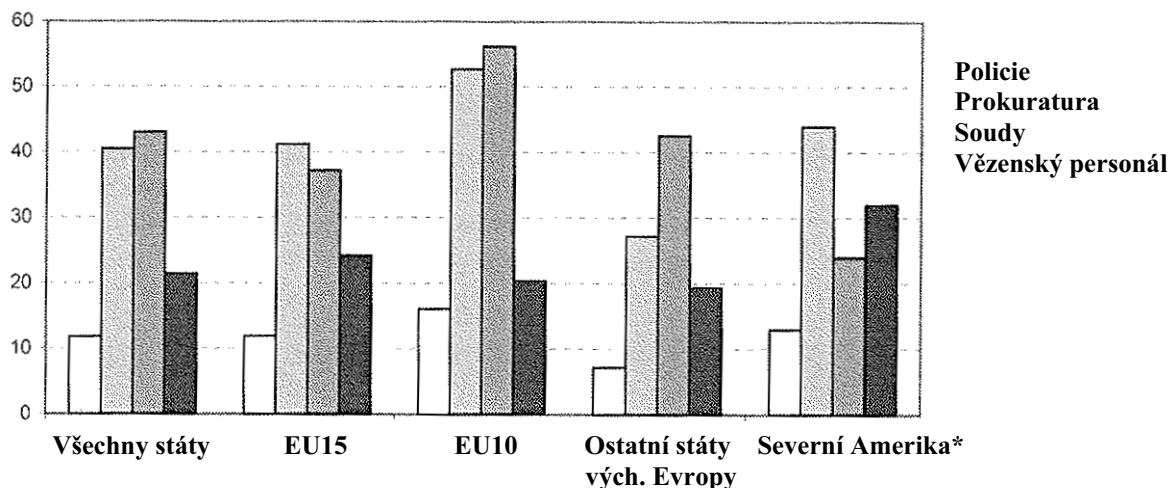
	Průměr	Medián	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Policie	11,8	10,0	6,4	2,8	31,2
Státní zastupitelství	40,5	40,5	15,3	4,3	74,2
Soudy	43,1	41,4	18,4	11,4	72,4
Personál nápravných zařízení	21,5	21,3	9,1	6,2	40,6

Není pochyb, že – obecně – nejvyváženějšími odvětvími trestní justice v oblasti rozložení pohlaví jsou soudci a státní zástupci. Jak jsme už poukázali dříve, asi 4 z 10 státních zástupců a soudců a kolem 1 z 5 zaměstnanců nápravných zařízení jsou ženy. Policejní síly zůstávají většinou mužskou doménou (skoro 9 z 10 policistů jsou muži). (viz první sloupec na Obr. 2.7). Většinu rozdílů (mezi skupinami států a mezi jednotlivými odvětvími trestní justice) jsme již podrobně diskutovali v předchozích částech. Nyní postačí vyzdvihnout několik dodatečných a nejvýraznějších rozdílů mezi skupinami států a typem zaměstnanců trestní justice.

Za prvé, nové členské státy EU (EU10) mají nejvyšší podíl žen u policie, ve státních zastupitelstvích a soudnictví, a lze je považovat za nejvyváženější skupinu v oblasti rozložení pohlaví. Za druhé, skupina “ostatních států východní Evropy” má nejnižší celkový stupeň zastoupení žen mezi zaměstnanci trestní justice (včetně nejnižšího podílu žen policistek a státních zástupkyň). Za třetí, státy západní Evropy (EU15) a severní Ameriky se dělí

o prostřední příčku. Severní Amerika má vyšší podíl žen u policie, zaměstnankyň nápravných zařízení a státních zástupkyň, zatímco EU15 má vyšší počet žen pracujících jako státní zástupkyně. Zde je na místě opatrnost. Pamatujte, že složení zaměstnanců trestní justice (zaměstnanci policie, státních zastupitelství, soudnictví a nápravných zařízení) se u jednotlivých zemí liší (viz Obr. 2.5). Celkově představuje policie převážnou část zaměstnanců trestní justice, ale i v tomto ohledu se státy liší. Proto nemůžeme učinit žádný souhrnný závěr o poměru rozložení pohlaví v celkovém počtu zaměstnanců trestní justice bez toho, abychom vzali do úvahy základní počty (něco, co jsme v této analýze neudělali).

Obr. 2.7 Ženy, zaměstnané v systému trestní justice podle skupin států, %

* Údaje o policii zahrnují Kanadu a USA, o prokuratuře a soudech - Kanadu a o vězenském personálu - USA

Poslední pozorování se týká trendů ve vývoji procentuálního podílu žen pracujících v systému trestní justice. Jestliže se zaměříme pouze na ty státy, které poskytly údaje ve všech čtyřech odvětvích systému a provedeme jednoduché počty, uvidíme, že 8 států hlásilo jasný růst ve všech čtyřech odvětvích (policie, státní zástupci, soudci a zaměstnanci nápravných zařízení) (Dánsko, Anglie a Wales, Gruzie, Island, Itálie, Moldávie, Portugalsko a Slovensko) a 11 států vykazovalo smíšený (ale většinou kladný) trend. Žádný stát nehlásil pouze negativní změny.

2.24 Souhrn a závěry

Údaje ze 6., 7., 8. a 9. výzkumu CTS o zaměstnancích trestní justice v Evropě a severní Americe poskytly základní informace o počtech a pohlaví osob, pracujících jako policisté, státní zástupci, soudci a jako personál nápravných zařízení v asi 50 státech. Je zbytečné říkat, že nelze brát statistiku týkající se velikosti policejních sil nebo počtu soudců za jasný ukazatel kvality justice, nebo dokonce za nejlepší měřítko “zdrojů trestní justice” ve státě. Jak jsme již uvedli v úvodu této kapitoly, také jiné aspekty, jako je úroveň výcviku nebo školení zaměstnanců, jejich horlivost a bezúhonnost, nebo úroveň profesionalizace, jsou pravděpodobně důležitějšími ukazateli úrovně zajišťované bezpečnosti a kvality poskytovaných “služeb”. Avšak srovnávací výzkum počtů lidí pracujících jako policisté, státní zástupci, soudci nebo zaměstnanci nápravných zařízení je důležitý tím, co nám říká o rozdílech mezi národy v prioritách, o významu historického, zákonného a politického kontextu v národních postupech používaných

trestní justici, a o způsobu, jak se jednotlivé státy přizpůsobují měnícímu se sociálnímu, ekonomickému a politickému prostředí, včetně internacionalizačních a globalizačních sil.

Analýzy uváděné v této kapitole potvrzují existenci významných rozdílů mezi státy západní Evropy (většinou staré státy EU15), novými členskými státy EU (EU10) a zbylou skupinou ostatních států střední a východní Evropy. Celkově vzato mají státy EU10 a ostatní státy střední a východní Evropy více policistů, více státních zástupců a více soudců, než státy západní Evropy a severní Ameriky. Obraz, týkající se počtů zaměstnanců nápravných zařízení je méně jasný, kromě dvou států s nejvyšším podílem věznění (Rusko a USA), které mají rovněž nejvyšší počty personálu nápravných zařízení. Při pohledu na rychlost růstu odlišných složek zaměstnanců trestní justice za období 10 let (nebo kratšího, jestliže nejsou dostupné údaje), není zřetelný žádný charakteristický oblastní nebo geo-politický typ. Převládajícím trendem je stabilita nebo mírný vzestup, s několika výjimkami, kde počet klesá. Nejsilnější celkový růst je zřetelný u počtu personálu nápravných zařízení, pravděpodobně v důsledku rostoucího trendu vyššího počtu trestů odnětí svobody ve většině států západního světa.

CTS sbírá informace o rozložení pohlaví mezi zaměstnanci trestní justice, což je užitečný nástroj při posuzování aktuálního poměru mezi oběma pohlavími. Údaje ukazují, že nejvíce rovnoprávnými oblastmi trestní justice, co se týče rozložení pohlaví, jsou soudci a státní zástupci: na každých 10 soudců nebo státních zástupců připadají 4 ženy, zatímco na 5 pracovníků nápravných zařízení pouze jedna žena. Policejní síly zůstávají převážně mužské (skoro 9 z 10 policistů jsou muži). Znovu vidíme, že existují významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami států. Nové členské státy EU (EU10) mají nejvyšší podíl žen v policii, státních zastupitelstvích a soudnictví, a lze je považovat za celkově nejvyváženější skupinu, co se týká zastoupení pohlaví. Skupina "ostatních států východní a střední Evropy" má nejnižší podíl v zastoupení žen mezi zaměstnanci trestní justice (včetně nejnižšího podílu policistek a státních zástupkyň. Státy západní Evropy (EU15) a severní Ameriky se umístily ve středu škály. Severní Amerika má vyšší podíl žen v policii, personálu nápravných zařízení a mezi státními zástupci, zatímco EU15 má vyšší podíl žen pracujících jako státní zástupkyně. S několika málo výjimkami, většina států v různých skupinách vykazuje význačný vzrůst podílu žen mezi zaměstnanci trestní justice v poslední dekádě. Stále však přetrvávají významné národní rozdíly v úrovni zastoupení žen mezi zaměstnanci trestní justice - některé státy stále hodně zaostávají, zvláště co se týká práce žen v policii a nápravných zařízeních. Pořád ještě přetrvává v příliš mnoha státech myšlenkový stereotyp, podle kterého má být policista nebo dozorce ve věznicích fyzicky silný muž – stereotyp, který byl už dávno odmítnut, když se ukázala důležitost tréninku a techniky.

V této kapitole jsme mnohokrát vyslovili varování, co se týká kvality údajů. Podobná varování vyslovili i autoři ostatních kapitol této publikace. Některé problémy s údaji získanými ve výzkumech nelze jednoduše vyřešit, protože odrážejí problémy vnitřně spjaté se srovnávacím výzkumem, jako jsou nesrovnatelné formulace zákonů a různé postupy při hlášení a zaznamenávání trestných činů. Dělalí jsme to nejlepší, co jsme mohli, a snažili jsme se být tak přesní, jak jen to šlo, při určování, do jaké míry údaje ve skutečnosti odrážejí národní rozdíly ve formulaci, hlášení a zaznamenávání. Jeden zvlášť důležitý metodologický problém, kterým trpí naše analýzy – a rovněž analýzy našich kolegů – se týká toho, co by - v principu – problémem nemělo být – chybějící a neúplné údaje. Ne všechny státy odevzdaly CTS průzkumy, některé odevzdaly jeden, nebo několik, a často byly části žádaných informací ponechány nevyplněné. Nedostatek údajů vážně ohrozil možnost provádět analýzu trendů za celé desetileté období. Protože pouze omezený počet států poskytl údaje za celé období 10 let, naše srovnávání skupin států bylo rovněž kompromisem: pouze malý počet států byl schopen reprezentovat celou skupinu. Analýzy údajů o zaměstnancích trestní justice poskytují zajímavé a užitečné náhledy o rozdílech a podobnostech mezi státy. Doufáme, že budoucí výzkumy CTS budou úspěšnější při dosahování vysoké míry návratnosti a vyplnění.

Závěrem lze říci, že internacionalizace a globalizace, nové formy trestné činnosti a nové postupy při vyvíjení trestné činnosti, vyvíjejí rostoucí tlak na "zdroje" systému trestní justice. Je stále jasnější, že pouhý počet zaměstnanců zapojených do systému trestní justice není

rozhodujícím faktorem při určování, jak efektivní a zdatný je stát ve zvládnání otázek bezpečnosti a prosazení zákonů. Nejvíce efektivní státy jsou ty, které jsou otevřeny novým technikám, správnému náboru zaměstnanců, výcviku a řízení.

Reference

- Aebi, M.F. – Aromaa, K. – Barclay, G. - Aubusson de Cavarlay, B. – Gruszczynska, B. - von Hofer, H. – Hysi, V. – Jehle, J-M. – Killias, M. – Smit, P. – Tavares, C. (2006): *European Sourcebook of Crime and Criminal Statistics*. Second edition, Boom Juridische uitgevers-WODC, 2003, 268 s. <http://www.wodc.nl>
- Blank, J.L.T (ed.): *Public Provision and Performance*. Amsterdam : Elsevier, 2000.
- Blankenburg, E.(2000): *Legal Culture in Five Central European Countries*. WRR Scientific For Government Policy, Working Document, W111, The Hague
- Blankenburg, E.(2001): *Indicators of Growth of the System of Justice in Western Europe of the 1990's: The legal profession, courts, litigation and budgets*.
- Coping with Overloaded Criminal Justice Systems. The Rise of Prosecutorial Power across Europe*, Jehle H.-M., Wade M (eds.). Springer 2006.
- European judicial systems. Edition 2006 (2004 data)*. (2006). European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Council of Europe.
<http://www.coe.int/t/dgl/legalcooperation/cepej>
- Gruszczynska, B. - Gruszczynski, M. (2005): *Crime in Enlarged Europe : Comparison of Crime Rates and Victimization Risks*. Transition Studies Review, Volume 12, Issue 2, 12/2005, s. 337-345.
- Kuhry, B. – Smit, P. – Backbier, E. - van de Torre, Ab (2004): *Law and order*. Public Sector Performance. An international comparison of education, health care, law and order and public administration, SCP Social and Cultural Planning Office, The Hague.
- Marshall, I.H. (1998): *Operation of the Criminal Justice System*. In: Kangaspunta, K. – Joutsen, M. – Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice System in Europe and North America 1990-1994*. Heuni : Publication Series No. 32, s. 54-114.
- Mayhew, P. (2003): *The Operation of the Criminal Justice Systems*. In: Aromaa, K. – Leppä, S. – Nevala, S. – Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-1997*. Heuni, Publication Series No. 40, s. 84-149.
- Newman, G. – Howard, G.: *Resources in criminal justice (1999)*. Global report on Crime and Justice, New York, Oxford, Oxford University Press.

Příloha – tabulky ke Kapitole 2

Tab. 2.1A Počet zaměstnanců policie na 100 000 obyvatel

Stát	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Průměrná meziroční změna za 1995-2004 v %
Albánie		495				405	375			
Rakousko						311	304			
Azerbajdžán						404	404			
Bělorusko								354	325	
Belgie	14	14					358	350	357	
Chorvatsko		421				520	448	453	436	
Kypr	585	611	632	625	618	678	666	662	682	1,7
Česko	428	402	433	438	446	448	459	470	463	0,9
Dánsko	197	190	192	193	195	193	192	192	195	-0,1
Anglie a Wales	246	245	244	241	237	235	242	251	262	0,7
Estonsko	334	302	282	249	265	260	258	262	260	-2,8
Finsko	159	153	155	155	158	160	160	159	159	0,0
Francie			196	205	211					
Gruzie			273	287	261			1058	966	
Německo	303	314	309		292		303			
Řecko	367	373								
Maďarsko			292	297	288	283	287	308	309	
Island	227	226	227	230	237	282	286	278	273	2,1
Irsko	301	300	303	306	307			301	306	
Itálie	552	537	544	558	559	553	564	562	565	0,3
Lotyšsko			411	404	400	452	441	389	403	
Litva	481	510	363	388	364	349	337	345	334	-4,0
Lucembursko						281	293			
Makedonie			417	473	484					
Malta						459	464	462	445	
Moldávie	169	168	376	371	369	370	380	342	340	8,0
Nizozemsko	195	197	196	197	198	203	212	230	22ř	1,6
Severní Irsko	684	678				614	583			
Norsko			234	241	248					
Polsko	258	261	255	259	263	263	259	262	264	0,2
Portugalsko	436	452	454	465	480	450	442	459	464	0,7
Rumunsko	238	242	237	232	218	199	213	210	211	-1,3
Skotsko	374	394				300	303	306	314	
Slovensko			369	368	374	386	376	394	394	1,1
Slovinsko	197	251	296	306	317	358				
Španělsko	129	127	300	292	288					
Švédsko	281	257	186	183	181	181	181	182	189	-4,3
Švýcarsko	201	203	202	198	202	206	204	206	211	0,5
Turecko	204	227	234	240	246			422	429	
Ukrajina	461	468						266	268	
USA	251	256		249		326	326			
Kanada	188	183	182	181	182	184	186	188	189	0,1

- vypočteno, jestliže byly dostupné údaje za každý rok v období 1995-2004

Tab. 2.2A Celkový počet pracovníků státních zastupitelství na 100 000 obyvatel

Stát	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Průměrná meziroční změna za 1995-2004 v %
Albánie						12	12	12	13	
Azerbajdžán	16	16	15	15	12			12	12	
Bělorusko						20	20	20	20	
Belgie	7							7	8	
Bulharsko	7	7		10	11			11	11	
Chorvatsko	7	7	7	8	9			12	13	
Kypr	7	7				4	4	3	5	
Česko	8	8	9	9	9	9	10	10	10	2,7
Dánsko	9	10	10	10	10	11	11			
Anglie a Wales	4	4		12	12	12	13	5	5	
Estonsko	10	11	11	10	12			13	13	
Finsko	5	5	5	6	6	7	7	7	7	
Francie			3	3	3				3	
Gruzie	19	20	23	23	22			33	34	
Německo	7	6					6	6	6	
Řecko	4	4								
Maďarsko			12	13	13	13	13	14	15	
Island	6	5			12	12	12	12	12	
Irsko	2	2	2	2	2			2	2	
Itálie						4	4	4	4	
Lotyšsko	24	25	26	26	24	25	24	25	23	-0,3
Litva	21	21	22	23	23	24	25	25	25	1,7
Lucembursko						5	5			
Makedonie			9	8	9					
Malta								2	2	
Moldávie	11	16	17	18	20	20	21	20	19	6,7
Nizozemsko						4	4	4	4	
Severní Irsko						2	2			
Polsko						14	14	15	15	
Portugalsko	9	10	10	10	10	10	11	11	11	1,6
Rumunsko	8	9	9	9	9	9	9	10	9	1,2
Rusko				30	30					
Skotsko	6	5				8	9	9	9	
Slovensko	10	11	11	12	12	12	13	13	13	2,6
Slovinsko	7	8	8	9	8	8	8	18	20	12,1
Švédsko	16	14	8	8	9	8	8	8	8	-6,6
Turecko	5	4	4	4	4		5	5	5	
Ukrajina								21	21	
USA		9	10							
Kanada			10			12		7		

- vypočteno, jestliže byly dostupné údaje za každý rok v období 1995-2004

Tab. 2.3A Celkový počet profesionálních soudců na 100 000 obyvatel

Stát	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Průměrná meziroční změna za 1995-2004 v %
Albánie			9	9	9	11	11			
Azerbajdžán	3	3	2	2	4	4	4	4	4	4,2
Bělorusko	8	10	9	10	10	10	10	10	10	2,1
Belgie	12					22	23	22	23	
Bulharsko	12	13		17	20			19	20	
Chorvatsko	25	30	35	38	41			42	43	
Kypr	9	10	11	12	12	12	12	13	13	4,2
Česko	21	22	23	24	25	26	27	28	28	3,3
Dánsko		12		13	12	12	12	12	13	
Anglie a Wales	4	4			6	2	2	5	5	
Estonsko	13	15	15	16	17			17	17	
Finsko	18	18	25	25	24	13	13	13	13	-3,6
Francie			11	11	12				9	
Gruzie	8	9	6	6	7			8	8	
Německo	27	26	26				25	18	18	
Řecko	20	21								
Maďarsko			24	24	25			26	27	
Island	18	17	18	18	17	13	13	16	16	-0,9
Irsko	2	3						3	3	
Itálie	14	15				11	12	12	12	
Lotyšsko	10	11	15	15	15	13	13	14	14	4,0
Litva	13	14	14	17	18	18	18	18	19	4,8
Lucembursko						17	17			
Makedonie	17	33	32	32	31			31	32	
Malta						9	9	9	9	
Moldávie	5	8	10	10	10	9	8	9	8	3,9
Severní Irsko	3	3				7	7			
Polsko						20	20	25	26	
Portugalsko	12	13	13	14	13	14		14	15	
Rumunsko	12	13	13	14	13	14		14	15	
Rusko				45	46					
Skotsko	5	5				4	4		12	
Slovensko	21	22	22	23	23	24	24	24	25	1,8
Slovinsko	34	40	41	43	45	37	39	39	39	1,4
Švédsko	14	12	19	20	19	13	12	11	11	-2,8
Turecko	9	9	8	9	8		9	9	8	
Ukrajina	14	8	9	9	9			11	11	
USA		4	11	11		11				
Kanada			7			6		7		

- vypočteno, jestliže byly dostupné údaje za každý rok v období 1995-2004

Tab. 2.4A Celkový počet personálu věznic pro dospělé na 100 000 obyvatel

Stát	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Průměrná meziroční změna za 1995-2004 v %
Albánie						40	48			
Azerbajdžán	27	60	59	61	68	31	31	26	26	-0,5
Bělorusko			61	62	62	62	62	64	65	
Belgie	42	47				67	67	72	90	
Bulharsko	32	34		36	35			35	36	
Chorvatsko						71	50	53	53	
Kypr	33	32	31	31	30	34	33	33	49	4,5
Česko	79	86	90	95	100	66	64	63	64	-2,4
Dánsko	64	65	64	65	65	68	71	70	74	1,6
Anglie a Wales		64	78	79	79	80	79	83	85	
Estonsko	155	140	139	139	140	156	131	112	109	-3,9
Finsko	52	51	50	49	49	53	54	53	54	0,4
Francie								42	43	
Gruzie	36	48	45	47	55			76	76	
Německo		44				46	46	46	46	
Řecko	19	19								
Maďarsko	60	63	64	68	71	72				
Island	32	37	29	32	31	32	31	32	32	0,0
Irsko	69	68						76	76	
Itálie	76	82	82	83	83	79	81	86	88	1,7
Lotyšsko	76	73	91	92	100	118	119	119	118	5,0
Litva	85	88	86	89	87	88	88	85	87	0,2
Lucembursko						65	67			
Makedonie			21	21	19			18	19	
Malta						54	52	53	52	
Moldávie	42	62	74	78	78	81	80	89	89	
Nizozemsko	67	75	77	76	74	82	88			
Severní Irsko	153	173								
Polsko						63	64	64	67	
Portugalsko	43	49	53	52	58	56	60	62	61	3,9
Rumunsko	27	31	38	41	45	49	51	57	57	8,9
Rusko						217	228			
Skotsko						75	77	72	67	
Slovensko	79	82	78	79	80	85	86	91	94	1,9
Slovinsko	36	34	32	35	36	36	36	32	33	-1.1
Španělsko	48	50	50	51	52			46	46	
Švédsko	64	59	73	73	71	71	75	84	86	3,4
Švýcarsko	39	42	42	42		71	68			
Turecko	39	40	37	37	38		36	34	34	
Ukrajina	48	43	113	101	90			95	83	
USA	122	138	142	143	145					
Kanada	98	92	97	99		105	97	96	98	

- vypočteno, jestliže byly dostupné údaje za každý rok v období 1995-2004

Tab. 2.5A Celkové “zdroje” trestní justice v roce 2004 nebo v posledním dostupném roce. Počet na 100 000 obyvatel.

	Policie	Prokuratura	Soudy	Věznice	Celkem
Albánie	[^] 375,0	12,7	[^] 10,7	48,5	447,0
Rakousko	[^] 303,7				
Azerbajdžán	[^] 403,7	11,5	4,0	26,1	445,4
Bělorusko	325,1	20,0	10,2	64,8	420,1
Belgie	356,7	7,7	22,8	90,2	477,4
Bulharsko		10,6	19,6	35,7	
Chorvatsko	435,9	12,6	42,9	53,3	544,7
Kypr	681,6	5,1	13,3	48,5	748,6
Česko	462,9	10,4	28,2	63,7	565,2
Dánsko	194,6	[^] 11,2	12,9	73,7	292,5
Anglie a Wales	262,1	5,2	4,6	85,4	357,4
Estonsko	260,0	12,8	17,4	108,9	399,0
Finsko	158,7	6,9	13,1	53,5	232,2
Francie	^{^^} 211,0	3,1	9,4	42,9	266,4
Gruzie	965,7	33,5	7,6	75,7	1082,5
Německo	[^] 303,2	6,1	18,1	46,0	373,3
Řecko	^{**} 373,1	^{**} 4	^{**} 20,5	^{**} 19,18	416,7
Maďarsko	309,2	14,5	26,8	[^] 72,3	422,8
Island	273,4	11,8	16,3	32,2	333,6
Irsko	305,5	1,6	3,1	75,6	385,7
Itálie	565,3	3,9	12,3	87,6	669,1
Lotyšsko	402,6	23,4	13,9	118,4	558,3
Litva	333,7	24,6	19,2	86,7	464,1
Lucembursko	[^] 293,0	[^] 5,4	[^] 16,6	[^] 66,6	381,6
Makedonie	^{^^} 483,6	^{^^} 8,5	32,0	18,8	542,9
Malta	444,9	1,5	8,8	51,9	507,1
Moldávie	339,8	19,3	7,7	89,4	456,1
Nizozemsko	224,5	3,7		[^] 88,5	
Severní Irsko	[^] 582,6	[^] 1,6	6,9	^{**} 172,5	763,6
Norsko	^{^^} 247,9				
Polsko	263,8	15,2	25,5	66,5	371,1
Portugalsko	464,2	10,8	14,9	60,6	550,5
Rumunsko	210,6	9,1	17,2	57,0	293,7
Rusko		^{^^} 30,3	^{^^} 46,4	[^] 228,0	
Skotsko	314,3	9,1	12,0	66,5	401,9
Slovensko	394,3	13,0	24,7	93,8	525,9
Slovinsko	[^] 358,3	19,9	39,1	32,9	450,2
Španělsko	^{^^} 287,9	^{^^} 3,6	^{^^} 8,5	46,0	346,0
Švédsko	188,6	8,4	10,7	86,0	293,7
Švýcarsko	210,8		[^] 10,6	68,4	
Turecko	428,6	4,6	8,4	34,2	475,9
Ukrajina	268,3	20,8	11,4	82,9	383,4
USA	[^] 326,4	^{**} 9,6	[#] 11,0	^{^^} 144,6	491,7
Kanada	189,2	[*] 6,6	[*] 6,5	97,7	300,0

* nahrazeno rokem 2003

[^] nahrazeno rokem 2002

[#] nahrazeno rokem 2001

^{^^} nahrazeno rokem 2000

^{**} nahrazeno rokem 1997

[„] nahrazeno rokem 1999

Tab. 2.6A Ženy zaměstnané v systému trestní justice

Stát	Ženy v TJ na 100 000 obyv.					Podíl žen v personálu TJ (%)				
	Policie	Prokurat.	Soudy	Vězení	Celkem	Policie	Prokurat.	Soudy	Vězení	Celkem
Albánie	^17,4		^2,6	^4,0		^4,64		24,0	8,3	
Rakousko	^19,1					^6,3				
Azerbajdžán	^11,4	0,5	0,5	3,3	4,3	^2,8	4,3	13,4	12,6	1,0
Bělorusko	19,8	4,4	5,3	20,8	50,3	6,1	22,0	52,5	32,1	12,0
Belgie	^38,2	3,2	9,5	^14,2	12,7	^10,7	41,6	41,6	21,1	2,7
Bulharsko			12,7	6,8				65,0	18,9	
Chorvatsko	36,1	7,5	27,0	14,0	84,6	8,3	59,5	62,9	26,2	15,5
Kypr	103,2	2,6	4,3	3,9	114,0	15,1	51,0	32,3	8,0	15,2
Česko	59,2	5,8	17,6	6,4	89,0	12,8	55,8	62,4	10,0	15,7
Dánsko	18,1	^^5,1	7,1	26,5	51,7	9,3	^^50,5	54,9	36,0	17,7
Anglie a Wales	52,9	2,8	0,6	28,1	84,4	20,2	53,8	13,5	32,8	23,6
Estonsko	81,1	9,5	11,0	44,2	145,8	31,2	74,2	63,4	40,6	36,5
Finsko	18,0	2,4	4,8	17,2	42,4	11,3	34,8	36,5	32,2	18,3
Francie		^^1	^^5,7	10,9		^^13,3	^^37,0	^^49,3	25,4	
Gruzie	95,2	8,6	2,9	13,9	120,6	9,9	25,7	38,4	18,3	11,1
Německo		2,1	5,9				34,4	32,7		
Řecko	26,0		10,4	**2,1		7,0	**25,0	**50,9	11,0	
Maďarsko	51,5	8,5	18,9			16,7	58,6	70,5	25,9	
Island	26,6	2,8	4,2	7,3	40,8	9,7	23,7	25,5	22,6	12,2
Irsko	51,5	0,7	0,6			16,9	43,8	20,5		
Itálie	30,0	1,3	5,1	12,9	49,3	5,3	33,3	41,2	14,7	7,4
Lotyšsko	90,1	13,9	10,1	30,4	144,5	22,4	59,4	72,4	25,7	25,9
Litva	67,2	9,7	10,5	23,7	111,2	20,1	39,4	54,9	27,4	24,0
Lucembursko	^20,0	^1,8	^9,0			6,8	^33,3	^54,0		
Makedonie	^^80,8	^^3	16,7	3,7	20,4	^^16,7	^^35,3	52,3	19,4	3,8
Malta	64,9	0,5	1,0	4,0	70,4	14,6	33,3	11,4	7,7	13,9
Moldávie	20,8	4,2	1,7	19,2	46,0	6,1	21,8	22,4	21,5	10,1
Nizozemsko	^40,8			^27,9		^19,2			31,5	
Severní Irsko	^92,7	^0,6	^1,0		0,0	^15,9	^37,5	^15,1	9,2	
Polsko	27,7	8,0	16,2	11,5	63,4	10,5	52,6	63,3	17,3	17,1
Portugalsko	21,9	5,6	6,9	15,4	49,7	4,7	51,9	46,0	25,4	9,0
Rumunsko	11,0	4,2		12,1		5,2	46,2	^69,0	21,3	
Skotsko	62,0	5,1	4,4	13,3	84,8	19,7	56,0	36,5	20,0	21,1
Slovensko	38,7	6,2	15,1	16,3	76,2	9,8	47,7	61,0	17,3	14,5
Slovinsko	^28,7		27,5	8,0	35,5	^8,0	^54,9	70,4	24,4	7,9
Španělsko			3,1	9,4		^^3,6	38,9	^^36,3	20,4	
Švédsko	38,3	3,9	3,0	30,1	75,4	20,3	46,4	28,2	35,1	25,7
Švýcarsko				4,3					6,2	
Turecko	13,0	0,2	2,4	^3,5	15,6	3,0	4,3	28,2	10,2	3,3
Ukrajina	23,7	5,4	3,6	19,9	52,6	8,8	26,0	^^39,9	24,0	13,7
USA				^^47,7		„10,0			33,0	
Kanada	31,3	*2,9	1,5		32,8	16,5	*43,9	*23,6		10,9

3 Trendy v zaznamenané trestné činnosti

Kauko Aromaa a Markku Heiskanen

3.1 Úvod

Kriminální trendy jsou často popisované a sledované na základě statistik policejně zaznamenaných zločinů. Standardním postupem pro srovnávací účely je vztáhnout absolutní hodnoty na velikost dané populace, obvykle vyjádřené jako podíl na 100 000 obyvatel.

Pro popis míry trestné činnosti a kriminálních trendů je použití policejně zaznamenaných zločinů často kritizováno jako zavádějící, protože tyto údaje ve skutečnosti informují o pracovním zatížení policie, jak vyžadují pracovní statistiky, ale ne primárně o množství trestných činů. Policie je informována o trestné činnosti pouze, když ji sama zjistí, nebo ji někdo nahlásí. Navíc ne všechna nahlášená a pozorovaná trestná činnost je aktuálně zaznamenána v datových systémech policie. Existuje velké množství důkazů, které ukazují, že značný podíl jakéhokoliv typu trestného činu zůstává z různých důvodů nezaznamenán. Na druhé straně rozdíly v národních zákonných formulacích trestné činnosti a v policejních postupech činí mezinárodní srovnávání extrémně obtížné (viz např. van Dijk 2008).

Z těchto důvodů je doopravdy zapotřebí práce, která by doplnila obraz, získaný z policejních záznamů. Nejlépe známou novinkou v tomto ohledu, která rovněž získala širokou podporu po celém světě, jsou reprezentativní výzkumy obyvatelstva, které měří individuální zkušenost obětí řady běžných trestných činů. (Van Kesteren a spol., 2000; Van Dijk a spol., 2007). Byly vyvinuty i jiné postupy jak zlepšit existující situaci v údajích, jako jsou výzkumy ohlašování vlastní trestné činnosti, výzkumy o obchodní viktimizaci, i viktimizační výzkumy pro zvláštní kategorie obyvatelstva (jako jsou ženy, menšiny, institucionalizované osoby).

Další výzkumná práce v tomto ohledu stále probíhá a je potřebná. Navzdory částečným úspěchům, kterých již bylo dosaženo, doplňkové informační prostředky ještě nedosáhly na mezinárodní úrovni pravidelné a systematické hladiny, potřebné na to, aby mohly sloužit jako náhrada nebo systematický paralelní zdroj informací, které v současnosti poskytují policejní zdroje. Proto, i když chápeme omezení a slabé stránky existujících informačních zdrojů, policejně zaznamenaná trestná činnost zůstává důležitým zdrojem pro výpočet míry trestné činnosti a srovnání trendů mezi jednotlivými státy.

Pro tuto zprávu jsme popsali hodnoty policejně zaznamenané trestné činnosti za období let 1995-2004, ověření údajů z CTS bylo primárně provedeno srovnáním čísel za jednotlivý rok s údaji z předešlého roku. Když byl rozdíl mezi dvěma po sobě jdoucími roky vyšší než 30%, byly hodnoty kontrolovány podle původních odpovědí státu, a když nebyla nalezena žádná přijatelná vysvětlení nalezeného rozdílu, byla hodnota vynechána. Tento postup měl za následek, že máme úplnou a konzistentní 10-ti letou řadu pozorování pouze pro relativně malý počet států.

V tomto článku jsme se pokusili vylepšit časové řady podle ostatních veřejných oficiálních zdrojů – hodnoty policejně zaznamenaných trestných činů jak byly uvedeny v European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics (Aebi a spol., 2006; European Sourcebook 2003) a v American Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics (www.albany.edu/sourcebook.2008). Výsledek je určitě ucelenější¹⁴. Rozdíl mezi původními

¹⁴ U celkové trestné činnosti byly upraveny údaje následujících států: Albánie 1995-2003 (vynechané 2001-2002); Arménie 2001-2002; Rakousko 1995-2003; Belgie 1998-2000; Bulharsko 2000-2001; Francie 1995-1997, 2001-2002; Gruzie 2001-2002; Řecko 1998-2003; Irsko 2000-2002; Lucembursko 1995-2000, 2003; Malta 1998-2000; Švédsko 1998-1999; Severní Irsko 1998-2000, 2003; Skotsko 1998-2003; Ukrajina 2001-2002. V tomto

údaji a doplněnými údaji je menší, jestliže se porovnávají na souhrnné úrovni, tj. napříč jednotlivými skupinami států (viz Obr. 3.1), avšak na úrovni jednotlivých států je efekt viditelnější, jak ukazuje Tab. 3.1.

K účelům stávající analýzy jsme sdružili zkoumané státy do čtyř kategorií, za použití administrativně-geografických kritérií. První hranice odděluje Evropu a severní Ameriku. Evropa byla dále rozdělena do tří částí na základě členství v EU. První skupina evropských států zahrnuje státy EU15+3, druhou tvoří nejnovější členské státy od roku 2004, označené zde jako EU+10. Třetí evropskou skupinou jsou zbylé státy, které v roce 2004 nevstoupily do EU. Rok 2004 je pro vytvoření těchto skupin závažný, protože posledním rokem naší časové řady je rok 2004 (pro podrobnou klasifikaci zemí viz. tabulku v Příloze kapitoly 4).

Stávající analýza reprodukuje míru kriminality následovně. Za prvé uvádí celkovou míru policejně zaznamenaných trestných činů. Pro statistické účely se celková trestná činnost neinterpretuje lehce. Především jiný práh pro zaznamenání trestných činů v různých státech má za následek neporovnatelné hodnoty, například mnoho států nezaznamenává menší trestní činnost, přečiny a pod., zatímco jiné státy ano. Následkem toho není soubor trestných činů označovaný pojmem “celková trestná činnost” stejný ve všech zemích. Za druhé, “celkovou” sumu trestné činnosti tvoří převážně kategorie “velkoobjemových” trestných činů, jako jsou menší krádeže a jiná majetková trestná činnost a dopravní přestupky, a je z ní proto nemožné určit míru nebo trendy v “maloobjemové” trestné činnosti s větším významem; extrémním příkladem jsou vraždy a jiné velmi závažné trestné činy, jelikož jsou obvykle méně časté.

Protože je interpretace celkové trestné činnosti nejednoznačná, přikročili jsme ke sledování některých specifitějších kategorií trestné činnosti. Při tom jsme se zaměřili na trestné činy proti osobní integritě. Proto jsme sledovali trendy v trestných činech vražd, přepadení, loupeží a znásilnění. Trendy v drogové trestné činnosti jsou vyhodnoceny odděleně. Pro ostatní trestnou činnost, zahrnovanou v CTS dotaznících, uvádíme časové řady v souhrnném obrázku a tabulce.

3.2 Výsledky

Celková policejně zaznamenaná trestná činnost

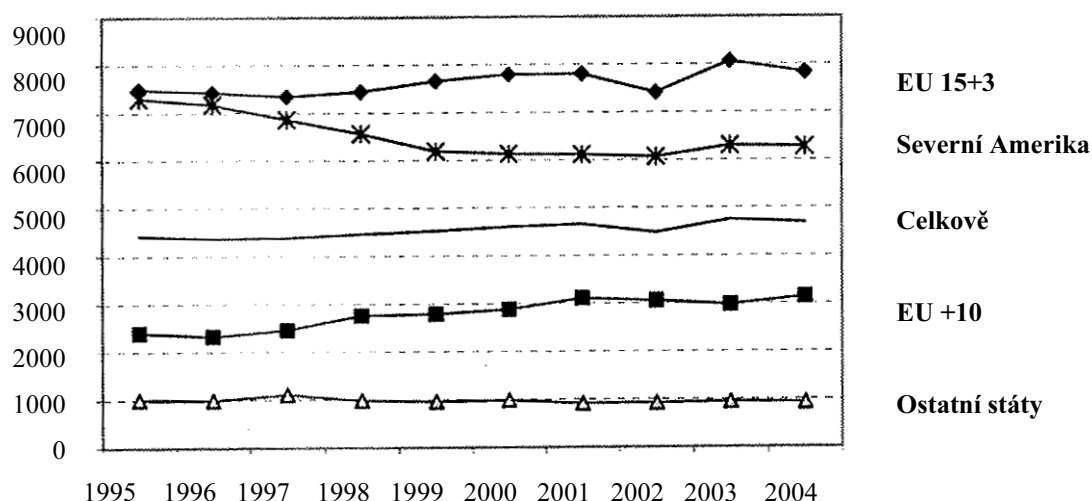
Obr. 3.1 a Tab. 3.1 ukazují přehled trendů v policejně zaznamenané trestné činnosti za období deseti let. Trend jsou znázorněny ve srovnání všech skupin států (Obr. 3.1) a v jednotlivých zemích (Tab. 3.1). Co se týká úrovně trestné činnosti, staré členské státy EU společně se třemi západními nečleny EU (členské státy EFTA) (EU 15+3), společně se severní Amerikou, vycházejí z naší analýzy jako státy s vysokou kriminalitou. Na druhé straně, nejnižší úroveň byla zaznamenána u skupiny, která v roce 2004 byla vně společenstva EU, zatímco nové členské státy (EU +10) zabraly pozici uprostřed. Míra trestné činnosti není však ve všech státech, nebo mezi skupinami států, dobře srovnatelná ze známé příčiny, že principy zaznamenávání a rámec zaznamenávané trestné činnosti se u jednotlivých zemí velice liší¹⁵. Nicméně jsou rozdíly skutečně velmi značné a naznačují, že trestná činnost je sledována a zaznamenávána mnohem úplněji ve státech EU 15+3 a severní Ameriky než jinde, jelikož není pravděpodobné, že rozdíly ve skutečné trestné činnosti by byly tak vysoké.

Možná smysluplnější srovnání lze provést u jednotlivých trendů. Ve skupině EU 15+3 lze najít lehce vzestupný trend v 1995-2004, zatímco v severní Americe byl trend klesající až do roku 1999 a poté byla míra celkové trestné činnosti velmi stabilní. U států EU+10 je patrný systematický, ale malý vzestup za celé desetileté období. Zbylé země východní Evropy nevykazovaly za celé sledované desetileté období žádné změny.

testu ověřování údajů zahrnovalo tyto proměnné: celková trestná činnost, vražda, napadení, loupež a drogová trestná činnost. I po tomto doplnění zůstaly u všech typů trestné činnosti některé kolonky prázdné.

¹⁵ Podrobný přehled těchto rozdílů je uveden v Kapitole 9 (Aebi 2008) u výpočtových pravidel.

Obr. 3.1 Celkový počet trestných činů na 100 000 obyvatel v různých skupinách států, 1995-2004

Na druhé straně, srovnání jednotlivých států ukazuje, že uvnitř všech popisovaných skupin států existují dost velké rozdíly.

Například, růstový trend u států EU 15+3 vychází ze spojení šesti států s klesajícím trendem (Dánsko, Skotsko, Německo, Norsko, Lucembursko a Irsko) a 14 zemí se vzestupným trendem. Rozdíly 1995/2004 rovněž vykazují velké výkyvy s maximální změnou +83,8% u Severního Irsku a rovněž se změnou více než 30% u Finska, Belgie, Rakouska, Řecka a Španělska¹⁶.

Klesající trend ve skupině severní Ameriky mají oba státy skupiny, přičemž USA vykazuje dost velký pokles kolem 24%.

Pomalý vzestupný trend ve skupině EU+10 odráží obecný růst v celé skupině, kde pouze dva státy vykazují mírný vzestup (sousedící Maďarsko a Česká Republika), zatímco všechny ostatní státy mají vzestup mnohem vyšší než 40%, s výjimkou Slovenska (+14%).

U skupiny východoevropských "ostatních států", sedm zemí vykazuje mírný pokles kolem 10-30%. Tři ze zbylých zemí mají vysoký nárůst více než 80% (Chorvatsko, Turecko a Gruzie). Zdánlivě stabilní trend v této skupině tudíž ve skutečnosti ukrývá široké spektrum klesajících a vzestupných trendů u jednotlivých států.

¹⁶ Vzestup/pokles počtu trestných činů může být také způsoben změnami legislativy; např. vzestup počtu trestných činů ve Finsku byl způsoben začleněním trestných činů v dopravě do trestního zákona v roce 1999.

Tab. 3.1 Celková trestná činnost na 100 000 obyv. v různých státech v roce 1995 a 2004 (nebo v předešlém roce, jestliže údaj z 2004 chybí)

Státy	1995	2004	Změna, %
EU 15+3			
Island	..	17808	
Švédsko	12982	13940	7,4
Anglie a Wales	9910	10531	6,3
Finsko	7472	10375	38,9
Belgie	7081	9805	38,5
Dánsko	10309	8807	-14,6
Skotsko	10590	8699	-17,9
Nizozemsko	7911	8164	3,2
Německo	8166	8037	-1,6
Rakousko*	6049	7881	30,3
Severní Irsko*	4089	7515	83,8
Francie	6337	6401	1,0
Norsko	6559	6305	-3,9
Lucembursko*	6925	5728	-17,3
Švýcarsko*	4332	5168	19,3
Řecko*	3148	4258	35,3
Itálie	3957	4197	6,1
Portugalsko	3256	3988	22,5
Irsko	2846	2477	-13,0
Španělsko*	1738	2283	31,3
EU+10			
Malta	..	4608	..
Slovinsko	1920	4335	125,7
Maďarsko	4908	4135	-15,7
Estonsko	2665	3918	47,0
Polsko	2527	3826	51,4
Česká republika	3636	3447	-5,2
Lotyšsko	1575	2674	69,8
Slovensko	2136	2440	14,2
Litva	1676	2436	45,3
Kypr	619	1057	70,8
Ostatní státy			
Chorvatsko	1348	2582	91,6
Rusko*	1857	1907	2,7
Bulharsko	2463	1816	-26,3
Bělorusko	1282	1682	31,2
Ukrajina	1241	1092	-12,0
Rumunsko	1310	1066	-18,6
Moldávie	883	756	-14,4
Turecko	404	754	86,7
Kirgizstán	893	647	-27,5
Gruzie	292	574	96,7
Arménie	312	314	0,8
Azerbajdžán	260	204	-21,4
Albánie*	197	165	-16,2
Kazachstán	1163
Severní Amerika			
Kanada	9342	8539	-8,6
USA	5270	4016	-23,8

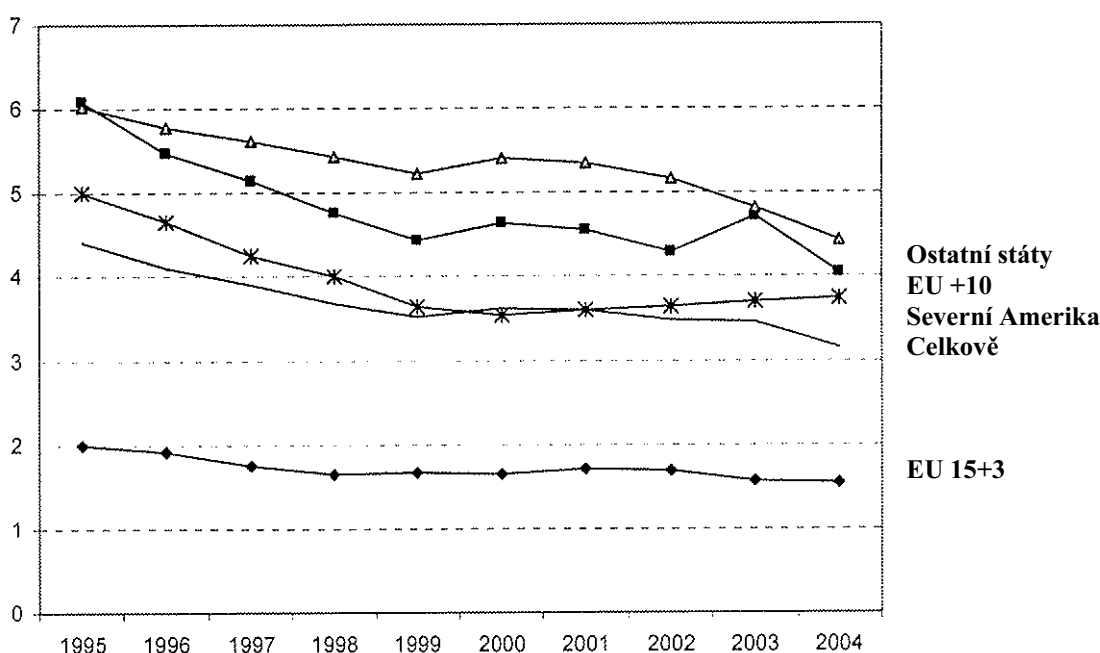
*2003, **2002, ***1999

Vraždy a zabití

Tato analýza se soustřeďuje pouze na dokonané vraždy a zabití. Některé státy evidují vraždu a pokus o vraždu společně a to způsobuje problém v interpretaci. V předkládaných údajích to problémem není. Obr. 3.2 ukazuje, že počet vražd a zabití od roku 1995 do 2004 konzistentně klesal ve všech skupinách států, s průměrným poklesem asi 28% od roku 1995 do roku 2004.

Nejvyšší počet vykazuje skupina “ostatních států východní Evropy”. Na konci sledovaného desetiletého období, v roce 2004, byly počty stále na úrovni kolem 4,5 na 100 000 obyv., přičemž začátek byl na úrovni 6,0 v roce 1995. Rovněž státy EU+10 vykazují vysoká čísla, nelišící se příliš od první skupiny - 4,0 na 100 000 obyv. v roce 2004. Severní Amerika zaujímá třetí pozici s hodnotou, která poklesla pod 4,0 na 100 000 koncem devadesátých let. Původní státy EU (EU15+3) jsou v současnosti na mnohem nižší úrovni, s hodnotou nižší než 2 na 100 000 obyv., která pomalu klesá.

Obr. 3.2 Dokonané vraždy na 100 000 obyvatel v různých skupinách států. 1995-2004

Mezi jednotlivými státy existují dost značné rozdíly. U skupiny východoevropských zemí s nejvyšší mírou vražd a zabití (“ostatní státy”) je u většiny států systematicky klesající trend, kde pouze Albánie a Rusko vykazují vzestup. Nejvyšší pokles v této skupině je přes 40% (Bulharsko, Azerbajdžán, Chorvatsko).

Ve skupině EU+10, většina zemí vykazuje rovněž klesající trend, ale dvě jsou odlišné: Česká republika (+29,4) a Kypr (+35,7) vykazují dosti značný vzestup.

V severní Americe je pokles odrazem značného poklesu v USA. Na rozdíl od toho vykazuje Kanada vzestup o více než 10% (11.1%).

U států západní Evropy (EU15+3) jsou trendy jednotlivých států hodně rozdílné: u 12 zemí představují pokles, zatímco šest států vykazuje vzestup. Pozorované změny mají velkou šíři rozptylu – od 50% vzestupu v Belgii, po 56% pokles v Portugalsku¹⁷.

¹⁷ Při srovnávání změn v počtech vražd a zabití musíme mít na mysli, že zvláště v malých státech může být roční variabilita zapříčiněná náhodnou odchylkou v důsledku malého počtu spáchaných vražd a zabití v absolutních číslech.

Tab. 3.2 Dokonané vraždy v různých státech/100 000 obyvatel. 1995-2004.

Státy	1995	2004	Změna, %
EU15+3			
Finsko	2,9	2,8	-3,4
Skotsko	2,5	2,6	4,0
Belgie	1,4	2,1	50,0
Severní Irsko*	1,5	1,9	26,7
Portugalsko	4,1	1,8	-56,1
Francie	3,0	1,7	-43,3
Anglie a Wales	1,4	1,6	14,3
Nizozemsko	1,8	1,3	-27,8
Španělsko*	1,0	1,2	20,0
Itálie	1,8	1,2	-33,3
Řecko*	1,4	1,1	-21,4
Švýcarsko*	1,2	1,0	-16,7
Německo	1,7	1,0	-41,2
Island		1,0	
Irsko	1,2	0,9	-25,0
Dánsko	1,1	0,8	-27,3
Norsko	1,0	0,8	-20,0
Lucembursko		0,7	
Rakousko*	1,1	0,6	-45,5
Švédsko***	1,0	1,2	20,0
EU+10			
Litva	13,8	9,4	-31,9
Lotyšsko	11,6	8,6	-25,9
Estonsko	16,6	6,7	-59,6
Slovensko	2,4	2,3	-4,2
Česká republika	1,7	2,2	29,4
Maďarsko	2,9	2,1	-27,6
Kypr	1,4	1,9	35,7
Malta		1,8	
Polsko	2,2	1,7	-22,7
Slovinsko	2,2	1,5	
Ostatní státy			
Albánie*	6,5	8,5	30,8
Bělorusko	9,3	8,3	-10,8
Kirgizstán	11,7	8,3	-29,1
Moldávie	8,4	7,8	-7,1
Ukrajina	8,5	7,3	-14,1
Gruzie	8,3	6,5	-21,7
Turecko		3,9	
Bulharsko	5,9	3,1	-47,5
Azerbajdžán	5,8	2,4	-58,6
Rumunsko	3,3	2,4	-27,3
Arménie	3,4	2,3	-32,4
Chorvatsko	3,6	1,9	-47,2
Kazachstán	15,5		
Rusko**	21,4	22,2	3,7
Severní Amerika			
USA	8,2	5,5	-32,9
Kanada	1,8	2,0	11,1

*2003, **2002, ***1999

Přepadení

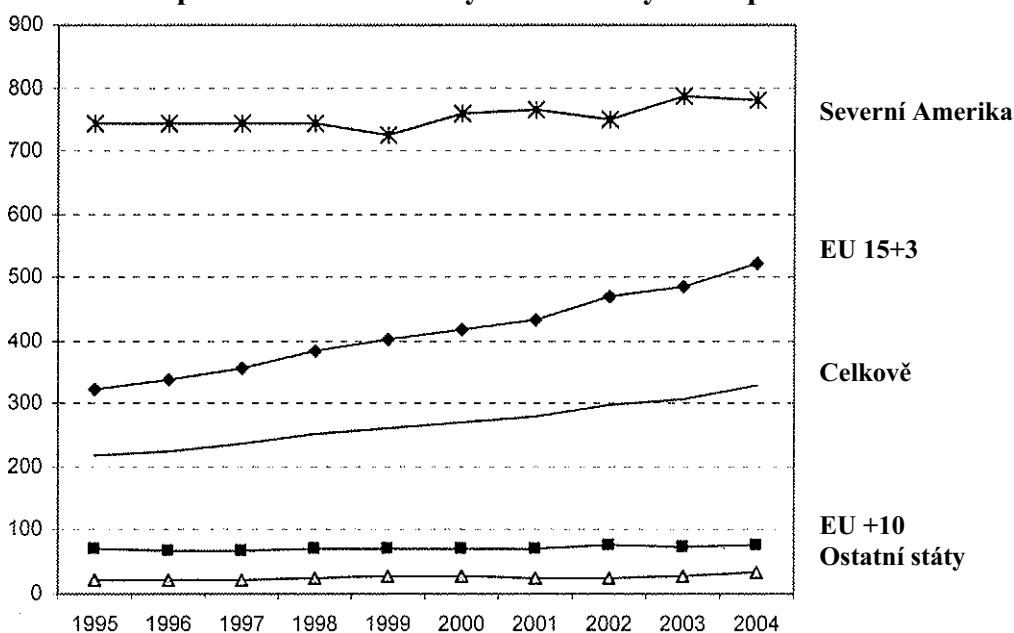
Trestný čin přepadení je v různých státech zaznamenáván podle rozdílných principů. Některé státy – a oblasti – nezaznamenávají menší napadení, zatímco ostatní tak činí s mnohem větší přesností. V důsledku toho, rozdíly na úrovni zaznamenaných přepadení nemají v různých státech stejný význam.

Při srovnání skupin států jsou severní Amerika a západní Evropa nad průměrem; severní Amerika má vlastní vysokou úroveň. Severní Ameriku zde představuje Kanada, protože údaje ze Spojených států jsou k dispozici pouze pro léta 1995-1999. Avšak v tomto období byla míra přepadení v USA konzistentně o více než 10% vyšší než v Kanadě. V počtech zaznamenaných přepadení představuje proto severní Amerika jakousi 'extratřídou'.

EU15+3, neboli státy západní Evropy, zaznamenávají stálý růst počtu přepadení. Vzestup je dost významný, od počtu mírně přes 300 na 100 000 obyv. v roce 1995 k více než 500 v roce 2004, neboli kolem 60 %. Celkový trend znázorněný na Obr. 3.3 je ve skutečnosti způsoben pouze nárůstem v západní Evropě. Ostatní skupiny států nevykazují nárůst zaznamenaných trestných činů přepadení. Část vzestupu v západní Evropě je zapříčiněna změnami v definici tohoto trestného činu ve sledovaném období, přinejmenším u několika zemí.

Zbývající dvě skupiny států, tj. skupina EU+10 a východoevropské EU státy, které nejsou členy EU, mají velmi nízkou hladinu zaznamenaných přepadení. To může znamenat, že v těchto státech má definice přepadení mnohem omezenější podobu, než v západní Evropě nebo v severní Americe, a tudíž jsou v těchto dvou skupinách zemí zaznamenány jako trestné činy pouze závažná přepadení, většinou ve spojení s utrpěným tělesným zraněním. Méně závažná přepadení mohou být zaznamenána i těchto státech, avšak pouze jako přečin určitého druhu, který není technicky definován jako trestný čin. Trend v obou skupinách států je vzestupný (8% v EU+10 a 58% ve východoevropských státech, které nejsou členy EU, od roku 1995 do 2004.

Obr. 3.3 Přepadení na 100 000 obyvatel v různých skupinách států. 1995-2004

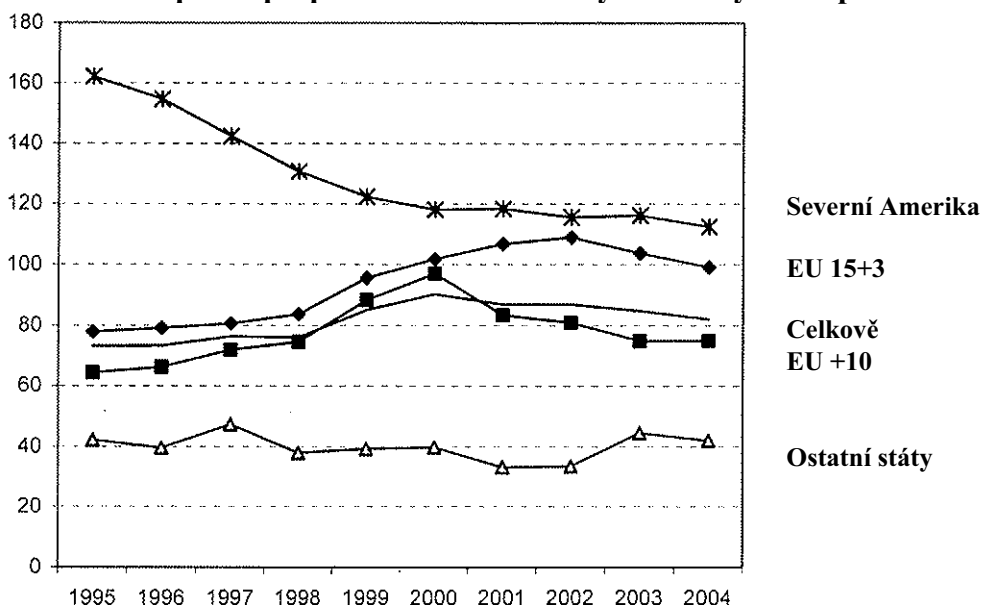
Loupežná přepadení

Podobně jako je tomu u trestného činu přepadení, rovněž loupežná přepadení mají poněkud lišící se definice v různých státech. V důsledku toho by se zaznamenané počty nebo úroveň loupežných přepadení, neměly brát jako absolutní hodnota. Při srovnání jednotlivých států, a do určité míry i při srovnání jednotlivých skupin států, by pravděpodobně daly cennější náhled změny za určité období, i když se někdy v jednotlivých státech mohly vyskytnout změny v definici tohoto trestného činu, které by zasáhly analyzované období.

V severní Americe, původně velmi vysoká míra loupežných přepadení, ve srovnání s ostatními státy, značně poklesla, a to ze 160 na méně než 120, přičemž největší změna proběhla na konci devadesátých let, a po roce 2000 následovala stagnace. Pokles byl zapříčiněn především poklesem kriminality v USA.

Západní Evropa začínala naproti tomu na poloviční hodnotě severní Ameriky. Následně míra loupežných přepadení stoupla natolik, že ve výsledku byly počty loupežných přepadení v severní Americe a západní Evropě po roce 2000 celkem podobné; v severní Americe byla hodnota pouze o 15 procent vyšší než v západní Evropě.

Obr. 3.4 Loupežná přepadení na 100 000 obyv. v různých skupinách států. 1995-2004.

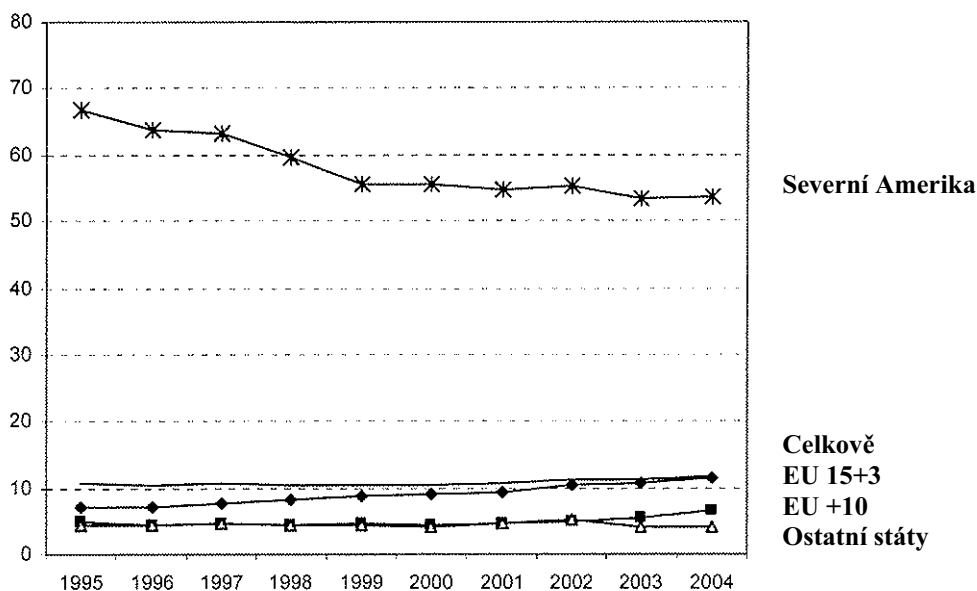
Znásilnění

Zaznamenaných znásilnění je málo, částečně kvůli tomu, že tento trestný čin bývá policii hlášen jen zřídka. V této publikaci byl počet případů znásilnění přepočítán na 100 000 obyvatel, i když znásilnění většinou páchají muži na ženách. Vzhledem k tomu by měla být tato hodnota přepočítávána spíše na počet ženských nebo mužských obyvatel, v závislosti na tom, jestli dáváme přednost pohledu z hlediska pachatele nebo oběti. V obou případech by byla tato hodnota (oproti hodnotě, která je uváděna zde) dvojnásobná. Z důvodu konzistentnosti publikace, jsme nicméně použili celkový počet obyvatel i v případě trestného činu znásilnění.

Rozdíly v počtech znásilnění v severní Americe ve srovnání s ostatními skupinami států jsou obrovské a naznačují, že statistické a zákonné definice znásilnění jsou v severní Americe pravděpodobně mnohem širší než v jiných skupinách států, popisovaných v tomto přehledu. V severní Americe hodnota počtu znásilnění mírně klesala (-25 % od 1995 do 2004). V Kanadě byl počet dvojnásobný oproti USA (2004), neboli 74 na 100 000 obyv. proti 33 v USA. Navzdory tomuto poklesu byly obě hodnoty v roce 2004 alespoň pětikrát vyšší než v jiných skupinách států.

Ostatní státy stojí blízko sobě, na spodním konci škály. Podobně jako je tomu u loupeží a přepadení, i tady byly hodnoty v západní Evropě vyšší než ve zbývajících dvou skupinách států. Počet znásilnění v západní Evropě rovněž stoupal, s nárůstem kolem 39 % od roku 1995 do roku 2004. Po roce 2000 začaly stoupat rovněž hodnoty ve skupině EU+10.

Obr. 3.5 Počet případů znásilnění na 100 000 obyv. v různých skupinách států. 1995-2004

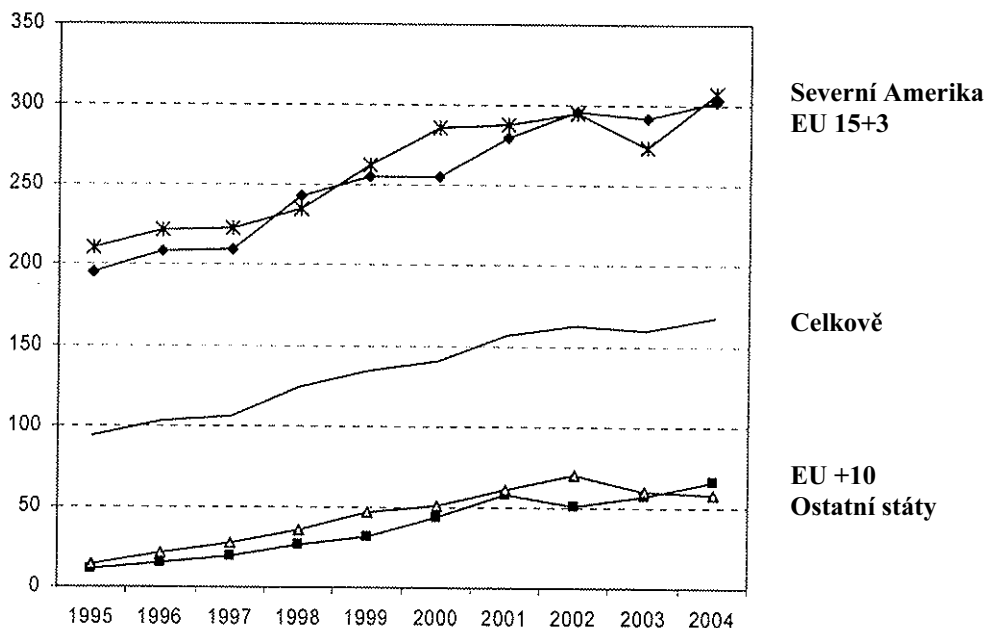
Trestná činnost spojená s užíváním drog

Zločiny, spojené s drogami jsou na vzestupu ve všech skupinách států v této analýze. Celkový průměrný počet ve státech, které jsme podrobili analýze, se od roku 1995 do roku 2004 téměř zdvojnásobil. Existuje výrazný rozdíl mezi severní Amerikou a západní Evropou na jedné straně a zbývajících dvěma skupinami na straně druhé.

Severní Amerika a západní Evropa jsou dvě skupiny států s vysokým počtem drogové trestné činnosti, s nárůstem kolem 50 % od roku 1995 do roku 2004. Zbylé dvě skupiny států představují úplně odlišný pól, s nízkým stupněm drogové trestné činnosti. Avšak relativní vzestup v těchto státech je radikálně vyšší než v prvních dvou skupinách s již vysokou hodnotou, a to o více než 500 %.

Zaznamenaná trestná činnost v souvislosti s užíváním drog odráží do značné míry pozornost a aktivitu policie; nízké hodnoty ve východní Evropě pravděpodobně odrážejí relativně nedávnou změnu v pozornosti, kterou policie a jiné organizace věnovaly trestné činnosti páchané v souvislosti s drogami. Bylo však poukázáno i na to, že tyto trendy mohou být pravděpodobně rovněž způsobeny skutečnou změnou na trhu drog, a jsou důsledkem rozšířené evropské integrace po pádu Sovětského svazu.

Obr. 3.6 Trestná činnost páchaná v souvislosti s drogami na 100 000 oby. v různých skupinách států. 1995-2004

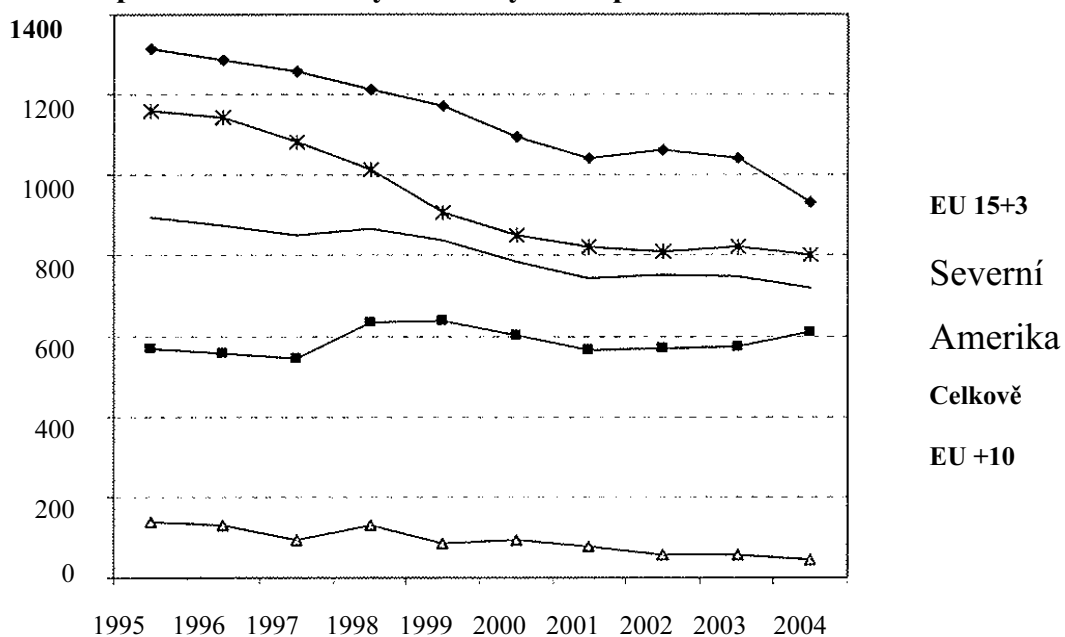
Majetková a jiná trestná činnost

Dotazník CTS sbírá rovněž údaje o jiných typech trestné činnosti, včetně vloupání a jiných majetkových zločinů, a rovněž o některých nových typech trestné činnosti s obzvláštní důležitostí – korupci a únosech. Pro posledně zmíněný trestný čin, mnoho států nebylo schopno poskytnout žádné údaje.

Vloupání

Počet vloupání je celkově klesající, ale rozdíly v počtech jsou pořád dosti značné. Nejvyšší zaznamenané počty vloupání jsou v západní Evropě; hodnoty v severní Americe jsou o něco nižší. V obou těchto skupinách států je trend jasně klesající za celé desetileté analyzované období.

Obr. 3.7 Počet vloupání na 100 000 oby. v různých skupinách států. 1995-2004

Ve východní Evropě je obrázek odlišný. V nových členských státech EU (EU+10), jsou hodnoty značně nižší než ve skupinách s vysokým počtem vloupání, a jsou rovněž v celém analyzovaném desetiletí docela stabilní, možná velmi málo stoupající. Jsou stále docela vysoké, pouze o 20-30 % nižší než počty v severní Americe a v západní Evropě. To se stává mnohem zřetelnějším ve srovnání s východní Evropou, kde počty vloupání představují pouze zlomky hodnot ostatních skupin států, kolem jedné desetiny hodnoty skupiny EU+10, a jsou 20-30krát menší než hodnoty ve skupinách s vysokými počty vloupání. Zaznamenaný počet vloupání ve východní Evropě je nadále klesající, avšak to je poněkud komplikováno skutečností, že Rumunsko je jedinou zemí, která představuje tuto skupinu pro dané období.

Jiná trestná činnost

Údaje o jiné trestné činnosti, jak je uvádějí naše zdroje, jsou méně reprezentativní než byly ty, které jsme představili výše. Pro trestný čin **krádeže** máme údaje pouze od 20 států a tyto vykazují 2,5 % nárůst od roku 1995 do roku 2004. V západní Evropě byl evidován 2 % pokles, zatímco nové členské státy EU (EU+10) mají 30 % nárůst v počtu krádeží. To znamená, že trendy těchto dvou skupin států jsou protichůdné, avšak hodnoty v západní Evropě jsou stále asi třikrát větší než u nových států EU (EU+10).

Pro trestný čin podvodu máme k dispozici údaje pouze od 21 států, a hodnoty se u jednotlivých států značně liší, což naznačuje různé definice podvodu, ale možná rovněž také rozdíl v typech podvodné trestné činnosti. Od roku 1995 do roku 2004 průměrný počet poklesl o 9 %.

Údaje o **zpronevěře** poskytlo pouze 13 států. U těchto byl od roku 1994 do roku 2004 nalezen 42 % vzestup.

Na otázku o **korupci** odpovědělo pouze 11 států. Zdá se, že státy východní Evropy mají o této trestné činnosti lepší údaje než jiné země.

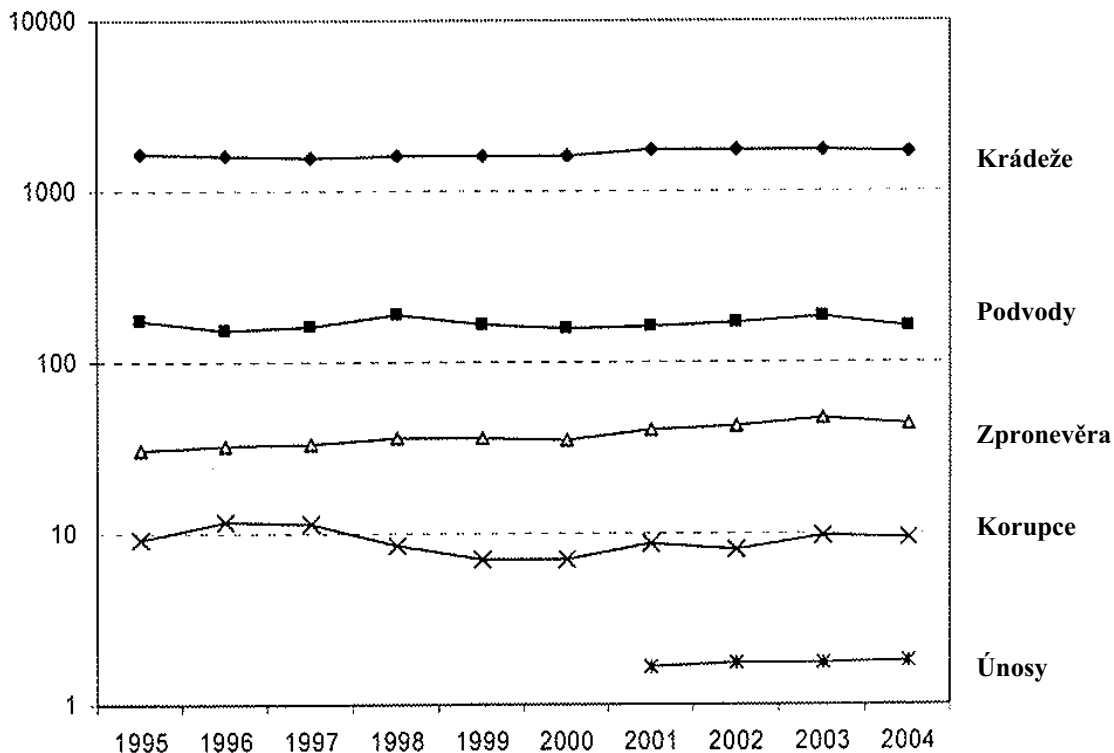
Na závěr se dotazník CTS dotazoval na data o **únosech**. 17 států poskytlo údaje o této trestné činnosti. Z jejich odpovědí lze vypočítat hodnotu 1,8 na 100 000 jako průměrnou. Tab. 3.3 ukazuje konkrétní čísla. Jelikož počty těchto typů trestné činnosti jsou na velmi různé úrovni, sumarizuje je Obr. 3.8 za použití logaritmické stupnice. Celkově se zdá, že v hodnotách těchto trestných činů neexistuje žádný rozpoznatelný trend s výjimkou defraudací, kde je trend systematicky stoupající. Bohužel, protože o těchto trestných činech poskytlo údaje příliš málo států, srovnání mezi jednotlivými skupinami států či mezi státy není spolehlivé.

Tab. 3.3 Jiná trestná činnost na 100 000 obyvatel 1995-2004¹⁸

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	n
Krádeže	1662	1623	1584	1616	1609	1634	1760	1765	1736	1704	20
Podvody	176	155	161	192	169	158	163	171	185	160	21
Zpronevěra	31	32	34	37	36	36	40	42	48	44	13
Korupce	9	12	11	8	7	7	9	8	10	10	11
Únosy							2	2	2	2	17

¹⁸ Všechny řady uváděné v této kapitole jsou vypočítány pouze pro státy, u kterých jsou hodnoty v časové řadě pro určitou proměnnou kompletní.

Obr. 3.8 Jiná majetková trestná činnost na 100 000 obyvatel v různých skupinách států. 1995-2004.

3.3 Závěry

Všechna policejně zaznamenaná trestná činnost (celková trestná činnost) mírně vzrostla ve starých i v nových členských státech EU. V severní Americe policejně zaznamenaná trestná činnost poklesla v období 1995-1999 a zůstala relativně stabilní v období 2000-2004. V ostatních státech východní Evropy zůstala policejně zaznamenaná trestná činnost nezměněná. Rozdíly v úrovních mezi starými členskými státy EU a severní Amerikou na jedné straně a novými EU státy a ostatními státy východní Evropy, na straně druhé, jsou velké.

Pozitivní zprávou v policejně zaznamenané trestné činnosti je, že počet vražd a zabití klesl ve všech zemích; průměrný pokles od roku 1995 do roku 2004 byl 28 %. Trend byl nejvyšší v "ostatních státech" a nejnižší ve starých EU státech.

Zatímco počet vražd a zabití poklesl, počet zaznamenaných přepadení stoupl. K tomu došlo zvláště ve starých členských státech EU. Nízký počet policejně zaznamenaných přepadení ve východních státech je pravděpodobně důsledkem lišících se způsobů zaznamenávání.

Policejně zaznamenané trestné činy spojené s užíváním drog soustavně rostly ve všech skupinách států. To znamená, že policie při kontrole drog pracuje efektivněji. Rozdíly v úrovních drogové trestné činnosti mezi starými členskými státy EU/severní Amerikou a novými členskými státy EU/ostatními východoevropskými státy jsou vysoké.

V kapitole jsme se zmínili o testu, kde údaje CTS byly ověřeny a opraveny za použití jiných statistických zdrojů. Test ukázal, že na úrovni skupin států, která se používala v této kapitole, jsou trendy dost podobné, což znamená, že údaje, navzdory své nekompletnosti, poskytují celkově spolehlivý náhled na situaci. Na druhé straně, když jsou uváděny výsledky na úrovni skupin států, bylo ověřování velmi užitečné, jelikož méně států muselo být vypuštěno z analýzy kvůli chybějícím údajům.

Reference

- Aebi, Marcelo (2008): *Measuring the Influence of Statistical Counting Rules on Cross-National Differences in Recorder Crime*. Article in this book.
- Aebi, Marcelo Fernando – Kauko, Aromaa - Aubusson de Cavarlay, Bruno - Barclay, Gordon - Gruszczynska, Beata - von Hofer, Hanns - Hysi, Vasilika – Jehle, Jörg-Martin – Killias, Martin – Smit, Paul – Tavares, Cynthia (2006): *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics - 2006*. 3.vyd. WODC Research and Policy Series nr.241. Den Haag : Boom.
- (American) *Sourcebook of criminal justice statistics* online,
<http://albany.edu/sourcebook/pdf/t31062006.pdf> (29.3.2008).
- European Sourcebook of Criminal Justice Statistics – 2003* (2003). 2.vyd. Den Haag : WODC.
- van Kesteren, John - Mayhew, Pat - Nieuwbeerta, Paul (2000): *Criminal Victimisation in Seventeen Industrialised Countries*. WODC
- Van Dijk, Jan (2008): *The World of Crime. Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World*. Sage Publications : USA.
- Van Dijk, Jan - van Kesteren, John - Smit, Paul (2007): *Criminal Victimisation in International Perspective*. 2004-2005 ICVS a EU ICS. WODC

4 Osoby, které přišly do prvního kontaktu s policií

Markku Heiskanen

4.1 Úvod

Osoby, které přišly do prvního kontaktu s policií a/nebo systémem trestní justice (podezřelí) jsou podle definice dotazníku UN Crime Trends Survey osoby, které byly podezřelé, zatčeny nebo propuštěny na kauci a mají záznam v kriminální statistice, vyjma menších dopravních přestupků a jiných malých přestupků, a které vzbudily pozornost policie nebo jiných soudních orgánů.

Tato kapitola představuje trendy ve statistice podezřelých od roku 1995 do roku 2004. Údaje se týkají celkové trestné činnosti a 17 subkategorií trestné činnosti. Údaje o pachatelích na celkové úrovni byly rovněž rozděleny podle pohlaví a věku (klasifikace: dospělí a mladiství).

Diskuse o trendech v trestné činnosti se často týká počtu trestných činů, zaznamenaných policií. Policejní záznam je prvním stupněm v soudním procesu, zabírajícím se trestným činem. V závislosti na typu trestné činnosti, různý podíl trestných činů je 'vyřešených' v tom smyslu, že byl nalezen podezřelý. Ve většině států se stává, že ne všichni podezřelí jsou soudně stíháni nebo usvědčeni. Jeden podezřelý může spáchat několik trestných činů (zaznamenaných policií) během jednoho roku a jeden trestný čin může spáchat více než jeden podezřelý. Proto poměr podezřelých oproti počtu zločinů není spolehlivým měřítkem posuzování míry objasněnosti případů.

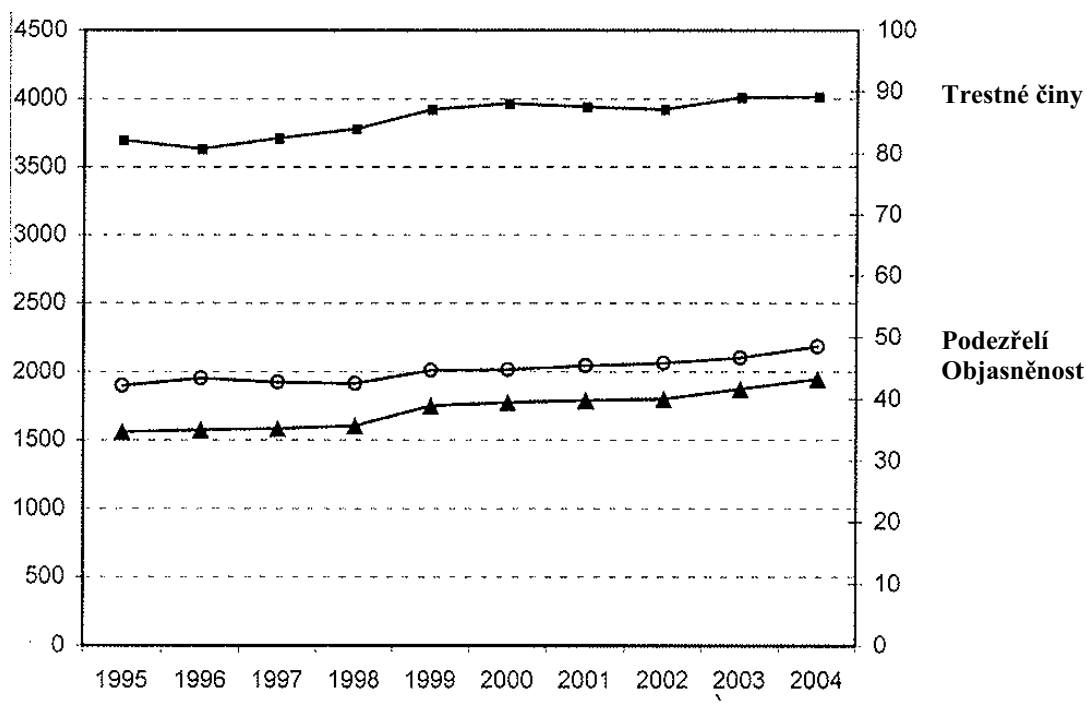
Přechod od trestného činu k podezřelé osobě vnesl do naší analýzy rovněž praktické problémy. Některé státy neposkytly údaje o podezřelých v žádném ze čtyř výzkumů¹⁹ a ve srovnání s údaji, týkajícími se trestné činnosti, jsou údaje o podezřelých ještě neúplnější. Vynětí malých přestupků (např. krádeží, kde ztráta je menší než určitý peněžní obnos) vytvořilo velké rozdíly mezi jednotlivými státy, ale dopad na trendy (hodnota mediánu) je menší.

¹⁹ Údaje o podezřelých chybí úplně od Belgie, Švýcarska a Skotska.

4.2 Celkový počet podezřelých

V Obr. 4.1 jsou zahrnuty pouze ty státy²⁰, které uvedly kompletní údaje jak o celkovém počtu trestných činů, tak o celkovém počtu podezřelých. Míra zaznamenané trestné činnosti a počet podezřelých rostly pomalu ale neustále během celého sledovaného období. Od roku 1995 do 2004 stoupl počet zaznamenaných trestných činů v této skupině o 8,5% a podezřelých o 25%²¹. Jako důsledek tohoto vývoje, vzrostla míra objasněnosti (podezřelé osoby/trestné činy) o 15% (ze 42% na 48,5%, měřítko na pravé svislé ose na Obr. 4.1).

Obr. 4.1 Celkový počet zaznamenaných trestných činů a celkový počet osob, které přišly do prvního kontaktu s policií/systémem trestní justice (podezřelí) na 100 000 obyv., v letech 1995-2004 (průměrné hodnoty) a podíl mezi počtem pachatelů a počtem trestných činů (míra objasněnosti, měřítko na pravé svislé ose v %).

Obr. 4.2 ukazuje trendy ve čtyřech oblastech. EU15+3 zahrnuje státy, které byly součástí EU před rokem 1995 a tři následující státy: Island, Norsko a Vatikán. EU+10 zahrnuje 10 zemí, které vstoupily do EU v roce 1995. Kanada a USA tvoří severní Ameriku. Ostatní státy jsou evropské státy na východ od EU+10 (viz Příloha 4.1).

Oblasti se výrazně liší, co se týká celkových trendů podezřelých. Severní Amerika stojí nejvýše, ale její trend klesá (15 % pokles od roku 1995 do 2004). Vysoká míra trendu severní Ameriky je způsobena vysokou mírou podezřelých v USA – více než 5000 podezřelých na 100 000 obyv. (průměrná hodnota 1995-2004, klesající trend), jelikož míra podezřelých v Kanadě v roce 2004 je podobná jako u EU15+3.

²⁰ Těchto 14 států představuje Azerbejdžán, Bělorusko, Kanada, Estonsko, Finsko, Maďarsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Moldávie, Nizozemsko, Portugalsko, Rumunsko a USA. Protože chybí srovnávací údaje u 70% států, obrázek ukazuje pouze trendy.

²¹ Kdybychom do časových řad zahrnuli všechny státy, které měly alespoň jedno pozorování za rok, míra trestné činnosti od 1995 do 2004 by stoupla o 24% (v různých letech n = 36-49) a míra podezřelých o 14% (n = 28-32). Podle toho výběru údajů by míra objasněnosti klesla od roku 1995 do roku 2004 o 18%. Příklad je důkazem nestability údajů, způsobené chybějícími pozorováními. Širší zahrnutí států je použito v následujících analýzách, kde jsou uvedeny výsledky v rozdílných oblastech, protože jinak by hodnocení daných oblastí bylo velmi nereprezentativní.

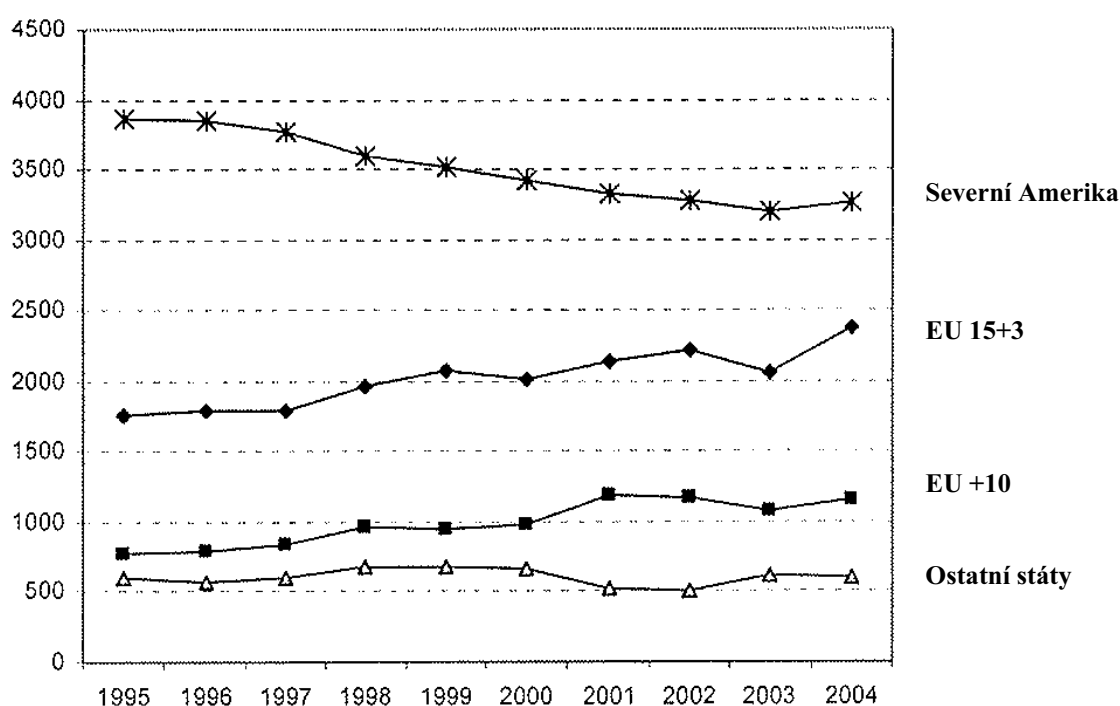
Trendy v míře podezřelých v Evropě stoupají (35 % vzestup během 1995-2004) a přece je rozdíl v úrovních mezi USA a Evropou vysoký. Rozdíly mezi EU15+3 a ostatními státy, které představují nejméně rozvinuté státy, jsou rovněž velké. Trendy v míře podezřelých stoupají rovněž v oblasti EU+10 (+ 47 % mezi 1995 a 2004), ale ne ve skupině "ostatních států".

Míra objasněnosti (podezřelé osoby/trestné činy) v severní Americe a rovněž v nejméně rozvinutých státech je ve srovnání s EU státy vyšší (Obr. 4.3). Důvodem mohou být rozdílné způsoby zaznamenávání. Ve státech EU se častěji zaznamenávají méně závažné případy a případy, kdy pachatel není znám.

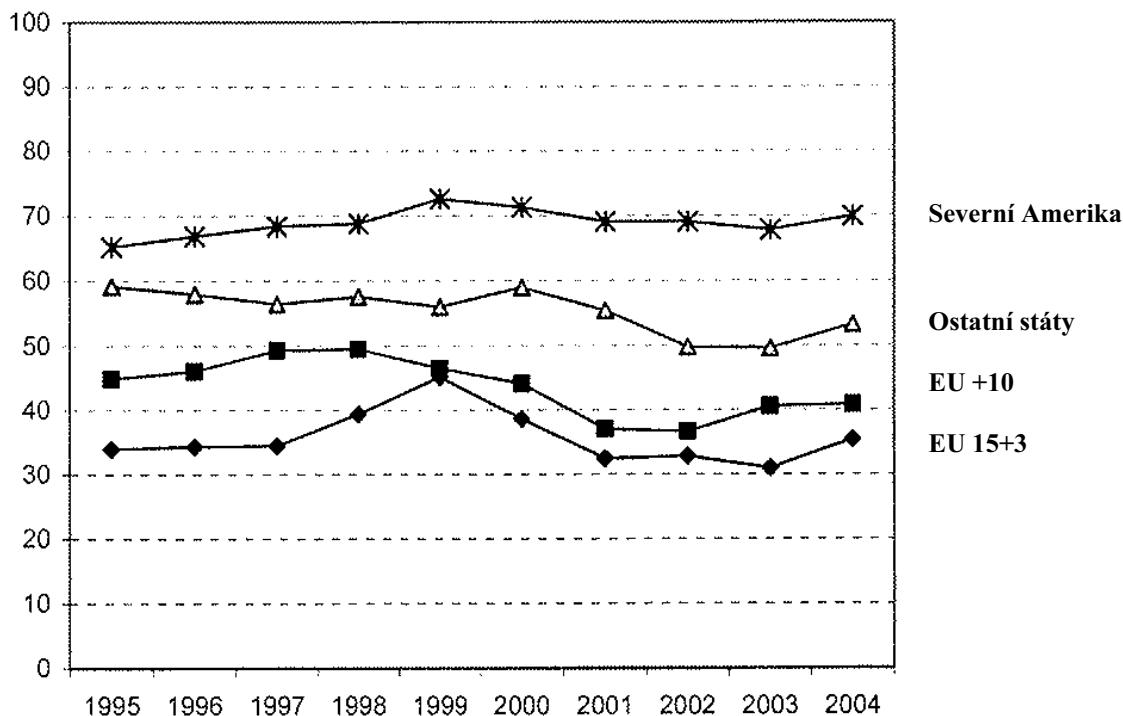
Na Obr. 4.3 je vidět, že trendy v míře objasněnosti od začátku nového století mírně klesají ve všech čtyřech oblastech. To se zdá být v rozporu s Obr. 4.2, kde graf ukazuje mírný vzestup v míře objasněnosti. Příčinou těchto rozdílů je to, že Obr. 4.3 zahrnuje rovněž údaje od států, které neměly kompletní údaje za celé 10-tileté zkoumané období (n=26-32, v závislosti na roku; úplné trendové údaje poskytlo pouze 14 států).

Obr. 4.2 Celkový počet osob, které přišly do prvního kontaktu s policií během let 1995-2004 (hodnoty neváženého průměru) v rozdílných oblastech

tel

Obr. 4.3 Pachatelé/trestné činy v různých oblastech během 1995-2004 (%).

4.3 Rozdíly v úrovních mezi státy a HDP

Míra podezřelých se výrazně liší mezi jednotlivými zeměmi (Obr. 4.4). Ve většině států byla míra podezřelých v roce 2004 mezi 500-2000 na 100 000 obyvatel. Protože u mnoha zemí údaje z roku 2004 chybí, výsledky byly v těchto případech doplněny údaji z předchozích let²².

Druhá proměnná na Obr. 4.4 je úroveň kupní síly měřená podle hrubého domácího produktu (HDP), která popisuje obecnou životní úroveň v jednotlivých státech²³. Jiné společenské ukazatele, jako je gender-related development index, human development index a corruption perception index silně souvisí s HDP ($r > 0.85$).

Státy s nejnižším HDP na hlavu vykazují rovněž nejnižší míru podezřelých. To může znamenat, že struktura trhu zboží je méně rozvinutá než v bohatších zemích a příležitostí k trestné činnosti je méně ve srovnání se zámožnými státy (viz Aebi 2004). Je rovněž možné, že méně závažné trestné činy a trestné činy, ve kterých pachatel není znám, nejsou v oblastech s nízkou mírou podezřelých policií zaznamenávány. Státy s nízkým HDP a nízkou mírou podezřelých tvoří nejvýhodnější státy, tj. Moldávie, Gruzie, Kirgizstán a Azerbajdžán.

Jestliže sledujeme regresní linii na Obr. 4.4, další skupinou jsou nové členské státy EU, jako je Lotyšsko, Litva, Maďarsko a Polsko, které mají vyšší HDP na hlavu a o něco vyšší míru podezřelých.

Situace ve starých státech EU nesleduje trend 'vyšší HDP-vyšší míra podezřelých'. Např. ve Španělsku je HDP na hlavu vyšší než v Portugalsku, ale míra podezřelých v Portugalsku je výrazně vyšší než ve Španělsku. Navzdory tomu je ve většině států, které mají nadprůměrný HDP

²² Albánie 2002, Rakousko 2002, Španělsko 2003, Řecko 1999, Island 2003, Kazachstán 2000, býv. Federativní republika Jugoslávie Makedonie 2000, Norsko 2001, Rusko 2003, Slovensko 2002, Anglie a Wales 1999, Severní Irsko 2002, Ukrajina 2002, Vatikán 2000. Chybějící státy: Arménie, Belgie, Švýcarsko, Lucembursko, Monako, Skotsko.

²³ Použití základu úrovně kupní síly (purchasing poverty parity – PPP) může být pravděpodobně užitečnější, jestliže srovnáváme obecné rozdíly v celkové životní úrovni mezi státy, protože PPP bere do úvahy relativní výdaje na živobytí a míru inflace u jednotlivých států, spíše než jen směnné kurzy, které mohou zkreslit skutečné rozdíly v příjmu. (Human development reports 2006; na http://hdr.undp.org/en/media/hdr_20072008_tables.pdf)

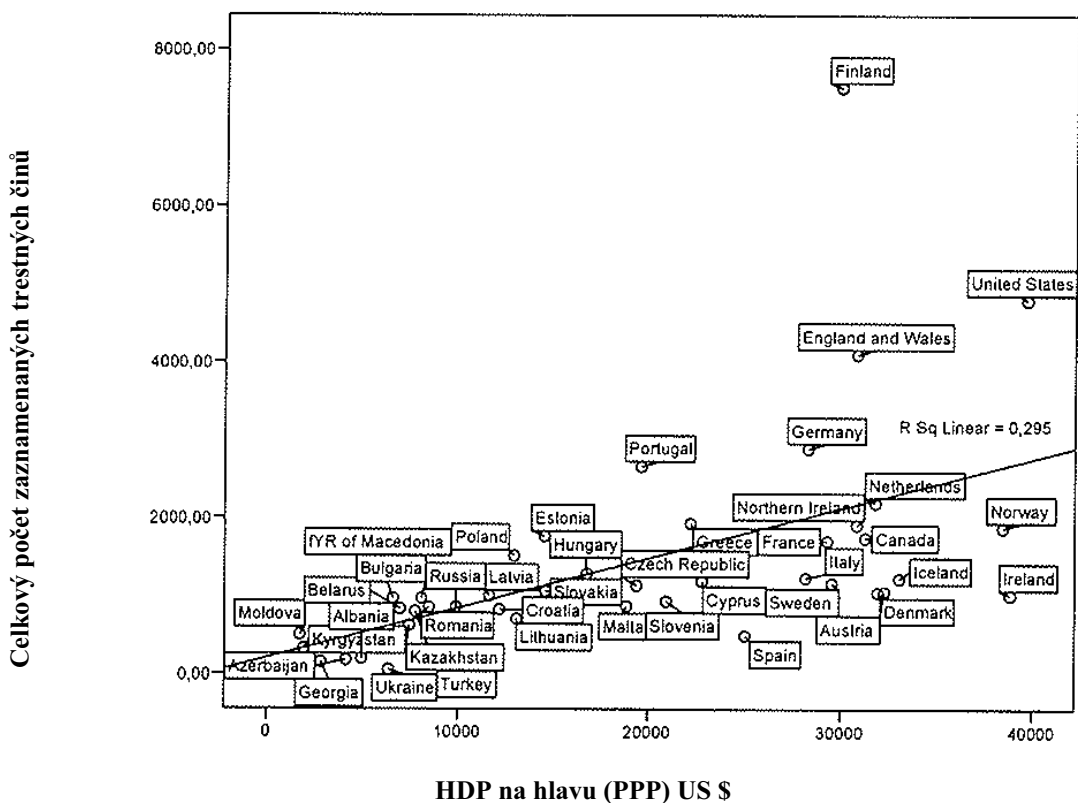
na hlavu (20 000 US dolarů), rovněž nadprůměrná míra podezřelých (1500 na 100 000 obyv.). Jedním z důvodů, proč je vyšší míra podezřelých spojena s vyšším HDP ($r=0.54$, $p<0.001$, $n=42$) může být to, že ekonomicky rozvinutější země jsou schopné vybudovat výkonnější kontrolní systémy – a podrobnější systémy záznamu.

Obr. 4.5 porovnává celkový počet zaznamenaných trestných činů v různých státech s HDP. Zde má nejvyšší míru zaznamenané celkové trestné činnosti Island a Švédsko, a rozdíl mezi „starými západními“ a „východními“ státy je jasný. Vysoký HDP se zdá souviset více s vyšší mírou trestné činnosti než s počty podezřelých.

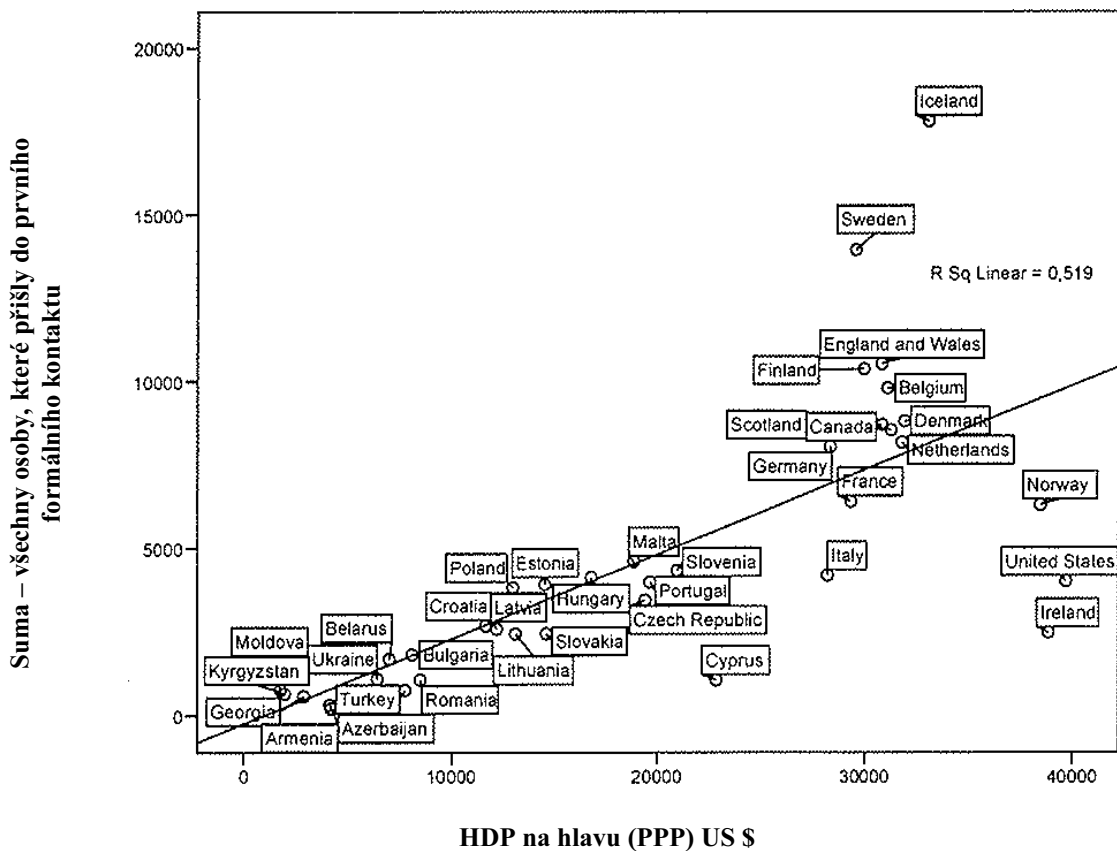
Podle Obr. 4.1 podíl 'podezřelé osoby/trestné činy' (průměrné hodnoty) byl během posledních let studie o něco nižší než 50 %. To znamená, že počet podezřelých je v průměru nižší než polovina nahlášených trestných činů. Při porovnání jednotlivých zemí se však podíl podezřelé osoby/pachatelé výrazně liší, což komplikuje použití podílu podezřelé osoby/trestné činy pro hodnocení míry objasněnosti případů.

V Tab. 4.1 je podíl podezřelých osob/ trestné činy rozdělen do čtyř skupin. Pro 60 % zemí platí, že podezřelé osoby byly zjištěny v méně než jedné polovině trestných činů. Skupina s mírou objasněnosti 99 % či více je problematická. V zásadě je možné, aby pro určitý typ trestných činů převýšila míra objasněnosti přechodně 100 %, ale příčinou pro velmi vysoký podíl podezřelých osob/trestné činy může být i to, že hodnoty počtu podezřelých osob a trestných činů pocházejí z různých zdrojů a tyto zdroje si navzájem neodpovídají. Finsko je příkladem západního státu s dost vysokým podílem podezřelých osob/trestné činy. Jedním z důvodů je to, že dopravní přestupky se započítávají do celkového počtu trestných činů a u dopravních přestupků je pachatel obvykle policii znám již při zaznamenání přestupku. Situace je podobná u jiných menších přestupků, jako jsou např. drobné krádeže v obchodech, které jsou rovněž ve Finsku systematicky zaznamenávány.

Obr. 4.4 Počet podezřelých osob na 100 000 obyvatel a HDP (základ úrovně kupní síly, PPP) v jednotlivých státech, údaje za poslední dostupný rok

Obr. 4.5 Počet zaznamenaných trestných činů na 100 000 obyvatel a HDP (základ úrovně kupní síly) v jednotlivých státech, údaje za poslední dostupný rok

Tab. 4.1 Počet podezřelých osob na počet zaznamenaných trestných činů v jednotlivých státech, rok 2004 (jestliže nejsou dostupné údaje z roku 2004, rok, pro který údaje platí, je uveden za názvem země)

0-24	25-49	50-87	99-
Norsko02	Bělorusko	Azerbajdžán	USA
Španělsko03	Estonsko	Řecko99	Albánie02
Slovinsko	Rusko03	Rumunsko	Kypr
Kanada	Irsko	Finsko	Turecko
Malta	Anglie a Wales	Portugalsko	Vatikán00
Rakousko02	Polsko	Moldávie	Makedonie00
Dánsko	Lotyšsko	Kazachstan97	
Švédsko	Německo	Bulharsko	
Island03	Česká republika	Slovensko02	
	Chorvatsko	Kirgizstán	
	Maďarsko		
	Itálie		
	Litva		
	Norsko01		
	Nizozemsko		
	Francie		
	Gruzie		

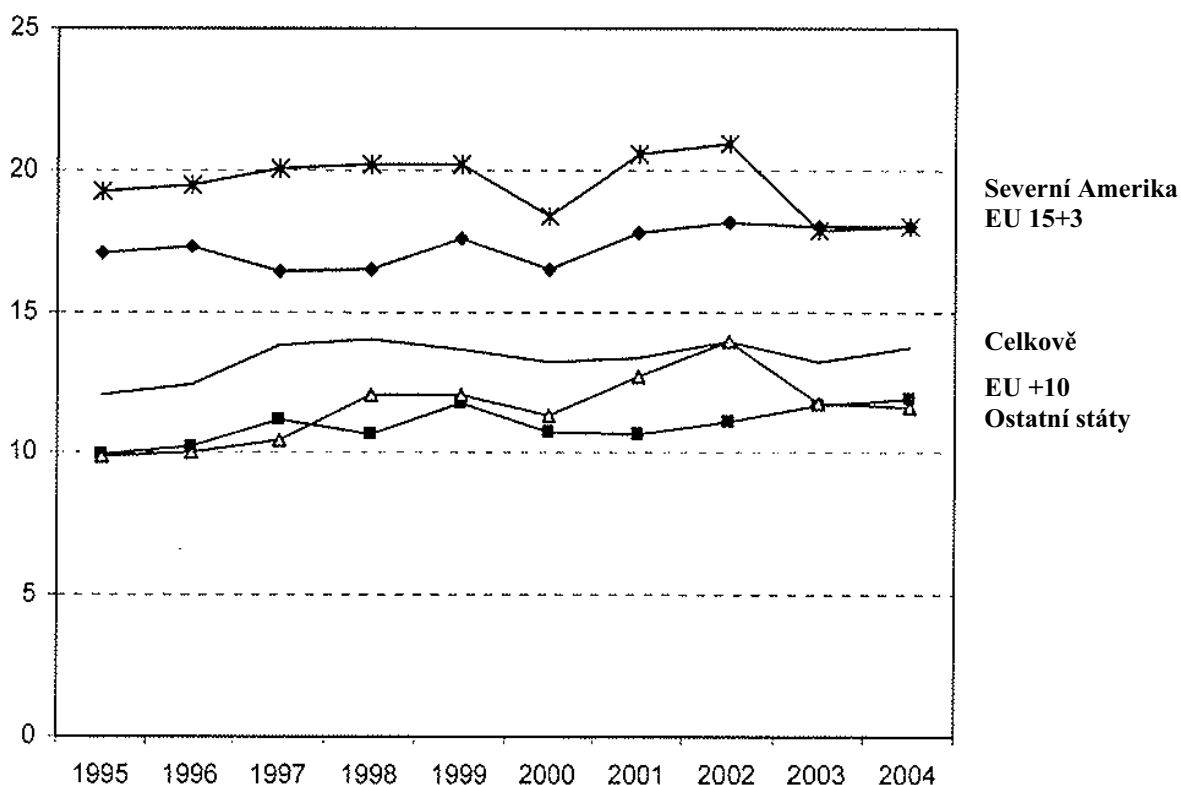
4.4 Ženy jako podezřelé osoby

Shromážděné údaje o podezřelých jsou velmi omezené. Kromě kategorie trestného činu jsou u podezřelých osob shromažďovány pouze údaje o pohlaví a věkové skupině (dospělí, mladiství). Na pohlaví a věk podezřelých se nedotazuje u jednotlivých kategorií trestných činů, ale pouze u celkového počtu trestných činů.

V roce 2004 představovaly ženy 14 % podezřelých. Podíl žen byl za poslední roky spíše stálý, i když od roku 1995 mírně vzrostl (Obr. 4.6). Pokles v podílu žen v roce 2000, 2003 a 2004 v severní Americe je způsoben chybějícími údaji z USA. Mezi jednotlivými oblastmi jsou rozdíly: severní Amerika a staré státy EU stojí nad průměrem, zatímco trendy v nových státech EU a ostatních zemích jsou pod průměrem, ale stoupají.

Podíl žen v celkovém počtu podezřelých se u jednotlivých států výrazně liší a kolísá od 2 % v Albánii a Gruzii až k 24 % v Německu a Irsku (Tab. 4.2). Podíl žen v celkovém počtu podezřelých osob stoupá, když roste HDP ($r=0.663$) (Obr. 4.7). Podobně pozitivní a dost vysoká je korelace s indexy 'human development index', 'corruption index' a 'gender-related development index'. Jednou z příčin vysokého podílu žen v celkovém počtu podezřelých osob v ekonomicky a sociálně rozvinutějších společnostech může být struktura trestných činů, které ženy páchají. Typicky „ženské trestné činy“ jsou malé krádeže a krádeže obecně, zpronevěra a podvody (Honkatukia 2007), které jsou pravděpodobně běžnější a přesněji zaznamenávané v bohatších zemích.

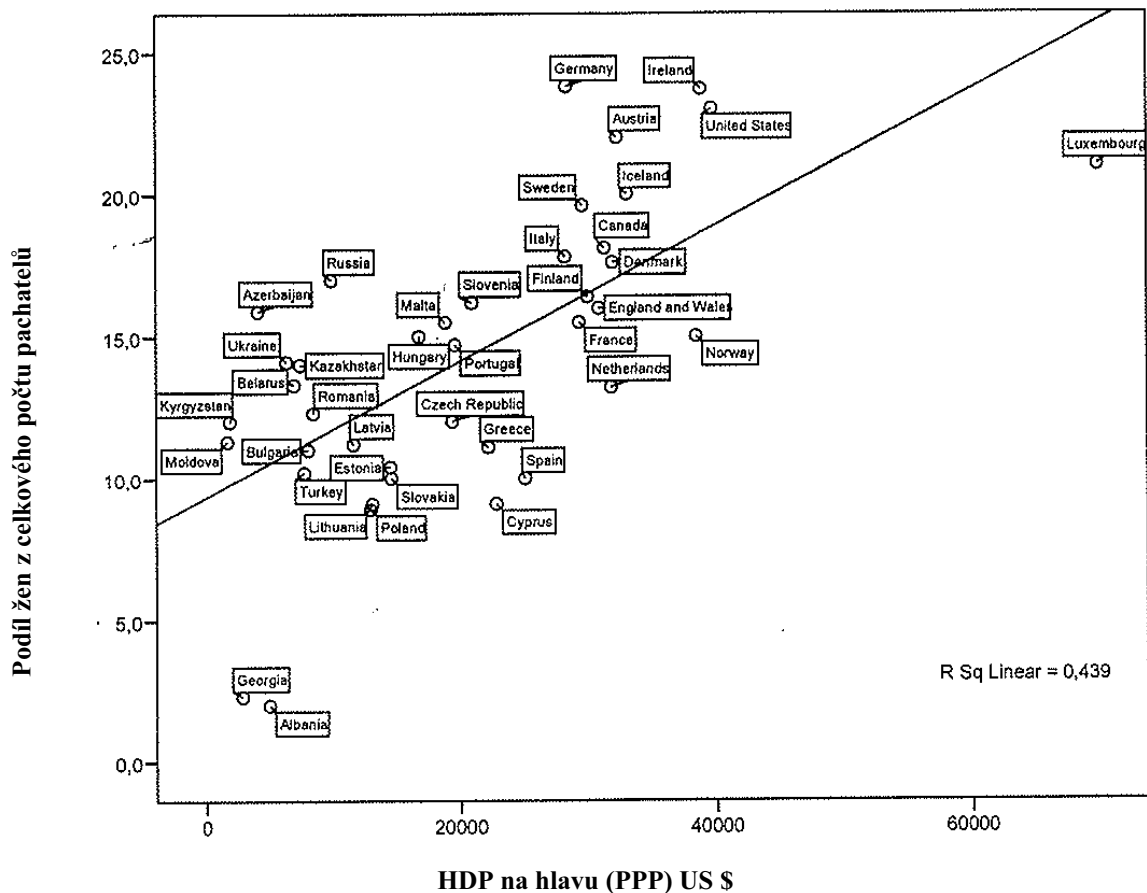
Obr. 4.6 Podíl žen v celkovém počtu podezřelých osob v jednotlivých oblastech na 100 000 obyv., 1995-2004 (průměrné hodnoty)

Tab. 4.2 Podíl žen v celkovém počtu podezřelých osob v jednotlivých oblastech na 100 000 obyv., rok 2004 (jestliže nejsou dostupné údaje z roku 2004, rok, pro který údaje platí, je uveden za názvem země), %

Německo	24	Rusko01	17	Ukrajina	14	Estonsko	10
Irsko	24	Finsko	16	Kazachstán97	14	Turecko	10
USA02	23	Slovinsko	16	Bělorusko	13	Slovensko02	10
Rakousko02	22	Anglie a Wales98	16	Nizozemsko	13	Španělsko00	10
Lucembursko02	21	Azerbajdžán	16	Rumunsko	12	Litva	9
Island03	20	Francie	16	Česká republika02	12	Kypr	9
Švédsko	20	Malta	15	Kirgizstán	12	Polsko	9
Kanada	18	Maďarsko	15	Moldávie	11	Gruzie	2
Vatikán00	18	Norsko01	15	Lotyšsko	11	Albánie02	2
Itálie	18	Portugalsko	15	Chorvatsko	11		
Dánsko	18			Bulharsko	11		

Obr. 4.7 Podíl žen v celkovém počtu pachatelů a hodnota 'HDP na hlavu' v jednotlivých oblastech, celkový počet trestných činů, rok 2004 (jestliže nejsou dostupné údaje z roku 2004, rok, pro který údaje platí, je uveden za názvem země), %

4.5 Mladiství podezřelí

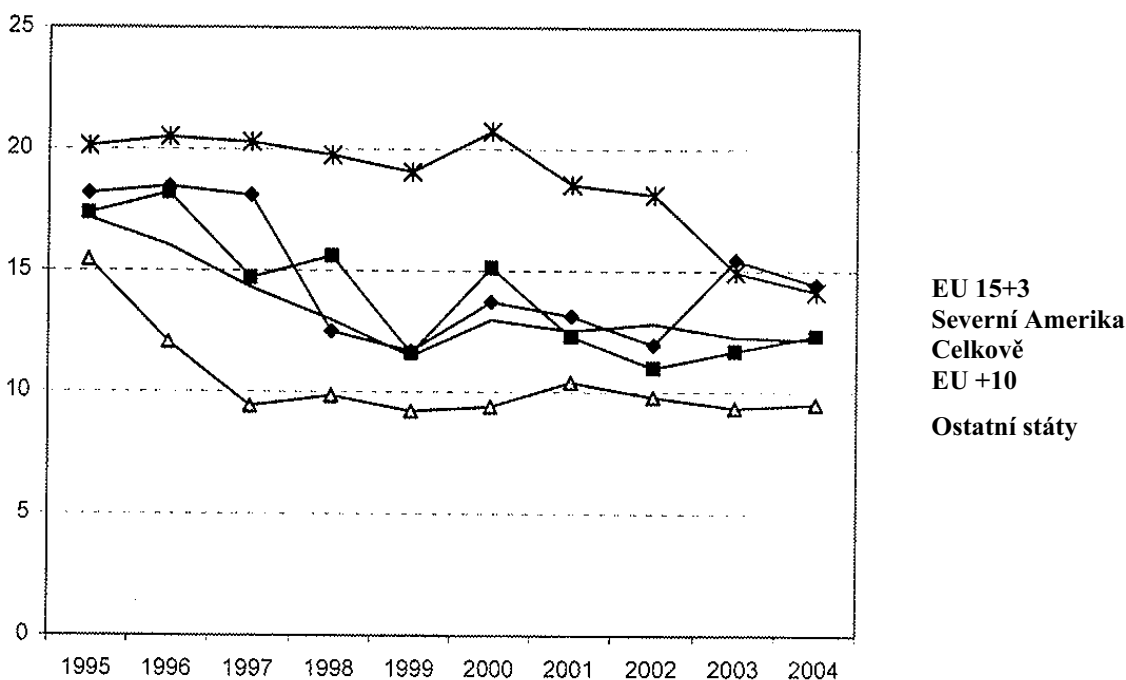
Definice dospělosti v kriminálních statistikách je podle našich údajů ve většině zemí stejná: dospělá je osoba, jejíž věk je 18 let a více²⁴. Avšak definice mladistvých se v jednotlivých státech liší, protože se liší minimální věk trestní odpovědnosti. Trestné činy, spáchané osobou mladší než je nejnižší věkový limit (jestliže tento limit existuje), se ve všech státech do kriminálních statistik nezapočítávají.

Mnoho zemí nemá pro mladistvé žádnou minimální věkovou hranici; mladistvá je osoba, která je mladší než 18 let. 16 států uvádělo pro mladistvé věkovou skupinu 14-17 let. Ta druhá definice může znamenat věk trestní odpovědnosti, zatímco první může vypovídat o praxi zaznamenávat všechny podezřelé bez ohledu na věk. Jako nejnižší věk pro mladistvé byl rovněž uváděn věk 7-15 let. Východní země ve svých definicích často používají rozmezí 14-17 let. Jestliže věková skupina zahrnuje 3-4 roky věku, počet zaznamenaných trestných činů je nižší než při definici „méně než 18 let“; to snižuje nejenom počet trestných činů mladistvých, ale také celkový počet zaznamenaných trestných činů.

Podíl mladistvých podezřelých od roku 1995 do roku 1999 klesl a poté byl dost stálý – 12-13 %. Podle Obr. 3.8 je podíl mladistvých nejvyšší v severní Americe. Pokles v trendu severní Ameriky v roce 2003 a 2004 je způsoben poklesem v Kanadě. Hlavním důvodem tohoto poklesu jsou však chybějící údaje za roky 2003-2004 z USA.

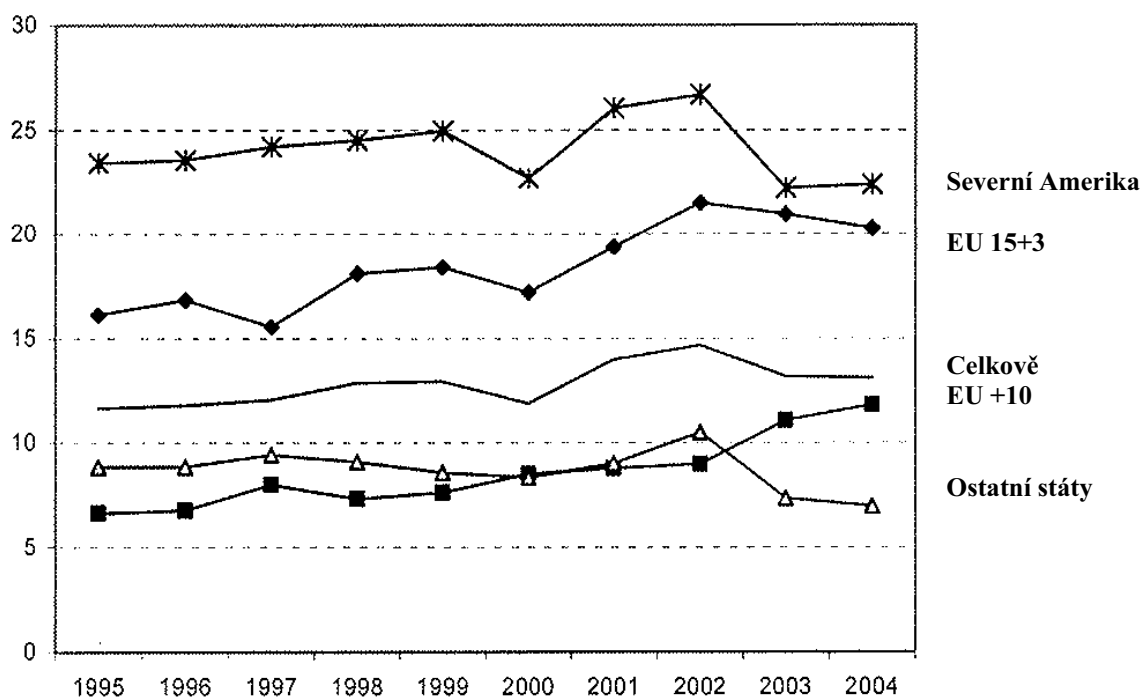
Ve všech oblastech trend mladistvých podezřelých klesá. Vzestup podílu mladistvých podezřelých ve státech EU15+3 v letech 2003-2004 je způsoben tím, že výzkumu se zúčastnily jiné země (Kypr a Francie poskytly údaje za 2003-2004, ale ne za 2001-2002, a jejich hodnoty byly vyšší než průměrné. Ve Švédsku byly hodnoty za druhé období o 10 % vyšší). U „ostatních států“ byl podíl mladistvých od roku 1997 do roku 2004 stálý (10 %).

Obr. 4.8 Podíl mladistvých podezřelých v jednotlivých oblastech, celkový počet trestných činů, 1995-2004, % (průměrné hodnoty)

²⁴ V Portugalsku 16, v Irsku 17 let; ve Skotsku a Polsku 21 let. Více o definici mladistvých lze najít v článku Stevena Malbyho v této publikaci.

Obr. 4.9 Podíl žen v počtu mladistvých podezřelých v jednotlivých oblastech, celkový počet trestných činů, 1995-2004, % (průměrné hodnoty)

Podíl žen z celkového počtu mladistvých podezřelých lehce stoupá – v roce 2004 byl průměrně 13 %. Trend je stoupající ve všech státech kromě východních zemí²⁵. Rozdíly v úrovních mezi jednotlivými státy jsou vysoké.

4.6 Podezřelí v různých typech trestných činů

Koncept 'celkový počet trestných činů/počet podezřelých' je nejednoznačný a problematický, zvláště při mezinárodním srovnávání. Důvod, proč jsou v této podkapitole použity celkové hodnoty je, že dotazník CTS se dotazoval na počty podezřelých žen a mladistvých pouze na celkové úrovni.

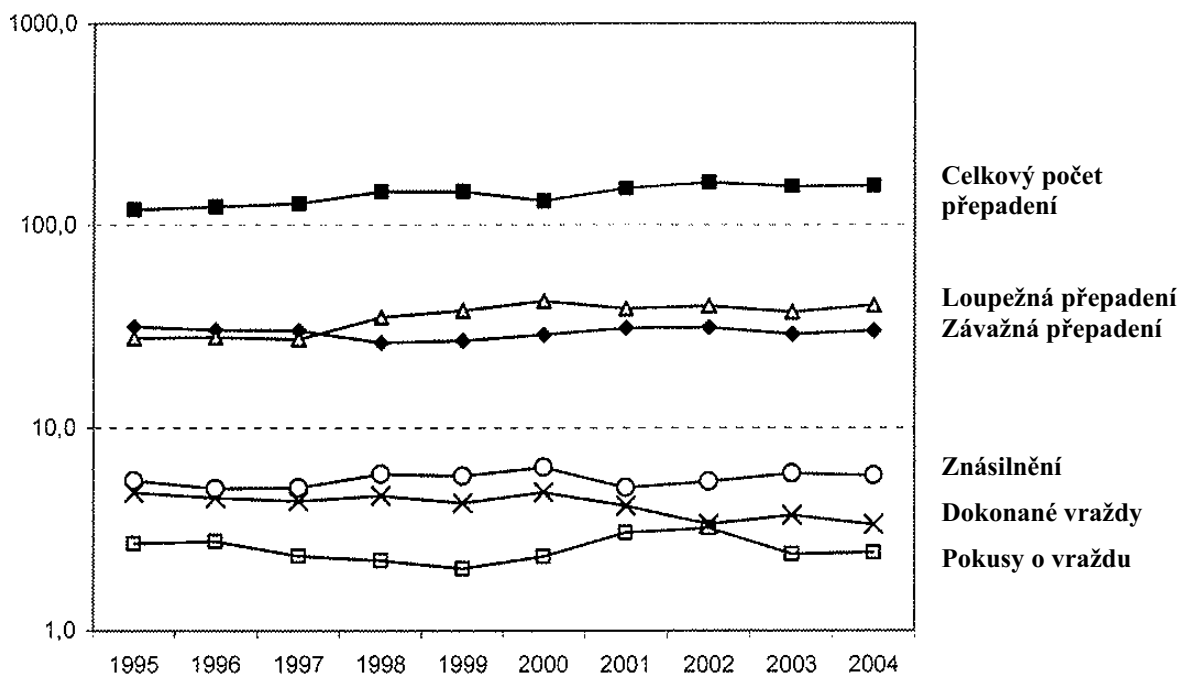
U jednotlivých typů trestných činů byly údaje, týkající se podezřelých, požadovány pro 11 trestných činů a u některých trestných činů rovněž pro určité subkategorie (např. krádeže byly rozděleny na velké, celkové a automobilové krádeže). Následující výsledky jsou sdruženy podle tří hlavních kategorií: násilné trestné činy (vražda, napadení, znásilnění, loupežná přepadení), majetková trestná činnost (celkové krádeže, vloupání, automobilové krádeže, podvody, zpronevěry, podplácení/korupce) a trestné činy, spojené s drogami.

²⁵ Severní Amerika zahrnuje údaje za rok 2001, 2003 a 2004 pouze pro Kanadu.

4.6.1 Násilné trestné činy

Trend podezřelých z násilných trestných činů stoupá. V roce 1995 byl podíl²⁶ podezřelých z násilné kriminality 191 osob na 100 000 obyvatel; v roce 2004 byl podíl 239. Vzestup je způsoben nárůstem počtu podezřelých z přepadení a loupežných přepadení). Podíl u dokonaných vražd klesl ze 4,8 na 3,3 na 100 000 obyv. (Tab. 4.3).

Obr. 4.10 Počet podezřelých na 100 000 obyv. u dokonaných vražd a pokusů o vraždu, celkových a závažných přepadení, znásilnění a loupežných přepadení v letech 1995-2004 (průměrné hodnoty, logaritmická škála)

²⁶ Násilné trestné činy = dokonaná vražda, pokus o vraždu, přepadení, znásilnění, loupežné přepadení. Kategorie závažného přepadení nebo přepadení s přitěžujícími okolnostmi, používaná v trestním zákoníku některých států, je definována podle následků přepadení (stupeň poranění) nebo krutosti činu (např. použití nebezpečných zbraní). Méně než polovina zemí poskytla údaje o podezřelých ze závažného přepadení. Podíl podezřelých ze znásilnění je vypočítán pro celou populaci i když oběťmi jsou většinou ženy; definice znásilnění v mnoha trestních zákonících může zahrnovat obě pohlaví.

Tab. 4.3 Počet podezřelých na 100 000 obyv. z hlediska počtu dokonaných vražd a pokusů o vraždu, celkových a závažných přepadení, znásilnění a loupežných přepadení v letech 1995-2004 (průměrné hodnoty).

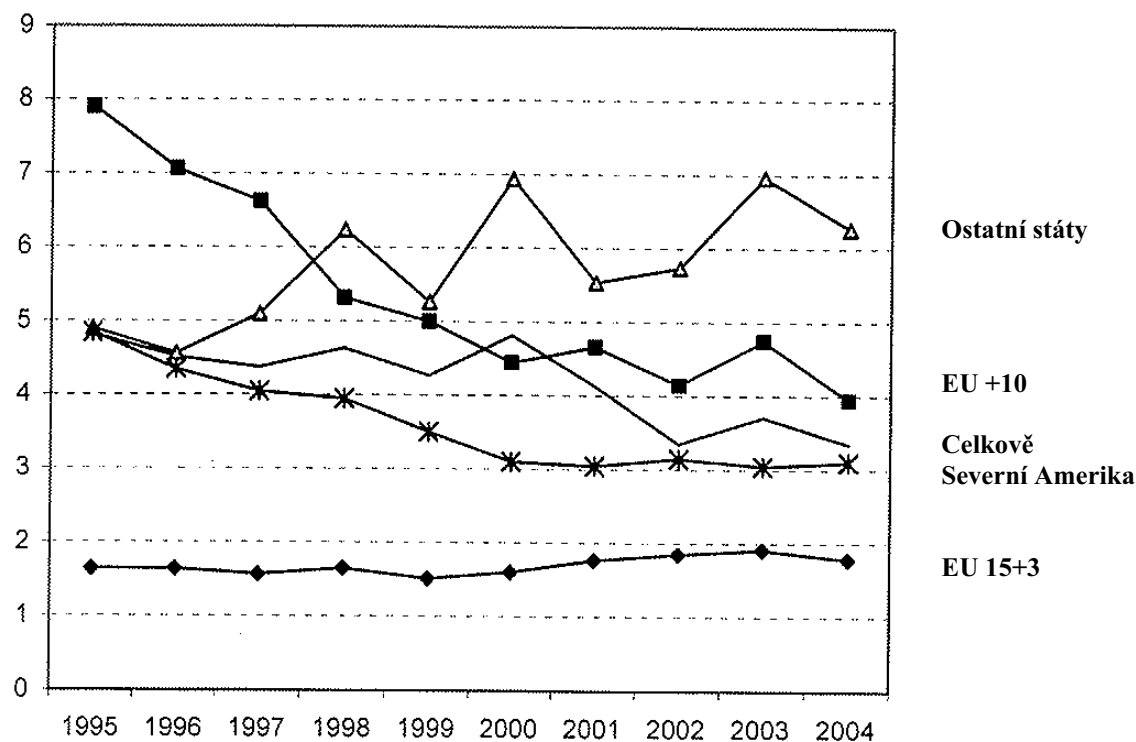
Trestný čin	Rok										Změna % 1995-2004
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Dokonaná vražda	4,8	4,5	4,4	4,6	4,3	4,8	4,1	3,4	3,7	3,3	-30,7
Pokus o vraždu	2,7	2,8	2,3	2,2	2,0	2,3	3,0	3,2	2,4	2,4	-10,5
Závažné přepadení	31,7	30,4	30,2	26,3	27,0	29,0	31,1	31,4	29,1	30,2	-4,8
Přepadení celkem	118,9	122,8	127,2	147,0	146,3	131,7	152,5	163,3	155,1	157,0	32,0
Znásilnění	5,5	5,0	5,1	5,9	5,8	6,4	5,1	5,4	6,0	5,8	6,0
Loupežné přepadení	27,8	28,0	27,4	35,3	38,0	42,2	38,9	40,1	37,4	40,4	45,5
Celkem	191,4	193,4	196,6	221,4	223,3	216,4	234,7	246,8	233,7	239,2	25,0

Dokonané vraždy jsou považovány za jeden z nejspolehlivějších údajů úředního registru pro mezinárodní srovnávání násilí. Proto lze předpokládat, že rovněž statistika podezřelých z vraždy bude pokrývat situaci poměrně dobře.

V západoevropských státech je podíl podezřelých z vraždy výrazně pod průměrem (Obr. 4.11). Na druhé straně, pokles v trendech celkového počtu podezřelých z vraždy je odrazem vývoje v nových členských státech EU a v severní Americe. V západní Evropě byl počet podezřelých z vraždy po roce 2000 o něco vyšší ve srovnání s druhou polovinou devadesátých let. Navzdory snižujícím se rozdílům mezi jednotlivými oblastmi, je ve srovnání se starými státy EU podíl podezřelých z vraždy stále nadprůměrný v severní Americe a v nejvýchodnějších státech²⁷.

²⁷ Hodnota počtu podezřelých z vraždy v „ostatních státech“ pochází z údajů pouhých tří států, které měly kompletní soubor dat, protože chybějící hodnoty mnoha států skupiny způsobovaly velké fluktuace křivky.

Obr. 4.11 Počet podezřelých z dokonané vraždy na 100 000 obyv. v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty).

I když se rozdíly mezi jednotlivými oblastmi v počtu podezřelých z vraždy snížily, rozdíly mezi jednotlivými státy jsou vysoké: podíl podezřelých z vraždy v Rusku je 40x větší než na Maltě (Tab. 4.4). Uvnitř skupin starých a nových států EU jsou extrémní hodnoty jako Finsko a pobaltské státy; v těchto zemích je počet podezřelých vyšší než je průměr pro danou oblast.²⁸

²⁸ Hodnota pro Německo (3,5) je v tabulce vynechána, protože zahrnuje jak dokonané vraždy, tak pokusy o vraždu. Podle statistiky European Sourcebook, mělo Německo v roce 2003 1,3 dokonaných vražd na 100 000 obyvatel. V roce 2004 byl v USA ve srovnání s předchozími léty počet podezřelých z vraždy nízký; průměr za 10 let je 5,8 podezřelých.

Tab. 4.4 Počet podezřelých z dokonaných vražd na 100 000 obyv. v jednotlivých státech, rok 2004 (jestliže nejsou dostupné údaje z roku 2004, rok, pro který údaje platí, je uveden za názvem země)

EU15+3		EU+10		Ostatní státy		Severní Amerika	
Norsko 2001	0,7	Malta	0,5	Chorvatsko	1,6	Kanada	1,6
Dánsko	0,8	Slovinsko	1,6	Gruzie	1,9	USA	4,6
Island	1,0	Kypr	1,8	Azerbajdžán	2,4		
Anglie a Wales 1999	1,0	Maďarsko	2,1	Rumunsko	2,7		
Portugalsko	1,1	Slovensko 2002	2,1	Bulharsko	2,8		
Rakousko 2002	1,2	Česká republika	2,4	Albánie 2002	6,0		
Nizozemsko	1,2	Polsko	3,2	Kirgizstán 2000	6,4		
Francie	1,5	Estonsko	6,6	Turecko	7,1		
Švédsko	1,6	Lotyšsko	7,6	Moldávie	7,3		
Severní Irsko 2002	1,6	Litva	9,0	Bělorusko	9,1		
Španělsko 1997	1,7			Makedonie 2000	10,0		
Itálie	1,7			Kazachstán 2000	15,7		
Irsko	2,5			Rusko 2001	19,9		
Řecko 1999	2,9						
Finsko	2,9						
Německo	3,5						

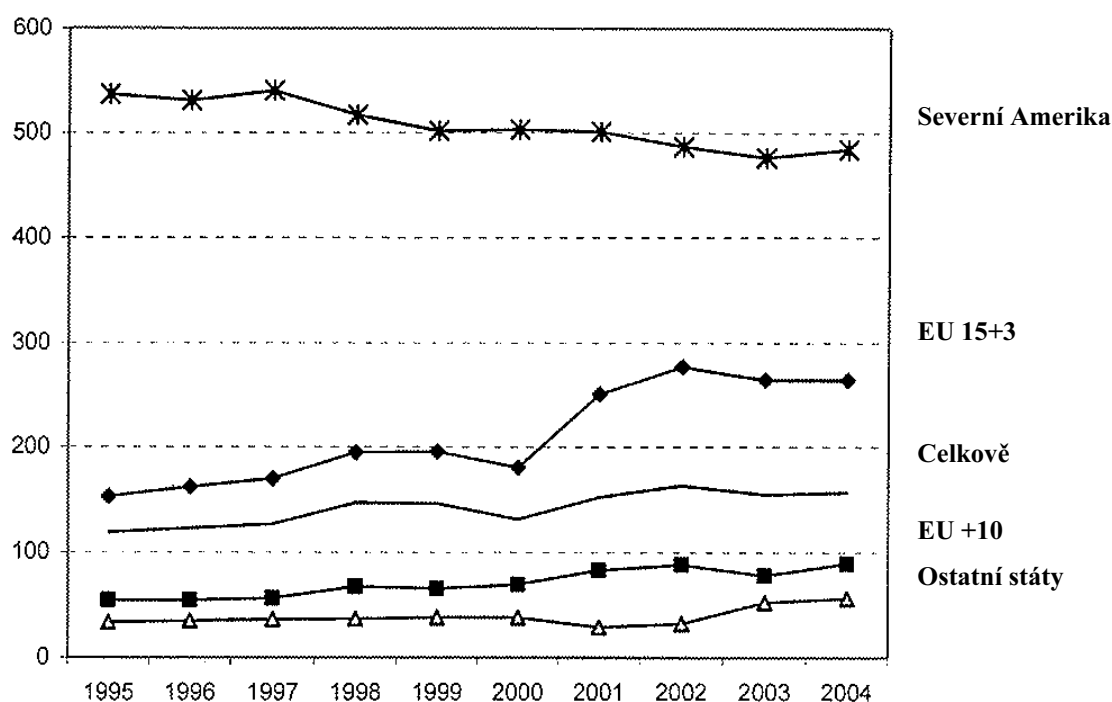
Státy, ve kterých je počet podezřelých z pokusu o vraždu vyšší než průměr (2,4 podezřelých/100 000 obyv. v roce 2004), zahrnovaly Nizozemsko (12,9 podezřelých/100 000 obyv.), Finsko (6,9) a Švédsko (4,1). Protože hodnoty pocházejí z policejních statistik, vysoké hodnoty mohou vyplývat z rozdílných postupů při policejním záznamu a pokusy o vraždu mohou být později při rozsudku překlasifikovány jako závažná napadení. Na druhé straně je podíl podezřelých z pokusů o vraždu v Rusku nízký (1,7). Rovněž v pobaltských státech je podíl podezřelých z pokusu o vraždu výrazně nižší než průměr.

Podíl podezřelých z **napadení** vzrostl od roku 1995 do roku 2004 o 32 % (obr. 4.12). Ve státech EU15+3 byl vzestup 73 %. Také ve státech EU+10 a ostatních evropských zemích počet podezřelých z napadení stoupl.

Počet podezřelých z přepadení je výrazně vyšší v severní Americe než v evropských oblastech. Trend v severní Americe však klesá; pokles od roku 1995 do roku 2004 činil 10%. Podíl podezřelých se snížil v USA, ale nezměnil se v Kanadě.

Nejnižší počet podezřelých z přepadení byl nalezen ve skupině „ostatních států“. Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi jsou vysoké. Severní Irsko, Finsko, USA a Portugalsko mají mimořádně vysoký podíl (Tab. 4.5).

Obr. 4.12 Celkový počet podezřelých z přepadení na 100 000 obyv. v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

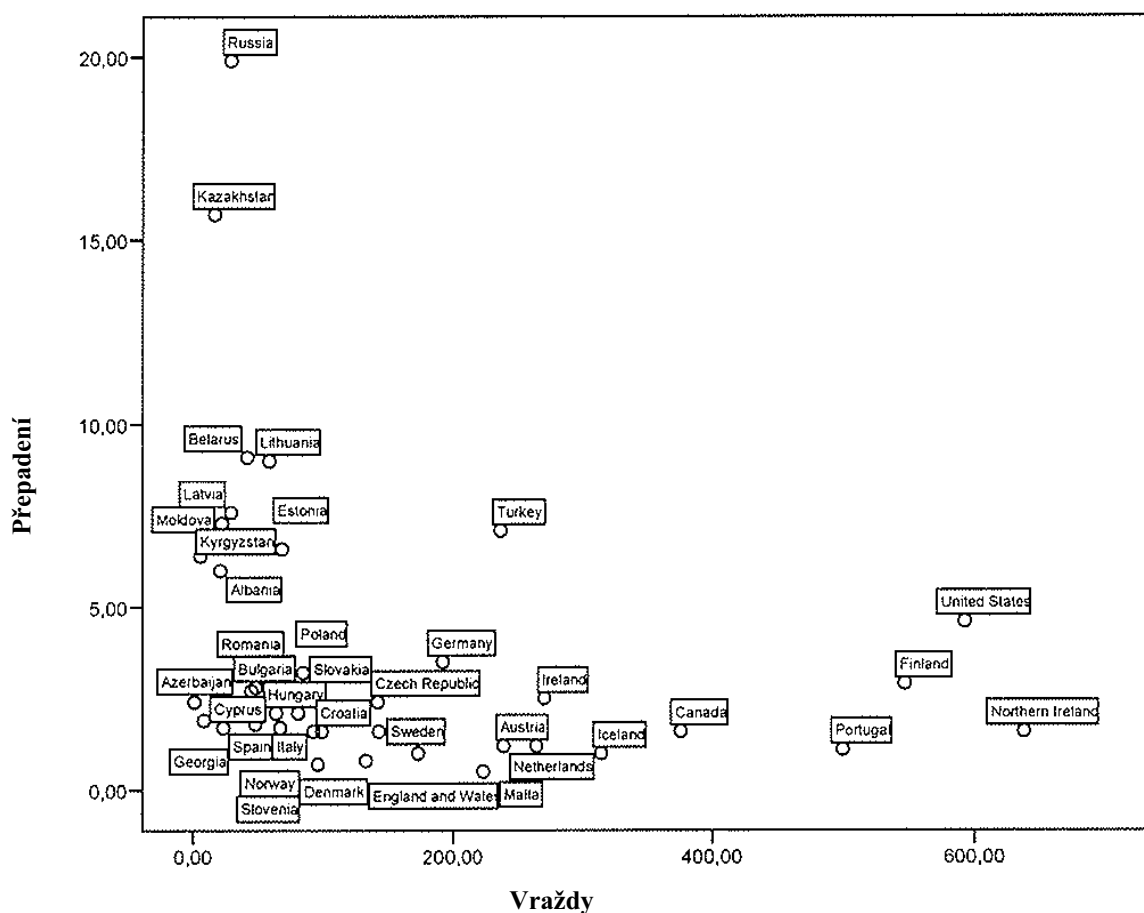
Tab. 4.5 Celkový počet podezřelých z přepadení na 100 000 obyv. v jednotlivých státech, rok 2004 (jestliže nejsou dostupné údaje z roku 2004, rok, pro který údaje platí, je uveden za názvem země)

EU15+3		EU+10		Ostatní státy		Severní Amerika	
Španělsko 2000	23,1	Lotyško	28,8	Azerbajdžán	1,1	Kanada	375,8
Itálie	66,6	Kypr	47,7	Kirgizstán	5,4	USA	592,4
Řecko 1999	74,4	Litva	58,1	Gruzie	8,3		
Norsko 2001	94,5	Maďarsko	63,5	Kazachstán 2000	16,4		
Dánsko	132,7	Estonsko	67,9	Albánie 2000	20,6		
Švédsko	142,7	Slovensko 2002	80,4	Moldávie	21,9		
Anglie a Wales 1999	173,0	Polsko	84,0	Rusko	28,7		
Německo	192,0	Slovinsko	92,1	Bělorusko	41,3		
Rakousko 2002	239,0	Česká republika	141,8	Rumunsko	44,4		
Nizozemsko	264,4	Malta	223,3	Bulharsko	47,9		
Irsko 2003	270,6			Chorvatsko	98,6		
Island	314,5			Turecko	236,4		
Portugalsko	499,9						
Finsko	547,1						
Severní Irsko 2002	637,5						

Podíl trestné činy/podezřelé osoby se nezdá být dobrým indikátorem pro posuzování míry objasněnosti napadení, protože u jednoho trestného činu může být víc než jeden pachatel a naopak víc než jedna oběť. Průměrná hodnota podílu trestné činy/podezřelé osoby byla 0,85, ale odchylky mezi státy (n=27) byly velké. Nejnižší podíl byl nalezen ve Švédsku -0,19 a nejvyšší na Kypru (nad 1,0). Ve 26 % států byl podíl trestné činy/podezřelé osoby vyšší než 1,0.

Většinu podezřelých z násilných trestných činů tvoří podezřelí z přepadení. Souvislost mezi počtem podezřelých z vraždy a počtem podezřelých z přepadení je negativní a skoro nesignifikatní ($r = -0,30$, $p=0,064$), to znamená, že vysoký počet podezřelých z vraždy nesouvisí přímo s vysokým počtem zaznamenaných podezřelých z přepadení. To znázorňuje Obr. 4.13. Mnoho východních zemí má vysoký podíl osob podezřelých z vraždy a nízký podíl podezřelých z přepadení.

Obr. 4.13 Osoby podezřelé z vraždy a přepadení v jednotlivých státech na 100 000 obyvatel v roce 2004 (v posledním dostupném roce)

Tab. 4.6 ukazuje, že severní Amerika má mnohem vyšší počet **podezřelých ze znásilnění** než Evropa. Podíl znásilnění je obzvláště vysoký v Kanadě (26/100 000 obyv.)²⁹. USA je na stejné úrovni jako evropské státy s vysokým podílem (Francie 12, Německo 9, Finsko, Nizozemsko a Irsko 8 podezřelých/100 000 obyv.). Trend v severní Americe je klesající, zatímco počet podezřelých ze znásilnění ve státech EU15+3 stoupá.

Tab. 4.6 Počet podezřelých ze znásilnění v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

	Rok										Změna% 95-04
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
EU15+3	3,8	3,6	4,1	5,6	5,8	7,8	5,2	6,3	7,7	7,1	46,5
EU+10	3,8	3,1	3,5	3,8	3,3	3,2	3,9	4,0	3,4	3,8	0,0
Ostatní	4,6	4,4	4,0	4,8	4,5	4,7	2,6	2,3	4,0	3,9	-17,4
Severní Amerika	25,1	23,5	21,9	21,5	20,0	20,5	20,0	19,5	17,9	17,6	-42,7
Celkem	5,5	5,0	5,1	5,9	5,8	6,4	5,1	5,4	6,0	5,8	5,7

Tab. 4.7 Počet podezřelých z loupežného přepadení v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

	Rok										Změna% 95-04
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
EU15+3	29,7	31,7	30,9	44,9	50,3	65,5	58,2	69,4	58,0	65,2	54,5
EU+10	33,3	35,6	35,2	34,5	37,0	38,3	42,5	36,6	32,7	36,2	8,2
Ostatní	17,2	15,5	16,1	22,6	23,0	23,5	14,3	11,7	19,9	21,0	18,0
Severní Amerika	49,8	47,7	41,5	38,7	35,8	35,0	36,2	34,8	34,6	34,8	-43,0
Celkem	27,8	28,0	27,4	35,3	38,0	42,2	38,9	40,1	37,4	40,4	31,3

Počet **osob podezřelých z loupežného přepadení** stoupá (Tab. 4.7). Pouze v severní Americe se počet podezřelých z loupežného přepadení snížil a od roku 1998 je trend v severní Americe rovněž dost stálý. Východoevropské státy mají ve všech letech méně podezřelých z loupežného přepadení než je průměr. Důvodem pro vysokou úroveň a rovněž vzestup v hodnotách EU15+3 je Portugalsko.³⁰ Jestliže bychom z údajů vyloučili Portugalsko, počet podezřelých z loupežného přepadení v EU15+3 v roce 2004 je 27 a vzestup mezi roky 1995 a 2004 je 15 %.

²⁹ Podle ICVS 2000 je počet falešných obvinění ze sexuálního násilí v Kanadě na průměrné úrovni průmyslových zemí (Kesteren a spol. 2000). Jestliže vezmeme v úvahu, že většinou jsou oběťmi znásilnění ženy a pachatelé muži, počet podezřelých by se zdvojnásobil, kdyby se počítal na 100 000 obyvatel stejného pohlaví (viz Aebi a spol. 2006).

³⁰ Počet osob podezřelých z loupežného přepadení v roce 2004 byl v Portugalsku 371 na 100 000 obyvatel. Podobně i statistika European Sourcebook uvádí pro Portugalsko velmi vysoké hodnoty a vysvětluje je rozdíly v metodách pro záznam údajů. Hodnoty pro Portugalsko nejsou srovnatelné s hodnotami jiných států (Aebi a spol. 2006).

4.6.2 Podezřelí z trestné činnosti v souvislosti s drogami

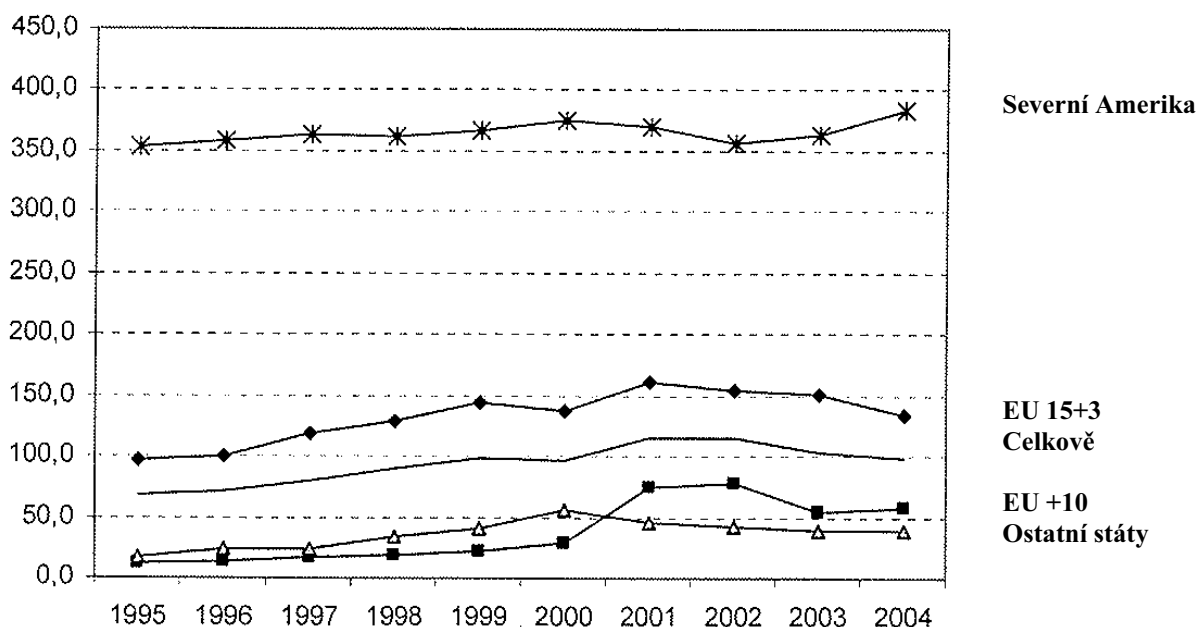
Trestná činnost v souvislosti s drogami je definována v dotazníku UN Crime Trends Surveys jako komplexní pojem, zahrnující pěstování, produkci, výrobu, extrakci, přípravu, nabídku, prodej, distribuci, zprostředkování, dopravu, nákup a vlastnictví. Úroveň zaznamenané trestné činnosti v souvislosti s drogami závisí na aktivitě příslušných úřadů. Proto není překvapivé, že počty podezřelých se výrazně liší jak mezi jednotlivými oblastmi, tak mezi státy.

Trendy v počtu podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami ukazují hladce stoupající trend až do přelomu tisíciletí (Tab. 4.8). Po něm v starých státech trend klesá a klesá také v některých letech v severní Americe. Statistika European Sourcebook neuvádí pro počet podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami klesající trend (Aebi a spol. 2006). Časová řada je u mnoha zemí nespojitá a to může být důvodem pro pokles ve státech EU15+3. Srovnání roku 1995 a 2004 ukazuje, že počet podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami stoupl ve 21 zemích a klesl ve čtyřech státech.

Tab. 4.8 Počet podezřelých z trestné činnosti spáchané v souvislosti s drogami na 100 000 obyv. v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

	Rok										Změna% 95-04
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
EU15+3	96,7	99,8	119,6	129,7	144,1	137,9	161,9	155,1	151,1	134,2	28,0
EU+10	11,5	13,1	17,7	19,3	21,4	29,1	75,2	77,4	55,0	57,2	79,9
Ostatní	17,5	23,6	24,3	34,2	40,0	56,0	46,0	46,0	38,7	38,9	55,0
Severní Amerika	353,7	357,9	363,9	361,6	366,7	375,6	370,4	357,5	363,9	383,3	7,7
Celkem	68,5	70,8	79,8	90,2	98,6	97,4	115,8	115,0	102,7	97,9	30,1

Obr. 4.14 Počet osob podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami na 100 000 obyv. v jednotlivých oblastech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

Tab. 4.9 Počet osob podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami na 100 000 obyv. v jednotlivých státech, 1995-2004 (průměrné hodnoty)

EU15+3		EU+10		Ostatní státy		Severní Amerika	
Dánsko	17,2	Slovensko 2002	16,9	Ukrajina 2002	2,2	Kanada	165,9
Španělsko 2000	41,5	Litva	19,9	Rumunsko	7,0	USA	600,6
Portugalsko	58,1	Česká republika	21,1	Albánie 2002	10,3		
Francie	66,1	Malta	21,8	Azerbajdžán	15,0		
Irsko	70,4	Lotyšsko	36,0	Turecko	24,3		
Itálie	92,2	Kypr	46,0	Gruzie	26,3		
Řecko 1999	96,8	Polsko	60,1	Makedonie, 2000	29,9		
Nizozemsko	135,6	Maďarsko	63,0	Bulharsko	32,8		
Norsko 2001	180,7	Estonsko	73,5	Bělorusko	37,3		
Švédsko	190,5	Slovinsko	174,6	Moldávie	46,5		
Anglie a Wales 1999	203,6			Kirgizstán 2000	65,9		
Rakousko 2002	219,2			Rusko 2001	99,0		
Německo	281,7			Chorvatsko	120,2		
Finsko	296,3			Kazachstán 2000	258,3		
Island 2003	365,7						

4.6.3 Podezřelí z majetkové trestné činnosti

Trendy počtu podezřelých z různých typů majetkové trestné činnosti ukazuje Tab. 4.10. Trend pro počet osob podezřelých z majetkové trestné činnosti je mírně klesající.

Přelom století se zdá být rovněž zlomovým bodem pro trendy týkající se osob podezřelých z majetkové trestné činnosti. Od roku 2000 počet krádeží, automobilových krádeží a vloupání poklesl. Na druhé straně počet osob podezřelých z podvodů, zpronevěry a podplácení vzrostl.

Tab. 4.10 Počet osob podezřelých z krádeže, vloupání, podvodu, zpronevěry, podplácení a únosu na 100 000 obyv., 1995-2004 (průměrné hodnoty).

	Rok										Změna% 95-04
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Krádeže	342,4	326,6	288,1	322,5	303,7	315,2	310,3	302,0	305,3	302,4	-13,2
Automobilové krádeže	29,1	28,0	32,9	32,4	33,7	31,4	27,3	27,9	25,9	24,8	-17,4
Vloupání	107,2	106,6	129,8	134,5	120,7	119,9	87,2	89,0	85,8	83,7	-28,1
Podvody	57,1	55,6	49,2	48,2	51,0	52,6	89,8	97,1	77,9	77,5	26,4
Zpronevěry	18,0	18,5	18,0	17,0	16,6	15,5	19,3	19,1	19,6	19,5	7,7
Korupce	3,2	3,4	3,5	2,3	2,9	3,2	4,1	3,9	3,7	3,7	12,4
Únosy							1,2	1,1	2,1	2,2	47,7
Celkem	556,9	538,6	521,5	557,0	528,7	537,7	539,1	540,2	520,3	513,8	-4,9

4.7 Závěr

Podle údajů UN Crime Trends Survey, podíl zaznamenaných trestných činů stoupl od roku 1995 do roku 2004 o 8,5 % (u států s kompletními trendovými údaji). Ve stejném období vzrostl počet podezřelých o 25 %. To znamená, že míra objasněnosti stoupla ze 42,5 % v roce 1995 na 48 % v roce 2004.

Statistika European Sourcebook uvádí pro roky 1995-2003 podobné, ale méně výrazné trendy. Počet zaznamenaných trestných činů vzrostl o 27 % a počet podezřelých osob o 8 %. Nižší růst v trendu trestných činů podle údajů UN Crime Trends Survey je pravděpodobně způsoben nestabilitou údajů: pouze 14 států poskytlo kompletní trendové údaje a to ovlivnilo odhady. Těchto 14 států nereprezentuje všechny studované země a existuje proto nebezpečí, že výsledky nevypovídají o podezřelých osobách v Evropě (severní Amerika je mnohem reprezentativnější), ale o dostupnosti údajů o kriminalitě. Proto jsme pro ověřování výsledků v tomto článku použili hodnoty, uváděné European Sourcebook jako kontrolu.

V severní Americe je celkový počet podezřelých mnohem vyšší než ve starých státech EU (včetně Islandu a Norska). V nových státech EU je počet vyšší než v ostatních východních státech, ale nižší než ve starých státech EU. Zdá se, že vzestup v úrovni blahobytu státu zvyšuje počet podezřelých osob. Výsledek lze možná interpretovat podle teorie příležitost-volba či teorie rutinní činnosti, ale bohatství může rovněž vést k tomu, že bezpečnost občanů dostává na úrovni vlády vyšší prioritu a proto je mnohem více zdrojů investováno do efektivity systému trestní justice – a do zaznamenávání zločinu.

Trend v počtu podezřelých klesá v severní Americe, ale stoupá v různých evropských oblastech. Tím pokračuje dlouhodobé sblížování těchto oblastí.

Bohatství státu může být také podkladem pro fakt, že podíl žen na celkovém počtu podezřelých je vyšší v severní Americe a starých státech EU, než ve východní Evropě. Ženy se úměrně více dopouštějí trestných činů jako jsou krádeže, zpronevěry a podvody. Podíl podezřelých žen mírně stoupá ve všech oblastech, zatímco podíl mladistvých klesá: počet podezřelých mladistvých je nejvyšší v severní Americe a nejnižší ve východních státech.

Hodnoty počtu podezřelých ukazují, že počet přepadení a loupežných přepadení stoupá, zatímco počet podezřelých z vraždy klesá. Počet podezřelých z přepadení je v severní Americe značně vyšší než v Evropě, ale trend klesá, zatímco v Evropě stoupá a to zvláště ve starých státech EU. Počet osob podezřelých z vraždy je nejnižší ve starých státech EU, ale mírně stoupá, zatímco v jiných oblastech poklesl. Na úrovni jednotlivých zemí jsou rozdíly velmi velké; v Rusku jsou hodnoty 40x vyšší než na Maltě.

Také počet osob podezřelých z trestné činnosti v souvislosti s drogami stoupl, ačkoliv se zdá, že vzestup v Evropě stagnuje. Počet podezřelých z majetkové trestné činnosti, krádeží, automobilových krádeží a vloupání od přelomu století poklesl, ale vzrostl počet podvodů, zpronevěr, případů podplácení a únosů.

Údaje o podezřelých osobách mají podobné trendy jako zaznamenané trestné činy, i když u mnoha tradičních majetkových trestných činů není nalezen žádný podezřelý. Podezřelé osoby jsou nicméně důležité pro popis kriminální situace, protože představují skupinu lidí, kteří tvoří základ pro další činnost systému trestní justice. Pro potřeby kriminální preventivní práce v budoucnosti by údaje o podezřelých osobách měly být podrobnější a rovněž by měly být dostupné údaje o obětech.

Reference

- Aebi, Marcelo (2004): *Crime Trends in western Europe from 1990 to 2000*. In: *European Journal on Crime Policy and Research*. Volume 10, Numbers 2-3. September 2004, s. 163-186.
- Aebi, Marcelo Fernando – Kauko, Aromaa - Aubusson de Cavarlay, Bruno - Barclay, Gordon - Gruszczynska, Beata - von Hofer, Hanns - Hysi, Vasilika – Jehle, Jörg-Martin – Killias, Martin – Smit, Paul – Tavares, Cynthia (2006): *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics- 2006*. 3.vyd. WODC Research and Policy Series nr.241. Den Haag : Boom.
- Aromaa, Kauko - Leppä, Seppo – Nevala, Sami – Ollus, Natalia (eds.) (2003): *Crime and Criminal Justice System in Europe and North America 1995-1997*. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Publications series No. 40. Helsinki : HEUNI.
- European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003* (2003). Druhé vyd. Den Haag : WODC.
- Honkatukia, Päivi (2007): *Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina*. In: *Rikollisuustilanne 2006. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 229. Helsinki, s.205-224.
- Human development reports 2006*. In: http://hdr.undp.org/en/media/hdr_20072008_tables.pdf
- van Kesteren, John – Mayhew, Pat – Nieuwbeerta, Paul (2000): *Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries. Key findings from the 2000 International Crime Victims Survey*. WODC.
- Malby, Staven (2008): *Juvenile Justice System and the United Nations Survey on Crime Trends and Criminal Justice Systems*. Article in this book.
- Smit, Paul R. – Meijer, Ronald F. - a Petr-Paul, J. (2004): *Detection rates, an international comparison*. *European Journal on Criminal Policy and Research* 10 (2004), s. 225-253.

Příloha ke Kapitole 4

Tab. 4.1 Klasifikace států

EU15+3	EU+10	Severní Amerika	Ostatní státy
Rakousko	Kypr	Kanada	Albánie
Belgie	Česká republika	USA	Arménie
Dánsko	Estonsko		Azerbajdžán
Finsko	Maďarsko		Bělorusko
Francie	Malta		Bulharsko
Německo	Lotyšsko		Chorvatsko
Řecko	Litva		Gruzie
Irsko	Polsko		Kazachstán
Itálie	Slovensko		Kirgizstán
Lucembursko (žádné údaje)	Slovinsko		Makedonie
Nizozemsko	Monako (žádné údaje)		Moldávie
Portugalsko			Rumunsko
Španělsko			Rusko
Švédsko			Turecko
VB: Anglie a Wales			Ukrajina
VB: Severní Irsko			
VB: Skotsko (žádné údaje)			
Island			
Norsko			
Vatikán			
Švýcarsko (žádné údaje)			

žádné údaje = žádné údaje o podezřelých osobách

5 Státní zastupitelství a soudy

Paul Smit

5.1 Úvod

Tato kapitola popisuje, co se stane s podezřelým pachatelem po prvním formálním kontaktu (viz Kapitola 4). “Normální” postup je ten, že státní zástupce obžaluje podezřelou osobu a začne tím soudní řízení, kde je on/ona usvědčen/a a dostane rozsudek o trestu. V praxi to ovšem často neprobíhá přesně podle tohoto schématu: v každém kroku procesu mezi identifikací podezřelé osoby a vyměřením trestu může dojít a dochází k tomu, že určitý počet případů není dokončen a nekončí vyměřením trestu. To může být způsobeno zákonnými nebo technickými příčinami, ale rovněž kvůli opatřením zvyšujícím účinnost. Příkladem zákonných nebo technických příčin je např. to, že není dostatek důkazů k obžalobě nebo podezřelý pachatel je soudem zproštěn viny. V mnoha zemích mají rovněž samotná policie nebo státní zástupce možnost ukončit řízení, s nebo bez následků pro podezřelou osobu. To zefektivňuje celý proces a soudní projednávání není dále nutné. Pro obecnější diskusi o tzv. ‘neúspěšných procesech’, viz také Marshall 1998, Mayhew 2003, Tonry and Farrington 2005.

V této kapitole se statistika týká osob obžalovaných (tj. domnělých pachatelů, obžalovaných formou obvinění, zahájeného státním zástupcem nebo jiným žalobcem) a osob usvědčených (tj. osob prohlášených vinnými jakýmkoliv zákonným orgánem, který má náležité pověření prohlašovat je usvědčenými podle zákonů příslušného státu, ať už je rozsudek později potvrzen nebo ne). Kromě toho se v kapitole uvádějí i některé statistiky týkající se trestů, i když tyto byly dostupné pouze pro 6. a 7. výzkum (1995-2000).

Údaje, použité v této kapitole byly vybrány výlučně ze 6. až 9. výzkumu UN Crime Trends Survey a pokrývají roky 1995-2004. Údaje byly použity tak, jak jsou uváděny – v případě chybějících údajů nebyla provedena žádná intrapolace nebo extrapolace, a na doplnění dat nebyly použity žádné jiné zdroje. Některé, očividně extrémní údaje, byly však někdy odstraněny.

Údaje, prezentované v tabulkách a obrázcích jsou průměry za roky 1995-2004, nebo přesněji pro určitý stát byl průměr vypočítán pro ty roky, pro které byly pro daný stát dostupné údaje. Kromě toho byly uvedeny tam kde to bylo možné, indikátory trendu pro ty státy, u kterých byly dostupné údaje ze 6. a 9. výzkumu.

V této kapitole byly použity hodnoty pro celkovou trestnou činnost, ale tam, kde to bylo možné, uvádíme rovněž hodnoty pro tři typy trestných činů: “Loupeže”, “Krádeže” a “Drogy”. Kromě hodnot pro jednotlivé země, uvádíme také hodnoty pro čtyři rozdílné skupiny států. Rozdělení států do skupin je stejné, jak je popsáno v Kapitole 8.

5.2 Státní zastupitelství

Statistika týkající se státních zastupitelství je značně ovlivněna faktem, že organizace a funkce státních zástupců je v různých zemích nesmírně rozdílná. To demonstrovala rovněž Wadeova studie (2006). Zákonné a organizační okolnosti, jako je volba mezi principem zákonnosti nebo příležitosti, jestli má státní zástupce monopol žalovat, nebo jestli je možná obžaloba policií (či dokonce soukromá), jestli je státní zastupitelství velkou organizací, podporující jednotlivé státní zástupce atd. – to vše se odráží ve statistikách státních zastupitelství.

Statistické faktory musí být však zváženy také: mnohonásobné trestné činy spáchané jedním podezřelým pachatelem mohou být spojeny do jedné obžaloby. Nebo osoba počítaná jako jeden pachatel v policejních statistikách může být subjektem dvou nebo tří žalob.

V této části se nejdříve podíváme na vstup (podezřelé osoby) a výstup (usvědčení pachatelé) procesu obžaloby. Dále budou posouzeny obžaloby samotné a to rovněž v souvislosti s počtem státních zástupců (pro ostatní analýzy, týkající se zdrojů státních zastupitelství viz Kapitulu 2). V kapitole také uvádíme statistiky o obžalovaných ženách a mladistvých.

Podezřelé osoby a usvědčení pachatelé

Před podrobnou analýzou dostupných informací o obžalobách se nejdříve podívejme na proces obžaloby z vnějšku. Vezměme potenciální vstup procesu obžaloby – podezřelé osoby – a dáme je do souvislosti v možným výstupem procesu obžaloby: usvědčenými osobami.

Výhodou je tady to, že lze použít policejních a soudních statistik místo statistik státních zastupitelství. Obecně řečeno, policejní a soudní statistiky jsou v mnoha státech jasnější a podrobnější než statistiky státních zastupitelství. Je tady ovšem i nebezpečí: protože používáme statistiky dvou úplně oddělených oblastí, mohou se mezi nimi vyskytnout některé nesrovnalosti. Kromě jiných faktorů, jako jsou výpočetní pravidla, mohou být nesrovnalosti způsobené rozdílnými oblastmi, které tyto statistiky pokrývají: trestné činy, které jsou zahrnuty v policejní statistice, ale ne v soudní (nebo naopak), či mladiství podezřelí, kteří se objeví v policejních statistikách, ale ne v soudních, protože jejich přestupky řeší jiný typ soudu (civilní, ne trestní). Rovněž je možné, že některé podezřelé osoby se objeví v soudních statistikách, ale ne v policejních, protože vyšetřování jejich případu provedla jiný vyšetřovací orgán. Proto je možné, že je více usvědčených než podezřelých pachatelů.

Tab. 5.1 Procento usvědčených z počtu podezřelých osob, průměr 1995-2004

	Celkem	Trend (celkový)¹	Loupeže	Krádeže	Drogy
Albánie	76%	...	29%	33%	73%
Azerbajdžán	105%	=	113%	87%	113%
Bělorusko	104%	-	82%	110%	98%
Bulharsko	32%	+	35%	57%	26%
Kanada	57%	=	44%	43%	36%
Chorvatsko	52%	+	61%	41%	43%
Kypr	24%	29%	42%
Česká republika	51%	...	55%	65%	58%
Dánsko	132%	=	100%	121%	...
Anglie a Wales	54%	...	50%	44%	41%
Estonsko	77%	-	72%	26%	78%
Finsko	45%	+	32%	64%	40%
Francie	47%	16%	...	80%
Gruzie	118%	...	124%	117%	112%
Německo	23%	=	24%	16%	24%
Řecko	31%	...	26%	...	26%
Vatikán	27%
Maďarsko	70%	+	79%	90%	34%
Island	71%	...	60%	20%	72%
Itálie	34%	=	62%	54%	41%
Kazachstán	93%
Kirgizstán	87%	...	87%	85%	85%
Lotyšsko	79%	-	58%	42%	67%
Litva	77%	=	56%	93%	110%
Makedonie	35%	...	32%	...	39%
Moldávie	99%	-	76%	118%	77%
Nizozemsko	36%	=	53%	29%	53%
Severní Irsko	23%	...	36%	42%	56%
Norsko	19%	...	107%	45%	63%
Polsko	69%	...	52%	66%	53%
Portugalsko	21%	+	7%	27%	40%
Rumunsko	42%	-	91%	55%	45%
Ruská federace	71%	...	88%	89%	74%
Slovensko	43%	...	53%	40%	58%
Slovinsko	32%	+	33%	32%	14%
Španělsko	70%	...	159%	...	38%
Švédsko	65%	-	59%	34%	33%
S/Z Evropa, USA, Kanada	52%	...	53%	46%	50%
Jižní Evropa	38%	...	50%	37%	35%
Střední Evropa	55%	...	56%	58%	50%
Východní Evropa	91%	...	94%	85%	90%

⁽¹⁾+ vzestup mezi roky 95/97 o více než 10%
 = změna mezi roky 95/97 menší než 10%
 - pokles mezi roky 95/97 o více než 10%

Tab. 5.1 ukazuje výsledky. Průměry 1995-2004 jsou počítány pro osoby usvědčené a pro podezřelé osoby. Podíl těchto dvou dáva hodnotu usvědčených jako procento počtu podezřelých. U některých států (Arménie, Rakousko, Belgie, Irsko, Lucembursko, Monako, Skotsko, Švýcarsko a Ukrajina) chyběly buď hodnoty počtu osob usvědčených nebo podezřelých (či oboje) a nebyly zahrnuty do tabulky. Vynechali jsme také tři další státy: Maltu (většina údajů chyběla), Turecko (zjevné nesrovnalosti v údajích) a USA (pouze částečné údaje týkající se usvědčených osob). Trendy byly stanoveny u těch států, které měly jak údaje ze 6. výzkumu 95/97, tak z 9. výzkumu 03/04.

Znovu musíme zdůraznit, že je třeba být velmi opatrný při přikládání přílišné váhy hodnotám jednotlivých států. I v této tabulce je těžko pochopit některé hodnoty, které mohou být ovlivněny umělými příčinami, jako jsou pravidla statistických výpočtů nebo rozdíly v definici mezi úrovní policie (podezřelí) a úrovní soudu (usvědčení). S tímto vědomím lze říci, že tabulka ukazuje jasně, že ve většině států mnoho podezřelých osob není usvědčeno, s výjimkou východoevropských zemí. Není tady žádný zjevný trend, ani velké rozdíly mezi celkovou trestnou činností a jejími jednotlivými typy, ačkoliv procento usvědčených je u loupežných přepadení o něco vyšší.

Osoby obžalované

V Tab. 5.2 jsou uvedeny osoby obžalované³¹ – jak v oblasti celkové trestné činnosti, tak v oblastech loupežných přepadení, krádeží a trestné činnosti spojené s drogami. U Francie, Rakouska a Švýcarska nebyly údaje dostupné. U Španělska byly k dispozici pouze údaje pro individuální trestnou činnost, avšak údaje pro loupežná přepadení a krádeže byly statisticky extrémní a nejsou zde uvedeny.

Tab. 5.2 Osoby obžalované na 100 000 obyv., průměr 1995-2004

	Celkem	Trend (celkový)¹	Loupeže	Krádeže	Drogy
Albánie	236,8	...	3,6	51,9	9,7
Arménie	205,3	=	2,4	46,2	15,3
Azerbajdžán	88,9	+	0,2	3,3	0,7
Bělorusko	678,2	+	34,6	239,7	21,4
Belgie	4 761,9	...	61,5	376,5	344,0
Bulharsko	409,7	+	16,2	183,5	4,5
Kanada	1 717,4	=	24,3	200,1	105,8
Chorvatsko	1 118,9	+	14,8	241,1	79,9
Kypr	200,8	...	2,2	65,0	31,9
Česká republika	1 010,2	-	25,6	268,4	18,3
Dánsko	580,9	...	12,3	221,3	9,0
Anglie a Wales	2 678,0	+	23,3	247,3	96,4
Estonsko	811,4	+	85,7	382,2	22,2
Finsko	2 782,5	+	10,4	655,0	101,8
Francie	163,1	=	5,8	44,4	21,0
Gruzie	831,6	=	15,3	196,8	60,8
Německo	831,6	...	5,9	65,2	61,8
Řecko	3 360,7

³¹ Podle znění dotazníku CTS: údadní pachatelé, obžalování pomocí obvinění, zahájeného veřejným žalobcem nebo jiným orgánem, odpovědným za obžalobu.

Vatikán	1 133,3	=	17,1	255,7	23,8
Maďarsko	1 116,5	+	5,5	129,7	115,5
Island	768,7	-	15,3	319,4	126,0
Itálie	733,9	...	21,3	108,1	79,2
Kazachstán	702,9
Kirgizstán	418,3	...	18,6	160,8	57,1
Lotyšsko	719,2	+	37,2	279,4	18,2
Litva	754,2	...	52,3	327,2	18,4
Lucembursko	1 014,9	...	11,0	55,4	35,9
Makedonie	1 098,9	=	13,8	228,0	14,4
Malta	118,8
Moldavsko	445,0	...	26,0	227,9	22,1
Monako	2 886,0	...	0,0	343,8	1,6
Nizozemsko	1 445,8	+	34,2	345,1	80,1
Severní Irsko	1 065,9	...	14,3	158,0	43,7
Norsko	510,2	...	4,8	164,3	113,4
Polsko	1 225,5
Portugalsko	1 014,4	+	20,3	100,7	46,3
Rumunsko	396,9	-	14,6	144,4	2,0
Ruská federace	1 002,5	...	49,7	418,1	89,0
Skotsko	1 411,5	...	16,3	349,7	143,9
Slovensko	770,0	+	23,9	255,8	14,4
Slovinsko	1 010,5	...	11,7	187,2	26,4
Španělsko	76,0
Švédsko	1 580,9	=	9,8	221,8	177,0
Turecko	2 927,6	+	17,3	279,3	19,3
Ukrajina	650,3	...	24,5	263,3	64,5
USA	5 214,9
S/Z Evropa, USA, Kanada	1 806,6	...	18,4	260,0	111,0
Jižní Evropa	1 436,6	...	11,9	179,8	43,7
Střední Evropa	737,9	...	16,8	193,3	12,1
Východní Evropa	553,3	...	30,6	217,5	31,8

- ⁽¹⁾+ vzestup mezi roky 95/97 o více než 10%
= změna mezi roky 95/97 menší než 10%
- pokles mezi roky 95/97 o více než 10%

Je zřejmé, že hodnoty jsou velmi různorodé. U celkové trestné činnosti je Arménie, Azerbajdžán, Kypr, Gruzie a Malta s 200 a méně obžalovanými osobami na 100 000 obyv. na spodním konci žebříčku v kontrastu s Belgií, Anglií a Walesem, Finskem, Řeckem, Monakem, Tureckem a USA, kteří mají obžalovaných více než 2 500 osob na 100 000 obyv. Obecně lze říct, že státy na severu, západě a jihu Evropy (spolu s Kanadou a USA) dosahují podstatně vyšších hodnot než státy střední a východní Evropy.

Trend mezi 6. a 9. výzkumem bylo možné zjistit u 23 zemí. Více než polovina z nich (13 států) vykazovala v počtu obžalovaných vzestup, zatímco pokles jsme pozorovali pouze u tří států. Avšak pro mnoho států, změny během tohoto období odrážejí spíše změny v definici a metodách sběru než "skutečné" změny. To můžeme vidět například u těch zemí, které udávají v jednom průzkumu přesně tu samou hodnotu pro počet obžalovaných i pro počet podezřelých

(nebo usvědčených) pachatelů a jiné hodnoty – pravděpodobně smysluplnější – v následujícím průzkumu.

U tří typů trestných činů je rovněž velké rozmezí, ale jinak rozložené než u celkové trestné činnosti. Rozdíly mezi jednotlivými skupinami států z velké části vymizely u krádeží a jsou úplně jiné u loupežných přepadení.

Rozhodnutí obžaloby: případy u nichž není proces obžaloby dokončen

V zásadě musí být v procesu obžaloby učiněna dvě hlavní rozhodnutí. Nejdříve se musí rozhodnout, jestli trestní stíhání podezřelého pachatele vůbec začne³², a poté, jestliže je osoba stíhána (obžalovaná), musí být učiněno rozhodnutí, jestli má být dotčený předveden před soud, nebo je trestné stíhání ukončeno jiným způsobem. Ve skutečnosti první rozhodnutí nevychází vždy a ne ve všech státech od orgánů prokuratury, ale může být docela dobře učiněno nezávisle policií. Policie může jak naprosto zastavit stíhání, tak uložit postih. Avšak bez ohledu na to, kdo ve skutečnosti dělá rozhodnutí, vzniká tady určitý 'odpad': existují podezřelí pachatelé, kteří nejsou obžalováni. Druhé rozhodnutí – jak ukončit trestní stíhání – typicky přináleží skoro ve všech státech především nebo výlučně státním zastupitelstvím. Mezi jednotlivými zeměmi však existují značné rozdíly, týkající možností, které má státní zástupce k dispozici. Kromě postoupení případu soudu s cílem úplného soudního projednání – což je konečně "normální" způsob, jak postupuje případ – může být mezi možnostmi, ze kterých státní zástupce volí, zastavení stíhání z technických příčin (nedostatek důkazů), zastavení stíhání z politických příčin (není ve veřejném zájmu pokračovat ve stíhání), podmíněná opatření (s přiznáním nebo bez přiznání viny), kárná opatření atd. Důležité však je, že tady znovu vzniká určitý 'odpad': existují osoby, které jsou trestně stíhány, ale nejsou usvědčeny soudem³³.

Oba typy 'odpadu' ukazuje Tab. 5.3. Z důvodu neúplnosti údajů za celé období – jak je uvedeno výše při pojednání o obžalovaných osobách – průměrné hodnoty do této tabulky byly vypočítány pouze z jednoho výzkumu, t.j. z posledního výzkumu, za který byly údaje pro daný stát dostupné. Vypustili jsme rovněž hodnoty počtu obžalovaných, které byly stejné jako hodnoty počtu podezřelých či usvědčených pachatelů. Stále však jsou v tabulce těžko pochopitelné nebo interpretovatelné údaje, například, když je procento (mnohem) vyšší než 100 %. (Viz také Mayhew 2003, 110-111.)

První sloupec (Obž/Podez, počet osob obžalovaných jako procento počtu podezřelých osob) ukazuje proces, kdy vzniká 'odpad', který nastává v průběhu procesu někde mezi policií a státním zástupcem. Kromě některých extrémních hodnot lze obecně říci, že většina podezřelých osob je skutečně obžalována. Mezi jednotlivými skupinami států zde není moc rozdílů, ačkoliv státy východní Evropy mají menší 'odpad' než jiné země. Větší 'odpad' je spojen s rozhodnutím státního zástupce postoupit případ soudu, jak je vidět ve druhém sloupci (Usv/Obž, počet osob usvědčených jako procento počtu osob obžalovaných). Znovu, 'odpad' je minimální ve státech východní Evropy.

³² V některých státech lze trestné stíhání technicky začít i když pachatel není znám. To může komplikovat statistiku obžaloby při srovnávání se státy, kde to není možné. Avšak zněním otázky dotazníku CTS, která se táže na trestní stíhání *proti osobě*, je problém obcházen.

³³ Ve skutečnosti existuje určitý 'odpad', který není součástí procesu trestního stíhání, tj. osvobozující rozsudek. Kvantitativně se to ovšem stává pouze v malém počtu případů.

Tab. 5.3 'Odpad' v procesu trestního stíhání, průměry z posledního dostupného výzkumu

	Podezřelí/Obžalovaní	Usvědčení/Obžalování
Azerbajdžán	90%	102%
Bělorusko	101%	91%
Belgie	...	7%
Bulharsko	82%	49%
Kanada	94%	58%
Chorvatsko	203%	32%
Kypr	23%	65%
Česká republika	79%	74%
Anglie a Wales	87%	75%
Estonsko	56%	80%
Finsko	56%	98%
Gruzie	103%	125%
Německo	30%	79%
Řecko	118%	26%
Vatikán	61%	49%
Maďarsko	84%	93%
Island	72%	101%
Irsko	58%	...
Itálie	74%	43%
Kirgizstán	111%	83%
Lotyšsko	85%	71%
Litva	...	78%
Lucembursko	...	100%
Makedonie	15%	34%
Malta	14%	...
Moldavsko	116%	77%
Monako	...	97%
Nizozemsko	77%	47%
Severní Irsko	98%	23%
Norsko	18%	97%
Polsko	86%	73%
Portugalsko	38%	66%
Rumunsko	34%	109%
Ruská federace	90%	79%
Skotsko	...	87%
Slovensko	75%	58%
Slovinsko	37%	51%
Švédsko	147%	39%
Turecko	...	47%
Ukrajina	...	72%
USA	99%	...
S/Z Evropa, USA, Kanada	76%	67%
Jižní Evropa	75%	51%
Střední Evropa	73%	76%
Východní Evropa	94%	86%

Ženy a mladiství

Na počty obžalovaných žen a mladistvých se dotazovaly všechny výzkumy počínaje 6. a konče 9. výzkumem. Tyto hodnoty nebylo schopno dodat jen málo států. Francie, Rakousko, Švýcarsko a Španělsko nemají žádné hodnoty počtu obžalovaných, jak už jsme uváděli dříve. U Arménie, Dánska, Lucemburska, Malty, Polska a Ruska byly dostupné pouze hodnoty pro celkový počet obžalovaných osob, ne pro mladistvé nebo ženy. Dva další státy byly vypuštěny z Tab. 5.4 i když poskytly údaje o počtu podezřelých žen a mladistvých. U Bulharska, bylo procento mladistvých (nebo žen) z počtu obžalovaných osob v některých letech vyšší než 100 % a výsledky lze tudíž těžko interpretovat. Ve Vatikánu byly absolutní hodnoty tak nízké, že procento bylo bezvýznamné. Hodnoty pro mladistvé byly vypuštěny u Anglie a Walesu. V Anglii a Walesu byl pozorován pokles ze 30 % v 6. průzkumu na 6 % v 9. průzkumu, což zřejmě ukazuje buď na změnu v zaznamenávání nebo na změnu v způsobu, jak je s mladistvými zacházeno v systému trestní justice.

Tab. 5.4 ukazuje počet obžalovaných žen a mladistvých jako procento celkového počtu obžalovaných osob. Procento je průměrná hodnota během období 1995-2004, kdy byly údaje dostupné (s některými vynechanými extrémami, které se sporadicky vyskytly). Pro 17 z 34 zemí byly dostupné údaje ze 6. a 9. výzkumu pro ženy, mladistvé nebo obojí. Pro tyto státy uvádíme rovněž indikátor trendu.

Tab. 5.4 Osoby obžalované, procento žen a mladistvých, průměr 1995-2004

	Ženy		Mladiství	
	Procento	Trend ⁽¹⁾	Procento	Trend ⁽¹⁾
Albánie	6,8%	...	22,3%	...
Azerbajdžán	14,8%	...
Bělorusko	9,5%	=
Belgie	18,9%
Kanada	16,1%	=	18,8%	-
Chorvatsko	6,6%	+	4,6%	...
Kypr	8,7%	...	3,0%	...
Česká republika	10,5%	+	9,2%	-
Anglie a Wales	15,0%	+
Estonsko	9,1%	+	14,9%	-
Finsko	15,7%	=	7,6%	-
Gruzie	3,2%	...	6,0%	...
Německo	18,0%	=	14,6%	-
Řecko	11,0%	...	5,3%	...
Maďarsko	12,7%	...	8,5%	-
Island	14,3%	...	13,7%	...
Irsko	22,1%	...	10,1%	...
Itálie	14,8%	...	3,5%	...
Kazachstán	12,1%	...	8,0%	...
Kirgizstán	11,0%	...	7,2%	...
Lotyšsko	11,2%	...	15,5%	+
Litva	8,8%	...	13,7%	...
Makedonie	3,8%	=	8,3%	-
Moldávie	13,7%	...
Monako	22,0%	...	5,1%	...
Nizozemsko	12,3%	=	12,3%	=
Severní Irsko	12,2%	...	6,4%	...
Norsko	12,7%	...	8,0%	...
Portugalsko	12,9%	-	1,6%	+

Rumunsko	7,5%	=	10,9%	=
Skotsko	14,7%	+	30,6%	-
Slovensko	7,3%	+	11,7%	-
Slovinsko	12,4%	...	12,7%	...
Švédsko	12,7%	...	16,3%	...
Turecko	6,3%	+	5,2%	...
Ukrajina	16,%	...	9,0%	...
USA	17,4%	...	7,0%	...
S/Z Evropa, USA, Kanada	15,6%	...	13,2%	...
Jižní Evropa	10,9%	...	5,5%	...
Střední Evropa	8,9%	...	12,5%	...
Východní Evropa	10,3%	...	11,2%	...

⁽¹⁾+ vzestup o více než 10% mezi 95/97 a 03/04
 = změna mezi 95/97 a 03/04 o méně než 10%
 - pokles o více než 10% mezi 95/97 a 03/04

Asi u dvou třetin zemí tvořily 10-18 % obžalovaných ženy, s minimem 3,2 % (Gruzie) a maximem 22,1 % (Irsko). Je zřejmé, že procento žen je vyšší v S/Z Evropě, USA a Kanadě. To je pravděpodobně způsobeno vyšším množstvím krádeží v obchodech v těchto státech. Trend obžalovaných žen má stoupající tendenci, alespoň ve většině států, kde bylo možné trend stanovit.

Hodnoty pro obžalované mladistvé mají větší rozmezí od minima 1,6 % (Portugalsko) do maxima 30,6 % (Skotsko). To může odrážet fakt, že zacházení s mladistvými v systému trestní justice a obzvláště úloha státních zastupitelství ve vztahu k mladistvým nejsou ve všech státech stejné. V jižní Evropě je počet mladistvých obžalovaných relativně nízký. Rovněž se zdá, že v mnoha zemích má trend klesající tendenci.

Musíme zdůraznit, že v této kapitole, je počet obžalovaných mladistvých vztažen na celkový počet obžalovaných osob. Jiný způsob pohledu je vztáhnout počet obžalovaných mladistvých k celkové populaci mladistvých ve státě. To uvádí Kapitola 6.

Pracovní zatížení státních zástupců

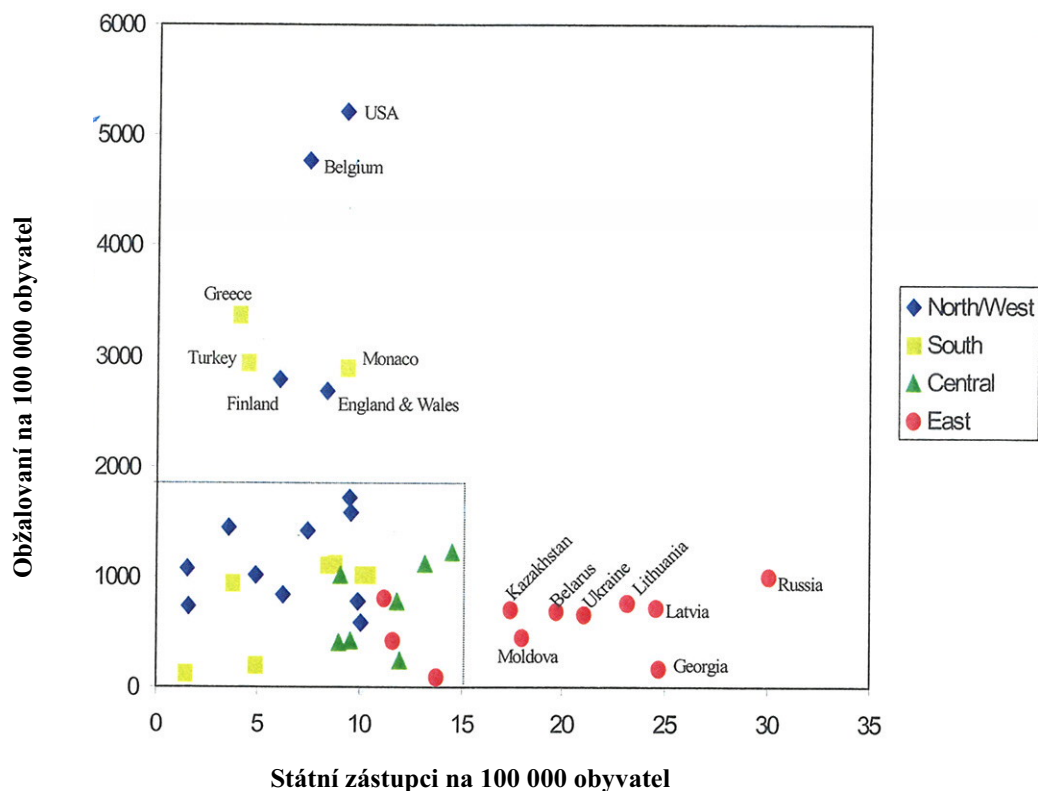
První možností, jak analyzovat pracovní zatížení státních zástupců je stanovit počet obžalovaných na jednoho státního zástupce. To jsme provedli u 42 států: u Francie a Španělska hodnoty o obžalovaných chyběly, u Arménie a Norska nebyl znám počet státních zástupců a u Rakouska a Švýcarska chyběly obě hodnoty. Vatikán byl vyloučen také, protože počet státních zástupců byl statistický extrém.

Tab. 5.5 Pracovní zatížení: počet obžalovaných osob na státního zástupce, průměr 1995-2004

Počet obžalovaných na státního zástupce		Počet obžalovaných na státního zástupce	
Belgie	637,8	Chorvatsko	126,9
Kanada	180,1	Kypr	40,6
Dánsko	57,7	Řecko	819,7
Anglie a Wales	318,8	Itálie	245,5
Finsko	458,7	Makedonie	129,3
Německo	132,4	Malta	79,2
Island	77,1	Monako	307,0
Irsko	450,6	Portugalsko	100,0
Lucembursko	205,0	Slovinsko	97,1
Nizozemsko	398,8	Turecko	650,6
Severní Irsko	687,7		
Skotsko	188,6	Jižní Evropa	259,6
Švédsko	164,5		
USA	560,7		
		Azerbajdžán	6,5
S/Z Evropa, USA, Kanada	322,8	Bělorusko	34,4
		Estonsko	72,3
		Gruzie	6,6
Albánie	19,7	Kazachstán	40,3
Bulharsko	42,8	Kirgizstán	35,9
Česká republika	110,6	Lotyšsko	29,3
Maďarsko	84,5	Litva	32,6
Polsko	84,2	Moldavská republika	24,7
Rumunsko	43,9	Ruská federace	33,4
Slovensko	64,9	Ukrajina	31,0
Střední Evropa	64,4	Východní Evropa	31,5

Měření pracovního zatížení přímo však dává velmi proměnlivé a ne moc realistické výsledky, jak lze rovněž nalézt v (Mayhew 2003, 107), v rozmezí od 6 obžalovaných na jednoho státního zástupce v Azerbajdžánu a Gruzii až po více než 600 v Belgii, Řecku, Severním Irsku a Turecku. Abychom mohli interpretovat tyto hodnoty lépe, prezentovali jsme je jiným způsobem. Počet státních zástupců na 100 000 obyv. jsme srovnali přímo s počtem obžalovaných na 100 000 obyv. Výsledky ukazuje Obr. 5.2 (a) a 5.2 (b), kde 5.2 (b) je zvětšení levého dolního rohu Obr 5.2 (a), znázorněného přerušovanou čarou.

Obr. 5.2 (a) Pracovní zatížení státních zástupců

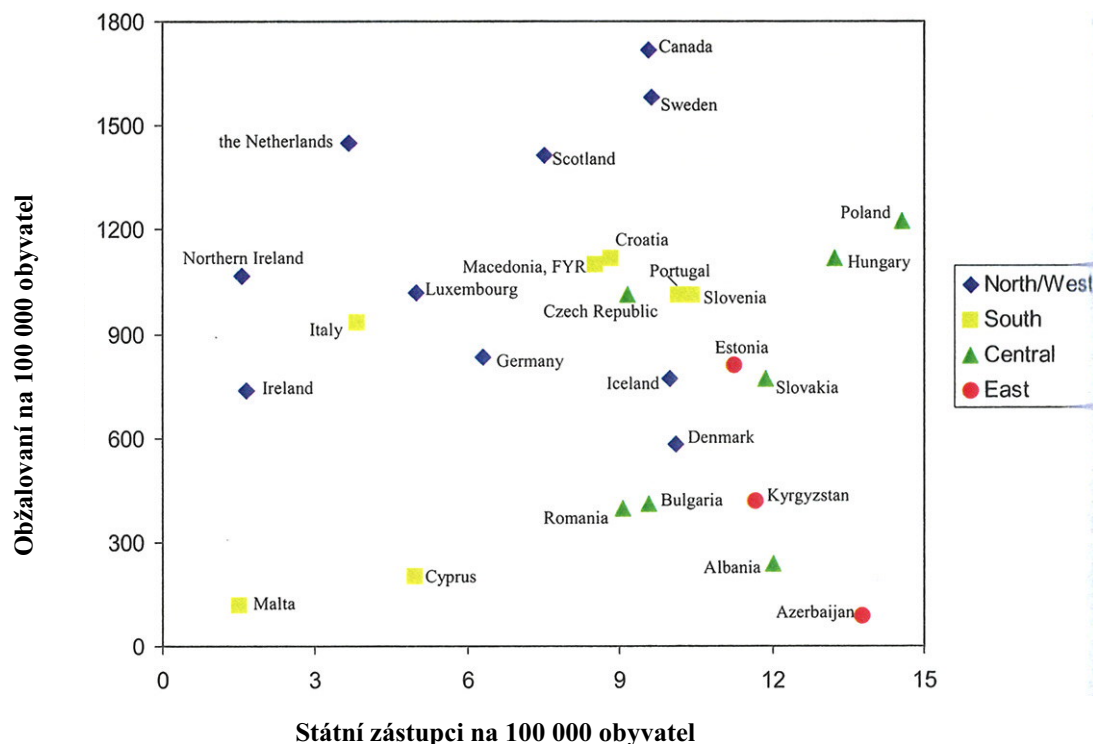

(Pro oblast uvnitř přerušovaných čar viz obr. 5.2 (b).)

I když bychom očekávali, že státy budou umístěny více či méně poblíž uhlopříčky – vyšší počet státních zástupců jde ruku v ruce s vyšším počtem obžalovaných – zjevně to není vůbec pravda.

Jak je vidět, má většina států méně než 15 státních zástupců na 100 000 obyv. a méně než 1800 obžalovaných. Uvnitř této skupiny však není, jak ukazuje obr. 5.2 (b), jasné rozložení. Kromě toho mají některé státy, všechny východoevropské, méně než 1000 obžalovaných a 15 až zhruba 30 státních zástupců. Na druhé straně má několik jihoevropských a S/Z států mnoho obžalovaných (v rozmezí asi od 3 000 do 5 000) a relativně málo státních zástupců.

Obr. 5.2(b) Pracovní zatížení státních zástupců (pokrač.)

Co ve skutečnosti tyto obrázky pravděpodobně ukazují, není pracovní zatížení ve smyslu “výkonnosti”, ale velkou diverzitu v pozici státního zastupitelství uvnitř systému trestní justice a ve způsobu, jak je úřad státního zástupce organizován.

Abychom určili “skutečnou” výkonnost státního zastupitelství, musíme vzít do úvahy další faktory. Například rozložení vstupních případů, co se týče typů trestných činů, může mít vliv na produktivitu: jestliže vstup pro obžalobu tvoří relativně vyšší počet závažnějších trestných činů (buď protože je ve státě více závažnějších trestných činů, nebo protože police má volnost v rozhodování ukončit méně závažné případy) bude produktivita, měřená jednoduchým počítáním případů, nižší. Kromě toho by se měl brát zřetel i na příspěvní pomocného personálu státního zástupce. Čím více úkoly jej může státní zástupce pověřit, tím vyšší je produktivita. Pracovní zatížení státního zástupce rovněž značně závisí na počtu případů, které postoupí soudu (to je časově více zatěžující než ukončení případu – např. podmíněným opatřením. Srovnávání počtu státních zástupců s počtem usvědčených stejným způsobem jako na Obr. 5.2 (a) a 5.2 (b) však dává zhruba stejné výsledky jako produktivita na základě počtu obžalovaných. Je tady však i několik podpůrných tvrzení k nálezu (Jehle 2000), že nižší zatížení státních zástupců souvisí s vyšším poměrem případů postoupených soudu³⁴.

³⁴ Korelace mezi obžalovanými na 100 000 obyv. a podílem usvědčených k obžalovaným je $-0,47$ ($n=38$).

5.3 Soudy

Jak jsme ukázali v předchozí části o prokuratuře, ne každá podezřelá osoba se objeví před trestním soudem a dostane od něj vyměřený trest. Jsou pro to různé důvody, většinou hnané potřebou efektivity. Tyto důvody zahrnují například zvláštní (ne trestné) soudy pro mladistvé pachatele, projednávání menších přestupků úplně mimo systém trestní justice, pravomoci státního zástupce (nebo dokonce policie) ukončit trestní proces atd.

V této sekci uvádíme statistiku těch pachatelů, nad kterými byl skutečně trestním soudem vynesena rozsudek.

Usvědčené osoby

Počet usvědčených osob, tj. osob, uznanych vinnými před trestním soudem, na 100 000 obyv. ukazuje Tab. 5.6. Žádné údaje nebyly dostupné pro Rakousko a Irsko, Kypr byl vyloučen, protože údaje byly zřejmý extrém.

Podobně jako u obžalovaných (viz Tab. 5.2), jsou značné rozdíly v počtu usvědčených, jak pro celkovou trestnou činnost, tak pro její tři individuální typy. U států v S/Z Evropě (a USA a Kanady) a jižní Evropě je počet usvědčených dvakrát vyšší než je počet usvědčených ve střední a východní Evropě. U drogové trestné činnosti je to ještě zvláště, ale neplatí to pro loupežná přepadení a krádeže.

Pro 30 států bylo možné stanovit trend mezi roky 95/97 (6. výzkum) a roky 03/04 (9. výzkum). Ve více než polovině zemí (17 států) byl trend vzestupný. To může souviset se statistikou obžalovaných osob, kde byl nalezen rovněž vzestupný trend (viz Tab. 5.2).

Tab. 5.6 Počet usvědčených osob na 100 000 obyv., průměr 1995-2004

	Celkem	Trend (celkový)¹	Loupeže	Krádeže	Drogy
Albánie	130,6	...	3,2	15,8	6,1
Arménie	188,6	-	2,3	42,4	13,8
Azerbajdžán	176,1	=	2,0	18,1	24,3
Bělorusko	595,9	+	24,6	260,8	19,1
Belgie	326,8	-	20,3	47,1	37,9
Bulharsko	306,2	+	12,1	155,3	2,9
Kanada	1 052,7	-	14,6	126,5	58,7
Chorvatsko	383,5	+	3,8	52,2	39,2
Česká republika	596,9	+	14,1	157,2	8,2
Dánsko	1 383,6	=	16,8	388,5	129,0
Anglie a Wales	2 036,6	+	12,2	195,9	82,8
Estonsko	679,2	+	50,1	107,3	15,2
Finsko	2 713,9	+	9,7	644,8	99,7
Francie	900,7	...	0,8	157,3	44,2
Gruzie	177,7	+	6,2	44,9	21,5
Německo	648,9	=	11,8	158,9	52,1
Řecko	854,6	...	1,6	...	12,9
Vatikán	566,7
Maďarsko	919,9	+	14,8	301,0	9,4
Island	744,9	...	5,4	112,3	244,2
Itálie	443,3	=	12,1	72,7	35,3
Kazachstán	21,7
Kirgizstán	355,5	...	16,0	118,3	42,5
Lotyšsko	524,7	+	25,5	143,8	13,4
Litva	538,3	=	18,1	291,5	15,7

Lucembursko	1 010,7		21,7	16,0	66,6
Makedonie	383,8	+	3,8	70,8	6,9
Malta	11,4	18,0
Moldávie	413,4	+	20,8	209,4	19,8
Monako	2 798,4	...	0,0	332,8	289,1
Nizozemsko	654,9	+	23,8	169,9	41,1
Severní Irsko	451,0	...	8,9	129,6	35,1
Norsko	296,6	-	4,7	68,9	69,7
Polsko	958,9	...	31,6	92,6	21,0
Portugalsko	498,8	+	15,2	49,8	32,1
Rumunsko	402,1	-	13,0	175,1	1,5
Ruská federace	741,5	...	40,4	346,0	51,8
Skotsko	1 170,4	-	13,1	304,9	124,9
Slovensko	450,1	+	12,0	140,0	7,2
Slovinsko	329,5	+	4,1	57,0	10,3
Španělsko	274,0	...	88,8	...	16,9
Švédsko	648,0	=	7,7	105,9	46,1
Švýcarsko	1 121,1	+	6,7	125,3	109,0
Turecko	1 492,6	...	11,4	159,3	14,4
Ukrajina	447,4	=	21,4	112,3	50,4
USA	353,8		16,8	37,3	117,6
S/Z Evropa, USA, Kanada	969,7		12,1	174,3	84,9
Jižní Evropa	802,5		17,6	100,8	47,5
Střední Evropa	537,8		14,4	148,2	8,0
Východní Evropa	439,8		20,8	154,1	26,1

⁽¹⁾ + vzestup o více než 10% mezi roky 95/97 a 03/04
= změna mezi roky 95/97 a 03/04 menší než 10%
- pokles o více než 10% mezi roky 95/97 a 03/04

Ženy a mladiství

Na počet usvědčených žen a mladistvých se dotazovaly všechny výzkumy, od 6. do 9. výzkumu. Některé státy nebyly schopné dodat tyto údaje. Rakousko a Irsko neposkytly o osobách usvědčených vůbec žádné údaje. Pro Kazachstán a Maltu byly dostupné pouze údaje o celkovém počtu usvědčených osob a chyběly údaje o usvědčených ženách a mladistvých. Tak jako v analýze žen a mladistvých mezi obžalovanými osobami, vynechali jsme i zde Vatikán, jelikož absolutní hodnoty byly tak nízké, že procento bylo bezvýznamné. Rovněž u Anglie a Walesu jsme znovu vynechali údaje o mladistvých. Byl tady nalezen stejný pokles z 30 % v 6. výzkumu na 6 % v 9. výzkumu, což vypovídá buď o změně v metodách zaznamenávání nebo ve způsobu, jak je s mladistvými zacházeno v systému trestní justice.

Tab. 5.7 ukazuje počty usvědčených žen a mladistvých jako procento celkového počtu usvědčených osob. Toto procento je průměrná hodnota za celé období mezi roky 1995 a 2004, kdy byly údaje dostupné (s některými vynechanými extrémními hodnotami). Ve srovnání se statistikou obžalovaných žen a mladistvých, jsou údaje o usvědčených osobách kompletnější a mají méně extrémních hodnot. U 29 ze 44 států (ve srovnání se 17 z 37 států pro obžalované osoby) byly dostupné údaje ze 6. a 9. výzkumu pro ženy, mladistvé nebo obojí. Pro tyto státy jsme stanovili také indikátor trendu.

Tab. 5.7. Usvědčené osoby, procento žen a mladistvých, průměr 1995-2004

	Ženy		Mladiství	
	Procento	Trend ⁽¹⁾	Procento	Trend ⁽¹⁾
Albánie	5,0%	...	6,6%	...
Arménie	6,1%	...	4,9%	...
Azerbajdžán	7,4%	+	2,7%	-
Bělorusko	14,8%	-	9,8%	-
Belgie	2,0%	...
Bulharsko	6,7%	=	9,2%	+
Kanada	14,4%	=	19,7%	-
Chorvatsko	8,7%	+	4,5%	-
Kypr	13,4%	+	2,4%	-
Česká republika	10,9%	+	7,8%	-
Dánsko	16,0%	-	8,4%	=
Anglie a Wales	15,8%	+
Estonsko	8,1%	-	15,2%	-
Finsko	15,7%	=	7,6%	-
Francie	9,6%	...	7,1%	...
Gruzie	6,0%	+	5,5%	=
Německo	18,1%	=	11,7%	-
Řecko	12,7%	...	6,3%	...
Maďarsko	11,5%	+	8,1%	-
Island	12,3%	...	5,4%	...
Itálie	15,6%	-	1,5%	-
Kirgizstán	11,8%	...	6,4%	...
Lotyšsko	8,5%	+	13,0%	+
Litva	10,9%	-	11,8%	=
Lucembursko	7,6%
Makedonie	5,6%	-	12,5%	-
Moldávie	7,9%	-	11,5%	+
Monako	17,1%	...	5,4%	...
Nizozemsko	11,3%	=	8,2%	+
Severní Irsko	11,6%	...	8,6%	...
Norsko	12,4%	...	7,4%	-
Polsko	7,4%	...	20,2%	...
Portugalsko	8,4%	-	10,7%	+
Rumunsko	11,0%	=	9,4%	-
Ruská federace	12,5%	...	11,6%	...
Skotsko	14,7%	=	30,1%	-
Slovensko	7,5%	+	11,9%	-
Slovinsko	11,1%	=	9,5%	-
Španělsko	6,7%	...	1,4%	...
Švédsko	13,0%	+	13,5%	=
Švýcarsko	15,5%	=	13,8%	=
Turecko	6,4%	...	4,5%	...
Ukrajina	14,2%	-	8,6%	+
USA	15,5%
S/Z Evropa, USA, Kanada	13,6%	...	10,5%	...
Jižní Evropa	10,6%	...	5,9%	...
Střední Evropa	8,6%	...	10,5%	...
Východní Evropa	9,8%	...	9,2%	...

⁽¹⁾ + vzestup o více než 10% mezi roky 95/97 a 03/04
 = změna mezi roky 95/97 a 03/04 menší než 10%
 - pokles o více než 10% mezi roky 95/97 a 03/04

Jak ukazuje Tab. 5.7, není procento usvědčených žen příliš odlišné od procenta obžalovaných žen. Znovu jsou hodnoty pro S/Z Evropu, USA a Kanadu v průměru o něco vyšší než v ostatních státech. Avšak při pohledu na čtyři rozdílné skupiny států a srovnání tabulek 5.4 a 5.7 se ukazuje, že procento usvědčených žen je nižší než procento žen obžalovaných. Vysvětlením může být to, že všeobecně jsou trestné činy, ze kterých jsou ženy podezřelé, méně závažné než trestné činy mužských pachatelů. To může způsobit, že státní zástupce rozhodne relativně častěji ukončit případ samostatně, místo postoupit ho soudu. U počtu usvědčených žen není žádný jasný trend. Vzestupný trend byly nalezen u 10 států, klesající trend u 9 států a u dalších 9 států nebyl žádný. U 16 států nebylo možné trend pro usvědčené ženy stanovit.

Rovněž u mladistvých jsou rozdíly mezi obžalovanými a usvědčenými malé. Procento usvědčených mladistvých je nižší v jižní Evropě, podobně, jako tomu bylo u obžalovaných mladistvých. Při srovnání tabulek 5.4 a 5.7 vidíme stejný fenomén jako u žen: procento usvědčených mladistvých je o něco nižší než procento usvědčených mladistvých. Zjevně mají státní zástupci sklon ukončovat případ častěji mimosoudně jak u žen, tak u mladistvých. Motivace však může být rovněž jiná: je pravděpodobné, že v mnoha státech mají státní zástupci více možností (více způsobů, jak sami uložit určitý druh trestu nebo kárných opatření) při zacházení s mladistvými.

V 17 z 28 států, u kterých bylo možné stanovit trend, byl trend klesající, což je v souladu s trendem, nalezeným u mladistvých obžalovaných.

Pro analýzu počtu usvědčených mladistvých ve vztahu k celkové populaci mladistvých ve státě viz Kapitola 6.

Odsouzení

Výzkum kriminálních trendů (CTS), ale jen do 7. výzkumu (99/00) se dotazoval na údaje o odsouzených, či přesněji o počtu odsouzených dospělých. Sedm států (Albánie, Kazachstán, Lucembursko, Malta, Monako a Polsko) neposkytlo údaje o odsouzených v 6. a 7. výzkumu. Dva státy (Irsko a Turecko) údaje o odsouzených dodaly, ale ne pro celkový počet odsouzených. Proto jsme tyto státy vynechali z analýzy v této sekci, stejně jako Kypr a Vatikán, kde byly hodnoty extrémní. Logicky by měl být počet odsouzených dospělých o něco nižší než počet usvědčených ze dvou důvodů: za prvé, usvědčené osoby zahrnují rovněž mladistvé pachatele a za druhé, v některých státech je možné (i když ne časté), usvědčit pachatele bez odsouzení. Ve 27 ze 37 zemí, které poskytly údaje jak pro usvědčené, tak pro odsouzené dospělé je skutečně podíl počtu usvědčených a počtu odsouzených dospělých mezi 1,01 a 1,20. U Anglie a Walesu (1,33), Skotska (1,47) a Kanady (1,29) je podíl ještě vyšší. Francie, Španělsko, Švýcarsko a USA udaly pro počet usvědčených a odsouzených stejné hodnoty, zatímco Belgie (0,33), Norsko (0,98) a Švédsko (0,71) mají méně usvědčených než odsouzených.

Protože nemáme žádné údaje o odsouzených z 8. a 9. výzkumu, hodnoty se příliš neliší od těch, které uvádí Weitekamp (2003). Ve výzkumu byly zahrnuty následující rozsudky (vynesené trestným soudem pro dospělé pachatele): *trest smrti, tělesné potrestání, doživotí, ztráta svobody*, tj. v zásadě uvěznění na určité období, *kontrola na svobodě*, jako jsou probační příkaz, elektronické monitorování atd., *výstraha nebo napomenutí*, včetně suspendování nebo podmíněného trestu, *pokuty a nařízení veřejně prospěšných prací*.

Pouze osm států ohlásilo trest smrti v 7. výzkumu (za roky 1998-2000): Albánie, Arménie, Azerbajdžán, Bělorusko, Lotyšsko, Rusko, Turecko a Ukrajina. Skoro všechny tyto státy zaznamenaly méně vynesených trestů smrti než v 6. výzkumu (1995 a 1997). Estonsko, Gruzie, Litva a USA, které udaly trest smrti v 6. výzkumu, nedodaly údaje za roky 1998 a 2000. V případě USA tomu bylo proto, že tento stát v 7. výzkumu neposkytl žádné údaje o rozsudcích. Tělesné tresty nebyly hlášeny žádným státem, který je zahrnut v naší analýze.

Tab. 5.8 Odsouzení, průměrné procento za roky 1995-2000 z celkového počtu odsouzených; počet trestu doživotí na 100 000 obyv.

	Uvz- nění	Kontrola na svobodě	Napomenutí	Pokuty	Veřejně- prospěšné práce	Dospělí s doživotním trestem na 100 000 obyv.
Arménie	49%	2,2%	0,2%	17,0%	0,3%	...
Azerbajdžán	44%	0,5%	0,4%	4,3%	19,6%	0,23
Bělorusko	35,9%	8,4%	0,3%	14,1%	8,6%	0,17
Belgie	23,2%	113,8%
Bulharsko	70,1%	...	0,3%	22,2%	1,0%	0,13
Kanada	33,8%	27,5%	3,3%	33,5%	...	0,06
Chorvatsko	12,3%	68,6%	2,5%	15,8%
Česká republika	25,1%	62,8%	62,2%	7,1%	5,8%	0,02
Dánsko	25,7%	54,0%	1,4%	...
Anglie a Wales	9,2%	8,0%	9,4%	69,0%	...	0,64
Estonsko	26,1%	...	42,4%	28,4%	...	0,24
Finsko	7,2%	...	13,4%	75,8%	3,6%	0,11
Francie	17,9%	7,7%	37,1%	33,3%	3,9%	0,05
Gruzie	46,7%	31,9%	10,9%	4,9%	13,0%	0,07
Německo	7,5%	15,3%	...	77,2%	...	0,14
Řecko	...	0,0%	...	4,7%	...	0,39
Maďarsko	32,4%	17,8%	2,2%	47,3%	2,3%	0,11
Island	16,6%	20,3%	4,0%	59,1%	1,2%	...
Itálie	65,4%	49,6%	...	40,9%	...	0,04
Kirgizstán	63,4%	0,3%	...	7,3%	9,3%	...
Lotyšsko	25,2%	49,7%	2,0%	17,0%	3,5%	0,08
Litva	41,7%	3,9%	47,1%	4,3%	47,0%	0,13
Makedonie	73,4%	...	2,2%	24,%
Moldávie	18,1%	44,1%	34,0%	23,1%	5,5%	0,24
Nizozemsko	29,5%	...	24,2%	47,6%	18,0%	...
Sev. Irsko	21,8%	9,7%	34,9%	27,0%	5,9%	0,74
Norsko	42,5%	32,7%	1,1%	18,6%	4,8%	...
Portugalsko	14,4%	3,0%	16,5%	66,5%	0,0%	...
Rumunsko	46,2%	16,7%	...	23,4%	0,4%	0,06
Rusko	34,3%	6,2%	5,4%	0,04
Skotsko	20,5%	6,4%	12,5%	54,4%	5,9%	0,72
Slovensko	22,2%	67,2%	2,2%	6,3%	...	0,06
Slovinsko	15,6%	...	77,6%	6,8%
Španělsko	61,0%	26,9%	0,0%	...
Švédsko	15,7%	9,5%	15,0%	55,7%	2,0%	0,14
Švýcarsko	15,6%	...	50,8%	32,1%	2,1%	0,04
Ukrajina	38,0%	32,3%	0,2%	14,7%
USA	69,9%	30,1%	...	20,5%	6,5%	1,15
S/Z Evropa, USA, Kanada	23,6%	16,7%	19,3%	51,4%	5,0%	0,38
Jižní Evropa	40,3%	30,3%	24,7%	26,6%
Střední Evropa	39,2%	41,1%	16,7%	21,3%	2,4%	0,08
Východní Evropa	38,4%	19,2%	15,3%	12,8%	12,5%	0,15

Počet jiných trestů ukazuje Tab. 5.8 jako procento celkového počtu odsouzených dospělých. Protože je možná kombinace trestů, souhrnná hodnota může přesáhnout 100 %. Nebo je menší než 100 % z důvodů chybějících informací nebo statistických artefaktů. Počet odsouzených na doživotí je udán na 100 000 obyvatel. U veřejně prospěšných prací a trestu doživotí v jižní Evropě nebyly hodnoty průměrů vypočítány z důvodů chybějících údajů³⁵.

Je zřejmé, že uvěznění nebo jiná forma kontroly svobody je méně používaná a pokuty jsou častější v S/Z Evropě, USA a Kanadě než v jiných státech (i když USA jsou výjimkou mezi SZ skupinou). Je pozoruhodné, že počet trestů doživotí je v SZ státech relativně vysoký. To je především z důvodu vysokého počtu trestů doživotí v Anglii a Walesu, Severním Irsku, Skotsku a USA.

5.4 Souhrn

Tato kapitola pokrývá část systému kriminální justice mezi začátkem trestního stíhání a potrestáním usvědčeného pachatele. V zásadě zde můžeme vidět diverzitu a řadu případů, kde obžalovací proces nekončí odsouzením: diverzitu – od „normálního“ postupu, kdy je pachatel obžalován, předveden před soud, usvědčen a potrestán – což vede k „odpadu“ méně podezřelých pachatelů v každém popsaném kroku.

Tento 'odpad' není všude stejný a závisí rovněž na typu trestného činu a podezřelé osobě. 'Odpad' je minimální ve východoevropských státech a zdá se být menší u méně závažných trestných činů. Větší 'odpad' vidíme u žen a mladistvých pachatelů.

V organizaci a funkci úřadu státního zastupitelství existuje velká škála variací a to se viditelně odráží na statistických hodnotách. Jak je vidět z Tab. 5.3, dvě hlavní rozhodnutí, které mají místo v procesu trestního stíhání, tj. rozhodnutí začít trestní stíhání a rozhodnutí předvést pachatele před soud, jsou prováděny v různých státech různě. Ještě výraznější příklad diverzity v procesu trestního stíhání lze najít na Obr. 5.2 (a) a 5.2 (b), které ukazují pracovní zatížení státních zástupců: kdyby byl proces trestního stíhání organizován ve všech státech stejně, očekávali bychom, že státy budou umístěny více či méně podle uhlopříčky. To je však od reálné situace velmi vzdáleno.

Jak počet osob obžalovaných, tak počet osob usvědčených, vykazují vzestupný trend mezi roky 1995-1997 a 2003-2004. Stoupá také podíl obžalovaných žen. Zdá se však, že podíl mladistvých, ať už obžalovaných, nebo usvědčených, klesá.

Ve způsobu potrestání mezi státy severní/západní Evropy (spolu s Kanadou) a jinými zeměmi je jasný rozdíl: u prvních je více peněžitých trestů (pokut) a méně uvěznění.

³⁵ Pouze Portugalsko a Španělsko poskytly údaje o veřejně prospěšných pracích a Řecko a Itálie o trestu doživotí.

Reference

- Jehle, J-M. (2000): *Prosecutions in Europe: varying structures, convergent trends*. European Journal of Criminal Policy and Research, 8.1, s.3-12.
- Marshall, Ineke Haen (1998): *Operation of the Criminal Justice System*. In: Kangaspunta, K. - Joutsen, M. – Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1990-1994*. Helsinki : HEUNI.
- Mayhew, Pat (2003): *Operation of the Criminal Justice System*. In: Aromaa, K. - Leppä, S. - Nevala, S. - Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-1997*. HEUNI publication Series No. 40. Helsinki : HEUNI, s.84-149.
- Tonry, Michael - Farrington, David P. (2005): *Punishment and Crime across Space and Time*. In: Tonry, M. – Farrington, D.P. (eds.): *Crime and Punishment in Western Countries 1980-1999*. Crime and Justice, vol. 33. Chicago
- Wade, Marianne (2006): *The Power to Decide – Prosecutorial Control, Diversion and Punishment in European Criminal Justice Systems Today*. In: Jehle, J-M. - Wade, M. (eds.): *Coping with Overloaded Criminal Justice Systems*. Berlin – Heidelberg: Springer.
- Wetekamp, Elmar G.M. (2003): *Sanctions*. In: Aromaa, K. - Leppä, S. - Nevala, S. - Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-1997*. HEUNI publications Series No. 40. Helsinki : HEUNI, s. 150-157.

6 Trestní justice mladistvých a výzkum United Nations Survey on Crime Trends and Criminal Justice Systems

Steven Malby

6.1 Úvod

Tato kapitola hodnotí data poskytnutá respondentními státy pro 7., 8. a 9. výzkum trendů kriminality a systémů trestní justice provedený OSN (7th, 8th, 9th United Nations Survey on Crime Trends and Criminal Justice Systems, CTS) z perspektivy trestní justice mladistvých. Kapitola začíná stanovením různých koncepcí systémů trestní justice mladistvých a pokouší se vytvořit kontext v němž by bylo možno interpretovat čísla týkající se kontaktu mladistvých se systémem justice. Kapitola se dále zabývá daty týkajícími se formálních kontaktů mladistvých s policií a/nebo systémem trestní justice, trestním stíháním a odsouzením mladistvých delikventů a výkonem jejich trestu. Aby bylo možno srovnávat situaci v jednotlivých zemích, je použita metoda používající jako měřítko „počet případů na 100 000 dětí“³⁶ a poměry srovnávající odpověď systému justice vzhledem k mladistvým a dospělým pachatelům. Ústředním bodem této analýzy je pečlivé zkoumání toho, kdo je považován za mladistvého ve státech Evropy a severní Ameriky .

Mělo by být zdůrazněno, že většina analýz obsažených v této kapitole je založena na datech poskytnutých respondentními státy pro dotazník CTS. Kde analýza není úplná, je situace způsobena neúplnou odpovědí jednotlivých států na dotazník CTS v daném konkrétním roce nebo na jednotlivé otázky. Na některých místech byla použita dodatečná informace pro snadnější interpretaci nezpracovaných dat CTS. Tyto informace zahrnují populační data jednotlivých států týkající se mladistvých mladších 18 let a zdroje dalších dat týkající se minimálního věku z hlediska trestní odpovědnosti. Kde autor zmiňuje zdroj údajů jiný než CTS, je to jasně vyznačeno v textu.

6.2 Přístupy k trestní justici mladistvých

Termín „systém trestní justice mladistvých“ zahrnuje různé reálné skutečnosti a systémy používané v různých zemích. Důvody pro intervenci, uplatňovaná věková hranice, zahrnuté instituce, reakce, důvod intervence a strukturální organizace se výrazně mění podle jednotlivých systémů (Cappelaere et al., 2004). Systém trestní justice mladistvých může vstoupit do hry i tam, kde dítě nebylo obviněno ze spáchání trestného činu. Děti, u nichž je zjištěno, že jsou „v rizikovém postavení z hlediska kriminality“ nebo v „neobvyklé situaci“ často do systému trestní justice mladistvých jsou vtaženy, protože tento systém prohlašuje, že je zejména zaměřen na sociální péči o děti. Opravdu, napětí mezi přístupem zaměřeným na blaho dítěte a přístupem zaměřeným na spravedlnost je většinou zodpovědné za rozdíly mezi systémy trestní justice

³⁶ Údaje o velikosti dětských populací použitých pro výpočty v této kapitole byly získány z UNICEF State of the World's Children Reports. Viz www.unicef.org/sowc/

mladistvých. Proto se ústřední idea každého z přístupů odvíjí od soupeřících pohledů způsobilosti a trestní odpovědnosti dětí.

Systémy trestní justice mladistvých se zabývají dětmi, které se takzvaně dostanou do „konfliktu se zákonem“. Jako odpověď na takovou trestnou činnost mladistvých, přístup založený na blahu dítěte zdůrazňuje státní intervenci jako formu pomoci a ochrany. Děti nejsou souzeny a trestány jako zločinci, nýbrž jejich přestupek je projednáván v rámci občanskoprávního řízení. Z historického pohledu, toto vyvázání mladistvých pachatelů z trestní odpovědnosti, umožnilo státům používajícím takový systém stanovit vysokou *minimální věkovou hranici* trestní odpovědnosti jako základ sociální politiky. K pachatelům majícím věk pod touto hranicí je možné přistupovat jako k „problémovým“ jedincům vyžadujícím péči různých služeb sociálního systému, zatímco druzí, jejichž věk překračuje minimální věkovou hranici, mohou být souzeni u normálních trestních soudů.

V současné době mají trendy v oblasti trestní justice mladistvých tendenci se posunovat směrem k uplatňování trestní odpovědnosti vůči mladistvým s důrazem na uplatnění práva na spravedlivé soudní líčení a použití trestu úměrného spáchanému trestnému činu a stupni, do jaké je za něj dítě skutečně odpovědné. Minimální věk pro trestní odpovědnost v systémech uplatňujících trestní odpovědnost je obvykle nižší než v případě systémů postavených na působení orgánů sociální péče a představuje věk, po jehož dosažení se předpokládá, že děti mohou nést morální a trestní odpovědnost za své činy.

Vedle národních vlivů na rozvoj systémů trestní justice mladistvých v jednotlivých zemích, které jsou univerzální, se dostalo otázkám, kdo je dítě a jaká by měla být vhodná odpověď státu dětem, které páchají trestnou činnost, formální pozornosti na mezinárodní úrovni. Podrobné mezinárodní normy stanovují potřebu vyvinout přesný systém týkající se trestní justice mladistvých a poskytují rady, jak by takový systém měl vypadat³⁷. Kromě vůdčích principů zahrnují mezinárodní normy rovněž podrobná pravidla týkající se procedurálních garancí, práv na spravedlivé soudní projednání, vhodné řízení a stanovení minimálního věku trestní odpovědnosti. Ve své podstatě mezinárodní normy zdůrazňují, že systém posuzování kriminality mladistvých by měl představovat komplexní síť spravedlnosti pro všechny mladistvé delikventy, která současně chrání mladistvé a udržuje společenský pořádek³⁸.

Ve snaze pomoci státům v rozvoji a uplatnění takového systému, UN Children's Fund, společně s UN Office on Drugs and Crime, definoval 15 celosvětově platných indikátorů trestné činnosti mladistvých. Tyto indikátory jsou založeny na relevantních mezinárodních zákonných normách a pomáhají zaručit jejich uplatnění v této oblasti (UNODC/UNICEF 2007). Těchto 15 indikátorů zahrnuje jak kvantitativní indikátory jako jsou „počet dětí ve vazbě připadající na 100 000 dětí“ a „počet dětí vzatých do vazby na 100 000 dětí během 12 měsíců“, tak i kvalitativní indikátory jako „existence národního plánu prevence konfliktu dětí se zákonem“. Tyto indikátory jsou navrženy tak, aby mohly být používány na úrovni státu, s možností regionálních a celosvětových srovnání pomocí standardizovaných měření hodnot indikátorů. Tím, že indikátory

³⁷ Nejdůležitější z těchto zákonů jsou: United Nations Convention on the Rights of the Child (Rezoluce Valného shromáždění OSN 44/25 z 20. 11. 1989); United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (Rezoluce Valného shromáždění OSN 45/112 e 14. 12. 1990); United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Rezoluce Valného shromáždění OSN 40/33 z 29. 11. 1985); United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (Rezoluce Valného shromáždění OSN 45/113 ze 14. 12. 1990); United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (Rezoluce Valného shromáždění OSN 45/110 ze 14. 12. 1990); United Nations Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System (Rezoluce ECOSOC 1997/30 z 21. 7. 1997); United Nations Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters (Rezoluce ECOSOC 2002/12 z 22. 7. 2002); a United Nations Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime (Rezoluce ECOSOC 2005/20 z 22. 7. 2005). Výbor UN Committee on the Rights of the Child shrnuje mezinárodní právní normy týkající se kriminality mladistvých slovy: „přijetí systému orientovaného na dítě, který uznává dítě jako subjekt požívající základních práv a svobod, a který zdůrazňuje potřebu, aby všechny záležitosti týkající se dětí byly vedeny především z hlediska nejlepších zájmů dítěte“ (Committee on the Rights of the Child), Zpráva z 9. zasedání, Květen-červen 1995. UN Doc. CRC/C/43, Příloha VII, 64).

³⁸ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules), 1985, článek 1(4).

pomáhají státům zvyšovat množství dostupných informací týkajících se dětí, které se dostaly do konfliktu se zákonem, tyto indikátory se snaží rovněž přispívat k ochraně těchto dětí a zajistit, že zacházení s nimi je v souladu jejich nejlepšími zájmy.

6.3 Trestní justice mladistvých a průzkum OSN týkající se trendů trestné činnosti

I když CTS není specializovaným výzkumem týkajícím se dětí, které se dostaly do konfliktu se zákonem, požaduje určité množství informací o mladistvých delikventech. Tab. 6.1 ukazuje, kde otázky kladené v rámci CTS zahrnují nesoulad z hlediska věku:

Tab. 6.1 Nesoulad z hlediska věku v CTS

Otázka	Počty dotazníků		
	7. CTS	8. CTS	9. CTS
Počet mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice	4.6 – všichni mladiství 4.7 – z nich ženy 4.8 – z nich muži	4.6 – všichni mladiství 4.7 – z nich ženy 4.8 – z nich muži	4.6 – všichni mladiství 4.7 – z nich ženy 4.8 – z nich muži
Počet trestaných mladistvých	7.6 - všichni mladiství 7.7 – z nich ženy 7.8 – z nich muži	7.6 - všichni mladiství 7.7 – z nich ženy 7.8 – z nich muži	7.6 - všichni mladiství 7.7 – z nich ženy 7.8 – z nich muži
Počet mladistvých odsouzených trestními soudy	12.6 - všichni mladiství 12.7 – z nich ženy 12.8 – z nich muži	11.6 - všichni mladiství 11.7 – z nich ženy 11.8 – z nich muži	11.6 - všichni mladiství 11.7 – z nich ženy 11.8 – z nich muži
Počet mladistvých odsouzených k trestu odnětí svobody	21.6 - všichni mladiství 21.7 – z nich ženy 21.8 – z nich muži	16.6 - všichni mladiství 16.7 – z nich ženy 16.8 – z nich muži	16.6 - všichni mladiství 16.7 – z nich ženy 16.8 – z nich muži
Počet mladistvých odsouzených k podmíněnému prominutí trestu	19.3 – všichni mladiství	18.3 – všichni mladiství	18.3 – všichni mladiství
Počet mladistvých propuštěných na zkušební dobu	20.3 – všichni mladiství	19.3 – všichni mladiství	19.3 – všichni mladiství

Kromě výše uvedeného, CTS zahrnuje i otázky týkající se počtu věznic pro mladistvé, nápravných zařízení všech druhů, počtu míst (lůžek) v těchto institucích a celkového počtu zaměstnanců ve věznicích pro mladistvé.

Jako celonárodní průzkum je CTS koncipován tak, aby zahrnul celé spektrum národních právních systémů a systémů trestní justice. Ve světle soupeřících koncepčních přístupů k otázce delikvence mladistvých, které byly v předchozích odstavcích naznačeny, průzkum čelí konkrétní výzvě v tomto ohledu, pokud se týká trestní justice mladistvých. Hlavním problémem, kterému průzkum čelí, je skutečnost, že národní systémy boje s kriminalitou mladistvých v praxi operují v kontinuálním spektru, na jedné straně ohraničeném přístupem založeným na působení orgánů sociální péče a na druhé straně systémem orientovaným na trestní odpovědnost, mezi nimiž existuje řada kombinací obou přístupů. Výsledkem je, že děti, které spáchaly trestný čin, který by mohl v jedné zemi být jasně kvalifikován v trestně-právním kontextu, by byl v jiné zemi řešen

občanskou komisí, „dětským panelem“ nebo orgánem sociální péče, přes skutečnost, že spáchaný čin (např. drobná krádež) je tentýž. V prvním případě takový trestný čin bude zaznamenán CTS, zatímco v druhém případě, protože není v dané zemi kvalifikován jako trestný čin, nemusí být zaznamenán.

CTS neposkytuje podrobný návod pro respondenty, jak by měl být tento problém řešen. Řeč CTS je mluvou systému trestní justice (spíše než systému sociální péče) a mladiství jsou zahrnuti jako kategorie diskrepance v průzkumu jinak orientovaném na trestné činy spáchané dospělými pachateli. Je tedy ponecháno na příslušných Státech identifikovat mladistvé, kteří se dostali „do formálního kontaktu se systémem trestní justice“ a byli „odsouzeni v trestním líčení“ v rámci jejich vlastních systémů. Vzhledem k tomu, že většina států odstupuje od přístupu výlučně postaveného na systému sociální péče, mladiství delikventi budou zahrnuti do systému, jehož existenci CTS předpokládá. Zůstává však možnost, že jazyk CTS nefunguje tak, aby vyloučil započítání dětí, které spáchaly „trestný“ čin, ale stojí mimo působnost jejich národního „mainstreamového“ systému trestní justice.

Ačkoli CTS je pravděpodobně omezen z hlediska použití jazyka trestní justice, neuplatňuje definici „dospělého“ a „mladistvého“. Zatímco mezinárodní právní normy týkající se kriminality mladistvých jsou uplatňovány na osoby mladší 18 let, zahrnují národní systémy trestní justice zaměřené na mladistvé pachatele řadu rozlišení podle věku, z nichž každý může být uplatněn v různých stadiích. Státy mohou například definovat nikoli pouze věk v němž mladistvý získává trestní odpovědnost, ale rovněž věk, po jehož dosažení je osoba souzena soudem pro dospělé pachatele a věk, v němž je možno pachateli udělit trest odnětí svobody. V konečném důsledku se CTS táže respondentů, aby poskytl definici „dospělého“ a „mladistvého“, která je používána policií, žalobou, soudy a vězeňským systémem v konkrétní zemi. Tyto definice mohou pak být používány, tak jako je tomu v této kapitole, k interpretaci dat, která jsou uvedena v tabulkách dotazníků.

6.4 Trestní justice mladistvých v Evropě a Severní Americe

Region Evropy a Severní Ameriky zahrnuje řadu právních systémů a přístupů ke kriminalitě mladistvých. Zejména právní systémy v bývalých socialistických zemích východní Evropy, jihovýchodní Evropy a Zakavkazska vykazují nezaměnitelné dědictví zahrnutí nařízení týkajícího se minimálního věku trestní odpovědnosti do zákonů téměř 35 států. Trestní zákoník v těchto zemích často stanovoval dvě minimální věkové hranice trestní odpovědnosti: 14 let pro specificky 'závažné trestné činy' a 16 let pro ostatní trestné činy³⁹. Navíc nařízení socialistických trestních zákoníků bývalých socialistických zemí a zákoníků týkající se trestně-právního zřízení ovlivnily tvorbu dnešních administrativních řízení v oblasti kriminality mladistvých v podobě komisí Commissions of Minors or Minors' Affairs. Takové úřední orgány mohou nařídít vazbu dětí, včetně těch, které jsou mladší než je věková hranice pro formální trestní odpovědnost, v nápravných školách, speciálních výchovných zařízeních a převýchovných institucích. Systém zaměřený na kriminalitu mladistvých v bývalých socialistických zemích zahrnuje 'hybridní' elementy jak z oblasti sociální péče tak z oblasti uplatňující trestní odpovědnost.

S ohledem na CTS existuje nebezpečí, že, například, děti zbavené osobní svobody tím, že jsou umístěny do speciálních nápravných škol, nemusí být zahrnuty v počtech „mladistvých odsouzených vězňů“. Přitom tento údaj může být formálně správný z hlediska samotného dotazníku, neboť tyto děti nebyly 'uznány vinnými' před soudem stojícím v hlavním proudu

³⁹ Trestní zákoník Ruské federativní sovětské socialistické republiky z roku 1960 sestavil seznam 'závažných trestných činů' mezi něž zahrnul: „zabití člověka, tělesné zranění s cílem způsobit újmu na zdraví, znásilnění, loupežné přepadení, loupež, násilná loupež, úmyslné výtržnictví, záměrné ničení a poškozování státního nebo společenského vlastnictví nebo osobního vlastnictví občanů, se závažnými následky, nebo úmyslnou činnost, která může způsobit havárii vlaku.“ Viz Cipriani 2008, 102-105.

systemu trestní justice. Nicméně, tyto děti byly zbaveny svobody rozhodnutím kompetentního (administrativního) orgánu a měly by být zahrnuty v šetření jakým je CTS. Tato informace může být poskytnuta respondentními státy v částech dotazníku označených 'Comments Table', a v řadě případů státy (Makedonie, bývala Federativní republika Jugoslávie, Slovinsko) o tomto problému hovořily ve svých odpovědích pro CTS. Přes tyto obtíže a v nepřítomnosti podrobných otázek v CTS týkajících se povahy systému trestní justice mladistvých, nejcitlivějším počátečním bodem pro analýzu je to, že je třeba předpokládat (data však svědčí o opaku), že data jsou z větší části odvozena ze systému postaveného na trestní odpovědnosti s jasně stanoveným minimálním věkem pro trestní odpovědnost. Toto platí pro většinu zemí regionu Evropy a Severní Ameriky, s významnou výjimkou Skotska (diskuse viz níže) a zbývajících hybridních právních systémů bývalých socialistických zemí.

Analýza provedená pro tuto publikaci byla proto zahájena zkoumáním částí dotazníku týkajících se definic a komentářů relevantních z hlediska kriminality mladistvých, vyplněných respondentními státy v 7. až 9. výzkumu OSN.

Tab. 6.2 stanoví, pokud to vůbec lze, definici termínu 'mladistvý' tak jak byl poskytnut respondentními státy a vztahuje se k číslům poskytnutým během doby pokryté 7. až 9. výzkumem. Výjimky z hlediska obecného rozsahu věku jsou rovněž zahrnuty v odděleném sloupci.

Měli bychom si povšimnout, že věkové hranice uvedené v Tab. 6.2 představují pouze pokus o sumarizaci informací poskytnutých respondentními státy v jejich odpovědích na 7. až 9. dotazník CTS. Hodnoty v Tab. 6.2 jsou založeny na nejkonzistentnější hodnotě zahrnující policii, státní zastupitelství, soudy a nápravné systémy a jejich odpovědi poskytnuté ve výzkumech 7, 8 a 9. Definice jsou často nekonzistentní i pro stejnou zemi v rámci zkoumaného období. Kde se jednalo o jasnou výjimku nebo změnu definice ve srovnání s předchozími léty, jsou data zaznamenána ve sloupci 'výjimky'.

Proto by Tab. 6.2 neměla být brána příliš autoritativně, například ve srovnání s právní definicí termínu 'mladistvý', tak jak je uplatňován v daném státě. Spíše je tento termín uveden pouze z důvodů interpretace kvantitativních údajů, které byly poskytnuty respondentními státy a jsou v této publikaci analyzovány. Z důvodů úplnosti jsou plné definice poskytnuté respondentními státy zahrnuty v tabulce (i) v Příloze této kapitoly.

Státy zahrnuté v Tab. 6.2 jsou ty, které odpověděly na 7. až 9. dotazník CTS a jejichž odpovědi zahrnuly alespoň jednu odpověď skutečně se týkající kriminality mladistvých (viz Tab. 6.1 výše). Proto Tab. 6.2 – a ostatní analýzy v této publikaci – nezahrnují Vatikán a Řecko.

Tab. 6.2 Souhrn definic termínu 'mladistvý' poskytnutých respondentními státy.

Stát	Věkový rozsah termínu 'mladistvý' nejčastěji uváděný v odpovědích CTS	Výjimky
Portugalsko	<16	Soudy: 16-19, vězeňský systém: 16-20
Severní Irsko	10-16	
Irsko	7-17	
Švýcarsko	7-17	
Anglie a Wales	10-17	Prokuratura a soudy 1999-2002: <21, vězeňský systém 1999-2000: <21
Francie	10-17	
Kypr	10-17	Vězeňský systém: <21
Turecko	11-17	Vězeňský systém 1999-2000: 11-20
Nizozemsko	12-17	
Kanada	12-17	
Monako	13-17	
Německo	14-17	Prokuratura a soudy 1999-2002: <21, vězeňský systém 1999-2000: <21
Rakousko	14-17	
Makedonie	14-17	Vězeňský systém nezahrnuje výchovná opatření 2003-2004
Slovinsko	14-17	Vězeňský systém nezahrnuje výchovná opatření 2001-2002
Bulharsko	14-17	
Lotyšsko	14-17	
Maďarsko	14-17	
Estonsko	14-17	1999-2000: 13-17
Chorvatsko	14-17	
Litva	14-17	
Rumunsko	14-17	
Moldávie	14-17	
Itálie	14-17	
Albánie	14-17	
Gruzie	14-17	
Azerbajdžán	14-17	
Finsko	15-17	Vězeňský systém: 15-20
Švédsko	15-17	2003-2004: 15-20, státní zastupitelství: 15-20
Slovensko	15-17	
Norsko	15-17	
Island	15-17	
Česká republika	15-17	
Dánsko	15-17	
Lucembursko	<18	
Španělsko	<18	Vězeňský systém: 18-20
Malta	<18	
Kirgizstán	<18	
Belgie	<18	
USA	<18	
Skotsko	16-20	
Polsko	<21	
Ruská federace	neposkytnuta žádná definice	
Bělorusko	neposkytnuta žádná definice	
Ukrajina	neposkytnuta žádná definice	
Arménie	neposkytnuta žádná definice	
Kazachstán	neposkytnuta žádná definice	

Jak lze vidět, definice termínu 'mladistvý', tak jak byla sdělena respondentními státy, se značně liší mezi jednotlivými státy Evropy a Severní Ameriky, pro něž byla data CTS dostupná.

Pouze dva státy – Portugalsko a Severní Irsko – uvedly, že mladiství byli definováni jako jedinci mladší 16 let a pouze dva státy – Skotsko a Polsko – uvádějí, že 'mladiství' jsou starší než 18 let. Minimální věk se pohyboval v ostatních zemích v rozmezí 7-15 let, nejčastěji byla jeho výše 14 let. Státy s právním systémem inspirovaným dřívějšími socialistickými zákony uváděly definici mladistvých s použitím minimálního věku trestní odpovědnosti pro závažné trestné činy spíše než pro ostatní trestné činy. To je správné, pokud to odráží úplný věkový rozsah mladistvých, kteří se mohou dostat do kontaktu s trestní justicí mladistvých. Věkové rozsahy, které byly uvedeny respondentními státy v odpovědi na dotazník CTS byly konfrontovány s nezávislou globální studií minimálního věku trestní odpovědnosti⁴⁰. Byla nalezena vysoká hladina shody. Nezávislá globální studie navrhla, aby minimální věk pro trestní odpovědnost pro státy, které neposkytly definici co to jsou 'mladiství' pro CTS, byla 14 let. Je proto pravděpodobné, že definice pro tyto země (Ruská federace, Bělorusko, Ukrajina, Arménie, Kazachstán) by měla být 14-17 let⁴¹. To by bylo ve shodě se skutečností, že tyto státy pravděpodobně mají právní systémy, které jsou inspirovány dřívějším socialistickým právním řádem.

Řada zemí (Anglie a Wales, Německo, Švédsko) změnila používanou definici mladistvých během období 7.-9. CTS, což vedlo k prudkým změnám oznámeného počtu mladistvých (viz níže). Dalším bodem hodným zaznamenání je skutečnost, že některé státy (Portugalsko, Anglie a Wales, Německo, Finsko, Švédsko, Španělsko) použily definici <21 let, spíše než <18 let pro mladistvé potrestané odnětím svobody a umístěné ve vězení.

6.5 Počty dětí, které se dostaly do styku s trestní justicí, byly obžalovány, odsouzeny a drženy ve vazbě

Tři z klíčových indikátorů trestní justice mladistvých podle UNICEF/UNODC, o nichž se hovoří výše, jsou: „počet dětí uvězněných během 12-měsíčního období připadajících na 100 000 dětí“, „procento dětí, které obdržely vazební rozsudek“, a „počet dětí ve vazbě připadající na 100 000 dětí“. Bohužel, s použitím dat z CTS, není možné přímo měřit ani jeden z těchto indikátorů. 7.-9. CTS používají koncepci 'počátečního formálního styku se spravedlností' (která může zahrnout to, že je mladistvý podezřelý ze spáchání trestného činu, je uvězněn, anebo je mu uděleno napomenutí), spíše než vlastní počty uvězněných, a požadují počty mladistvých *odsouzených*, spíše než všech mladistvých vězňů. Nicméně, čtyři zajímavá měření mohou být snadno odvozena z dat CTS:

- Počet mladistvých, kteří se dostali do počátečního formálního styku s policií a/nebo se systémem trestní justice, připadající na 100 000 dětí;
- Počet obžalovaných mladistvých připadající na 100 000 dětí;
- Počet mladistvých odsouzených trestními soudy připadající na 100 000 dětí; a
- Počet mladistvých odsouzených k trestu odnětí svobody připadající na 100 000 dětí.

V následujících tabulkách jsou tyto hodnoty vypočítány s pomocí definice dětí jako osob mladších 18 let, což je v souladu s mezinárodní definicí obsaženou v Konvenci práv dítěte (Convention on the Rights of the Child). Populační data jsou přejata ze zpráv dokumentu UNICEF State of the World's Children (viz www.unicef.org/sowc/). Jak ukazuje Tab. 6.2., čtyři státy (Portugalsko, Severní Irsko, Skotsko a Polsko) uvedly, že horní limit jejich definice 'mladistvých' nebyl 18 let. Jiné státy rovněž zahrnuly osoby starší než 18 let v konkrétních

⁴⁰ Viz poznámka 38.

⁴¹ Měli bychom si uvědomit, že minimální věk pro trestní odpovědnost není nutně identický s definicí 'mladistvý' pro účely CTS. Jak je uvedeno výše, věkový rozsah pro definici 'mladistvého' pro CTS se může měnit, je-li použit policií, státním zastupitelstvím, soudy nebo vězeňským systémem.

letech. Hodnoty pro tyto státy byly stejně vypočteny pro základ 100 000 dětí mladších 18 let, avšak jsou zvýrazněny v tabulkách uvedených níže, aby bylo zřejmé, že průměrná vypočtená hodnota není jako výsledek reprezentativní. Data v tabulkách, které jsou uvedeny níže, zahrnují průměrné hodnoty vypočtené z odpovědí pro 7.-9. CTS.

Tab. 6.3 Mladiství pachatelé, kteří se dostali do počátečního formálního styku s policií a/nebo systémem trestní justice připadající na 100 000 dětí⁴²

Stát	Definice mladistvých	7. CTS		8. CTS		9. CTS		Průměr
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	
východní Evropa								
Bělorusko	žádná	328	323	222	243	350	374	307
Republika Moldova	14-17	180	231	207	238	244	277	230
Ruská federace	žádná	527	533	538	452			512
Ukrajina	žádná	244	266			248	247	251
Severní Amerika								
Kanada	12-17	1551	1596	1638	1621	1348	1271	1504
USA	<18	1813		1928	1828			1856
jihovýchodní Evropa								
Albánie	14-17			48	50			49
Bulharsko	14-17	362	367			1150	1269	787
Chorvatsko	14-17			457	462	411	392	431
Makedonie	14-17	1244	952					1098
Rumunsko	14-17	316	325	344	324	296	336	324
Turecko	11-17							
zakavkazské státy								
Arménie	žádná							
Azerbajdžán	14-17	21	20	16	14	13	17	17
Gruzie	14-17					30	39	35
Kazachstán	žádná							
Kirgizstán	<18	88	86			60	56	73
západní a střední Evropa								
Rakousko	14-17			1356	1344			1350
Belgie	<18							
Kypr	10-17	28	335			224	302	222
Česká republika	15-17	833	854	456	387		323	540
Dánsko	15-17	453	506			519	582	515
Anglie a Wales	10-17	2001						2001
Estonsko	14-17	566	617	692	327	324	518	508
Finsko	15-17	3021	360	3246	2949	2951	3162	3156
Francie	10-17					1332	1390	1361
Německo	14-17	2852	2835	2869	2807	2760	2765	2815
Maďarsko	14-17	544	539	699	706	536	618	607
Island	15-17	399	485			790		558

⁴² Data pro dva státy v Tab. 6.3 nejsou reprezentativní: Švédsko – použilo definici mladistvých pro věk 15-20 let pro 9. výzkum, zatímco pro 7. a 8. výzkum použilo definici 15-17 let; a Polsko – které použilo definici mladistvých pro věk <21 let pro celé období výzkumu.

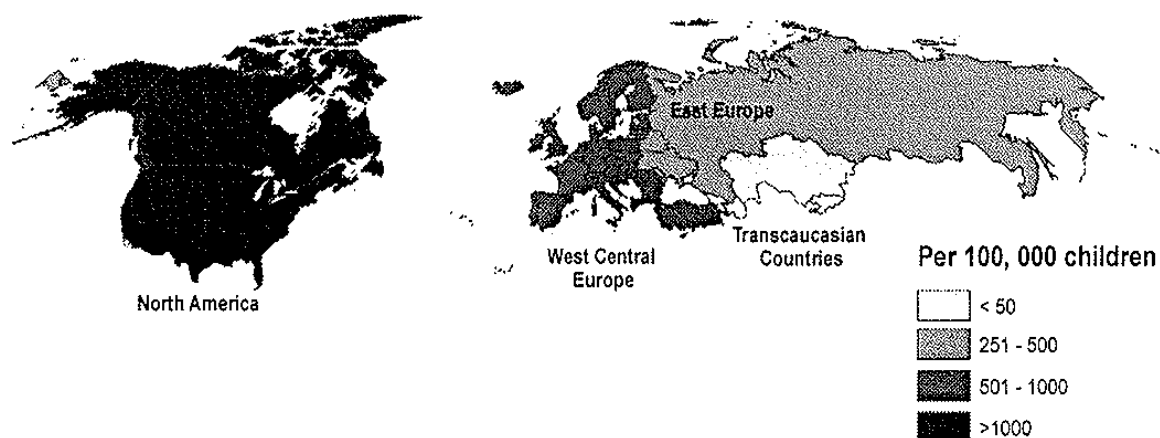
Irsko	7-17					967	989	978
Itálie	14-17	166	144	145	162	188	310	186
Lotyšsko	14-17	519	618	629	577	713	794	642
Lucembursko	<18			1339	1509			1424
Malta	<18			229	196	272	337	258
Monako	13-17							
Nizozemsko	12-17	1406	1365	1363	1563	1664	1831	1532
Severní Irsko	10-16							
Norsko	15-17	565	640	654				620
Polsko	<21			594	595	548	620	589
Portugalsko	<16	264		240	237	248	231	244
Skotsko	16-20							
Slovensko	15-17			713	736			725
Slovinsko	14-17		755	1591	1566	588	543	1009
Španělsko	<18	345	39					357
Švédsko	15-17	423	156	655	694	1221	1289	740
Švýcarsko	7-17							

V regionu Evropy a Severní Ameriky přibližně 8 % států uvádí více než 2000 případů formálního styku na 100 000 dětí, 22 % států uvádí 2000-1000 případů, 30 % států uvádí hodnoty 1000 až 500 případů a 10 % států uvádí hodnoty nižší než 100 případů formálního styku na 100 000 dětí. Státy, které uvádějí nejvyšší počty mladistvých na 100 000 dětí, kteří se dostali do formálního styku s policií a/nebo se systémem trestní justice jsou lokalizovány v západní a střední Evropě nebo v Severní Americe: jde o Finsko, Německo, Anglii a Wales, USA, Nizozemsko, Kanadu, Lucembursko, Francii a Rakousko. S výjimkou Kanady, tyto státy nemají vysoké počty trestů odnětí svobody mladistvých delikventů. To ukazuje, že případy formálního styku se systémem justice těchto delikventů se převážně týkaly méně závažných trestných činů. Lze rovněž očekávat, že systémy záznamů a hlášení jsou účinné z hlediska zachycení většiny případů formálního styku v těchto státech. Podle očekávání, výsledky ukazují pouze volnou korelaci s velikostí věkového rozpětí odpovídajícímu národní definici termínu 'mladistvý'. Státy s nižším minimálním věkem trestní odpovědnosti vykazují tendenci mít více případů formálního styku na 100 000 dětí. Střední hodnota počtu případů formálního styku pro státy definující mladistvé jako osoby mladší 14 let je 978 na 100 000, v porovnání s hodnotou 415 pro státy, které definují mladistvé jako osoby ve věku mezi 14-17 lety. Země s nejmenším věkovým rozpětím (15-17 let) rovněž vykazaly více případů formálního styku ve srovnání se státy s rozpětím 14-17 let inspirovaným bývalým socialistickým trestním řádem.

Státy v jihovýchodní Evropě, východní Evropě a Zakavkazsku mají nejnižší hodnoty počtu případů formálního styku připadající na 100 000 dětí. Je potřeba dalšího výzkumu pro zjištění důvodu této skutečnosti. Možné důvody mohou zahrnovat méně trestných činů spáchaných mladistvými, nižší účinnost zjištění trestných činů a identifikace podezření na trestné činy, které vedou k nižším hodnotám počtu případů formálního styku, méně účinnou registraci případů formálního styku, nebo činnost alternativních systémů zaměřených proti kriminalitě mladistvých, založených na působení sociální péče. Ten poslední důvod se pravděpodobně netýká úrovně formálního styku s policií a/nebo se systémem trestní justice, poněvadž styk s policií je normálně počátečním bodem vstupu buď do systému sociální péče nebo systému trestní justice.

Obr. 6.1 uvedený níže ukazuje výsledky z Tab. 6.3 v podobě mapy uvádějící průměrné subregionální hodnoty počtů mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se zákonem, pro Severní Ameriku, západní a střední Evropu, východní Evropu a zakavkazské státy.

Obr. 6.1 Počty mladistvých, kteří se dostali do počátečního formálního styku s policií a/nebo se systémem trestní justice

(uvedené údaje jsou hodnoty připadající na 100 000 dětí)
Severní Amerika, západní a střední Evropa, východní Evropa, zakavkazské státy

Tab. 6.4 Soudně stíhaní mladiství připadající na 100 000 dětí⁴³

Stát	Definice mladistvých	7. CTS		8. CTS		9. CTS		Průměr
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	
východní Evropa								
Bělorusko	žádná	263	271	264	253	340	311	284
Republika Moldova	14-17						303	303
Ruská federace	žádná				453			453
Ukrajina	žádná							
Severní Amerika								
Kanada	12-17	1425		1208	1209	1015		1214
USA	<18	1394						1394
jihovýchodní Evropa								
Albánie	14-17					128	187	157
Bulharsko	14-17	229				464	482	392
Chorvatsko	14-17	233	230	182	188	320	308	244
Makedonie	14-17	353	324			235	295	302
Rumunsko	14-17	162	144	73	162	154	176	162
Turecko	11-17	397				483	539	473

⁴³ Data pro čtyři státy v Tab. 6.4 nejsou reprezentativní: Anglie a Wales – použily definici mladistvých jako osob mladších 21 let pro 7. a 8. výzkum, zatímco v 9. výzkumu použily definici mladistvých jako osob mezi 10 a 17 lety; Skotsko - použilo definici mladistvých jako osob mezi 16 a 20 lety pro všechny výzkumy; Švédsko – použilo definici mladistvých jako osob mezi 15 a 20 lety; a Německo – použilo definici mladistvých jako osob mladších 21 let v 7. výzkumu, zatímco v 8. a 9. výzkumu použilo definici mladistvých jako osob mezi 14 a 17 lety.

zakavkazské státy								
Arménie	žádná							
Azerbajdžán	14-17							
Gruzie	14-17	28	32			31	40	33
Kazachstán	žádná							
Kirgizstán	<18	88	86			60	56	73
západní a střední Evropa								
Rakousko	14-17							
Belgie	<18							
Kypr	10-17	16				406	538	320
Česká republika	15-17	405	411	429	341	344	307	373
Dánsko	15-17							
Anglie a Wales	10-17	3022		3138	3127	1200	1166	2331
Estonsko	14-17	566	617	692	327	324	51	508
Finsko	15-17	717	1034	1091	871	916	997	937
Francie	10-17	27	27					27
Německo	14-17	820		473	496	488	514	558
Maďarsko	14-17	544	539	416	418	343	354	435
Island	15-17			674	459	194	347	419
Irsko	7-17					245	237	241
Itálie	14-17			192	192			192
Lotyšsko	14-17	519	618	629	577	713	794	642
Lucembursko	<18							
Malta	<18							
Monako	13-17			571	771			671
Nizozemsko	12-17			815	804	876	950	861
Severní Irsko	10-16			249	250			249
Norsko	15-17	94	108	127				110
Polsko	<21							
Portugalsko	<16	80	110	50	43	129	117	88
Skotsko	16-20			1805	1574	1640		1673
Slovensko	15-17	335	325	322	342	352	308	331
Slovinsko	14-17	1011	861	323	303	1068	927	749
Španělsko	<18							
Švédsko	15-20			1183	1227			1205
Švýcarsko	7-17							

Pokud se týká dat pro mladistvé, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice, země s nejvyššími počty trestně stíhaných mladistvých jsou státy západní a střední Evropy a Severní Ameriky. Výsledky týkající se Anglie a Walesu, a Skotska by měly být posuzovány s opatrností, protože Anglie a Wales zahrnují do svých statistik pro léta 1999 až 2002 osoby ve věku 18, 19 a 20 let. Podobně, ve Skotsku, které používá systém trestní justice pro mladistvé, který zahrnuje 'dětský panel', všechny počty zahrnují osoby staré 18, 19 a 20 let. Jak je uvedeno výše, hodnoty zahrnuté v tabulce byly vypočteny s použitím dětských populací *mladších 18 let*. Přepočítání průměrných počtů mladistvých ve Skotsku, kteří byli soudně stíháni, s použitím populací osob mladších 21 let, snižuje průměrnou hodnotu ze 1673 na 1423. Skotsko si stále podržuje v tabulce vysoký poměr vzhledem k relativně vysokým počtům trestných činů spáchaných 18, 19 a 20-letými osobami ve srovnání s 18-letými. Tento vliv lze vidět ve výsledcích týkajících se Anglie a Walesu, kde byla změněna definice 'mladistvých' během

zkoumaného období. Prudký pokles mezi léty 2002 a 2003, který vyplynul z nové definice 'mladistvých', ukazuje, že téměř dvě třetiny počtu pro léta 1999 až 2002 představují soudní stíhání osob ve věku 18, 19 a 20 let. Skutečně, kdyby byl průměr počítán pro Anglii a Wales pouze v letech 2003 a 2004, kdy byla definice 'mladistvých' posunuta na 10-17 let, Anglie a Wales by vykazaly podstatně nižší poměr, který by byl srovnatelný s hodnotou poměru ve Švédsku.

Celkově výsledky ukazují, tak jak bylo možno předpovědět, nižší počty soudně stíhaných mladistvých na 100 000 dětí, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice. Žádný stát nevykázal spolehlivě počet vyšší než 2000 soudně stíhaných na 100 000 dětí, 6 % států vykazalo hodnoty mezi 200 a 1000 soudně stíhaných, 19 % států vykazalo hodnoty mezi 1000 a 500 soudně stíhaných, 61 % států vykazalo hodnoty mezi 500 a 100 soudně stíhaných, a 13 % států vykazalo hodnoty nižší než 100 soudně stíhaných připadajících na 100 000 dětí. Rozsah je méně široký než pro formální styk, přičemž většina států spadá do intervalu 500-100 soudně stíhaných připadajících na 100 000 dětí. Část západoevropských a středoevropských států – jmenovitě Irsko, Francie a Norsko – vykazaly významně nižší hodnoty soudně stíhaných osob ve srovnání s osobami, které se dostaly do formálního kontaktu s orgány justice. V případě Francie, to může souviset s možným nezapočítáním *délits* nebo *contraventions* (s ochranou, asistencí, dohledem nebo výchovou použitými jako sankce) jako případy plného trestního stíhání mladistvých podle francouzské legislativy. Větší počet zemí postrádá data o trestním stíhání, ve srovnání s daty týkajícími se formálního styku, avšak celkový obraz se zdá být podobný s tím, že východní Evropa, jihovýchodní Evropa a zakavkazské státy vykazují obecně nižší hodnoty trestního stíhání mladistvých než západní Evropa, střední Evropa a Severní Amerika.

Tab. 6.5 Odsouzení mladistvých delikventů připadající na 100 000 dětí⁴⁴

Stát	Definice mladistvých	7. CTS		8. CTS		9. CTS		Průměr
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	
východní Evropa								
Bělorusko	žádná	246	236	216	216	300	271	248
Moldávie	14-17	119	144	157	187	191	169	161
Rusko	žádná	421	445	441	285			398
Ukrajina	žádná	153	180			211	230	194
Severní Amerika								
Kanada	12-17	952		733	721	579		746
USA	<18							
jihovýchodní Evropa								
Albánie	14-17		27	27	26			26
Bulharsko	14-17	153	216			405	385	289
Chorvatsko	14-17	72	76			96	109	88
Makedonie	14-17	165	167			152	174	165
Rumunsko	14-17	173	133	136	145	144	141	145
Turecko	11-17	215				181	189	195
zakavkazské státy								
Arménie	žádná	30	23					27
Azerbajdžán	14-17	13	11	12	12	9	11	11
Gruzie	14-17	28	29			38	54	37
Kazachstán	žádná	83	102					92
Kirgizstán	<18					51	49	50
západní a střední Evropa								
Rakousko	14-17							
Belgie	<18			28	23	36		29
Kypr	10-17			381	423	393	500	424
Česká republika	15-17	219	204	187	194	182	169	192
Dánsko	15-17	497	552	92	90	519	582	389
Anglie a Wales	10-17	2138		2153	2164	788	821	1613
Estonsko	14-17	476	520	528	579	227	433	460
Finsko	15-17	701	1011	1068	853	899	977	918
Francie	10-17	290	290			234	314	282
Německo	14-17	525		291	306	302	326	350
Maďarsko	14-17	365	366	349	368	343	354	358
Island	15-17	131	141	122	137	144	151	138
Irsko	7-17							
Itálie	14-17	35	36	42	36	32	27	35
Lotyšsko	14-17	328	337	341	361	386	384	356
Litva	14-17	250	316	304	311	281	220	280
Lucembursko	<18							

⁴⁴ Data pro šest států v Tab. 6.5. nejsou reprezentativní: Anglie a Wales – použily definici mladistvých <21 let pro 7. a 8. výzkum a 10-17 let pro 9. výzkum; Skotsko – použilo definici mladistvých 16-20 let věku pro všechny výzkumy; Polsko – použilo definici mladistvých <21 let pro všechny výzkumy; Portugalsko – použilo definici mladistvých 16-19 let věku pro všechny výzkumy; Německo – použilo definici mladistvých <21 let věku pro 7. výzkum a 14-17 let věku pro 8. a 9. výzkum; a Švédsko – použilo definici mladistvých 15-20 let věku pro 9. výzkum a 15-17 let věku pro 7. a 8. výzkum.

Malta	<18							
Monako	13-17			700	686			693
Nizozemsko	12-17	230		262	271	285	327	275
Severní Irsko	10-16		141	127				134
Norsko	15-17	84	77	114	83	90	76	87
Polsko	<21			697		894	1381	991
Portugalsko	16-19	250	314	524		383	344	363
Skotsko	16-20			1425	1375	1389		1396
Slovensko	15-17	196	206	197	198	201	172	195
Slovinsko	14-17	172	152	148	194	156	175	166
Španělsko	<18	17						17
Švédsko	15-17	229	66	250	262	557	559	321
Švýcarsko	7-17	795		898	974	893	876	887

Pokud se týká dat obžaloby, státy na předních místech tabulky jsou ty, které zahrnují osoby ve věku 18, 19 a 20 let do definice 'mladistvý' (alespoň po část zkoumané časové periody). Pozice těch států, které jsou na předních místech žebříčku (Portugalsko, Německo a Švédsko), je rovněž ovlivněna definicí 'mladistvých' jako osob starších 18 let. Co se týká ostatních států, žádné z nich spolehlivě nevykazují údaje vyšší než 1000 odsouzených mladistvých na 100 000 dětí, 11 % států uvádí údaje mezi 1000 a 500 odsouzených mladistvých, 58 % států mezi 500 a 100 odsouzených mladistvých a 31 % států hodnoty nižší než 100 odsouzených mladistvých na 100 000 dětí. Snížení hodnot, porovnáváme-li data obžalovaných a odsouzených, není překvapující a představuje kombinovaný efekt zastavení stíhání, zproštění viny a odklon mladistvých od systému formální justice. Je možné, že státy, které používají systémy justice mladistvých, které vycházejí z dřívějšího socialistického trestního zákona, obecně vykazují nižší hodnoty odsouzených mladistvých jako důsledek činnosti administrativních 'Komisí pro nezletilé' nebo obdobných orgánů, o nichž jsme hovořili dříve. Ačkoliv soudy mohou postoupit případy mladistvých těmto komisím, obecně jsou tyto administrativní postupy používány pro děti, které jsou mladší, než je věk trestní odpovědnosti⁴⁵. Je třeba dalšího výzkumu pro zjištění, zda jejich existence má opravdu vliv na data odsouzených, která byla nahlášena CTS.

⁴⁵ Viz poznámka 38.

Tab. 6.6 Počet mladistvých, kteří byli odsouzeni k trestu odnětí svobody, připadající na 100 000 dětí⁴⁶

Stát	Definice mladistvých	7. CTS		8. CTS		9. CTS		Průměr
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	
východní Evropa								
Bělorusko	žádná	66.4	64.7	76.1	64.2	34.1	27.1	55.4
Moldávie	14-17	5.5	7.2	5.2	6.9	9.9	3.5	6.4
Rusko	žádná	61.8	50.9	53.5	60.0			56.5
Ukrajina	žádná	28.6	29.4			24.1	26.6	27.2
Severní Amerika								
Kanada	12-17			39.8	37.5	39.1	19.2	33.9
USA	<18			13.3	23.7			18.5
jihovýchodní Evropa								
Albánie	14-17			1.4	0.7			1.0
Bulharsko	14-17	3.0	3.3			8.7	10.2	6.3
Chorvatsko	14-17			11.6	13.1	14.1	12.8	12.9
Makedonie	14-17	12.2	17.5			3.1	3.4	9.0
Rumunsko	14-17	21.3	18.5	14.4	15.2	13.9	12.7	16.0
Turecko	11-17	18.8	11.6		1.6	1.5	0.6	6.8
zakavkazské státy								
Arménie	žádná					24.5	26.1	25.3
Azerbajdžán	14-17	2.3	2.9	3.2	3.1	1.9	2.2	2.6
Gruzie	14-17	3.5	2.0			1.5	1.7	2.2
Kazachstán	žádná							
Kirgizstán	<18	16.2	15.5			10.6	9.4	12.9
západní a střední Evropa								
Rakousko	14-17							
Belgie	<18							
Kypr	10-17					9.9	15.9	12.9
Česká republika	15-17	6.1	5.3	1.8	1.9	4.8	5.3	4.2
Dánsko	15-17	0.6	0.5	0.6	0.7	0.7	0.6	0.6
Anglie a Wales	10-17	80.3	80.9	19.4	20.8	16.4	16.6	39.1
Estonsko	14-17	20.2	25.1	22.7	18.8	16.7	20.1	20.6
Finsko	15-17	4.6	5.9	6.0	4.6	9.1	8.7	6.5
Francie	10-17	1.2	1.2			1.6	2.1	1.5
Německo	14-17	45.6	47.6	5.5	5.5	5.4	5.1	19.1
Maďarsko	14-17	15.4	14.6	16.6	16.7	16.8	3.9	14.0
Island	15-17					0.0	0.0	0.0
Irsko	7-17					4.3	5.9	5.1
Itálie	14-17			1.7	1.6	1.7	1.7	1.7

⁴⁶ Data pro jedenáct států v Tab. 6.6 nejsou reprezentativní: Polsko - použilo definici mladistvých <21 let pro všechny výzkumy; Skotsko - použilo definici mladistvých 16-20 let pro všechny výzkumy; Anglie a Wales – pravděpodobně použily definici mladistvých <21 let pro 7. výzkum a 10-17 let pro 8. a 9. výzkum; Španělsko – použilo definici mladistvých 18-20 let pro všechny výzkumy; Německo – použilo definici mladistvých <21let pro 7. výzkum a 14-17 let pro 8. a 9. výzkum; Portugalsko – použilo definici mladistvých 16-20 let pro všechny výzkumy; Kypr – použil definici mladistvých <21let pro 9. výzkum; Makedonie, bývalá Federativní republika Jugoslávie – vyloučila vzdělávací opatření v 9. výzkumu; Turecko – použilo definici mladistvých <21let pro 7. výzkum; Finsko – použilo definici mladistvých 15-20 let pro všechny výzkumy; Švédsko – použilo definici mladistvých pro 15-20 let pro 9. výzkum a 15-17 let pro 7. a 8. výzkum.

Lotyšsko	14-17	36.4	31.1	27.4	27.0	26.5	14.0	27.1
Litva	14-17	22.2	7.8	21.2	26.8	14.7	16.1	18.1
Lucembursko	<18			3.1	4.0			3.5
Malta	<18			1.1		1.1	4.5	2.2
Monako	13-17			0.0	0.0			0.0
Nizozemsko	12-17	14.2	14.4	14.7	14.1			14.4
Severní Irsko	10-16			3.1	3.3			3.2
Norsko	15-17	0.4	0.3	0.4	0.3	0.3		0.3
Polsko	<21			147.5	155.7	42.1	41.5	96.7
Portugalsko	16-19	12.0	18.3	22.7	22.5	23.8	12.2	18.6
Skotsko	16-20			81.8	82.4	50.9	53.2	67.1
Slovensko	15-17	8.5	7.0	6.6	8.7	8.7	7.6	7.8
Slovinsko	14-17	6.6	7.7	7.0	7.2	7.9	9.9	5.8
Španělsko	<18	20.2	19.0			22.0	20.6	20.4
Švédsko	15-17		0.0	0.1	0.0	9.1	11.9	4.2
Švýcarsko	7-17			1.4	1.4			1.4

Výsledky počtů odsouzených mladistvých připadajících na 100 000 dětí, kteří byli zadrženi ve vazbě, ukazují výrazně odlišný obraz ve srovnání s počty obžalovaných a odsouzených mladistvých pachatelů. Zatímco státy západní Evropy a Severní Ameriky vykazují vyšší hodnoty pro formální kontakt, obžalobu a odsouzení, když vyloučíme státy zahrnující 18, 19 a 20-leté mladistvé, státy vykazující nejvyšší počty z hlediska zadržených ve vazbě jsou východoevropské a zakavkazské státy: Ruská federace, Bělorusko, Ukrajina, Lotyšsko, Arménie a Estonsko. Výjimkou je Kanada, která také vykázala relativně vysoké počty odsouzených mladistvých pachatelů, pravděpodobně v důsledku relativně nízkého věkového limitu 12 let pro trest odnětí svobody.

Podle očekávání jsou hodnoty udělení trestu odnětí svobody pro mladistvé podstatně menší než hodnoty pro formální kontakt, trestní stíhání a odsouzení. Čtyři státy (Dánsko, Norsko, Island a Monako) vykazují tresty odnětí svobody nižší než 1 na 100 000 dětí. Na druhé straně, sedm států vykazuje počty trestů odnětí svobody vyšší než 20 na 100 000 dětí. Tento rozsah hodnot, spolu s rozdíly týkajícími se tabulek trestního stíhání a odsouzení, ukazuje do jaké míry odlišné systémy trestní justice pro mladistvé vedou k různým závěrům pro oblast dětské populace. Data svědčí o tom, že systémy trestní justice pro mladistvé ve východní Evropě a zakavkazských státech využívají výrazně trestu odnětí svobody jako postihu pro mladistvé pachatele, kteří se dostanou do konfliktu se zákonem. Tyto výsledky se shodují s existujícím výzkumem týkajícím se systému trestní justice mladistvých v této oblasti (viz např. UNICEF 2007). Nakonec bychom měli poznamenat, že interpretace dat týkajících se odnětí svobody pro mladistvé je komplikována skutečností, že v mnoha zemích, odsouzené osoby včetně těch, které nastoupily trest odnětí svobody, pokud jsou mladší než 18 let, mohou i nadále setrvávat v nápravných zařízeních pro mladistvé, i po překročení věku 18 let. Tato kategorie osob může být pro účely CTS (včetně situace, kdy respondentní stát vykazuje definici mladistvých <18 let pro penitenciární systém) označena jako mladiství, čímž zvyšuje počty odsouzených a uvězněných mladistvých delikventů.

6.6 Mladiství pachatelé v relativním přepočtu na všechny pachatele

Jak uvedeno výše, zatímco je poučné uvažovat o samotných počtech formálního kontaktu, trestního stíhání, odsouzení a trestu odnětí svobody mladistvých pachatelů, širší obraz lze získat zkoumáním počtu mladistvých, kteří se dostali do formálního kontaktu, nebo byli trestně stíháni, odsouzeni a nastoupili trest odnětí svobody, v přepočtu na všechny osoby, které byly zadrženy, obžalovány, odsouzeny a byl jim udělen trest odnětí svobody. Vysoký počet odsouzených mladistvých může například být symptomem širšího kriminálního problému v daném státě a úměrně vysokým počtům odsouzených dospělých pachatelů. Může však rovněž nastat situace, kdy počty dospělých pachatelů mohou být relativně nízké oproti neúměrně vysokému počtu trestných činů spáchaných mladistvými delikventy.

Tab. 6.7 ukazuje čísla týkající se mladistvých, vyjádřená jako procento všech osob, které se dostaly do formálního kontaktu se systémem trestní justice, které byly obžalovány, odsouzeny a nastoupily trest odnětí svobody. Tabulka rovněž ukazuje procento populace daného státu, které tvoří jedinci mladší 18 let. Podobně jako v předchozích tabulkách, data trpí nejednotností z hlediska uplatňované definice 'mladistvých', zejména, kde byly 18, 19 a 20-leté osoby zahrnuty mezi mladistvé respondentními státy. Relativní počty mají tu výhodu, že odstraňují anomálie v datech, způsobené rozdíly v oznamovacím a záznamovém mechanismu v národních systémech trestní justice. Jestliže stát, například, zaznamená špatně podíl formálních kontaktů, lze doufat, že tento podíl je obdobný jak pro mladistvé tak i dospělé pachatele.

Data použitá pro výpočty představovala počty mladistvých a dospělých nahlášených CTS v každém konkrétním stadiu (formální kontakt, trestní stíhání, odsouzení, odnětí svobody). Níže uvedené procentní hodnoty představují průměr hodnot 7. až 9. výzkumu. V některých případech celkový počet mladistvých a dospělých pachatelů, kteří byli trestně stíháni nebo odsouzeni, neodpovídá ostatním celkovým počtům týkajícím se trestně stíhaných nebo odsouzených jedinců uvedených jinde v odpovědích pro dotazník. Proto by relativní hodnoty uvedené níže měly být interpretovány opatrně. Nicméně, tyto hodnoty mohou být brány jako reprezentativní z hlediska přibližného srovnání odpovědi systémů trestní justice na kriminalitu mladistvých, ve srovnání s kriminalitou dospělých pachatelů; tato odpověď závisí na definici uplatňované jednotlivými státy a datech pro každou kategorii.

Tab. 6.7 Počty mladistvých pachatelů vyjádřené v procentech celkového počtu pachatelů v různých stadiích justičního systému⁴⁷

Stát	Počet mladistvých vyjádřený v % z celkového počtu osob, které se dostaly do formálního styku	Počet mladistvých vyjádřený v % z celkového počtu osob, které byly trestně stíhány	Počet mladistvých vyjádřený v % z celkového počtu osob, které byly odsouzeny	Počet mladistvých vyjádřený v % z celkového počtu osob, které byly odsouzeny a potrestány trestem odnětí svobody	% populace představované osobami mladšími 18 let
Makedonie	30	7	11	4.0	27
Irsko	24	10	5	1.9	26
Kypr	20	1	2	7.9	31
Německo	19	13	10	1.3	19
Norsko	19	8	7	0.2	23
Kanada	19	17	17	9.2	23
Francie	19	6	7	0.6	23
Nizozemsko	18	13	9	7.7	22
Slovensko	17	10	10	1.8	24
USA	17	7		0.9	26
Švédsko	17	20	12	1.5	32
Lotyšsko	16	16	14	3.1	21
Moldávie	16	18	12	1.0	32
Litva	14	14	12	1.7	24
Slovinsko	13	11	8	2.9	19
Lucembursko	13			1.9	22
Estonsko	12	12	13	1.9	21
Bulharsko	12	8	12	0.8	17
Bělorusko	12	9	9	2.8	23
Dánsko	11		10	0.3	21
Chorvatsko	11	6	4	6.9	22
Island	11	14	5	0	27
Rakousko	11				20
Rusko	11	11	12	2.5	22
Ukrajina	10		9	1.7	22
Finsko	10	6	6	2.6	22
Albánie	9	21	7	0.8	35
Polsko	9		17	5.3	23
Česká republika	9	7	6	0.6	20
Maďarsko	9	8	8	2.2	20
Španělsko	9		1	3.2	18
Malta	8			1.0	24
Rumunsko	7	11	9	2.1	22
Kirgizstán	7	7	6	1.8	40
Gruzie	6	6	5	0.6	29
Azerbajdžán	4		2	0.4	35
Itálie	3	4	1	0.5	17

⁴⁷ Podobně jako v Tab. 6.3 až 6.6, státy, kde výsledky nemusí být reprezentativní vzhledem k tomu, že v definici 'mladistvých' je zahrnuta i věková kategorie >18 let, jsou v Tab. 6.7 zvýrazněny.

Portugalsko	2	2	13	4.0	20
Arménie			4	4.5	30
Belgie			0.4		21
Anglie a Wales		15	14	8.2	23
Kazachstán			7		31
Monako		5	5	0	22
Severní Irsko		4	9	1.5	26
Skotsko		29	28	12.1	22
Švýcarsko			14	0.7	20
Turecko		5	5	4.8	36
Průměr	12.6	8.0	4.6	1.03	24.4

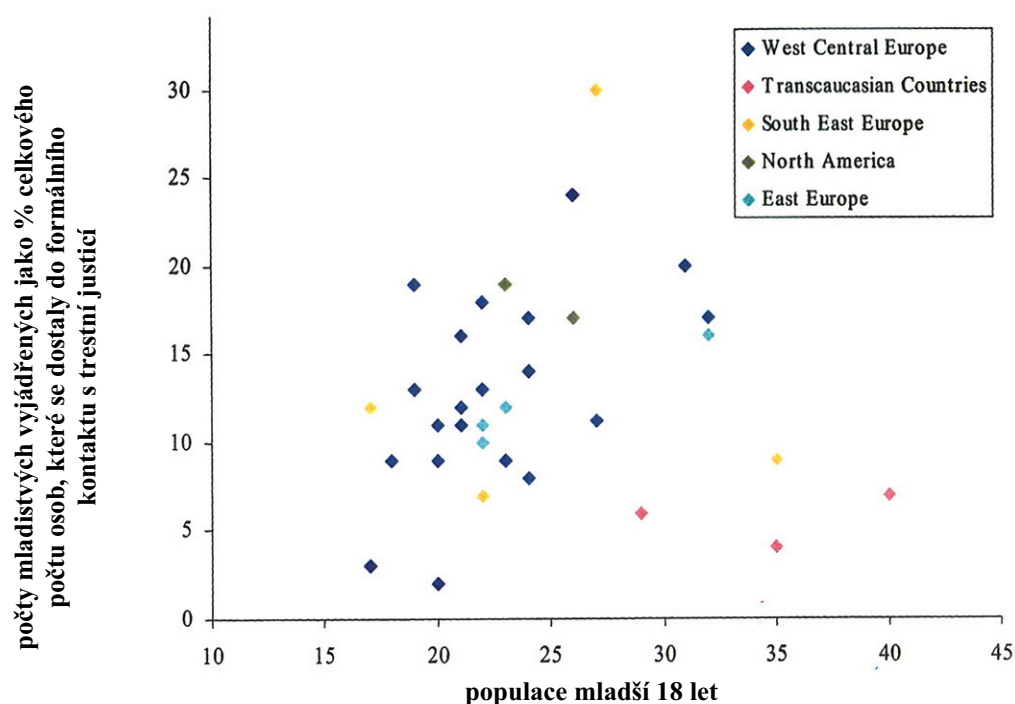
Tab. 6.7 ukazuje, že tak jak procento mladistvých v systému trestní justice mladistvých stoupá, je zacházení s nimi zvýšeně odlišné od dospělých pachatelů. Zatímco v průměru pouze 13 % osob, které se dostaly do formálního styku se zákonem, jsou mladiství, tento počet klesá na 8 % hodnotíme-li počet obžalovaných a dále na 1 %, hodnotíme-li počet odsouzených s následným uplatněním trestu odnětí svobody. Tento klesající relativní počet částečně ukazuje na mechanismy jako jsou odklon od uplatňování systému trestní justice ve stadiu před obžalobou nebo předvoláním k soudu, a zvýšené používání alternativních trestů pro nedospělé pachatele ve srovnání s dospělými.

Jestliže vyloučíme státy, kde data nejsou spolehlivá vzhledem ke změně pravidel, šest států - Irsko, Norsko, Nizozemsko, Slovinsko, Island a Česká republika – ukazuje jasně klesající procentuální počty mladistvých v každém stadiu (počáteční formální styk, obžaloba, odsouzení, trest odnětí svobody). U dalších států počty klesají mezi počátečním formálním stykem a obžalobou, ale potom počet mladistvých odsouzených opět stoupá. Mezi tyto státy patří bývalá Makedonie, bývalá Federativní republika Jugoslávie, Francie, Bulharsko a Ruská federace. Důvod pro tento opětovný vzrůst není znám, ale může mít vztah k rozdílu v metodách zaznamenávání pro obžalobu a soudy. Vyloučení drobných přestupků ze statistik státního zastupitelství ale nikoliv ze statistik soudů, například, by uměle snižovalo procento obžalovaných mladistvých v poměru k odsouzeným.

Z hlediska procenta mladistvých odsouzených ke ztrátě svobody, je zajímavé poznamenat, že východoevropské a zakavkazské státy – jako Ruská federace, Kirgizstán, Azerbajdžán, Gruzie a Arménie – které mají relativně vysoké hodnoty mladistvých odsouzených ke ztrátě svobody na 100 000 dětí, (viz Tab. 6.6) vykazují srovnatelně nízké relativní hodnoty i v Tab. 6.7. To ukazuje, že počty dospělých pachatelů odsouzených k trestu odnětí svobody v těchto státech jsou rovněž vysoké, a vysoké počty mladistvých odsouzených k trestu odnětí svobody pravděpodobně vyplývají z tendence používat tresty odnětí svobody jak v systému trestní justice pro mladistvé tak i pro dospělé.

Procenta mladistvých, kteří se dostali do počátečního formálního styku vykazují slabou korelaci s procentem populace mladší 18 let (viz Obr. 6.2). To ukazuje, že vysoké procento dětí, které se dostaly do formálního styku s policií, není jednoduše dáno demograficky mladou populací.

Obr. 6.2 Počet mladistvých vyjádřený v procentech celkového počtu osob, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice, vyneseny proti procentu populace mladší 18 let.

Zkoumáme-li data podle subregionů, nejzjevnější výjimkou jsou zakavkazské státy. Všechny totiž vykazují relativně nízké procento mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se zákonem, v porovnání s početnou mladou populací.

Další výzkum vztahů mezi porušením zákona mladistvými a dospělými pachateli může být proveden s využitím poměru počtu formálních kontaktů mladistvých k počtu formálních kontaktů dospělých. Skutečně, zatímco Tab. 6.7 ukazuje, že v průměru 13 % osob, které se dostaly do formálního styku se zákonem jsou mladiství, toto číslo se zdá být odlišné, jestliže vezmeme v úvahu relativní populace mladistvých a dospělých. Porovnání počtu mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se zákonem připadajícího na 100 000 dětí s obdobným počtem dospělých připadajících na 100 000 osob dospělé populace ukazuje, že mladiství se dostávají do styku se zákonem v průměru o polovinu méně často. Tab. 6.8, která je uvedena níže, ukazuje tento poměr pro každý stát, přičemž státy jsou rozděleny do subregionů.

Tab. 6.8 Poměry počtů mladistvých a dospělých, kteří se dostali do počátečního formálního styku se systémem trestní justice⁴⁸

Stát	Počet mladistvých, kteří se dostali do počátečního formálního styku na 100 000 mladistvých	Počet dospělých, kteří se dostali do počátečního formálního styku na 100 000 dospělých	Poměr mladistvých k dospělým
východní Evropa			
Bělorusko	307	717	0.43
Moldávie	230	582	0.40
Rusko	512	1254	0.41
Ukrajina	251	614	0.41
Severní Amerika			
Kanada	1504	1962	0.77
USA	1856	3243	0.57
jihovýchodní Evropa			
Albánie	49	258	0.19
Bulharsko	787	909	0.87
Chorvatsko	431	942	0.46
Makedonie	1098	978	1.12
Rumunsko	324	1214	0.27
Turecko	324	1214	0.27
zakavkazské státy			
Arménie			
Azerbajdžán	17	241	0.07
Gruzie	35	199	0.18
Kazachstán			
Kirgizstán	73	641	0.11
západní a střední Evropa			
Rakousko	1350	2807	0.48
Belgie			
Kypr	222	534	0.42
Česká republika	540	1345	0.40
Dánsko	515	1143	0.45
Anglie a Wales	2001		
Estonsko	508	979	0.52
Finsko	3156	7878	0.40
Francie	1361	1736	0.78
Německo	2815	2811	1.00
Maďarsko	607	1543	0.39
Island	558	1865	0.30
Irsko	978	1069	0.91

⁴⁸ Data pro dva státy nejsou v Tab. 6.8 reprezentativní: Švédsko – které použilo definici mladistvých 15-20 let v 9. výzkumu a 15-17 let v 7. a 8. výzkumu; a Polsko – které použilo definici mladistvých <21 let pro celé časové období.

Itálie	186	1358	0.14
Lotyšsko	642	921	0.70
Litva	415	808	0.51
Lucembursko	1424	2737	0.52
Malta	258	929	0.28
Monako			
Nizozemsko	1532	2007	0.76
Severní Irsko			
Norsko	620	815	0.76
Polsko	589	1707	0.35
Portugalsko	244	2794	0.09
Skotsko			
Slovensko	725	1107	0.65
Slovinsko	1009	1498	0.67
Španělsko	357	844	0.42
Švédsko	740	1716	0.43
Švýcarsko			
Průměr	790	1492	0.49

V Evropě a Severní Americe vidíme široké rozpětí počtu případů formálního styku se systémem trestní justice. Zatímco Makedonie vykázala poměr mladistvých a dospělých osob, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice vyšší než jedna, tato hodnota je nižší než polovina této hodnoty u dalších 22 států. Je zajímavé, že nejvyšší hodnoty tohoto poměru byly zjištěny ve státech střední a západní Evropy a Severní Ameriky. To nasvědčuje, že vysoké hodnoty vyjádřené na 100 000 dětí, které vidíme v předchozích tabulkách, ukazují na relativně aktivní odpověď systému trestní justice směrem k dětské části populace, spíše než že by byly výsledkem celkově vysoké trestné činnosti a/nebo jejího zjištění a uplatnění trestu odnětí svobody. Může být, že důvodem je zvýšený počet formálního styku mladistvých se systémem trestní justice v těchto zemích v souvislosti s méně závažnou trestnou činností, pouliční trestnou činností nebo protispolečenským chováním.

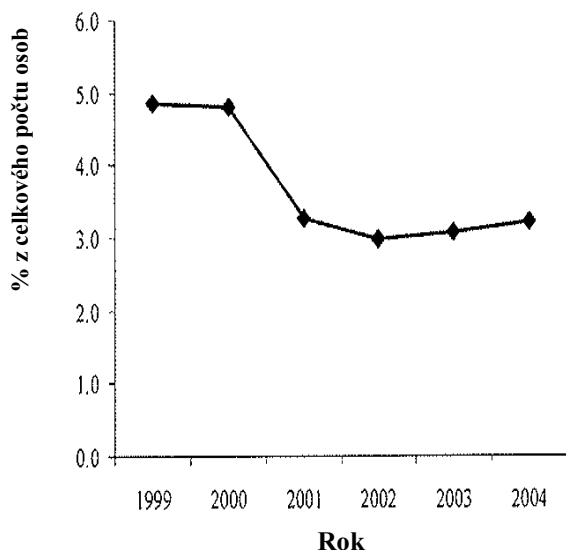
6.7 Trendy v trestní justici týkající se mladistvých delikventů v Evropě a Severní Americe

Údaje v procentech a poměry uvedené v Tab. 6.7 a 6.8 byly vypočteny jako průměrné hodnoty za období 7.-9. výzkumu, tj. 1999 až 2004. Je rovněž možné však zkoumat trendy časových změn procentuálních hodnot počtů mladistvých v systému v různých bodech v jednotlivých zemích. Tato část zkoumá dvě země, Ázerbajdžán a Moldavská republika, jako příklady, kde počty mladistvých vyjádřené v procentech celkového počtu osob, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice, vykazují zvláštní trend. Výzkum individuálních hodnot počtu formálního styku mladistvých a dospělých se systémem trestní justice může vysvětlit příčinné základy těchto trendů.

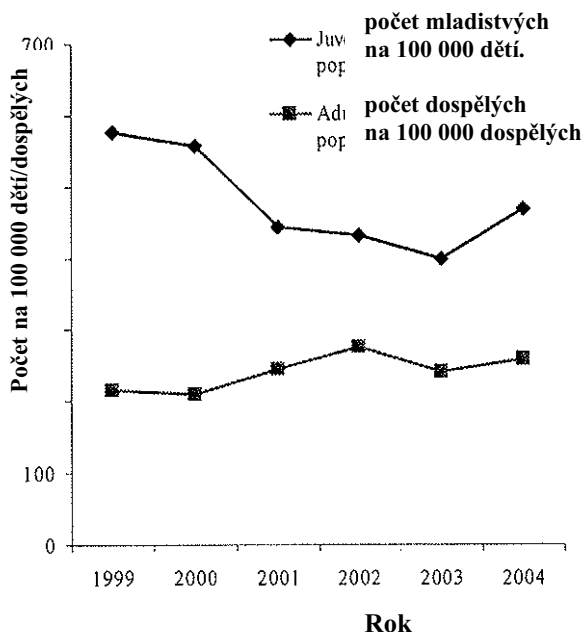
V Ázerbajdžánu procento mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice, klesalo mezi roky 1999 až 2002, předtím, než opět poněkud stoupl v roce 2004. Výzkum počtů případů formálního styku mladistvých a dospělých se systémem trestní justice ukazuje, že tyto hodnoty odrážejí jak pokles počtu případů styku mladistvých a vzrůst počtu případů dospělých. Ukazuje to Obr. 6.3 uvedený níže:

Obr. 6.3 Případy formálního kontaktu mladistvých a dospělých v letech 1999-2004 v Azerbajdžánu.

Azerbajdžán: počet mladistvých jako procento celkového počtu osob, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice, vyneseny proti času.

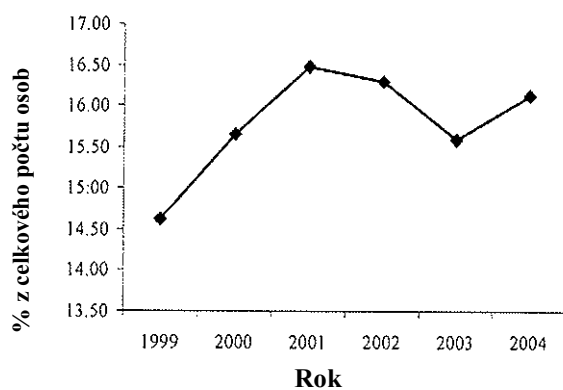
Azerbajdžán: Porovnání počtů případů počátečního formálního styku se systémem trestní justice mladistvých a dospělých

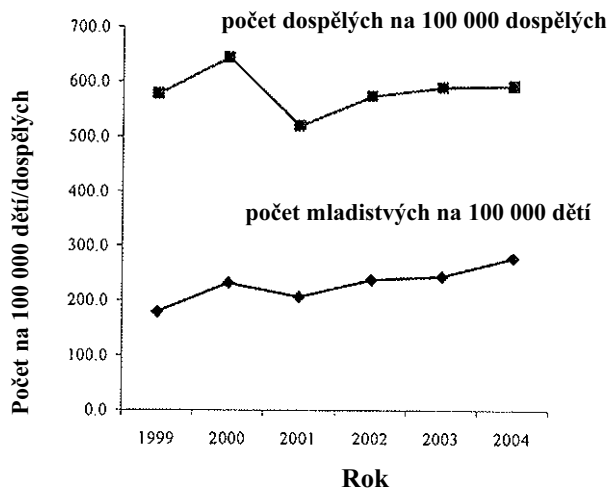
V ostatních zemích, může vzrůst procenta mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice v čase, být způsoben relativně pomalým ale stabilním vzrůstem v počtech mladistvých, kteří se dostali do styku se systémem trestní justice, který je dale podporován poklesem počtu dospělých, kteří se dostali do styku se systémem trestní justice. Závěrečná část křivky přechází ve vodorovné plató. Tento trend vykazuje Moldávie (viz. Obr. 6.4).

Obr. 6.4 Případy formálního kontaktu mladistvých a dospělých v letech 1999-2004 v Moldávii.

Moldávie: počet mladistvých jako procento celkového počtu osob, které se dostaly do formálního styku se systémem trestní justice, vyneseny proti času.

Moldávie: porovnání počtů případů formálního styku se systémem trestní justice mladistvých a dospělých.

Zkoumání procentuálních hodnot ve státech jejichž časová data jsou k dispozici ukazují (při existenci řady výjimek, včetně Azerbajdžanu a Moldávie uvedených výše), překvapivě konstantní poměr v čase. 79 % zemí vykázalo standardní odchylku <math><0.1</math> procentuální hodnoty počtu mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice, v období 1999 až 2004. Tato hodnota byla 84 % pro trestní stíhání, 85 % pro uznání vinným a 89 % pro vzetí do vazby. Země, které vykázaly vyšší standardní odchylku, byly téměř vždy zeměmi, kde definice mladistvých se během výzkumu měnila.

To svědčí o tom, že zatímco několik států v Evropě a Severní Americe skutečně vykazují mírně stoupající nebo klesající trendy v procentuálních hodnotách mladistvých, hlavní trend je relativně konstantní podíl mladistvých, kteří se dostali do styku s policií nebo formálním systémem trestní justice.

6.8 Závěr

Tato práce se pokusila zkoumat data poskytnutá státy pro CTS, která se týkala počtů mladistvých, kteří se dostali do formálního styku se systémem trestní justice, byli obžalováni, odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody. Tato analýza čelí dvěma značným problémům: odlišným definicím kdo je 'mladistvý' a odlišným systémům odpovědí (jako jsou systém postavený na sociálních přístupech a systém postavený na přístupech trestní justice), které vedou k různým mechanismům zaznamenávání skutečnosti. Tyto problémy činí porovnání situace v jednotlivých státech velmi obtížným. Nicméně, byla identifikována řada trendů. Jsou to následující trendy: (i) *prima facie* obecně vyšší hodnoty počtů formálního styku, trestního stíhání a odsouzení mladistvých ve státech západní Evropy a Severní Ameriky; (ii) vyšší hodnoty počtu udělených trestů odnětí svobody pro odsouzené mladistvé pachatele ve východní Evropě a zakavkazských státech; (iii) odlišná odpověď směrem k mladistvým v porovnání s dospělými pachateli v trestním systému vzhledem ke klesajícímu počtu dětí ve srovnání s dospělými v každém stadiu formálního styku, trestního stíhání, odsouzení a trestu odnětí svobody; a (iv) rozumně stabilní odpověď systému justice směrem k mladistvým pachatelům, ve srovnání s dospělými pachateli v časovém období 1999 až 2004.

Reference

- Cappelaere, G. - Grandjean, A. - Naqvi, Y. (2004): *Children Deprived of Liberty: Rights and Realities*. Éditions Jeunesse et droit and Defence for Children International.
- Capriani, D. (2008): *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*. Ph.D. dissertation, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Lost in the Justice System: Children in conflict with the law in Eastern Europe and Central Asia* (2007). UNICEF Regional Office for CEE/CIS and UNICEF Innocenti Research Centre.
- UNODC/UNICEF (2007): *Manual for the Measurement of Juvenile Justice Indicators*. UN Publication E.07.V7. New York
- United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules), 1985, Article 1(4).

Příloha: Tabulka ke Kapitle 6

Definice 'mladistvých' tak jak byly poskytnuty respondentními státy⁴⁹

Stát	Policie			Státní zastupitelství			Soudy			Penitenciární systém		
	7.	8.	9.	7.	8.	9.	7.	8.	9.	7.	8.	9.
Portugalsko		< 16	< 16	< 16	< 16	< 16	16-19	< 16	16-19	16-20	16-20	16-20
Severní Irsko				10-16			10-16			10-16		
Irsko			7-17				< 17			< 17		< 18
Švýcarsko							7-17					
Anglie a Wales	< 18			10-21	10-21	10-17	10-21	10-21	10-17		< 18	< 18
Francie			10-18	< 18								
Kypr		< 16	< 18	< 18							< 20	< 21
Turecko	11-18		11-17			11-17	11-18	11-18	11-17	11-20	11-18	11-17
Nizozemí	12-17	12-17		12-17	12-17		12-17	12-17		12-17	12-18	
Kanada	12-17	12-17	12-17	12-17	12-18		12-17	12-17	12-17	12-17	12-17	12-17
Monako					13-18			13-18			< 18	
Německo	< 18	< 18	< 18		14-17	14-17	14-21	14-17	14-17		14-17	14-17
Rakousko		14-18										
Makedonie				14-18								
Slovinsko	14-18	< 18		14-17	14-17	14-18	14-18	14-17	14-18	14-17		
Bulharsko	14-18		< 18	14-18			14-18			14-18		< 18
Lotyšsko		< 18	14-18		< 18	< 18	14-17	< 18	14-17	14-18	14-18	14-18
Maďarsko	14-17		14-18	14-18	14-18	14-18	14-18		14-18	14-17	14-18(21)	14-18
Estonsko	13-17		< 18	14-17		14-17	14-17		14-17	13-20		14-17
Chorvatsko		14-18		14-18	14-18	14-18			14-18		14-18	
Litva	14-18	14-18	14-18		< 18		14-18		14-18	14-17	14-18	14-18
Rumunsko	14-18	14-18	< 18	< 18	14-17	14-18	14-16	14-17		14-16	< 18	
Moldávie	14-18			14-18		< 18	14-18			14-18		
Itálie	< 18				14-17		14-17				14-18	
Albánie		14-18				14-18	14-18					
Gruzie	14-18		14-18	14-18		14-18	14-18		14-18	14-18		
Azerbajdžán	14-17						14-18			14-18		
Finsko	< 18	15-17	< 18	15-17	15-17	15-17	15-17	15-17	15-17		15-20	15-20
Švédsko	15-17	15-17	< 21		15-21		15-17	15-17	< 21	15-17	15-17	
Slovensko		15-17	14-18	15-17	15-17	15-18	15-17	15-17	15-18	15-18	15-17	15-18
Norsko	15-17			15-17			15-17			15-17		
Island	< 15		< 17		< 17	< 18	< 18	< 17	< 18	< 18	15-17	15-17

⁴⁹ Informace uvedená v Annexu představuje souhrn odpovědí poskytnutých respondentními státy v dotaznících 7., 8., a 9. výzkumu CTS. Prázdné políčko ukazuje, že buď příslušný stát nedodal dotazník CTS v daném kalendářním roce nebo že relevantní odpověď nebyla vyplněna.

Česká republika	< 18		15-17	< 18	15-18	15-17	< 18	15-17	15-17	< 18	15-17	15-17
Dánsko	15-17		15-17				15-17	15-17	15-17	15-17	15-17	15-17
Lucembursko		< 18			< 18							
Španělsko	< 18						16-17					18-20
Malta		0-17	< 18					< 16			< 18	
Kirgizstán	< 18			< 18						< 18		
Belgie								< 18				
USA	< 18	< 18		< 18	< 18		< 20				< 18	
Skotsko					< 21	< 21		< 21	< 21		15-20	< 21
Polsko		< 21			< 21			< 21			< 21	
Rusko												
Bělorusko												
Ukrajina												
Arménie												
Kazachstán												

7 Trendy týkající se vězňů v letech 1995-2004

Roy Walmsley

Tento článek zkoumá trendy v populaci vězňů v Evropě v letech 1995 až 2004 ve světle údajů získaných v 6., 7., 8. a 9. výzkumu United Nations Surveys of Crime Trends and Operation of Criminal Justice Systems a následujících sběrů dat o vězeňských populacích v Evropě poskytovaných SPACE (Council of Europe Annual Penal Statistics)⁵⁰, World Prison Population List⁵¹ a World Prison Brief⁵². Je zmíněna i situace v Severní Americe (Kanada, USA).

Předkládaná data pokrývají celkové údaje o populacích vězňů včetně hodnot vztažených na 100 000 obyvatel (tzv. prison population rate), poměru počtů osob ve vyšetřovací vazbě / vrácených nižšímu soudu k přešetření a podílu osob ve vyšetřovací vazbě / vrácených nižšímu soudu k přešetření v celkové vězeňské populaci, a počtů vězňů z hlediska kapacity vězeňského systému.

Na konci roku 2004 v Evropě existovalo 47 nezávislých států s vlastní vězeňskou administrativou; tři z nich – Bosna a Hercegovina, Srbsko a Černá Hora a Spojené království Velké Británie a Severního Irska – měly tři takové administrativní systémy⁵³. V tomto období existovala rovněž vězení na pěti závislých územích⁵⁴ a v pěti oblastech, které nebyly pod kontrolou států v nichž se nacházely⁵⁵. Ve státě Vatikán se žádné vězení nenacházelo.

Tento článek se týká 52 vězeňských systémů v nezávislých evropských státech, s výjimkou státního nápravného zařízení pro mladistvé provinilce v Bosně a Hercegovině.

⁵⁰ SPACE (Council of Europe Annual Penal Statistics) bylo založeno v roce 1983 Pierrem Tournierem a nyní je připravováno Marcelo Aebim z university v Lausanne; nejnovější údaje jsou publikovány k datu 1. září 2005. Údaje pro rok 2006 (Aebi a Delgrande) budou publikovány počátkem roku 2008.

⁵¹ World Prison Population List (Roy Walmsley) byl poprvé publikován v roce 1999; 7. vydání se objevilo v lednu 2007 a bylo založeno na nejnovějších údajích, které byly dostupné 31. října 2006 včetně údajů SPACE pro devět států. World Prison Population List je publikován International Centre for Prison Studies (ICPS), King's College v Londýně.

⁵² World Prison Brief je on-line databáze, která je dostupná na webových stránkách ICPS www.prisonstudies.org, která pravidelně aktualizuje informaci uvedenou ve World Prison Population List a rovněž uvádí podrobnější informace týkající se populací vězňů, obsazení vězeňských zařízení a vězeňské administrativy.

⁵³ Bosna Hercegovina má oddělené systémy v obou částech – Federaci Bosny a Hercegoviny a Republice Srbské – a jedno nápravné zařízení pro mladistvé provinilce, které je řízeno na státní úrovni. V roce 2004 mělo Srbsko a Černá Hora oddělenou administrativu v Srbsku a Černé Hoře a třetí administrativní systém v Kosovu, pod dohledem OSN. Spojené království Velké Británie a Severního Irska má oddělené administrativní systémy pro vězňice v Anglii a Walesu, Severní Irsko a Skotsko.

⁵⁴ Faerské ostrovy (Dánsko) a Gibraltar, Guernsey, Isle of Man a Jersey (všechny spadají pod Spojené království Velké Británie a Severního Irska).

⁵⁵ (spravovaný mezinárodně neuznanou Tureckou republikou severního Kypru), jižní Osetie (v Gruzii) a Podněstří (v Moldávii).

7.1 Trendy týkající se celkového počtu vězňů

Převažující trend týkající se celkových počtů vězňů v Evropě v letech 1995 až 2004 byl reprezentován jejich růstem. Asi tři čtvrtiny vězeňských soustav (35 z celkového počtu 47⁵⁶) vykázalo více vězňů na konci tohoto období, než na jeho začátku, a v sedmnácti z těch, které vykázaly růst, tento růst činil více než 25 % (Tab. 7.1, čísla pro všechny státy jsou uvedeny v Annexu: Tab. 7A).

Tab. 7.1 Vzdělání celkových populací vězňů v evropských státech v letech 1995-2004

	Celková populace vězňů v roce 1995	Celková populace vězňů v roce 2004	Rozdíl v celkové populaci vězňů mezi roky 1995 a 2004
Kypr	170	546	+221,2%
Federace Bosna a Hercegovina	626	1366	+118,2%
Srbsko a Černá Hora: Srbsko	3623 *	7556	+108,6%
Nizozemsko	10249	20075	+95,9%
Slovensko	635	1085	+70,9%
Irsko	2054	3083	+50,1%
Řecko	5887	8760	+48,8%
Španělsko	40157	59224	+47,5%
Anglie a Wales	50962	74657	+46,5%
Rakousko	6180	9000	+45,6%
Turecko	49895	71148	+42,6%
Malta	196	277	+41,3%
Makedonie	1156	1618	+40,0%
Albánie	3177 *	4356 *	+37,1%
Maďarsko	12455	16543	+32,8%
Polsko	61136	80368	+31,5%
Švédsko	5767	7332	+27,1%

(* Albánie 1995-2005, Srbsko a Černá Hora: Srbsko 1994-2004)

Avšak nejlepší indikátor trendů týkajících se celkové populace vězňů není celkový počet vězňů, nýbrž počet vězňů vztažený na 100 000 obyvatel. Celkový počet vězňů je ovlivněn změnami velikosti celkové populace v dané zemi a proto neposkytuje tak přesný obraz trendů.

Když odstraníme změny ve velikosti populace v daném státě, zjistíme, že dokonce více států zaznamenalo vzrůst vězeňské populace v období 1995 až 2004. Ve skutečnosti 37 ze 47 států u nichž máme dostupné informace (79 %) mělo vyšší počty vězňů v roce 2004 než v roce 1995 (Tab. 7.2).

⁵⁶ Pět z 52 vězeňských soustav není zahrnuto v této analýze. Ve dvou případech je to proto, že údaje nebyly dostupné před rokem 2002 (Srbsko a Černá Hora: jak Kosovo tak Černá Hora), ačkoli v obou vězeňských soustavách populace vězňů rostly v obdobích, pro něž údaje k dispozici jsou, a v dalších třech případech (Lichtenštejnsko, Monako a San Marino) jejich data nemohla být použita pro srovnávací studii protože některé vězněné osoby nejsou zahrnuty v celkových číslech v důsledku toho, že si odpykávají trest vězení v Rakousku, Francii a Itálii.

Tab. 7.2 Vzrůst počtů vězněných osob v evropských státech v letech 1995 až 2004

	Celková populace vězňů v roce 1995	Celková populace vězňů v roce 2004	Rozdíl v celkové populaci vězňů mezi roky 1995 a 2004
Kypr	26	75	+188%
Srbsko a Černá Hora: Srbsko	37 *	92	+149%
Federace Bosna a Hercegovina	25	53	+112%
Nizozemsko	66	123	+86%
Slovinsko	32	54	+69%
Řecko	56	82	+46%
Španělsko	102	138	+35%
Anglie a Wales	99	141	+42%
Albánie	98 *	139 *	+42%
Rakousko	78	110	+41%
Makedonie	59	80	+36%
Maďarsko	122	164	+34%
Polsko	158	211	+34%
Irsko	57	76	+33%
Malta	53	69	+30%
Bulharsko	101	129	+28%
Švédsko	65	81	+25%
Chorvatsko	51	63	+24%
Skotsko	111	136	+23%
Turecko	82	100	+22%
Německo	81	98	+21%
Slovensko	147	175	+19%
Norsko	55	65	+18%
Belgie	75	88	+17%
Bosna a Hercegovina: Rep Srbská	67 *	75	+12%
Finsko	59	66	+12%
Estonsko	304	339	+12%
Moldávie	263	293	+11%
Andorra	76	84	+11%
Itálie	87	96	+10%
Gruzie	171	183	+7%
Dánsko	66	70	+6%
Lucembursko	114	121	+6%
Francie	89	92	+3%
Ukrajina	397	410	+3%
Portugalsko	123	125	+2%
Švýcarsko	80	81	+1%

(* Albánie 1992-2005, Bosna a Hercegovina: Republika Srbská 1998-2004, Srbsko a Černá Hora: Srbsko 1994-2004)

Státy, které zaznamenaly velký vzrůst, nejsou situovány v určité části Evropy. Státy s tradičně nízkými počty, jako Nizozemsko, skandinávské státy a státy bývalé Jugoslávie (Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Makedonie, Srbsko a Slovinsko) zaznamenaly zvýšení podobné státům v jiných oblastech Evropy.

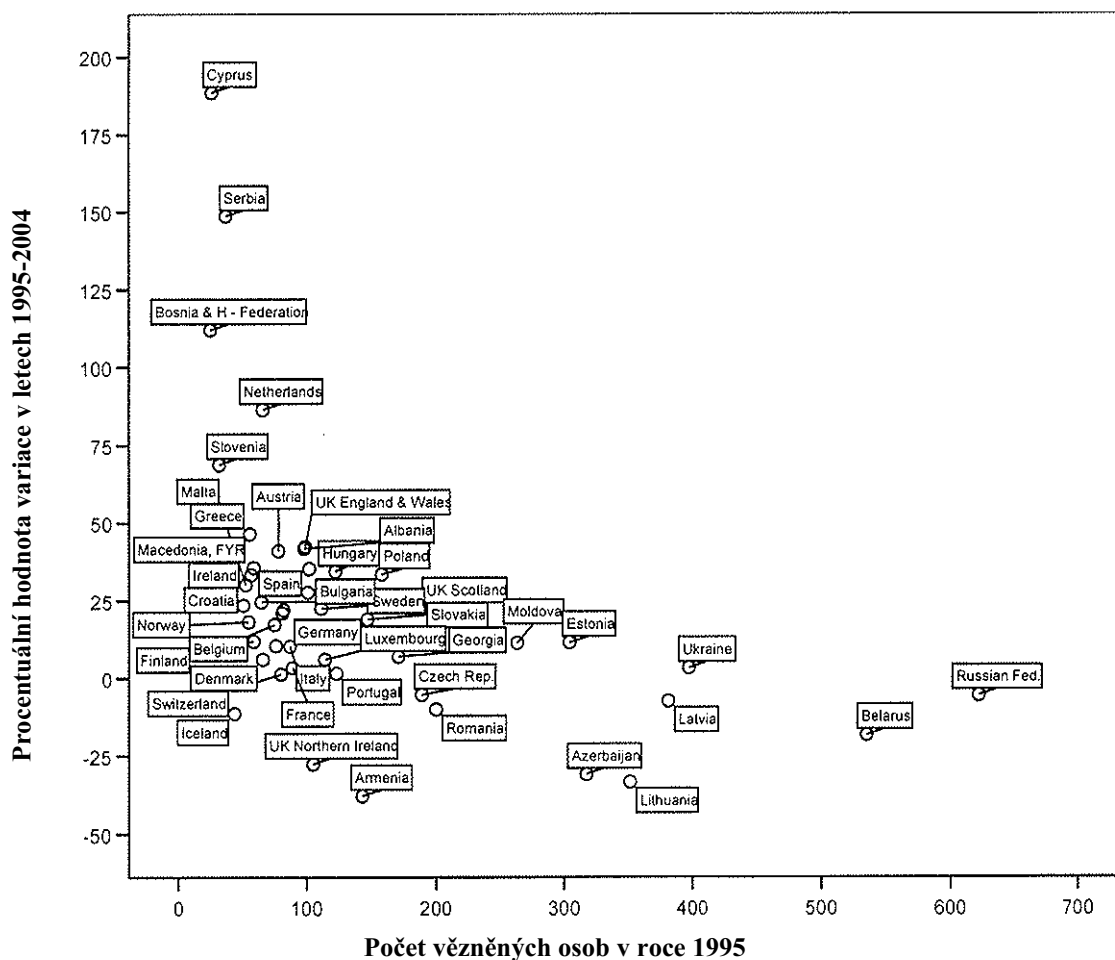
Deset států zaznamenalo pokles počtu uvězněných osob mezi lety 1995 až 2004 (Tab. 7.3).

Tab. 7.3 Pokles počtu uvězněných osob v evropských státech v období 1995-2004

	Celková populace vězňů v roce 1995	Celková populace vězňů v roce 2004	Rozdíl v celkové populaci vězňů mezi roky 1995 a 2004
Arménie	143 *	89	-38%
Litva	351	234	-33%
Azerbajdžán	317 *	219	-31%
Severní Irsko	105	76	-28%
Bělorusko	535	437	-18%
Island	44	39	-11%
Rumunsko	200	180	-10%
Lotyšsko	381	353	-7%
Ruská federace	622	587	-6%
Česká republika	189	179	-5%

(* Arménie 1994-2004, Azerbajdžán 1997-2004)

Obr. 7.1 Variace v počtech vězňených osob v období 1995-2004

Většina států, které vykázaly pokles v celkových počtech vězňených osob v období 1995 až 2004, v roce 1995 měly nejvyšší počty uvězněných osob v Evropě. K poklesu došlo pouze tam, kde několik let předtím tyto státy byly součástí SSSR a socialistického bloku ve střední a východní Evropě, a počty se posunuly směrem k úrovni běžné jinde v Evropě. Měřítka poklesu však nezměnilo celkový obraz: dvanáct států s nejvyššími počty vězňených osob v Evropě v roce 1995 mělo nejvyšší počty i v roce 2004 (Tab. 7.4).

Tab. 7.4 Státy s nejvyššími počty vězňených osob v Evropě (na 100 000 obyvatel) v období 1995-2004

	Celkový počet vězňených osob, 1995 (na 100 000 obyvatel)		Celkový počet vězňených osob, 2004 (na 100 000 obyvatel)
1. Ruská federace	622	1. Ruská federace	587
2. Bělorusko	535	2. Bělorusko	437
3. Ukrajina	397	3. Ukrajina	410
4. Litva	381	4. Litva	353
5. Lotyšsko	351	5. Estonsko	339
6. Azerbajdžán	317	6. Moldávie	293
7. Estonsko	304	7. Lotyšsko	234
8. Moldávie	263	8. Azerbajdžán	219
9. Rumunsko	200	9. Polsko	211
10. Česká republika	189	10. Gruzie	183
11. Gruzie	171	11. Rumunsko	180
12. Polsko	158	12. Česká republika	179

Během období 1995-2004 počty vězňených osob v řadě zemí vzrůstaly a klesaly. Jak jsme však uvedli, celkový obraz ukazuje na vzrůst ve většině států. Růst však nebyl vždy stabilní v průběhu uvedeného období (viz Příloha Tab. A). Amnestie a legislativní změny jsou nejobvyklejší příčinou náhlých posunů v celkových počtech vězňených osob, ale vzrůst a pokles rovněž byly často způsobeny změnami ve vládní politice a dalších faktorech, které jsou specifické pro jednotlivé státy.

7.2 Trendy týkající se počtů vězňených osob v Severní Americe

V Severní Americe klesl počet vězňených osob v Kanadě o 20 % v letech 1995-1996 a 2004-2005, ale v USA, které vykazují nejvyšší počet vězňených osob na světě, tento počet vzrostl dvojnásobně (konec 1995 až konec 2004). Celkové počty v USA nezahrnují osoby umístěné v ústavech pro mladistvé (94 875 k datu 22/10/2003).

Tab. 7.5 Počty vězňených osob v Severní Americe v letech 1995 až 2004

	Celkový počet vězňených osob 1995	Počet vězňených osob na 100 000 obyvatel 1995	Celkový počet vězňených osob 2004	Počet vězňených osob na 100 000 obyvatel 2004	Změny v počtech vězňených osob na 100 000 obyvatel 1995-2004
Kanada	38 548	132	33,927	106	-20%
USA	1 585 586	601	2 135 335	723	+20%

7.3 Trendy v počtech osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby

Zatímco převládající trend v celkových počtech vězňených osob v Evropě v období 1995-2004 byl jejich růst, trend u počtů vzatých do vazby osob před soudním procesem / opětně vrácených do vazby byl méně zřejmý: dvacet pět vězeňských systémů vykázalo růst – všechny z nich růst více než 10% a 14 z nich růst více než 40% - avšak téměř stejný počet vykázal pokles⁵⁷ a v šesti případech pokles přesáhl 40% (Tab. 7.6 a 7.7). Takto značný počet států, jejichž celkové počty vězňených osob mezi léty 1995 a 2004 vzrostly, nezaznamenal vzrůst v počtech osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby. Těchto států bylo jedenáct: Bosna a Hercegovina (vězeňské systémy v obou částech), Bulharsko, Estonsko, Francie, Německo, Itálie, Malta, Republika Moldova, Polsko a Portugalsko. Stejně jako u celkových počtů uvězněných osob, si lze všimnout, že největší pokles v počtu osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby nastal zejména ve státech bývalého SSSR a ve státech bývalého socialistického bloku ve střední a východní Evropě.

Tab. 7.6 Vzrůst celkových počtů osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby v období 1995-2004

	Celkový počet osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby 1995	Celkový počet osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby 2004	Změna v celkovém počtu osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby 1995-2004
Kypr	32	96	+200,0%
Irsko	181	454	+150,8%
Gruzie	2183	4618	+111,5%
Makedonie	158 *	300	+89,9%
Nizozemsko	3434	6410	+86,7%
Lucembursko	155	278	+79,4%
Slovensko	1950	3091	+58,5%
Slovinsko	188	295	+56,9%
Andorra	30	47 *	+56,7%
Švédsko	1032	1561	+51,3%
Belgie	2404	3614	+50,3%
Severní Irsko	350	512	+46,3%
Švýcarsko	1703	2441	+43,3%
Turecko	24951	34987	+40,2%
Chorvatsko	653	912	+39,7%
Rakousko	1621	2193	+35,3%
Finsko	318	427	+34,3%
Dánsko	816	1090	+33,6%
Island	6	8	+33,3%
Maďarsko	3183	4101	+28,8%
Skotsko	1001	1284	+28,3%

⁵⁷ Sedm z 52 vězeňských systémů není zahrnuto v této analýze. Poznámka pod čarou (7) vysvětluje nepřítomnost pěti z nich. Navíc, úplná data týkající se počtu osob vzatých do vazby před soudním procesem pro rok 1995 nebyla k dispozici pro Albánii a Srbsko a Černou Horu: Srbsko.

Španělsko	9930	12688	+27,8%
Řecko	1986	2469	+24,3%
Norsko	514	612	+19,1%
Anglie a Wales	11308	12495	+10,5%

(* Andorra 1995-2003, Makedonie 1994-2004)

Tab. 7.7 Pokles celkových počtů osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětě vrácených do vazby v období 1995-2004⁹

	Celkový počet osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětě vrácených do vazby 1995	Celkový počet osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětě vrácených do vazby 2004	Změna v celkovém počtu osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětě vrácených do vazby 1995-2004
Česká republika	8000	3269	-59,1%
Arménie	1912 *	844	-55,9%
Lotyšsko	2925	1362	-53,4%
Azerbajdžán	3730 *	1765 *	-52,7%
Rumunsko	18339	9774	-46,7%
Ruská federace	253000	149173	-41,0%
Portugalsko	4629	3000	-35,2%
Estonsko	1671	1096	-34,4%
Bulharsko	2487	1861	-25,2%
Německo	19796	15999	-19,2%
Republika Moldova	2990	2457	-17,8%
Ukrajina	43845	39021	-11,0%
Federace Bosna a Hercegovina	361	322	-10,8%
Litva	3161	2824	-10,7%
Anglie a Wales	11308	12495	-10,5%
Itálie	21811	19885	-8,8%
Francie	21598	19760	-8,5%
Malta	95	87	-8,4%
Rep. Srbská	200	188	-6,0%
Polsko	15686	15055	-4,0%

(* Arménie 1994-2004, Azerbajdžán 1997-2003)

V Severní Americe, Kanada zaznamenala 68 % vzrůst celkového počtu osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětě vrácených do vazby v období 1995-1996 a 2004-2005 (z 6320 na 10 467). V USA tato čísla nejsou dostupná; v polovině roku 2004 zde bylo přibližně 430 530 uvězněných osob, které nebyly souzeny.

V předchozích sekcích týkajících se celkových počtů uvězněných osob ve Francii, se tato čísla vztahují na částí Francie, které jsou v Evropě a tudíž plně srovnatelné s jinými evropskými státy (tzv. France 'métropole'). Co se týká uvalení vazby před soudním procesem, z hlediska 'métropole' nebyla dostupná potřebná data a tudíž čísla v této a následné sekci zahrnují francouzské zámořské 'departementy' v Africe a v karibské oblasti.

7.4 Trendy v rozsahu vzetí do vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby z hlediska celkového počtu uvězněných osob

Ve více než třech čtvrtinách evropských vězeňských systémů (35 ze 45 v roce 1995 a 39 ze 49 v roce 2004) představovaly osoby vzaté do vazby před soudním procesem / opětně vrácené do vazby mezi 15 a 40 % celkového počtu uvězněných osob.⁵⁸

Z předchozích výzkumů počtů osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby je však zřejmé, že v období mezi rokem 1995 a 2004 došlo ke změnám v počtech osob vzatých do vazby před soudním procesem / opětně vrácených do vazby z hlediska celkového počtu uvězněných osob. Opravdu, osoby vzaté do vazby před soudním procesem představovaly v roce 2004 větší podíl celkového počtu uvězněných osob než v roce 1995 celkem v 19 vězeňských systémech, včetně čtyř, v nichž tento podíl vzrostl o více než 15 % bodů (Tab. 7.8). Avšak osoby vzaté do vazby před soudním procesem / opětně vrácené do vazby představovaly menší podíl z celkového počtu uvězněných osob v roce 2004 než v roce 1995 celkem ve 26 vězeňských systémech, včetně pěti, kde tento podíl poklesl o více než 15 % bodů (Tab. 7.9).

Tab. 7.8 Vzrůst rozsahu počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby z hlediska celkového počtu uvězněných osob v letech 1995-2004

	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 1995	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 2004	Změna mezi lety 1995 a 2004 vyjádřená v % bodech
Gruzie	27,1%	58,7%	+31,6
Severní Irsko	20,1%	39,5%	+19,4
Lucembursko	33,0%	50,7%	+17,7
Andorra	61,2%	77,0%	+15,8
Švýcarsko	28,1%	40,8%	+12,7
Slovensko	24,7%	32,8%	+8,1
Belgie	31,8%	39,1%	+7,2
Nizozemsko	33,2%	39,6%	+6,4
Irsko	8,8%	14,4%	+5,6
Dánsko	23,7%	29,0%	+5,3
Makedonie	12,2% *	17,2%	+5,0

⁵⁸ Jen dva systémy měly méně než 15 % uvězněných osob, které patřily mezi osoby vzaté do vazby před soudním procesem / opětně vrácené do vazby v roce 1995 (Irsko 8,8 % a Island 5 %). Osm států mělo těchto osob více než 40 % (Andorra 61,2 %, Federace Bosna a Hercegovina 53,1 %, Turecko 50,0%, Malta 48,5 %, Itálie 43,9 %, Česká republika 41,0 %, Francie 40,6 % a Rumunsko 40,5 %). V roce 2004 vykázaly čtyři vězeňské systémy méně než 15 % z celkového počtu uvězněných osoby vzaté do vazby před soudním procesem / opětně vrácené do vazby (Irsko 14,4 %, Finsko 12,1 %, Azerbajdžán 10,8 % a Island 7,0 %) a šest naopak více než 40 % (Andorra 77,0 %, Gruzie 58,7 %, Lucembursko 50,7 %, Turecko 48,6 %, Srbsko a Černá Hora: Kosovo 42,0 % a Švýcarsko 40,8 %).

Chorvatsko	27,3%	32,0%	+4,7
Švédsko	17,9%	21,3%	+3,4
Litva	33,4%	35,9%	+2,5
Island	5,0%	7,0%	+2,0
Rakousko	26,2%	28,1% *	+1,9
Kypr	15,8%	17,6%	+1,8
Finsko	10,5%	12,1%	+1,6
Skotsko	17,7%	18,6%	+0,9

(* Andorra 1995-2003, Rakousko 1995-2003, Makedonie 1994-2004)

Tab. 7.9 Pokles rozsahu počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby z hlediska celkového počtu uvězněných osob v letech 1995-2004.

	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 1995	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 2004	Změna mezi lety 1995 a 2004 vyjádřená v % bodech
Federace Bosna a Hercegovina	53,1%	25,8%	-27,3
Česká republika	41,0%	17,8%	-23,2
Malta	48,5%	29,2%	-19,3
Estonsko	39,6%	24,0%	-15,6
Rumunsko	40,5%	25,0%	-15,5
Portugalsko	37,5%	22,8%	-14,7
Německo	32,4%	19,7%	-12,7
Bulharsko	29,6%	18,5%	-11,1
Ruská federace	27,5%	17,6%	-9,9
Itálie	43,9%	35,5%	-8,4
Polsko	25,7%	18,7%	-7,0
Arménie	35,6% *	29,6%	-6,0
Francie	40,6%	35,1%	-5,5
Řecko	33,7%	28,2%	-5,5
Anglie a Wales	22,1%	16,8%	-5,3
Lotyšsko	22,0%	16,9%	-5,1
Azerbajdžán	15,0% *	10,8% *	-4,2
Španělsko	24,7%	21,4%	-3,3
Rep. Srbská	22,9% *	19,7%	-3,2
Republika Moldova	28,9%	26,2%	-2,7
Slovinsko	29,0%	27,2%	-1,8
Bělorusko	23,5%	21,8%	-1,7
Turecko	50,0%	48,6%	-1,4
Ukrajina	21,5%	20,2%	-1,3
Maďarsko	25,6%	24,8%	-0,8
Norsko	21,4%	20,6%	-0,8

(* Arménie 1994-2004, Azerbajdžán 1997-2003, Bosna a Hercegovina: Republika Srbská 1998-2004)

V Severní Americe, výše zmíněný 68 % vzrůst počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby mezi lety 1995-1996 a 2004 -2005 byl doprovázen 39 % poklesem počtu osob odsouzených k trestu odnětí svobody. Z hlediska procentuálního počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vzhledem k celkovému počtu uvězněných osob došlo ke vzrůstu téměř o 15 % bodů. V USA, čísla platící v polovině roku 1998 ukazovala, že 18,4 % vezněných osob nebylo souzeno. Do poloviny roku 2004 toto číslo vzrostlo na 20,2 %. Tato čísla nezahrnují vězně ve vyšetřovací vazbě, kteří byli odsouzeni, ale nebyl vynesena rozsudek.

Tab. 7.10 Změny v rozsahu počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vzhledem k celkovému počtu uvězněných osob v Severní Americe v období 1995-2004

	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 1995	Relativní počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby vyjádřený v % celkového počtu uvězněných osob 2004	Změna mezi lety 1995 a 2004 vyjádřená v % bodech
Kanada	16,2%	30,9%	+14,7
USA	neuveдено	20,2%	-

7.5 Trendy v obsazenosti věznic

V roce 1995, šestnáct ze 42 vězeňských systémů, pro něž byly tyto informace dostupné, vykazaly přítomnost více vězňů ve věznicích, než byla jejich plánovaná kapacita⁵⁹, a v roce 2004 to bylo opět šestnáct vězeňských systémů, které měly stejný problém, ačkoli v roce 2004 byla tato informace dostupná už pro 44 vězeňských systémů. Měli bychom si uvědomit, že v některých systémech, kde celkově věznice nejsou (jako celek) obsazeny výše než je jejich kapacita, některé z nich byly obsazeny nad rámec kapacity.

Přes skutečnost, že stejný počet vězeňských systémů vykazoval obsazenost nad rámec jejich kapacity v obou letech, celková situace ukázala, že evropské vězeňské systémy z celkového hlediska vykazovaly vzrůst v počtech vězňů přesahujících kapacitu vězeňských systémů v období mezi lety 1995 a 2004. Dvacet sedm vězeňských systémů vykazovalo vyšší počty vězňů než byla jejich kapacita v roce 2004 ve srovnání s rokem 1995, zatímco 14 vězeňských systémů ve stejném období vykazovalo pokles těchto hodnot (Tab. 7.11 a 7.12). Ostatních jedenáct systémů neposkytlo dostatečné informace, aby bylo možno provést toto srovnání.⁶⁰

V některých případech zvýšená obsazenost nad rámec kapacity nevyvolala obdobný vzrůst z hlediska přeplněnosti věznic. Některé státy, včetně Bulharska a Ukrajiny, zvětšily prostor povolený pro jednoho vězně při stanovení kapacity věznic, což automaticky zvýšilo obsazenost každé věznice, i když nedošlo ke zvýšení počtu vězňů. Ve skutečnosti, ačkoli obsazenost věznic

⁵⁹ Jeden ze 16 vězeňských systémů – systém v Bělorusku – vykazoval obsazenost 131,8 % v roce 1995, avšak obdobná informace pro rok 2004 není dostupná. Obsazenost v ostatních 15 systémech vykazujících přeplněnost věznic v roce 1995 a v 16 obdobných systémech v roce 2004 je ukázána v Tab. 7.11 a 7.12.

⁶⁰ Albánie, Arménie, Azerbajdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina: Republika Srbská, Lichtenštejnsko, Monako, San Marino, Srbsko a Černá Hora: Kosovo, Černá Hora a Srbsko.

v Bulharsku vzrostla téměř o 39 % bodů, počet jejich vězňů stoupl pouze o 18 %. V případě Ukrajiny, jejich obsazenost vzrostla téměř o 16 % bodů, zatímco jejich počty vězňů ve skutečnosti klesly o více než 5 %. Lotyšsko je rovněž mezi státy, které zvýšily prostor na jednoho vězně, avšak, kvůli poklesu počtu jejich vězňů (téměř 37 %) se jim stále podařilo snížit jejich hodnotu obsazenosti.

Tab. 7.11 Vzrůst v obsazenosti věznic v období 1995-2004

	Obsazenost 1995	Obsazenost 2004	Změna obsazenosti vyjádřená v % bodech v období 1995-2004
Kypr	70,8%	160,6%	+89,8
Bulharsko	83,9%	122,8%	+38,9
Turecko	67,8%	103,7%	+35,9
Maďarsko	109,7%	144,9%	+35,2
Federace Bosna a Hercegovina	53,2%	87,2%	+34,0
Slovinsko	71,6%	98,4%	+26,8
Finsko	73,7%	99,1%	+25,4
Německo	76,9%	102,2%	+25,3
Řecko	136,5%	156,9%	+20,4
Rakousko	80,4%	97,4%	+17,0
Ukrajina	106,3%	122,0%	+15,7
Chorvatsko	77,8%	91,3%	+13,5
Polsko	101,0%	114,0%	+13,0
Slovensko	87,1%	99,0%	+11,9
Gruzie	59,7%	71,2%	+11,5
Andorra	61,3%	71,8%	+10,5
Švédsko	93,1%	103,3%	+10,2
Itálie	122,4%	131,5%	+9,1
Skotsko	100,0%	108,0%	+8,0
Severní Irsko	79,1%	87,0%	+7,9
Norsko	87,6%	95,4%	+7,8
Dánsko	90,4%	95,6%	+5,2
Francie	109,0%	113,5%	+4,5
Makedonie	74,7%	78,5%	+3,8
Nizozemsko	89,4%	92,6%	+3,2
Estonsko	95,7%	97,4%	+1,7
Irsko	92,9%	94,5%	+1,6

(Andorra 1995-2003, Rakousko 1995-2003, Federace Bosna a Hercegovina 1997-2004)

Tab. 7.12 Pokles v obsazenosti věznic v období 1995-2004

	Obsazenost 1995	Obsazenost 2004	Změna obsazenosti vyjádřená v % bodech v období 1995-2004
Rumunsko	151,8%	104,0%	-47,8
Portugalsko	136,2%	100,3%	-35,9
Malta	89,1%	62,1%	-27,0
Ruská federace	104,2%	82,1%	-22,1
Lucembursko	99,2%	80,2%	-19,0
Island	100,8%	83,9%	-16,9
Republika Moldova	97,5%	83,1%	-14,4
Litva	98,4%	85,0%	-13,4
Lotyšsko	96,6%	86,0%	-10,6
Česká republika	107,3%	98,9%	-8,4
Anglie a Wales	101,1%	95,6%	-5,5
Belgie	116,7%	114,2%	-2,5
Španělsko	92,4%	91,4%	-1,4
Švýcarsko	92,4%	91,4%	-1,0

7.6 Závěry – hlavní body

Převládající trend v počtech uvězněných osob v Evropě v období 1995 až 2004 byl rostoucí. Státy, které zaznamenaly velký vzrůst těchto hodnot nebyly situovány v jedné části Evropy. Vzrůst byl zaznamenán ve 37 ze 47 vězeňských systémů, pro něž jsou k dispozici srovnatelné informace pro toto období. Dvanáct států s nejvyššími počty uvězněných osob v roce 1995 vykazalo nejvyšší počet i v roce 2004.

Trend v počtech případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby byl méně zřetelný: 25 vězeňských systémů zaznamenalo růst, avšak 20 zaznamenalo pokles. Stejně jako u celkového počtu uvězněných osob, největší pokles v počtu případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby byl zaznamenán v zemích bývalého SSSR a v zemích bývalého socialistického bloku ve střední a východní Evropě.

V obou letech, 1995 i 2004, počet případů uvalení vazby před soudním procesem / opětného vrácení do vazby ve více než třech čtvrtinách evropských vězeňských systémů představoval 15-40 % celkového počtu uvězněných osob. Ve většině zemí (26) osoby na něž byla uvalena vazba před soudním procesem / nebo byly opět vráceny do vazby představovaly nižší podíl z celkového počtu vězněných osob v roce 2004, ve srovnání s rokem 1995. V 19 státech naopak tento podíl byl vyšší.

Evropské vězeňské systémy vykazaly větší přeplněnost v roce 2004 v porovnání s rokem 1995. Dvacet sedm vězeňských systémů vykazalo vyšší obsazenost v roce 2004 ve srovnání s rokem 1995, zatímco 14 systémů vykazalo nižší obsazenost. V některých případech zvýšená obsazenost nevyvolala podobný vzrůst z hlediska přeplnění. K tomu došlo v případech, kdy vězeňský systém zvýšil hodnotu povinné velikosti prostoru připadající na jednoho vězně v rámci ustanovení kapacity věznic. Tím se automaticky zvýšila hodnota obsazenosti věznice, i když celkově nepřibýlo vězňů.

Příloha: tabulka ke Kapitole 7

7A. Celkové počty lidí ve věznicích v období 1995-2004 a počty vězňů připadajících na 100 000 obyvatel

	Celkový počet vězňů (počet vězňů na 100 000 obyvatel) 1995	Celkový počet vězňů (počet vězňů na 100 000 obyvatel) 1998	Celkový počet vězňů (počet vězňů na 100 000 obyvatel) 2001	Celkový počet vězňů (počet vězňů na 100 000 obyvatel) 2004	Změna v celkovém počtu vězňů 1995-2004
Albánie	3177 (98)	2922 (87)	3053 (90)	4356 (139)*	+37,1%
Andorra	49 (76)	40 (61)	48 (72)	61 (84)	+24,5%
Arménie	5354 (143)*	7608 (201)	7428 (195)	2856 (89)	-46,7%
Rakousko	6180 (78)	6962 (87)	6915 (86)	9000 (110)	+45,6
Azerbajdžán	24851 (317)*	24826 (312)	17956 (221)	18259 (219)	-26,5%
Bělorusko	54869 (535)	63157 (620)	55156 (554)	42806 (437)	-22,0%
Belgie	7561 (75)	8271 (81)	8764 (85)	9243 (88)	+22,2%
Bosna a Hercegovina	626 (25)	754 (30)	1041 (42)	1366 (53)	+118,2%
Rep. Srbská		872 (67)	849 (65)	1052 (75)	+20,6%
Bulharsko	8529 (101)	11541 (139)	8971 (110)	10066 (129)	+18,0%
Chorvatsko	2388 (51)	2119 (46)	2623 (59)	2803 (63)	+17,4%
Kypr	170 (26)	226 (34)	369 (56)	546 (75)	+221,2%
Česká republika	19508 (189)	22067 (214)	19320 (188)	18343 (179)	-6,0%
Dánsko	3438 (66)	3413 (64)	3150 (59)	3762 (70)	+9,4%
Estonsko	4401 (304)	4791 (344)	4803 (351)	4576 (339)	+4,0%
Finsko	3018 (59)	2569 (50)	3040 (59)	3446 (66)	+14,2%
Francie (evropská část)	51623 (89)	50744 (86)	44618 (75)	55355 (92)	+7,2%
Gruzie	8048 (171)	10406 (231)	7688 (176)	7867 (183)	-2,2%
Německo	66146 (81)	78592 (96)	80333 (98)	81166 (98)	+22,7%
Řecko	5887 (56)	7129 (68)	8343 (79)	8760 (82)	+48,8%
Maďarsko	12455 (122)	14366 (142)	17275 (173)	16543 (164)	+32,8%
Island	119 (44)	103 (38)	110 (39)	115 (39)	-3,4%
Irsko	2054 (57)	2648 (71)	3025 (78)	3083 (76)	+50,1%
Itálie	49642 (87)	49050 (85)	55136 (95)	56090 (96)	+13,0%
Litva	9633 (381)	10070 (410)	8831 (373)	8179 (353)	-15,1%
Lichtenštejnsko **	18 (60)*	24 (75) *	17 (50) *	7 (19)	-
Lotyšsko	12782 (351)	13205 (383)	9516 (273)	8063 (234)	-36,9%
Lucembursko	469 (114)	392 (92)	357 (80)	548 (121)	+16,8%
Makedonie	1156 (59)	859 (43)	1518 (75)	1618 (80)	+40,0%
Malta	196 (53)	260 (69)	257 (65)	277 (69)	+41,3%
Republika Moldávie	9781 (263)	10521 (287)	10037 (276)	10591 (293)	+8,3%
Monako **		13 (39)		32 (96) *	-

Nizozemsko	10249 (66)	13333 (85)	15246 (95)	20075 (123)	+95,9%
Norsko	2398 (55)	2519 (57)	2666 (59)	2975 (65)	+24,1%
Polsko	61136 (158)	54373 (141)	79634 (206)	80368 (211)	+31,5%
Portugalsko	12343 (123)	14598 (144)	13260 (128)	13152 (125)	+6,6%
Rumunsko	45309 (200)	52149 (232)	49841 (222)	39031 (180)	-13,9%
Ruská federace	920685 (622)	1009863 (688)	923765 (638)	847004 (587)	-8,0%
San Marino **	5 (-) *	2 (-) *	1 (-) *	0 (-)	-
Srbsko a Černá Hora: Kosovo			965 (54) *	1199 (63) *	(+24,2%)
Srbsko a Černá Hora: Černá Hora			710 (104) *	734 (108) *	(+3,4%)
Srbsko a Černá Hora: Srbsko	3623 (37) *	5150 (52) *	6160 (76)	7556 (92)	+108,6%
Slovensko	7899 (147)	6628 (123)	7433 (138)	9422 (175)	+19,3%
Slovinsko	635 (32)	848 (43)	1092 (55)	1085 (54)	+70,9%
Španělsko	40157 (102)	44763 (114)	46962 (117)	59224 (138)	+47,5%
Švédsko	5767 (65)	5290 (60)	6089 (68)	7332 (81)	+27,1%
Švýcarsko	5655 (80)	6041 (85)	5160 (71)	5977 (81)	+5,7%
Turecko	49895 (82)	64907 (102)	61336 (89)	71148 (100)	+42,6%
Ukrajina	203988 (397)	206000 (413)	198885 (406)	193489 (410)	-5,1%
Anglie a Wales	50962 (99)	65298 (125)	66301 (127)	74657 (141)	+46,5%
Severní Irsko	1740 (105)	1531 (91)	877 (52)	1295 (76)	-25,6%
Skotsko	5657 (111)	6082 (120)	6172 (122)	6885 (136)	+21,7%

* Pro některé státy, díky neúplnosti dostupných dat, uvedená čísla platí pro rok, který se liší od roku uvedeného v hlavičce sloupce:

Albánie: číslo uvedené pro rok 2004 má být ve skutečnosti uvedené pro únor 2005.

Arménie: číslo uvedené pro rok 1995 má být ve skutečnosti uvedené pro 1. leden 1994.

Azerbájdžán: číslo uvedené pro rok 1995 má být ve skutečnosti uvedené pro 1. červen 1997.

Lichtenštejnsko: čísla uvedená pro roky 1995, 1998 a 2001 mají být ve skutečnosti uvedená pro 22. květen 1994, 30. červen 1999 a 1. září 2002.

Monako: číslo uvedené pro rok 2004 má být ve skutečnosti uvedené pro 1. září 2005.

San Marino: čísla uvedená pro roky 1995, 1998 a 2001 mají být ve skutečnosti uvedená pro 1. leden 1994 a 1999, a 1. září 2002.

Srbsko a Černá Hora: Kosovo: čísla uvedená pro roky 2001 a 2004 mají být ve skutečnosti uvedená pro 30. červen 2002 a duben 2005.

Srbsko a Černá Hora: Černá Hora: čísla uvedená pro roky 2001 a 2004 mají být ve skutečnosti uvedená pro 25. duben 2002 a 1. září 2003.

Srbsko a Černá Hora: Srbsko: čísla uvedená pro roky 1995 a 1998 mají být ve skutečnosti uvedená pro 1. leden 1994 a 1. leden 1997.

** Čísla pro Lichtenštejnsko, Monako a San Marino nelze použít pro srovnání, neboť některé osoby uvězněné v těchto státech nejsou zahrnuty v jejich celkových počtech vězněných osob, protože si odpykávají trest ve věznicích v Rakousku, Francii a Itálii.

8 Empirický přístup ke skupinové klasifikaci států

Paul Smit, Ineke Haen Marshall a Mirjam van Gammeren

8.1 Důležitost klasifikace států

Podle nejnovějšího průzkumu existuje ve světě přibližně 200 národních států. Těchto 200 zemí se liší téměř v každém parametru, který si dokážeme představit: místo, podnebí, velikost, jazyk, náboženství, hustota populace, úroveň gramotnosti, ekonomický rozvoj, zdroje trestní justice, právní systém a, pochopitelně, trestná činnost. Důležitým prvním krokem v pochopení trestné činnosti z globální perspektivy je roztřídění velkého počtu existujících zemí do skupin, s nimiž lze lépe pracovat. Jde v první řadě o čistě *praktickou* záležitost. Jednoduše není možné jednotlivě popisovat 200 států a snažit se tomu všemu dát smysl. Proto vědci, političtí pracovníci a vládní úředníci mají snahu zjednodušovat tuto velmi složitou skutečnost tím, že seskupují jednotlivé země do charakteristických skupin. Za druhé, kromě této důležité zjednodušující a klasifikující funkce, má klasifikace států důležitý *teoretický* význam. Například, odlišnosti v trendech trestné činnosti, které existují mezi jednotlivými skupinami států, jsou pravděpodobně spojeny s konkrétními (kulturními, politickými, socio-ekonomickými nebo demografickými) charakteristikami, které jsou sdíleny státy seskupenými do jedné skupiny (viz Marshall 2002). V textu uvedeném níže, tuto teoretickou otázku blíže rozebereme. Tato kapitola zkoumá implikace klasifikace států pro srovnávací analýzu, která je založena na 6.-9. výzkumu UN Crime Trends Surveys for Europe and North America. Zahájíme tuto kapitolu krátkou základní diskusí o tom, co to znamená, řekneme-li „seskupování států do skupin“.

Nejčastěji je používán přístup dělící svět podle zeměpisných kontinentů (tj. Evropa, Severní Amerika, Střední Amerika, Jižní Amerika, Asie, Afrika a Oceánie), který je i nejjednodušší. Taková klasifikace sdružující státy do skupin, je například používána Světovou bankou. V některých ze svých publikací dělí OSN „světové makroregiony a komponenty“ do jednotlivých kontinentů, které jsou dále přesněji děleny podle umístění (tj. Afrika: východní Afrika, střední Afrika, jižní Afrika, západní Afrika; nebo Asie: východní Asie, jižní část střední Asie, jihovýchodní Asie a západní Asie). World Health Organization ve své publikaci *World Report on Violence and Health*, vydáno v roce 2002 (WHO 2002), dělí státy do následujících skupin: evropský region, americký region, region jihovýchodní Asie, region východního Středomoří, africký region a region západního Pacifiku. V této zprávě WHO dále dělí tyto regiony podle států s nízkými příjmy, středními příjmy a vysokými příjmy. Dalším příkladem je klasifikace zemí, kterou používá International Crime Victim Survey: západní Evropa, střední a východní Evropa, Afrika, Latinská Amerika, Asie a Amerika, jako nástroje pro zařazení států do skupin (např. Van Dijk 1999, 26). V dalším oddíle budeme diskutovat další příklady.

Je důležité si uvědomit, že různé klasifikace států mají důležité implikace pro způsob srovnání, které se má provést. Například, Austrálii buď považujeme za část Oceánie (dohromady s Novým Zélandem a rovněž s Melanésii, Mikronésii a Polynésii); anebo za část regionu západního Pacifiku (WHO) (například dohromady s Japonskem a Čínou), nebo za část 'Nového světa' (ICVS) (spolu s USA, Kanadou a Novým Zélandem). Je zřejmé, že použití USA, Kanady a Nového Zélandu jako jedné skupiny pro srovnání (pro Austrálii) se velmi liší od situace, kdy srovnáváme Austrálii s Japonskem a Čínou. Nebo jiný příklad, USA se buď považuje za část Severní Ameriky (OSN), nebo za část obou Amerik (WHO) (dohromady s Kanadou, Karibikem, Střední a Jižní Amerikou), nebo za část 'Nového světa' (ICVS) (dohromady s Kanadou, Novým Zélandem a Austrálií). A znovu vidíme, že implikace pro různé typy srovnání, které lze použít, jsou zřejmé.

Geografická blízkost (použití kontinentů a subkontinentů) je pravděpodobně z tohoto hlediska nejpobulárnější a nejčastěji používané kritérium pro vytváření takových skupin států. S hlediskem zeměpisné blízkosti se někdy překrývá použití klasifikace založené na socio-ekonomických teoriích. Jedním z takových příkladů je použití HDI (Human Development Index): tento index odráží předpoklad, že existuje vazba mezi úrovní lidského vývoje (který je vázán na konkrétní světové regiony) a dalšími sociálními jevy, jako jsou úroveň násilí, korupce a trestná činnost. OSN často používá HDI pro klasifikaci států do skupin. Běžně se dělají srovnání mezi 'rozvojovými' státy a 'průmyslovými' státy (viz Newman 1999).

Určité 'nadnárodní' (srovnatelné) teorie týkající se trestné činnosti lze testovat pouze tehdy, jestliže skupiny zemí odrážejí teoreticky důležité koncepce. Například, testy modernizační teorie vykazují tendenci vytvářet skupiny států, které jsou založeny na jejich úrovni ekonomického rozvoje a urbanizace (Shelley 1981). Na druhé straně, teorie institucionální anomie klasifikuje státy podle jejich úrovně ochrany veřejné sociální péče (Messner and Rosenfeld 2007). Kriminologové, kteří chtějí testovat marxistickou teorii světového systému, rozlišují tři skupiny národů na základě jejich postavení v globálním tržním systému: státy náleží buď k 'jádru', 'semi-periferii' nebo 'periferii' (Shannon 1992). Někdy jsou státy rozčleněny do skupin podle jejich právní tradice nebo právní kultury (viz např. Nelken 2000), což odráží předpoklad, že tyto státy sdílejí řadu významných společných charakteristik, které vytvářejí zvláštní typy neformální společenské kontroly, povahu a rozsah chování, které označujeme jako kriminální a úroveň pronikání zákona do každodenního života (např. srovnajte země používající islámskou šariú se sekulárními západními státy používající systémy civilního práva). Na obecnější úrovni, velká kulturní uskupení, 'civilizace', nebo 'světové kulturní domény' představovaly současně vědecké kruhy, které se zajímaly o témata, která se vztahovala ke staré a současné světové historii a mezinárodním vztahům (např. Bagby 1958; Braudel 1963/1987; Huntington 1997). Někteří badatelé, kteří zastávají tuto perspektivu, tvrdí, že existuje odůvodněná empirická podpora existence sedmi až osmi oddělených kulturních domén ve světě (čínská, japonská, hinduistická, islámská, ortodoxně křesťanská, západně křesťanská, latinsko-americká a africká). Jestliže pokračujeme v tomto uvažování, pak můžeme prakticky všechny státy na světě zařadit do jednoho z těchto sedmi či osmi uskupení. Příkladem z oblasti kriminologie je Marshallova práce, která přijímá revidovanou verzi Braudelových světových kulturních oblastí, pro zkoumání globálních trendů v oblasti vražd a zabití (Marshall 2002). Nahlíženo z poněkud odlišného úhlu, existuje rychle rostoucí objem výzkumu, který používá World Values Survey, aby empiricky seskupil státy a tím někdy (avšak ne vždy) podpořil existenci jednotlivých kulturních oblastí (Inglehart a kol. 2004).

Další logický důvod pro vytváření skupin zemí je ukázán v práci Butchara a Engstroma, kteří chtěli testovat, zda vztahy mezi ekonomickým rozvojem, ekonomickou nerovností a počty případů vražd a zabití dětí a adolescentů, jsou zvlášť závislé na pohlaví a věku, a zda bohatství daného státu modifikuje vliv ekonomické nerovnosti na počty těchto případů (Butchart and Engstrom 2002). Tito autoři „seskupili studované státy do čtyř volitelně definovaných hladin násilí podle počtu vražd a zabití standardizovaných podle věku ve skupině jedinců ve stáří 0 až 20 let (2002, 799). Konkrétně použili čtyři skupiny: státy s vysokou hladinou násilí (počet vražd a zabití vyšší než 10 na 100 000 obyvatel), státy se střední hladinou násilí (3-9,99), státy s nízkou hladinou násilí (1-2,99) a státy s velmi nízkou hladinou násilí (méně než 0,99). Autoři zkoumali, jaký je vztah mezi souborem nezávislých proměnných k věkově specifickým a sex-specifickým počtům vražd a zabití v těchto čtyřech skupinách států. V tomto konkrétním případě, autoři použili jednu proměnnou (počet případů vražd a zabití) a použili jimi zvolené 'cut-off' hodnoty pro vytvoření čtyř skupin.

Tento krátký přehled uzavřeme jedním z nejlépe známých příkladů seskupení států podle jasného teoretického zdůvodnění, jak je uvádí Esping-Andersen ve svém díle „*The Three Worlds of Welfare Capitalism*“ (Esping-Andersen 1990). Ačkoli Esping-Andersonovy skupiny nemají nic společného s trestnou činností či justicí, tento příklad teoreticky založené klasifikace

západních zemí je velmi důležitý. V zásadě se jedná o typologii sociálních států⁶¹. Podle kvalitativní analýzy jsou rozvinuté kapitalistické společnosti rozčleněny do tří typů institucionálního uspořádání, z nichž každý je navržen tak, aby vybalancoval ekonomický rozvoj s opatřeními chránícími občany proti tržnímu riziku: konzervativní korporativní sociální státy (zejména Německo a Rakousko), liberální sociální státy (primárně anglosaské země), a sociálně demokratické sociální státy (skandinávské země). Esping-Andersenův model byl dále rozvinut dalšími vědci tak, že byl přidán čtvrtý typ, který byl nazván „latinským“ nebo „jižním“, protože byl nalezen zejména v jihoevropských státech. Bylo provedeno několik následných analýz s pokusem kvantitativně potvrdit relevanci tohoto konkrétního seskupení států (viz např. Saint-Arnaud and Bernard 2003) – tento výzkum je paralelou našeho výzkumu uvedeného v této kapitole. Následující analýza se zaměřuje na užitečnost dalšího rozvoje koncepce uskupení států podle Esping-Andersena finským badatelem Lappi-Seppälou (Lappi-Seppälä 2007).

Naši dosavadní argumentaci lze shrnout následovně: klasifikace (tvorba skupin) států s popisným a/nebo analytickým cílem je všeobecně používanou praxí ve srovnávacím výzkumu; použitá klasifikační kritéria mají důležité teoretické i pragmatické implikace; existuje potřeba větší konkrétnosti ve smyslu logického odůvodnění řazení států do skupin. Následující část krátce popisuje jak se pokoušíme problematizovat praxi vytváření skupin států, které jsou používány ve srovnávací analýze používající data z oblasti trestné činnosti a justice v Evropě a Severní Americe.

8.2 Běžně užívané skupiny států v evropském a americkém výzkumu z hlediska trestné činnosti a justice

Ačkoli se předchozí diskuse zaměřila na to, jak zjednodušit (globální) srovnání mezi zhruba 200 státy, podobné uvažování ukazuje na potřebu použít klasifikační nástroje, jestliže provádíme komparativní analýzu s menším počtem států. Tímto případem je Evropa, kontinent, který zahrnuje asi 50 států. Někteří badatelé argumentují, že je vhodné považovat 'Evropu' za specifickou kulturní entitu (která tak může být dána do kontrastu se Severní Amerikou, nebo Afrikou), zatímco jiní badatelé poznamenávají, že hluboce zakořeněné národní rozdíly mezi evropskými zeměmi mají zásadní význam. Například, Van Swaeningen (1997, x) argumentuje ve vztahu k západní Evropě, že „[...] nikde v Prvním světě taková diverzita neexistuje na tak malém území. Mnoho národů s lišícími se politickými systémy, právními kulturami a sociálními strukturami zde existuje jeden vedle druhého.“ Heterogenita Evropy je demonstrována na použití několika přesně definovaných regionálních skupin států v Evropě (Skandinávie neboli nordické státy, jižní Evropa, dřívější socialistické státy, atd.). Avšak i v rámci těchto těchto homogennějších skupin, se sousedící státy signifikantně liší v mnoha aspektech (např. Švédsko a Norsko, nebo Švýcarsko a Německo).

Dalším komplikujícím faktorem je, že, často (a rovněž v této stati), je Evropa dávana do kontrastu k 'Americe' (úzce interpretované jako USA; někdy se zahrnutím Kanady, ale zřídka Mexika, ačkoli toto je rovněž teoreticky částí Severní Ameriky). Ačkoli může být zpochybněno, zda má smysl pokoušet se činit vyčerpávající srovnání mezi jedním nebo dvěma obzvlášť velkými národními státy (Severní Amerika) a slepencem jednotlivých národních států (Evropa), činí se toto neustále. Téměř od samotného vytvoření 'Ameriky' se věří, že 'Amerika' je jedinečná, a že je základním způsobem odlišná od ostatních západních zemí (Lipset 1991, 1; citováno Marshalllem 2001). Předpokládá se, že existují zvláštní americké přístupy k základním sociálním sektorům – k vládě, ekonomii, kultuře, náboženství, vzdělání a veřejné politice, a k jejich interakci ve společnosti okolo nich (Shafter 1991, viii; citováno Marshalllem 2001). Mnoho knih a článků bylo napsáno, většinou evropskými badateli, které zdůrazňují rozdíly

⁶¹ Je třeba uvést v tomto bodě vysvětlení. To, co my uvádíme jako (empirické) vytváření skupin nebo klasifikaci (států), je někdy označováno jako vytváření či používání (konceptuálních) typologií (států). Takto můžeme čerpat z velkého množství prací zabývajících se vytvářením typologií.

v chování a institucích mezi Evropou a USA. Ačkoli často 'Evropa' je dáována do kontrastu s 'Amerikou', existuje řada případů, kdy jsou Evropa a Severní Amerika zařazeny v *jedné* skupině v závislosti na podobnostech, jako jsou stupeň ekonomického a společenského rozvoje, sdílené kulturní dědictví, apod. Značná část výzkumu a teoretických úvah týkajících se společenských témat (včetně trestné činnosti a justice) má tendenci se zaměřovat na 'západním způsobem' rozvinuté státy, které automaticky vyzývají ke srovnávání mezi 'podobnými' (tj. západními a rozvinutými) státy v Evropě a Severní Americe. Často, však, Severní Amerika (zejména USA) je řazena do zvláštní kategorie, protože je považována za stát ležící 'mimo', což by mohlo pokřivit celkový obraz (čísla z USA by dominovala ve výsledku). Z několika různých příkladů seskupení států, která existují (viz např. Vogel 2003), jsme vybrali dvě rozdělení ke důkladnějšímu rozboru. První a nejspíš nejjednodušší, je politicky založené seskupení států, které je založeno primárně na jejich členství v EU, které je dále sekundárně hodnoceno podle dalších politických a regionálních parametrů (jako je přidání Ruska) (viz Tab. 8.1). Tato klasifikace je uváděna v Tab. 8.1 jako 'hybridní klasifikace založená na EU kritériu' (tzv. 'EUb'). Tato klasifikace dělí Evropu, Severní Ameriku a některé sousedící asijské státy do pěti skupin. První skupina zahrnuje 'staré' členské státy EU (tzv. EU15⁶²); druhá skupina zahrnuje ty státy, které se staly členy EU po roce 2004 a kandidátské země EU (tzv. EU12+). Třetí skupina zahrnuje malou skupinu států (Island, Norsko, Monako, Vatikán a Švýcarsko), která nenáleží k EU, ale je vnímána jako součást západní Evropy. Tato skupina je označována jako 'jiné západní státy'. Čtvrtá skupina ('jiné východní státy') představuje 'hybridní' a proměnlivý charakter této klasifikace; státy střední a východní Evropy (CEE), o nich se hovoří jako o 'transformujících se ekonomikách ve střední a východní Evropě', jež zahrnují řadu států, které nyní náležejí do druhé skupiny EU12+ (jako Česká republika, Polsko, Slovensko a Slovinsko). USA a Kanada tvoří pátou skupinu.

Druhý příklad převzatý z práce Lappi-Seppälä (2007), který je ve zbytku této kapitoly označován jako 'L-S', byl vypracován Esping-Andersenem a má silný koncepční základ. [Viz druhý sloupec v Tab. 8.1]. Lappi-Seppälä argumentuje, že tento systém klasifikace bere v úvahu řadu unifikujících a rozdělujících faktorů (např. investice v oblasti sociální péče, nerovnost příjmů, geografie, politická tradice a orientace, a historie a kulturní tradice) velmi vyváženým způsobem (Lappi-Seppälä, osobní sdělení, 26. února 2008). Práce Lappi-Seppälä o vztahu mezi režimy sociální péče a trestní politikou rozšiřuje názory Esping-Andersena přidáním několika dalších skupin. Lappi-Seppälä rozlišuje šest skupin: (1) skupina severní Evropa, (2) skupina západní Evropa, (3) mediteránní Evropa, (4) anglosaské země, (5) pobaltské státy a (6) východní Evropa. Podrobný popis do kterých skupin jednotlivé země patří, lze vidět v Tab. 8.1.

⁶² Jestliže Velká Británie je počítána jako tři státy (Anglie a Wales, Severní Irsko a Skotsko), má větší smysl hovořit o EU17.

Tab. 8.1 Klasifikace 'EUB' a 'L-S'**Klasifikace EU ('EUB')***EU15*

Rakousko
Belgie
Dánsko
Finsko
Francie
Německo
Řecko
Irsko
Itálie
Lucembursko
Nizozemsko
Portugalsko
Španělsko
Švédsko
Anglie a Wales
Severní Irsko
Skotsko

EU12 a kandidátské země

Bulharsko
Chorvatsko
Kypr
Česká republika
Estonsko
Maďarsko
Lotyšsko
Litva
Makedonie, býv. Fed. republika Jugoslávie
Malta
Polsko
Rumunsko
Slovensko
Slovinsko
Turecko

jiné západní státy

Vatikán
Island
Monako
Norsko
Švýcarsko

jiné východní státy

Albánie
Arménie
Azerbajdžán
Bělorusko
Gruzie
Kazachstán

Lappi-Seppälä ('L-S')*severní Evropa*

Dánsko
Finsko
Island
Norsko
Švédsko

západní Evropa

Rakousko
Belgie
Francie
Německo
Lucembursko
Nizozemsko
Švýcarsko

mediteránní Evropa

Kypr
Řecko
Itálie
Vatikán
Malta
Monako
Portugalsko
Španělsko
Turecko

anglosaské země

Kanada
Anglie a Wales
Irsko
Severní Irsko
Skotsko
USA

pobaltské státy

Estonsko
Lotyšsko
Litva

východní Evropa

Albánie
Arménie
Azerbajdžán
Bělorusko
Bulharsko
Česká republika
Chorvatsko
Gruzie
Maďarsko

Kirgizstán
Moldávie
Rusko
Ukrajina

USA a Kanada
Kanada
USA

Kazachstán
Kyrgyzstán
Moldávie
Polsko
Rumunsko
Slovensko
Slovinsko
Rusko
Ukrajina

Co tato klasifikační schémata mají společného je to, že jsou založena na explicitních nebo implicitních předpokladech týkajících se podobností mezi zeměmi uvnitř skupiny a rozdílů mezi skupinami, které jsou užitečné pro srovnávací analýzu trestné činnosti a trestní justice. To zasahuje samotné jádro nadnárodního přístupu: srovnávací výzkum se týká výzkumu „otázek rozdílnosti a stejnosti – zda trendy trestné činnosti srovnávaných zemí jsou podobné nebo odlišné a co to vypovídá o širší kultuře a struktuře společnosti“ (Young 2008, 56).⁶³

8.3 Cíl této kapitoly

Ve zbytku této kapitoly použijeme techniku analýzy explorativních dat (Categorical Principal Components Analysis neboli CATPCA) k empirickému určení stupně, do něhož dvě existující klasifikační přístupy ('EUB' a 'L-S') odrážejí odůvodněný přístup k vytváření skupin států a k použití empirických výsledků ke zlepšení jedné či obou klasifikačních přístupů, aniž bychom narušili jejich koncepční myšlenku (geografickou, geopolitickou, kulturní). Tedy se pokoušíme získat kvantitativní potvrzení relevance a plausibility těchto dvou klasifikačních přístupů, které byly použity v předchozí práci na tématu srovnávání trestné činnosti a justice. Budeme používat velké množství indikátorů odrážejících různé aspekty trestné činnosti a justice, přičemž jim budeme dávat stejnou váhu. Takto primárně empirická pojítka, která se mezi těmito indikátory objeví, budou určovat, jak jsou státy rozřazeny do skupin (viz též Saint-Arnaud and Bernard 2003). Důležité je, že naše seskupení států bude založeno na indikátorech vztahujících se k trestné činnosti a justici, spíše než na geopolitických a zeměpisných faktorech. Výzkum plausibility existujících skupin států ('EUB' a 'L-S') je primárním cílem této kapitoly. Avšak, „[a] typologie je užitečná pouze tehdy, jestliže ji můžeme použít dále“ (Arts and Gelissen 2002; v Saint-Arnaud and Bernard 2003, 506). V souladu s tímto konstatováním, druhým cílem této kapitoly je stanovit vztah mezi státy a indikátory, a to jak proměnné týkající se trestné činnosti tak i trestní justice, které byly skutečně použity v analýze a rovněž socio-ekonomické proměnné, které byly použity v následném řešení.

⁶³ Existují dva základní přístupy z hlediska toho, které státy je vhodné srovnávat. Přístup založený na 'hledání největších odlišností' vyhledává státy, jejichž struktura a kultura jsou navzájem od sebe co nejvíce odlišné. Naopak přístup založený na 'hledání největších podobností' porovnává státy, které v tomto ohledu jsou stejné (Westfeld and Estrada 2008, 19; viz též Marshall and Marshall 1983).

8.4 Metodologie

V tomto odstavci vysvětlíme, které kroky byly v našich analýzách provedeny, a proč byla metoda CATPCA vybrána jako statistická metoda pro použití v naší studii. Podrobný popis této metody lze nalézt v Příloze 8.2. Dále popíšeme proměnné, které byly použity a proč jsme se rozhodli použít právě je a nikoli jiné proměnné.

Analýza

První krok v analýze je stanovit relativní vzájemné pozice států, které jsou výlučně založeny na hodnotách proměnných vztahujících se k trestné činnosti a trestní justici. Základní idea je zjistit, které státy jsou si blízko, tj. korelují ve svých hodnotách z hlediska použitých proměnných, a které státy naopak jsou odlišné.

V druhém kroku určíme, jaký vztah mají dvě existující klasifikační schémata ('EUB' a 'L-S' klasifikace tak jak jsou zmíněny v 8.2) k zjištěním učiněným v prvním kroku naší analýzy. Jsou státy nalézající se ve stejné skupině podle 'EUB' a 'L-S' klasifikace si skutečně blízké z hlediska hodnot jejich proměnných týkajících se trestné činnosti a trestní justice? Jsou uvedené skupiny homogenní ?

Výsledkem bude výběr jedné ze dvou metod, 'EUB' nebo 'L-S', jako základního bodu pro další analýzu.

Ve třetím kroku naší analýzy bude seskupení států rezultující z druhého kroku dále precizováno kombinací skupin a přesouváním států mezi skupinami. Toto je primárně děláno na základě empirických zjištění (tj. relativní pozice států odvozené v prvním analytickém kroku). Je však důležité si uvědomit, že spoléhání výlučně na empirické výsledky pro rozhodování, které se týká klasifikace, není dostatečné a může poskytovat nerealistické výsledky. Příklad: jak je ukázáno níže, ačkoli empiricky bylo Maďarsko umístěno blízko USA v některých z našich analýz, bylo by proti intuici umístit obě země do stejné skupiny, protože, jak je zmíněno v odstavci 8.3, chceme udržet určitou koncepční ideu (geografickou, politickou, kulturní), jako vůdčí princip pro vytváření skupin. Jestliže toto řekneme, existuje přesto ještě řada empirických rozhodnutí, které je nutno učinit v rámci takového koncepčního kontextu: „má smysl mít oddělenou 'anglosaskou kategorii', jestliže náš řídicí princip je kulturní“, nebo „kde přesně můžeme vést hranici mezi 'Západem' a 'Východem' z hlediska zeměpisného?“ To jsou přesně typy otázek, na které chceme odpovědět v této části analýzy.

Ve čtvrtém, posledním analytickém kroku se pokusíme odpovědět na otázku, jak jsou skupiny navzájem rozdílné z hlediska hodnot proměnných pro jednotlivé státy. Jinými slovy: jaké hodnoty proměnných způsobí, že jsou skupiny odlišné? To učiníme pro proměnné týkající se trestné činnosti a trestní justice, které jsou použity pro určení relativních pozic států (a skupin), ale rovněž pro socho-ekonomické proměnné, jako jsou příjem, nezaměstnanost a náklady na vzdělání.⁶⁴

Výběr CATPCA

Cílem této kapitoly je díky použití proměnných majících vztah k trestné činnosti prozkoumat empirickou plausibilitu existujících skupin států, tak jak jsou popsány v odstavci 8.2 a použít tato empirická zjištění pro 'zlepšení' těchto skupin.

To znamená, že i když existují jiné techniky specificky zaměřené na tvorbu skupin (např. Latent Class Analysis, viz. McCutcheon 1987), my jsme se rozhodli použít explorativnější techniku jako je CATPCA, protože jsme nechtěli mechanicky určovat skupiny států, ale zajímáme se více o relativní postavení států v z hlediska jejich vzájemných vztahů a z hlediska proměnných použitých v naší analýze. CATPCA právě toto činí: konstruuje n-rozměrný prostor řešení, kde jsou umístěny jak státy tak i proměnné. A ačkoli je tato technika

⁶⁴ Ve skutečnosti tyto socio-ekonomické proměnné 'nezpůsobují' rozdíly mezi státy a skupinami států, protože nebyly použity při určování relativních pozic států. Avšak jednotlivé státy mají konkrétní hodnoty těchto proměnných a rozdíly mezi nimi lze hodnotit i ve vztahu ke zvoleným skupinám.

explorativní, způsob, kterým ji používáme má stále jasný teoretický základ daný výběrem použitých proměnných, tj. *pouze* proměnných vztahujících se k trestné činnosti a trestní justici.

Následující charakteristiky CATPCA činí tuto techniku zvláště vhodnou z hlediska cíle, kterého chceme dosáhnout. Za prvé, jak je uvedeno výše, CATPCA dává příležitost prozkoumat relativní pozici států a proměnných i vztah mezi státy a proměnnými v prostoru řešení, což přesně chceme učinit v krocích 1 a 4 naší analýzy. Za druhé, je možné hodnotit teoreticky určené klasifikace (např. založené na geopolitických faktorech) a vidět jak jsou vhodné v prostoru řešení. To je krok 2 v naší analýze. Za třetí, CATPCA je velmi tolerantní k chybějícím hodnotám (jedná se o čistě technický důvod, který je velmi důležitý vzhledem k tomu, že problém chybějících hodnot je velký v souborech mezinárodních dat). Tato tolerance je velmi důležitá, protože v našich datech existují státy a proměnné (jako proměnné vztahující se k výzkumu obětí) s mnoha chybějícími hodnotami. Za čtvrté, CATPCA dává možnost používat ordinální data místo numerických dat. Za páté, pomocí CATPCA je možné používat proměnné pasivním způsobem, tj. proměnné, které nejsou použity při tvorbě řešení, ale přesto jsou umístěny v prostoru řešení. Takto chceme CATPCA používat ve čtvrtém kroku naší analýzy. Tímto způsobem, proměnné, které nemají přímý vztah k trestné činnosti (jako nezaměstnanost, příjem, apod.), mohou být zkoumány ve vztahu ke státům, ve vztahu k původním proměnným vztahujícím se k trestné činnosti, a ve vztahu k vybraným klasifikacím.

Použité proměnné

Bereme v úvahu dvě skupiny proměnných: *Aktivní* proměnné jsou ty, které jsou použity k výpočtu řešení, zatímco *pasivní* proměnné nikoli. Pasivní proměnné jsou však následně umístěny do prostoru řešení, abychom zjistili, jaký mají vztah k předmětům (státům), aktivním proměnným a jiným pasivním proměnným. Je zřejmé, že řešení, které nalezneme, vysoce závisí na výběru použitých aktivních proměnných. Protože naším cílem bylo zjistit jak se chová existující klasifikace států podíváme-li se na trestnou činnost a na způsob, jak státy na tuto trestnou činnost reagují, první rozhodnutí, které jsme učinili, bylo omezení aktivní proměnných na ty, které mají přímý vztah pouze k trestné činnosti a trestní justici. Všechny ostatní proměnné (socio-ekonomické proměnné jako jsou příjem, úroveň vzdělání, apod.) byly použity pasivně.

K výběru proměnných jsme použili následující úvahy:

- Nechtěli jsme mít příliš mnoho proměnných: čím více proměnných, tím složitější by byla interpretace výsledků.
- Skupina proměnných by měla pokrývat co nejvíce aspektů trestné činnosti a trestní justice, jako jsou počet obětí, zaznamenaná trestná činnost, podezřelí pachatelé, odsouzení, počet vězňených osob. Ale rovněž takové aspekty jako zdroje, 'netradiční' trestná činnost a veřejné mínění.
- Měly být použity některé proměnné, které by podávaly informaci o trendech v posledních několika letech.
- Ačkoli CATPCA použije chybějící hodnoty správným a neutrálním způsobem, je nutné být velmi opatrný, jestliže je příliš mnoho chybějících proměnných. Zejména, pokud tyto chybějící hodnoty proměnných náleží většinou stejným státům.
- Jestliže dvě proměnné jsou zjevně a silně korelovány, v řešení mohou tyto proměnné dominovat. To byl případ proměnných 'zaznamenané krádeže' a 'zaznamenaná násilná trestná činnost'. Náhrada proměnné 'násilná trestná činnost' proměnnou 'zaznamenané případy vraždy a zabití' vyústilo v mnohem heterogennější soubor proměnných. Podobný argument byl aplikován při použití poměrů (např. počet podezřelých pachatelů dělený počtem zaznamenaných trestných činů) místo přímých měření.

Výsledkem byl soubor 18 aktivních a 9 pasivních proměnných, které jsou uvedeny v Tab. 8.2.

Tab. 8.2. Použité proměnné

Proměnná	Popis
Aktivní proměnné	
1 vict	Celková viktimizace, hodnoty výskytu
2 theft	Zaznamenané krádeže
3 homicide	Zaznamenané vraždy a zabití
4 susp/rec	Počet podezřelých dělený počtem zaznamenaných trestných činů
5 conv/susp	Počet odsouzených pachatelů dělený počtem podezřelých
6 pris	Počet vězňených osob
7 juv	Procento mladistvých podezřelých
8 fem	Procento žen mezi podezřelými
9 sat	Spokojenost s činností policie
10 unsafe	Pocit nedostatečné bezpečnosti
11 corrup	Index korupce
12 pol	Počet policistů
13 judges	Počet profesionálních soudců
14 theft-g	Změna v počtu zaznamenaných krádeží, 2000-2004
15 viol-g	Změna v počtu zaznamenaných násilných trestných činů, 2000-2004
16 pris-g	Změna v počtu vězňů, 2000-2004
17 juv-g	Změna v počtu mladistvých podezřelých, 2000-2004
18 pol-g	Změna v počtu policistů, 2000-2004
Pasivní proměnné	
19 gdp	Hrubý příjem na hlavu
20 gdp-g	Změna v hrubém příjmu na hlavu, 1990-2004
21 unempl	Výše nezaměstnanosti
22 yunempl	Výše nezaměstnanosti mladých
23 hdi	Human Development Index (index rozvoje člověka)
24 gini	Distribuce příjmů (nízká=rovnější distribuce)
25 pubed	Výdaje na vzdělání
26 gdi	Gender related development index (Index rozvoje vztažený na pohlaví)
27 sosexp	Výdaje na sociální ochranu

Proměnné 1-13 se týkají roku 2003. Tento rok byl vybrán místo roku 2004 (poslední rok, jehož data jsou dostupná), protože zahrnoval méně chybějících hodnot než rok 2004. Pro proměnné 14-18 byla průměrná roční změna v období 2000-2004 vypočtena s pomocí alespoň dvou let v tomto období, kdy nebyly žádné chybějící hodnoty. Proměnné 1-6 pokrývají řadu aspektů trestné činnosti a systému trestní justice. S výjimkou zaznamenané trestné činnosti, kde byly vybrány 'majetková trestná činnost' (všechny krádeže) a násilná trestná činnost (vraždy a zabití), byla použita celková trestná činnost. Důvody pro to byly praktické, neboť výběr specifických typů trestné činnosti by býval byl znamenal příliš mnoho chybějících hodnot. Proměnné 7, 8 a 17 informují o charakteristice pachatelů. Protože procento ženských pachatelů je v čase stabilní, změny byly učiněny pouze pro mladistvé pachatele. Abychom dostali výstižnější obraz, byly přidány některé proměnné týkající se zdrojů trestní justice (12, 13 a 18) a názory a pocity občanů týkající se trestné činnosti (9 a 10). Nakonec jsme použili pouze tři hodnoty pro každou proměnnou: nízkou, střední a vysokou. Viz rovněž Příloha 8.1 pro diskusi o použitých proměnných.

8.5 Výsledky

V tomto odstavci jsou prezentovány a diskutovány výsledky analýzy provedené metodou CATPCA. Nejprve se podívejme na implikace analýzy z hlediska skupin států. To byl primární cíl výzkumu v této kapitole. Dále bude diskutován vztah mezi státy a proměnnými, a to jak proměnnými vztahujícími se k trestné činnosti i trestní justici, které byly skutečně použity v analýze, a dále socio-ekonomickými proměnnými, které byly importovány do řešení následně.

Skupiny států

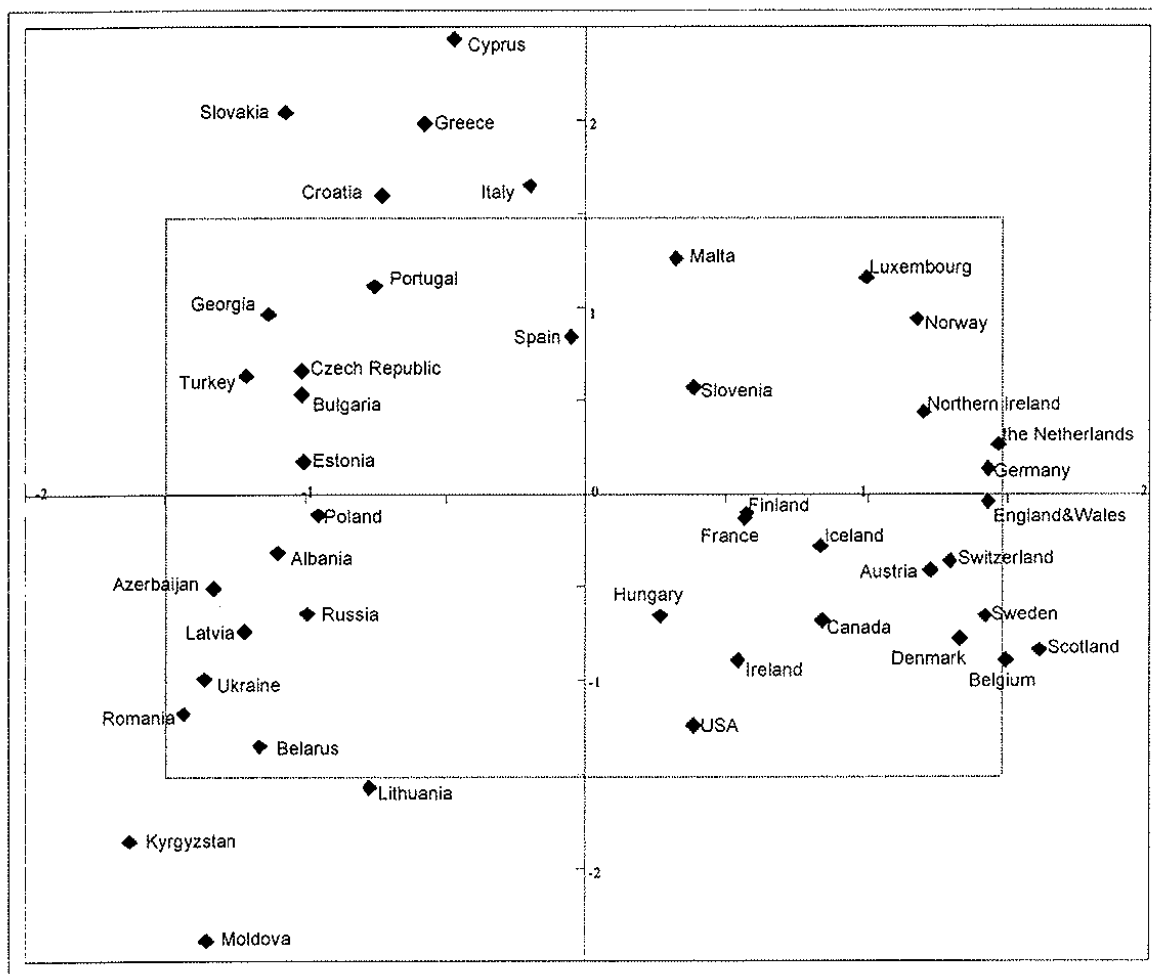
Před provedením první analýzy jsme se rozhodli vynechat některé země ze dvou důvodů. Buď proto, že jsou příliš malé (např. byly vynechány Vatikán a Monako, které mají méně než 100 000 obyvatel), nebo proto, že vykazovaly příliš mnoho chybějících hodnot. To byl případ Kazachstánu, Arménie a Makedonie, i po použití jiných zdrojů a interpolaci čísel (viz Příloha 8.1). To nám umožnilo zahrnout celkem 44 států.

Rovněž jsme učinili výběr, abychom mohli použít dvojrozměrné řešení. Dvojrozměrné řešení se snadněji prezentuje, a rovněž jsme mohli očekávat, že větší počet 'rozměrů' by nepřinesl lepší řešení⁶⁵. Následně jsme hodnotili i trojrozměrné řešení, abychom zjistili, zda by neočekávané výsledky ve dvojrozměrném řešení bylo možno vysvětlit ve třetím rozměru, nebo proto, abychom zajistili, že řešení týkající se skupin států bylo též podpořeno, když jsme vzali v úvahu třetí rozměr.

Výsledky prvního kroku naší analýzy, kde státy jsou umístěny v dvojrozměrném prostoru takovým způsobem, že státy, které měly velmi různé hodnocení z hlediska proměnných vztahujících se k trestné činnosti a trestní justici, mají tendence se umístit velmi daleko od sebe, jsou prezentovány v Obr. 8.1.

⁶⁵ Založeno na zkušenostech z jiného výzkumu, kde byla použita metoda CATPCA. Tento výsledek byl rovněž potvrzen číselně, když analýza byla provedena trojrozměrně.

Obr. 8.1 Postavení států v dvojrozměrném zobrazení

Stupnice na ose x v obr. 8.1 je od -2 do +2 a na ose y od -2,5 do +2,5⁶⁶. Jde o stejnou stupnici jako v Obr. 8.3, avšak pro Obr. 8.2, 8.4 a 8.5 byla použita jiná stupnice - -1,5 až +1,5, a to na obou osách. Tečkované čáry v Obr. 8.1 a 8.3 definují oblasti Obr. 8.2, 8.4 a 8.5.

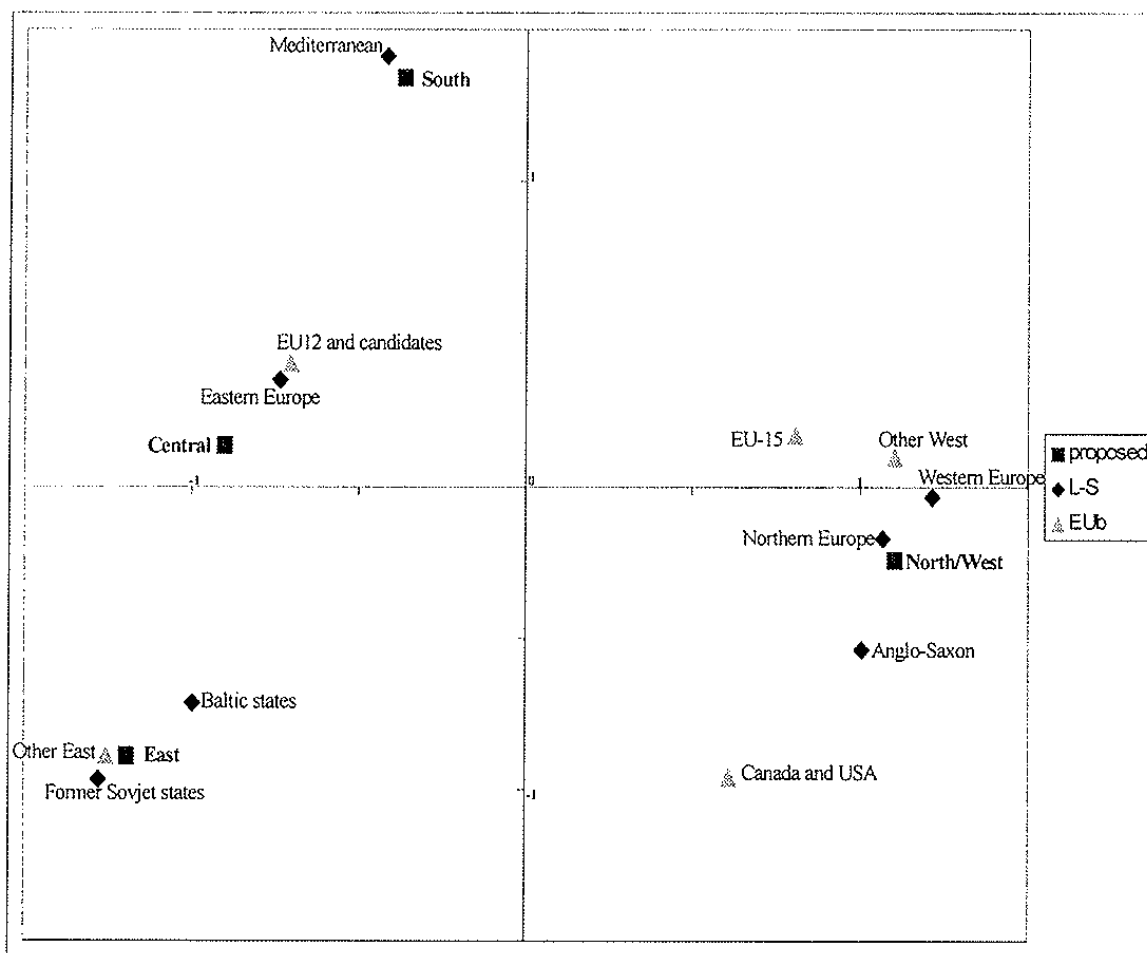
Zatímco diskusi o možné interpretaci o dvou rozměrech musíme odložit dokud rovněž neukážeme postavení samotných proměnných v prostoru řešení, je již jasné, že výsledky nejdou proti intuitivnímu odhadu. Není například překvapující, že Anglie a Wales, Německo a Nizozemsko jsou navzájem blízko, avšak velmi daleko od Kirgizstánu. A že Portugalsko a Španělsko lze nalézt blízko sebe, ale v odlišné části prostoru řešení.

Pro druhý krok naší analýzy byly použity dvě existující seskupení států 'EUB' a 'L-S' (viz odstavec 8.3). Byla opět provedena analýza, nyní však se seskupeními 'EUB' a 'L-S' jako pasivními proměnnými. To nijak nezměnilo postavení jednotlivých států, ale bylo možné tímto způsobem určit zda tato dvě seskupení států rozlišovala nezi státy podle jejich hodnot aktivních proměnných, vztahujících se k trestné činnosti a trestní justici, a zda jednotlivé kategorie (např. EU12+ nebo anglosaské země) v seskupení států měly rozlišující 'sílu' nebo ne. Na základě prvních výsledků, které zde nejsou ukázány, jsme se rozhodli poněkud 'L-S' seskupení modifikovat. Původní kategorie 'východní Evropa' byla zdaleka největší (16 států) a státy umístěné v této kategorii byla rozsety po prostoru řešení, což naznačovalo, že nešlo

⁶⁶ Jednotka použitá v obrázcích nemá žádný reálný význam. Jde o konsekvenci způsobu, jak CATPCA ošetřuje normalizaci hodnocení kategorií.

o homogenní kategorii. Proto tato kategorie byla rozdělena na dvě: 'státy původního SSSR' a 'východní Evropa' (všechny východoevropské země, které nebyly součástí SSSR).⁶⁷

Obr. 8.2 Klasifikace 'EUB' a 'L-S' v prostoru řešení spolu s navrhovanou klasifikací.

Postavení kategorií z (modifikovaných) seskupení 'EUB' a 'L-S' je vidět v Obr. 8.2. Obě seskupení států ('EUB' a 'L-S') skutečně mají diskriminační schopnost: pokud by nebyly, jejich odpovídající kategorie (např. anglosaský nebo EU12+) by byly bývaly umístěny blízko počátku. Zde jsou typicky ve vzdálenosti asi 1 od počátku. Přesněji řečeno, rozlišující 'schopnost' proměnné lze vyjádřit číselně jako vektorovou délku s hodnotou mezi 0 (naprosto nediskriminující) a 1 (vysoce diskriminující). Pro 'EUB' je tato délka 0,76, pro 'L-S' 0,93.

Díváme-li se na individuální kategorie v 'L-S', západoevropské a severoevropské státy a anglosaské státy, jsou položeny blízko u sebe. To znamená, že by mohly být pravděpodobně zkombinovány bez ztráty diskriminační 'síly'. Totéž platí pro pobaltské státy a státy dřívějšího SSSR, a rovněž pro 'EU-15' a 'jiné západní státy' v seskupení 'EUB'.

V našem třetím analytickém kroku jsme dospěli k následujícímu návrhu pro 'teoretické, avšak empiricky adaptované' seskupení (podle cíle této kapitoly): čtyři kategorie ('Sever/Západ', 'Jih', 'Střední' a 'Východ'):

- Jako počáteční bod jsme použili 'L-S' klasifikaci, a to ze dvou důvodů. Za prvé, jak je zmíněno výše, klasifikace (s vektorovou délkou 0,93) měla větší rozlišující 'sílu' než klasifikace 'EUB'. Za druhé, kategorie rezultující z klasifikace 'L-S', jsou rovnoměrněji rozloženy. U

⁶⁷ Pro toto rozhodnutí bylo určité oprávnění ve třetím rozměru. Zatímco 11 ze 16 těchto států bylo umístěno blízko třetího rozměru, Rumunsko a Bulharsko měly velké negativní hodnoty a Ukrajina, Bělorusko a Gruzie měly velké pozitivní hodnoty.

klasifikace 'EUB' se 'EU-15' spojilo s kategorií 'jiný Západ' a zahrnuje celkem 20 států, zatímco 'EU12 a kandidátské země' zahrnuje 14 států. Kategorie 'Jiný Východ' zahrnuje 8 států a 'Kanada a USA' 2 státy. Vytvořené čtyři skupiny v rámci 'L-S' klasifikace měly 18, 9, 7 a 10 států⁶⁸.

- Čtyři kategorie v našem návrhu byly v základě vytvořeny, tak jak vyplývá z Obr. 8.1 při použití 'L-S' klasifikace. 'Západní Evropa', 'severní Evropa' a 'anglosaské země' byly spojeny do kategorie 'Sever/Západ', kategorie 'středozevní' byla přejmenována na kategorii 'Jih', 'východní Evropa' byla přejmenována na 'střední', aby se tato kategorie odlišila od kategorie 'Východ', v níž se spojily pobaltské státy a státy bývalého SSSR⁶⁹.
- Z různých důvodů byly v naší modifikované 'L-S' klasifikaci některé státy přesunuty z kategorie 'střední' do kategorie 'Jih' a naopak. To budeme diskutovat v následujícím odstavci.

Postavení skupin v navrhované klasifikaci je rovněž ukázáno v Obr. 8.2. Ukázalo se, že tato klasifikace má lepší diskriminační 'sílu' (0,99) než původní /modifikovaná 'L-S' klasifikace.

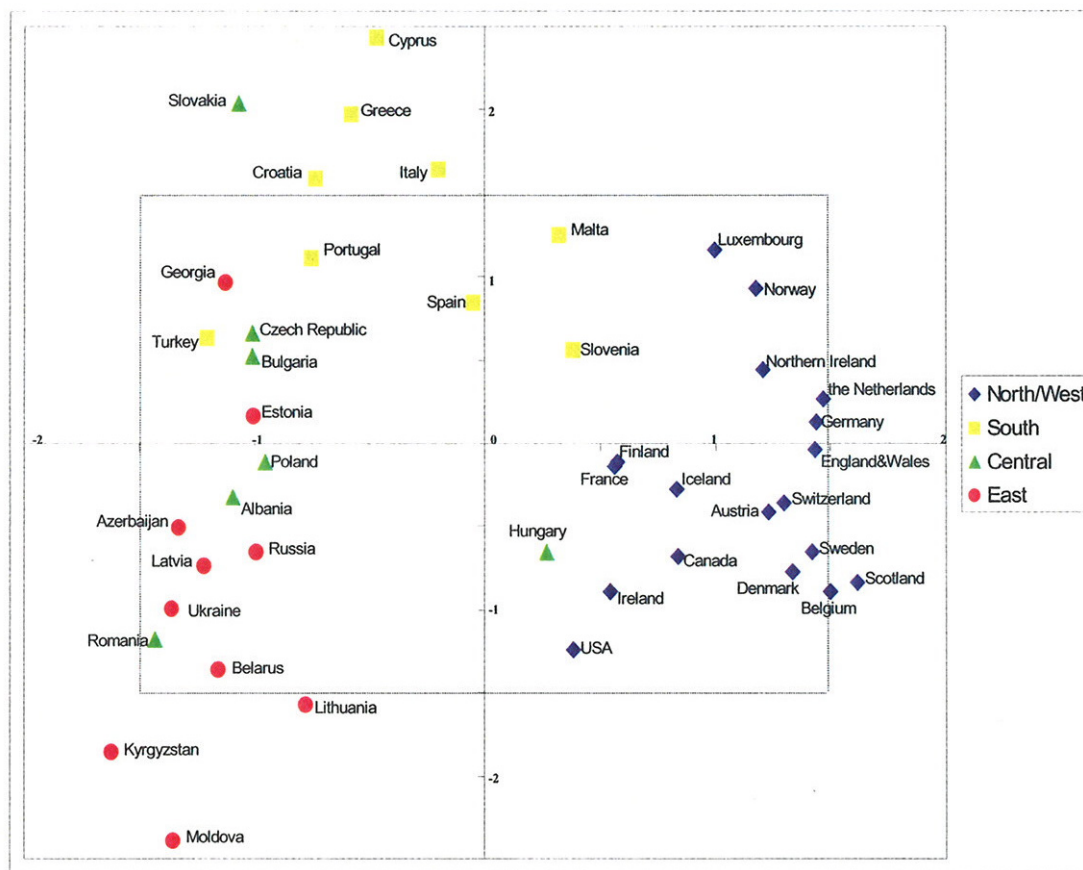
Postavení států

Hodnoty objektu (postavení států) odvozené z analýzy jsou ukázány na Obr. 8.3, ale nyní jsou explicitně umístěny v jedné ze skupin v našem navrhovaném skupinovém schématu.

⁶⁸ Bylo by samozřejmě lákavé pokusit se rozdělit první (Sever/Západ) kategorii do dvou kategorií. Avšak nezdá se existovat žádný přijatelný způsob, jak toto učinit, jak vidíme z postavení států v Obr. 8.2. Je možné, že podrobnější analýza týkající se pouze těchto 18 států, by zde mohla pomoci.

⁶⁹ Ve skutečnosti pobaltské státy jsou samozřejmě státy dřívějšího SSSR. Rozhodnutí spojit kategorii 'pobaltské státy' s kategorií 'státy dřívějšího SSSR' a nikoli s kategorií 'střední', bylo učiněno po určitém váhání. Ačkoli pobaltské státy byly blízko státům bývalého SSSR v dvojrozměrném řešení, v trojrozměrném řešení byla tato vzdálenost větší a ve skutečnosti stejná jako vzdálenost mezi pobaltskými státy a kategorií 'střední'. Jiné možnosti, např. vést je jako odlišné kategorie, nebo zařadit je do kategorie 'Sever/Západ', rovněž nebyly empiricky atraktivní (viz Obr. 8.3).

Obr. 8.3. Postavení států a skupiny.

Státy v kategorii 'Sever/Západ' a státy v kategorii 'Jih' tvoří homogenní skupiny. Je zajímavé, že *uvnitř* kategorie 'Sever/Západ' neexistuje zřejmé dělení na podskupiny, i když tato kategorie zahrnuje nejvíce států. Například vyčlenění 'skandinávských' nebo 'anglosaských' států jako zvláštních kategorií (jak se často činí), nemá v této analýze žádné empirické oprávnění. Znamená to, že Finsko, Švédsko, Norsko a Dánsko k sobě nemají blíže než řekněme USA, Severní Irsko, Anglie a Wales, Irsko a Skotsko. Kategorie 'střední' a 'Východ' jsou méně homogenní s Maďarskem a Slovenskem jako státy, které leží mimo kategorii 'střední'. Ačkoli *empiricky* (tj. z důvodů založených na naší analýze) může být Slovensko lépe umístěno v kategorii 'Jih' a Maďarsko v kategorii 'Sever/Západ', nebyl žádný koncepční důvod (zeměpisný, politický, kulturní, ...) tak učinit.

Existují však dva státy, Chorvatsko a Slovinsko, které jsme se rozhodli přeradit z kategorie 'střední' do kategorie 'Jih' na základě zjištění naší analýzy. Koncepční oprávnění bylo zejména zeměpisné (ve skutečnosti kategorie 'Jih' se ukazuje být ve skutečnosti 'mediteránní', což je kategorie v klasifikaci 'L-S'), ale rovněž odráží politickou historii zemí bývalé Jugoslávie, která je poněkud odlišná od ostatních 'transformujících se států' v kategorii 'střední'.

Rovněž jsme se rozhodli přeradit Turecko do kategorie 'Jih', ačkoliv nebyl žádný empirický důvod to učinit. Jak vidíme v Obr. 8.3, Turecko by možná se dokonce lépe řadilo do kategorie 'střední'. Avšak, všechny ostatní státy v kategorii 'střední' jsou 'transformující se státy', které bývaly ve sféře vlivu bývalého SSSR, což Turecko určitě nebylo. Proto, koncepčně, je Turecko lépe zařazeno v kategorii 'Jih'.

Výsledné seskupení založené jak na původní 'L-S' klasifikaci tak na empirických zjištěních v naší analýze může nyní být definováno (nebo koncepčně popsáno) následovně:

- Za prvé, všechny země, které bývaly státy bývalého SSSR, jsou umístěny do kategorie 'Východ'.

- Za druhé, všechny 'transformující se státy', tj. Všechny státy, které byly ve sféře vlivu SSSR před 90. lety 20. stol., jsou umístěny do kategorie 'střední'. Státy bývalé Jugoslávie nejsou zařazeny v této kategorii.
- Zbytek států je rozdělen o dvou kategorií 'Sever/Západ' a 'Jih' pouze na zeměpisném základě. 'Jih' znamená jižně od Pyrenejí a Alp. USA a Kanada jsou zařazeny do kategorie 'Sever/Západ'.

Použijeme-li toto schema, můžeme zahrnout i státy, které nebyly součástí této analýzy (viz Tab. 8.3):

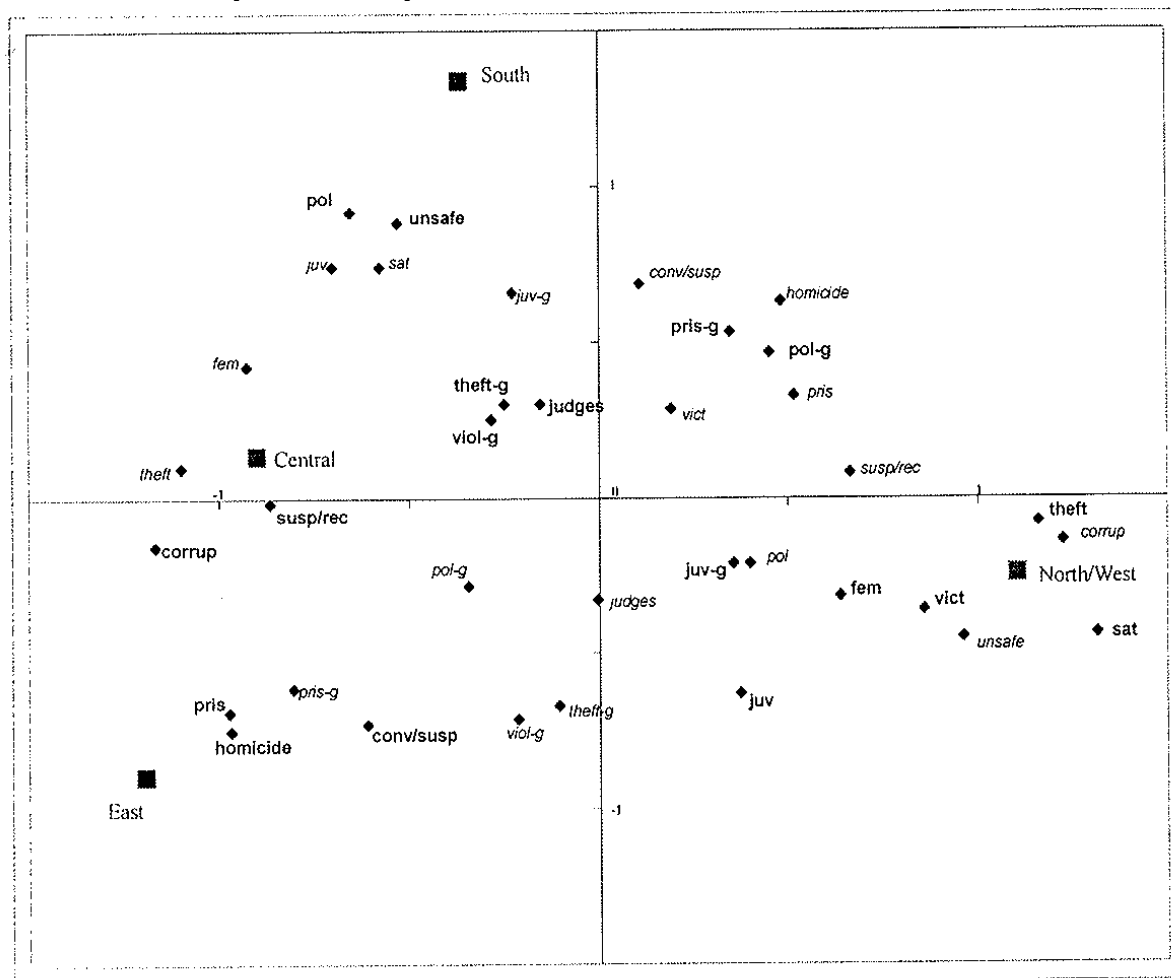
Jestliže shrneme rozhodnutí o seskupení států, které jsme učinili, začali jsme se dvěma existujícími klasifikacemi a poté použili naši analýzu, abychom vybrali mezi těmito dvěma klasifikacemi a modifikovali (spojením nebo rozdělením kategorií a přesunutím některých států) vybranou klasifikaci. To jsme učinili způsobem, který zaručil, že výsledná klasifikace je rovněž koncepčně zdravá. Není třeba říkat, že míšení koncepčních a empirických oprávnění pro rozhodování z hlediska přiřazení konkrétních států různým skupinám států vyžaduje složité zajištění rovnováhy – což je záležitost, kterou budeme sledovat v posledním odstavci této kapitoly.

Proměnné v řešení

Je důležité si uvědomit, že zjištění, tak jak jsou prezentována v Obr. 8.1-8.3, a výsledná klasifikace jsou výlučně postaveny na hodnotách proměnných států vztahujících se k trestné činnosti a trestní justici. Obvyklá otázka zní, jak tyto proměnné přispěly k řešení (v termínech CATPCA: kde jsou proměnné kategorie umístěné v prostoru řešení) a zda můžeme přiřadit smysluplný význam oněm (dvěma) rozměrům v prostoru řešení.

Postavení proměnných (nebo přesněji dvou ze tří možných hodnot proměnných, tj. 'vysoké' a 'nízké') jsou ukázány v Obr. 8.4.

Obr. 8.4. Aktivní proměnné v prostoru řešení.

kurzíva, malé písmo nízký počet týkající se této proměnné
tučné, větší písmo vysoký počet týkající se této proměnné

Škála použitá v Obr. 8.4 je stejná jako u Obr. 8.2, mezi -1,5 a +1,5 na obou osách. Čím vzdálenější je (hodnota) proměnné od počátku, tím více přispěla k řešení⁷⁰.

Jestliže se podíváme na proměnné odvozené z výzkumů týkajících se obětí (tj. *vict* – celková viktimizace, *sat* – spokojenost s policií, a *unsafe* – nedostatek pocitu bezpečnosti) musíme si uvědomit, že pro tyto proměnné existují chybějící hodnoty, zejména u států v kategorii 'Východ'. Je to proto, že hodnoty jsou zejména umístěny blízko ostatních tří kategorií (tj. Jih, Sever/Západ a 'střední'). Obecně, vysoký stupeň spokojenosti s policií, vysoký počet obětí a nízký stupeň pocitu nebezpečí jsou charakteristické pro státy 'Severu/Západu'. Nízká viktimizace je velmi blízko počátku (což znamená, že tato proměnná nepřispívá příliš k řešení), ale vysoký pocit nebezpečnosti a nízký stupeň spokojenosti s prací policie jsou těsně u sebe a jsou více vzdáleny od počátku v prostoru řešení a jsou evidentně charakteristické mnoha států v kategorii 'Jih' a 'střední'.

Je pozoruhodné, že vysoký počet policistů (*pol*) je rovněž blízko vysokému stupni pocitu nebezpečí a nízkému stupni spokojenosti s prací policie. Podíváme-li se na umístění nízké hodnoty počtu policistů (kurzívou v Obr. 8.4) a (zhruba srovnatelnou pozici) vysoké hodnoty změny v počtu policistů (*pol-g* – tučně v Obr. 8.4), možná interpretace může být, že alespoň některé státy v kategorii 'Sever/Západ' zvyšují své nízké počty policistů. Obě hodnoty (vysoká i

⁷⁰ Jestliže, například, proměnná nekoreluje s některou jinou proměnnou, byla by umístěna blízko počátku.

nížká) počtu soudců (judges) jsou blízko počátku, což činí obtížným formulovat jakékoli závěry pro tuto proměnnou.

Zaznamenaný počet krádeží (theft) vykazuje jasný obraz, porovnáváme-li 'Sever/Západ', kde je jich vysoký počet, a 'střední' a 'Východ', kde je nízký počet. Podíváme-li se na *změnu* v zaznamenaném počtu krádeží (*theft-g*) (ale též v téměř identicky položené změně v zaznamenaném počtu případů násilné trestné činnosti – *viol-g*), hodnoty jdou kolmo k zaznamenanému počtu krádeží, což znamená, že pravděpodobně neexistuje žádná korelace mezi těmito dvěma parametry. Na druhé straně, však, se zaznamenaná proměnná 'vraždy a zabití' (*homicide*) zdá být silným diskriminátorem, s vysokými hodnotami 'vraždy a zabití' ve státech kategorie 'Východ' a nízkými hodnotami v mnoha státech patřících do kategorií 'Jih' a 'Sever/Západ'.

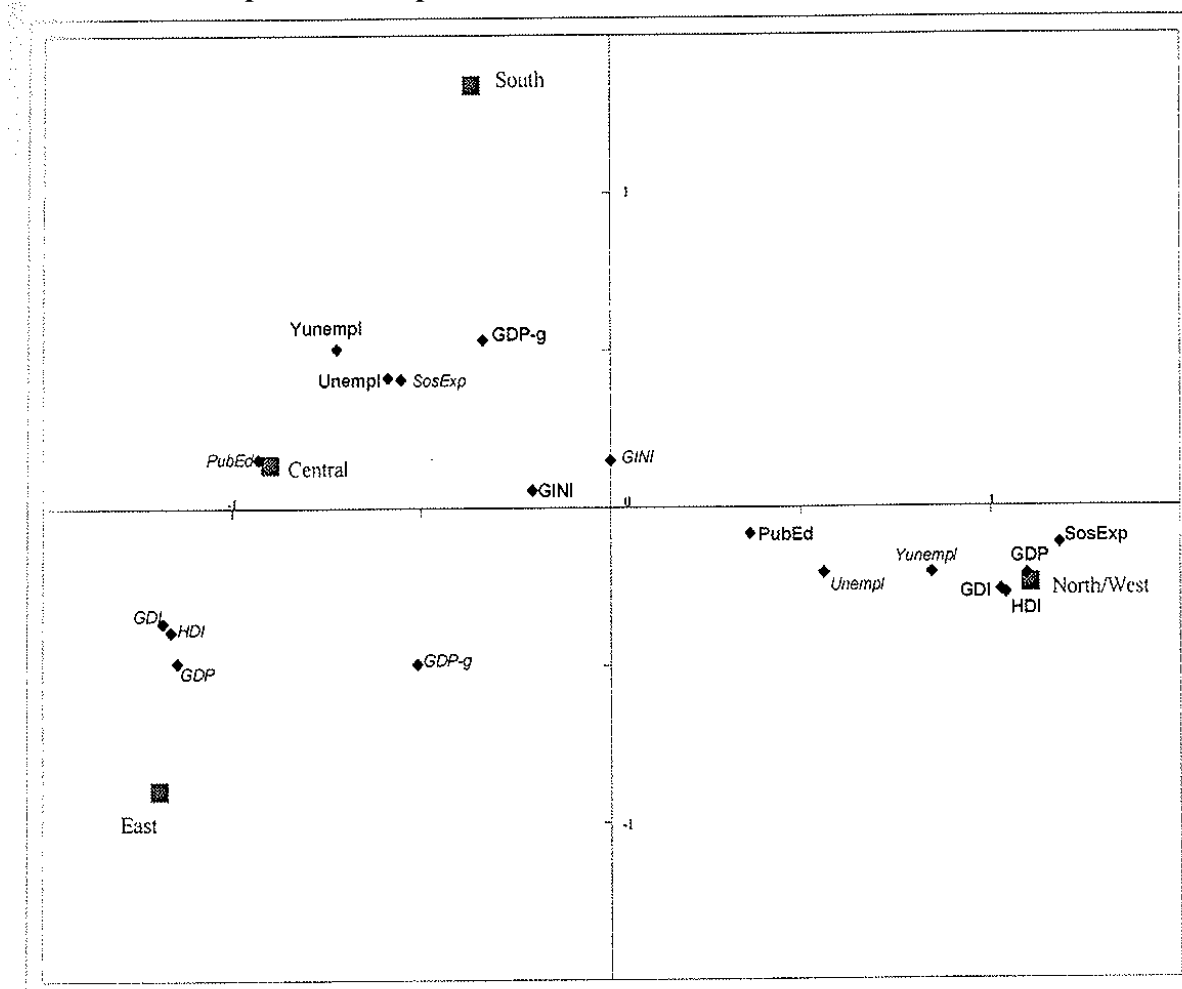
Ačkoli (nebo možná protože), je číslo zaznamenaných krádeží⁷¹ nízké v mnoha státech kategorií 'Východ' a 'střední', je poměr podezřelých pachatelů vs. zaznamenaných trestných činů (*susp/rec*), stejně jako poměr odsouzených vs. podezřelých pachatelů (*conv/susp*) v těchto státech, vysoký. Je možné, že toto odpovídá pozorování, že počet vězňů (*pris*) je rovněž vysoký v kategoriích 'Východ' a 'střední'. Avšak změna v počtu vězňů (*pris-g*) je téměř přesně nepřímo úměrná hladině proměnné 'počet vězňů', což naznačuje, že rozdíly v počtech vězňů mezi státy se zmenšují.

Státy v kategoriích 'Jih' a 'střední' mohou být charakterizovány nízkým poměrem mladistvých (*juv*) a ženských pachatelů (*fem*) (a rovněž malou změnou v počtu mladistvých pachatelů *juv-g*) v kontrastu ke státům kategorie 'Sever/Západ', s vyšším poměrem mladistvých a ženských pachatelů. Konečně, pohled na Obr. 8.4 naznačuje, že vysoké úrovně korupce (*corrupt*) jsou typické pro kategorie 'Východ' a 'střední', kdežto státy patřící do kategorie 'Sever/Západ' zaznamenávají velmi nízkou hladinu korupce.

Kromě zkoumání vztahu mezi státy (přesněji skupinami států) a indikátory vztahujícími se k trestní justici, bylo jedním z cílů této kapitoly prozkoumat roli běžně užívaných, socio-ekonomických proměnných, které byly importovány do řešení následně. Tyto socio-ekonomické proměnné, které byly umístěny v řešení i přesto, že nebyly použity v konstrukci řešení, lze nalézt v Tab. 8.2 (pasivní proměnné). Tyto proměnné lze vidět v Obr. 8.5.

⁷¹ Skutečně, a v tomto ohledu zásadněji, *celkový* počet zaznamenaných trestných činů vykazuje velmi stejný trend jako počet zaznamenaných krádeží.

Obr. 8.5. Pasivní proměnné v prostoru řešení.

kurzívou malé písmo nízký počet týkající se této proměnné
tučné, větší písmo vysoký počet týkající se této proměnné

Proměnné GDI (gender related development index), HDI (human development index) a GDP (gross income per capita) jsou v obrázku téměř identické (tj. vysoké hodnoty skutečně jedna druhou překrývají v levé spodní čtvrtině Obr. 8.5). To znamená, že když hledíme na státy z perspektivy trestné činnosti a trestní justice, tyto proměnné můžeme vnímat jako jednu proměnnou. Vysoké hodnoty mají jasný vztah ke kategorii 'Sever/Západ', zatímco nízké hodnoty ke kategoriím 'Východ' a 'střední'. Proměnná růstu GDP je orientována poněkud odlišně s vysokými hodnotami platícími zejména pro státy kategorií 'Jih' a 'střední'.

Proměnná GINI (distribuce příjmu) je velmi blízko počátku, avšak nelze z toho vyvodit žádný závěr. Proměnné nákladů (PubEd a SosExp) vykazují nízké hodnoty v kategorii 'střední' a vysoké hodnoty v kategorii 'Sever/Západ'. Rovněž nízká nezaměstnanost platí pro kategorii 'Sever/Západ', zatímco vysoká míra nezaměstnanosti platí pro kategorie 'střední' a snad i 'Jih'.

Diskuse a interpretace zjištěných výsledků

Podle Obr. 8.4 a 8.5 se můžeme pokusit vyjmenovat některé charakteristiky čtyř skupin států. Státy zahrnuté v kategorii 'Východ' jsou charakterizovány vysokým počtem vězňů osob a případů vražd/zabití a velkým podílem odsouzených mezi podezřelými pachateli. Tyto státy rovněž sdílejí se státy zahrnutými v kategorii 'střední' nízký poměr GDI/HDI/GDP. V zemích zahrnutých ve skupině 'střední' nalézáme vysokou korupci, nízký zaznamenaný počet krádeží (ve skutečnosti rovněž nízký zaznamenaný celkový počet případů trestné činnosti, ačkoli se nejednalo o proměnnou vzatou v úvahu), vysoký počet podezřelých vztažený na zaznamenaný

počet trestných činů, a méně žen mezi podezřelými z trestné činnosti. Tato skupina států má rovněž vysokou nezaměstnanost, jak celkovou, tak i nezaměstnanost mladistvých. Ačkoli státy ve skupině 'Jih' tvoří zřetelně odlišnou skupinu, neexistují výrazné charakteristiky, které by jasně charakterizovaly tyto státy. Možná vysoký počet policistů, nízká spokojenost s činností policie, vysoký stupeň pocitu nebezpečí a nízký podíl mladistvých pachatelů by mohly být považovány za charakteristické pro státy skupiny 'Jih'. Tyto charakteristiky však jsou pravděpodobně sdíleny se státy příslušejícími skupině 'střední'. Pro státy zahrnuté ve skupině 'Sever/Západ' existuje několik málo typických charakteristik: vysoký počet zaznamenaných krádeží, vysoká hladina viktimizace kontrastuje s nízkým pocitem nebezpečí, dále jsou to nízká korupce a vysoký stupeň spokojenosti s prací policie. Ve skupině 'Sever/Západ' je poměr GDI/HDI/GDP vysoký a nezaměstnanost (mladistvých) nízká.

Jestliže dáme hlavní téma této kapitoly, tj. seskupení států do smysluplných kategorií, stranou, a podíváme se pouze na proměnné v Obr. 8.4 a 8.5 (a nikoli na skupiny nebo na postavení států v Obr. 8.3), učiníme následující pozorování:

- Často objektivní proměnné se zdají být v kontrastu k subjektivním proměnným. Vysoké počty trestných činů (pocházející z výzkumů obětí a zaznamenaných počtů) korelují s nízkým pocitem nebezpečí. Rovněž vysoký počet policistů zřejmě nepřispívá k uspokojení s prací policie nebo k vyššímu pocitu bezpečí.
- Zřejmě, a nikoliv překvapivě, existuje silný vztah mezi úrovní korupce a úrovní příjmů v hodnocených státech.
- Poněkud neočekávaně bylo zjištěno, že vysoká nezaměstnanost mladých lidí koreluje s nízkým podílem mladistvých pachatelů. To může být artefakt vyvolaný tím, jak jsou proměnné definovány: ačkoli relativní počet mladistvých pachatelů je nízký, absolutní počet může být vysoký.
- CATPCA umožňuje interpretovat několik komponent (v našem případě osy x a y) místo velkého počtu proměnných. Naneštěstí jsou osy x a y obtížně interpretovatelné. Je možné, že jestliže existují smysluplné rozměry, nesledují tyto osy přesně. Jeden rozměr může být 'závažná trestná činnost/represivní' v poměru k rozměru 'méně závažná trestná činnost/tolerantní'. V prostoru řešení se může jednat zhruba o hranici mezi dvěma hodnotami proměnné 'vraždy/zabití'. Další rozměr by mohl být 'veřejný přístup' hlavně z horní levé části do nižší pravé části prostoru řešení, avšak blíže k ose x než ose y. Na jedné straně, obecně řečeno, nalézáme lidi, kteří se necítí bezpečni, nespokojené s pravděpodobně zkorumpovanou policií a proto váhající obracet se na policii s ohlašování trestné činnosti, kdežto na druhé straně jsou lidé pravděpodobně asertivnější z hlediska jejich přístupu k policii, které více věří.

8.6 Souhrn a závěry

V této kapitole byla data vztahující se k trestné činnosti a trestní justici z UN Crime Trend Survey a z některých dalších zdrojů použita k pokusu rozčlenit evropské státy (včetně Kanady a USA) do velkých skupin. Bylo to učiněno tak, aby výsledná klasifikace byla podporována daty, ale aby byla současně pochopitelná z hlediska koncepčního rámce.

Analýzou dvou existujících klasifikačních schémat (jednom založeným na členství v EU a druhým, které představuje adaptaci Esping-Andersenova rozčlenění států založeném na socio-ekonomických argumentech) bylo zjištěno, že pohlížíme-li pouze na data vztahující se k trestné činnosti a trestní justici, neexistuje empirické oprávnění mít skandinávské státy jako oddělenou skupinu, stejně jako 'anglosaské státy'. Avšak existuje jasný rozdíl mezi státy severní a západní Evropy na straně jedné a jihoevropskými (mediteránními) státy na straně druhé. Východoevropské státy představují další odlišnou skupinu. Empiricky však má smysl je rozdělit na dvě podskupiny: státy bývalého SSSR a stredo-evropské státy.

Takto vznikly čtyři skupiny: 'Sever/Západ' (včetně Kanady a USA), 'Jih', 'střední' skupina a 'Východ'.

V úvodu kapitoly jsme nepřímo poukázali na skutečnost, že zeměpisné představy jsou nejčastěji používány jako základ klasifikace států a představují praktický a odůvodněný přístup, který je částečně podporován i výsledky naší analýzy. V tomto kontextu musíme připustit určitou frustraci tím, jak jsme navrhli čtyři výsledné kategorie (Sever/Západ, Jih, střední skupinu a Východ), protože se zdají příliš zdůrazňovat zeměpisné hledisko.⁷² Z naší analýzy – konzistentně s předchozí praxí – je zřejmé, že dodatečné úvahy (jako je úroveň ekonomického rozvoje) rovněž hrají důležitou roli ve vytváření skupin států (např. USA a Kanada jsou ve skupině s mnoha západoevropskými a severoevropskými státy). V budoucnu doufáme, že se nám podaří nahradit použitá označení (Sever/Západ, Jih, střední skupinu a Východ) konceptuálně vhodnějšími názvy. Z našeho pohledu (který sdílejí mnozí badatelé) není pochyb o tom, že klasifikace států má důležitou *teoretickou* relevanci. Tato otázka představuje velkou výzvu. Klasifikační schémata jsou založena na explicitních nebo implicitních předpokladech o společných charakteristikách uvnitř skupin a na rozdílech mezi skupinami, které jsou užitečné z hlediska komparativní analýzy trestné činnosti a trestní justice. V předchozích diskusích našich výsledků jsme krátce spekulovali o významu rozměrů (osy x a y v naší analýze) v nichž se skupiny států liší: je zde vztah k veřejným postojům k trestné činnosti a její kontrole? Nebo jde o vztah k toleranci či represí? Nebo to odráží rozdíly v závažnosti problému kriminality? Vyjádření a interpretace konceptuálního významu rozměrů jimiž se skupiny států liší, jsou velmi obtížné úkoly, které musíme zkoumat v budoucím výzkumu.

Tato kapitola představuje první krok ve výzkumném programu, který je zaměřen na zpochybnění toho, co je mnoha badateli považováno za jasné v oblasti výzkumu trestné činnosti a justice: použití klasifikace států. Metoda, kterou jsme použili, i když je explorativní, je značně složitá a může se zdát zbytečně komplikovaná ve svém přístupu k zdánlivě jasné klasifikaci států. Naše metoda je odlišná v tom, že jsme zkoumali empirickou shodu dvou existujících skupin států (EUB a 'L-S') pomocí velkého počtu indikátorů vztahujících se k trestné činnosti a justici. Výsledek analýzy ukázal čtyři skupiny států, částečně se překrývající s existujícími skupinami, ale vykazující některé zajímavé modifikace, které jsou odrazem určitých charakteristik, s ohledem na malou skupinu socio-ekonomických indikátorů. Ve své podstatě, s ohledem na pozorované vztahy mezi proměnnými vztahujícími se k trestné činnosti a justici a socio-ekonomickými proměnnými nejsou naše výsledky nijak překvapující. Zřejmá konzistence našich zjištění s existujícími znalostmi však posiluje naši důvěru v důležitost našeho přístupu. Hlavním závěrem této kapitoly je, že je třeba dospět ke klasifikaci států, která je podporována empirickými zjištěními a je konceptuálně zdravá. Naše analýza významně modifikovala 'L-S' klasifikaci států. Očekáváme, že je třeba dalšího výzkumu zahrnujícího další indikátory, abychom dospěli k optimální klasifikaci států v oblasti trestné činnosti a justice. Jde o nikdy nekončící projekt, poněvadž neustále se měnící socio-politická realita bude vyžadovat pružnou koncepci jak dělit svět do smysluplných malých skupin, které budou užitečné pro srovnávací analýzu.

⁷² Obáváme se, že může vzniknout zmatek z našeho rozlišení mezi 'Východem' (tj. všemi státy bývalého SSSR) a 'střední' skupinou (všechny ostatní státy s transformující se ekonomikou). Naše používání těchto označení není konzistentní s obvyklou praxí.

Reference

- Aebi, Marcelo Fernando et al. (2006): *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*. WODC Research and Policy series nr. 241. Den Haag : Boom.
- Arts, Wil – Gelissen, John (2002): *Three Worlds of Welfare Capitalism or More? A State-of-the-Art Report*. Journal of European Social Policy 12(2), s. 137-158.
- Bagby, Philip (1958): *Culture and History: Prolegomena to the Comparative Study of Civilizations*. London : Logman Green.
- Butchart, QA. – Engstrom, K. (2002): *Sex- and Age-specific relations between economic development, economic inequality and homicide rates in people aged –24 years: a cross-sectional analysis*. Bulletin of the World Health Organization 2002, 80(2).
- Braudel, F. [1963](1993): *A History of Civilizations*. New York : Penguin Books.
- CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice) (2006): *European Judicial Systems*. Strasbourg: Council of Europe.
- De Heus, P. – Van de Leeden, R. (1995): *Toegepaste Data-analyse (Applied Data Analysis)*. Breda : Elsevier.
- Esping-Andersen, Gösta (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Gifi, A. (1990): *Nonlinear multivariate analysis*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Huntington, Samuel P. (1997): *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York : Simon & Schuster.
- Inglehart, R. et al. (Eds., 2004): *Human Beliefs and Values. A Cross-Cultural Sourcebook based on the 1999-2002 Values Surveys*. Siglio Veintiuno editors, Fundacion BBVA.
- Lappi-Seppälä, Tapio (2007): *Penal Policy and Prisoners Rates in Scandinavia. Cross-comparative perspectives on penal severity*. In: Nutio, Kimmo (Ed.): *Festschrift in Honour of Raimo Lahti*. Publications of the Faculty of law. University of Helsinki : Helsinki University Print, s. 265-306.
- Lipset, S.M. (1992): *American Exceptionalism Reaffirmed*. In: Shafter, B.E. (ED.): *Is America Different? A New Look at American Exceptionalism*. Oxford: Clarendon Press, s.1-45.
- Marshall, Ineke Haen – Marshall, Christopher E. (1983): *Toward a Refinement of Purpose in Comparative Criminological Research: Research Site Selection in Focus*. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice (7). 89-97 s.
- Marshall, Ineke Haen (2001): *The Criminological Enterprise in Europe and the United States: A Contextual Exploration*. European Journal on Criminal Policy and Research 9, s. 235-257.
- Marshall, Ineke Haen (2002): *A Macro-level Comparative Approach to Criminal Violence*. Paper presented at the Second Annual Conference of European Society of Criminology, Toledo, Spanělsko.
- McCutcheon, A.L. (1987): *Latent Class Analysis*. California: Sage Publications Inc.
- Messner, S. – Rosenfeld, R. (2007): *Crime and the American Dream*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Nelken, D. (2000): *Contrasting Criminal Justice*. Aldershot, Anglie: Ashgate.
- Newman, Graeme (Ed., 1999): *Global Report on Crime and Justice*. Oxford University Press.
- Saint-Arnaud, S. – Bernard, P. (2003): *Convergence or Resilience? A Hierarchical Cluster analysis of the Welfare Regimes in Advanced Countries*. Current Sociology, September 2003, Vol. 51 (5), s. 499-527.
- Shafter, B.E. (Ed., 1991): *Is America Different? A New Look at American Exceptionalism*. Oxford: Clarendon Press, s.1-45.
- Shannon, Thomas R. (1992): *An Introduction to the World-System Perspective*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Shelley, L.I: (1982): *Crime and Modernization*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Van de Geer, J.P. (1988): *Analyse van kategorische gegevens (Analysing categorical data)*. Deventer: Van Loghum Slaterus.

- Van Dijk, J.J.M. (1999): *The experience of crime and justice*. In: Newman, Graeme (Ed.): *Global Report on Crime and Justice*. Oxford University Press, s. 25-42.
- Van Dijk, Jan; Kesteren, John van; Smit, Paul (2008): *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. WODC Research and Policy series nr. 257. Den Haag: Boom.
- Van Swaaningen, R. (1997): *Critical Criminology: Visions from Europe*. London: Sage.
- Vogel, Joachim (2003): *Welfare Institutions and Inequality in the European Union: A lesson for Developing Countries*. In: Carlucci, F. – Marzano, F. (Eds.): *Poverty, Growth and Welfare in the World Economy in the 21 Century*. Peter Lang.
- Westfelt, Lars – Estrada, Felipe (2006): *International Crime Trends: Sources of Comparative Crime Data and Post-War Trends in Western Europe*. In: Shepticky, James – Wardak, Ali (Eds.): *Transnational & Comparative Criminology*. New York: Routledge-Cavendish, s. 19-48.
- World Health Organization (2002): *World report on violence and health*. Geneva: WHO.
- Young, Peter (2006): *The Use of National Crime Statistics in Comparative Research; Ireland and Scotland Compared*. In: Sheptycki, James – Wardak, Ali (Eds.): *Transnational & Comparative Criminology*. New York: Routledge-Cavendish, s. 49-68.

Příloha 8.1.

Data použitá v Kapitole 8

V této kapitole byla použita nejen data z výzkumu UN Crime Trend Survey, ale rovněž data různých jiných zdrojů, a to ze dvou důvodů: za prvé, některé z proměnných nejsou vůbec zahrnuty v UN Crime Trend Survey a, za druhé, pro některé státy a některá léta chybělo docela hodně hodnot.

Pro proměnné, které nebyly zahrnuty vůbec v UN Crime Trend Survey, byly použity následující zdroje:

Proměnné *vict*, *sat* a *unsafe* (viz. Tab. 8.2) byly přežaty z výzkumu International Crime Victim Survey (ICVS) (Van Dijk, Van Kesteren a Smit, 2008). Byla použita data z posledního ICVS (2004/2005)⁷³. Hodnoty proměnných *corrup* a všech pasivních proměnných (Tab. 8.2, č. 11, 19-27) byly převzaty z různých jiných zdrojů a shromážděny HEUNI. Co se týká všech ostatních proměnných (Tab. 8.2, 2-8, 12-18), data byla v první řadě vzata z výzkumů 8. a 9. UN Crime Trend Survey. Výsledkem byla databáze pokrývající roky 2000-2004, ale stále s velkým množstvím chybějících hodnot. Většina států však byla rovněž zahrnuta v dalším sběru dat: the European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics (Aebi et al. 2006). S použitím tohoto zdroje bylo možno doplnit značnou část chybějících hodnot. Učinili jsme to se značnou opatrností: jestliže čísla z UN Crime Trend Survey byla velmi odlišná od čísel uvedených v the European Sourcebook, byl vybrán zdroj, kde většina let v období 2000-2004 nechyběla. Pro proměnnou *judges* byla rovněž použita data z výzkumu provedeného pro the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), (CEPEJ 2006). V posledním kroku provedeném s cílem minimalizace počtu chybějících hodnot jsme rovněž použili metodu 'intrapolation' a 'extrapolation'.

Výsledkem byl soubor dat pro všech 49 států a pro každou z proměnných byla získána hodnota pro období 2000-2004. Stále však existovaly některé chybějící hodnoty a některé státy ležící mimo hodnocení. Proto jsme se rozhodli vyloučit z naší analýzy Vatikán a Monako kvůli malému počtu obyvatel, a rovněž Kazachstán, Arménii a Makedonii, protože u těchto států byl počet chybějících hodnot příliš velký.

V další fázi byly skutečné hodnoty proměnných použité v analýzách vypočteny. Pro proměnné ukazující úroveň parametrů (1-13, 19, 21-27) byl vzat rok 2003 (nejposlednější rok 2004 měl mnoho chybějících hodnot), zatímco pro růstové proměnné (14-18, 20) byl pro výpočet použit průměrný roční růst zaznamenaný v období 2000-2004, za podmínky, že existovala dostupná data alespoň ve dvou letech v tomto období.

V konečném kroku byly všechny proměnné rozčleněny do tří kategorií: nízká (hodnota 1), střední (hodnota 2) a vysoká (hodnota 3). To jsme učinili tím, že jsme přiřadili hodnoty proměnných ke skupinám 'nízká až vysoká' a rozdělili jsme je do tří skupin obdobné velikosti.

Výsledný soubor dat je vidět v Tab. 8.3. Poslední sloupec této tabulky ukazuje rozdělení států do skupin tak, jak je navrženo v této kapitole.

⁷³ Pro Turecko byl ICVS proveden pouze v Istanbulu. Tyto výsledky byly použity po korekci k získání reálného odhadu pro celou zemi.

Příloha 8.2

Krátký popis CATPCA

CATPCA je akronym pro CATegorical Principal Component Analysis. CATPCA se vztahuje jak na techniku, tak i na počítačový program v SPSS.

CATPCA je generalizací principální komponentní analýzy (PCA). PCA je zaměřena na redukci původního souboru proměnných na menší soubor nekorelovaných komponent, který představuje většinu informace zahrnutou v původních proměnných. Touto redukcí dimenzionality PCA umožňuje interpretovat několik komponent místo velkého počtu proměnných. PCA předpokládá lineární vztahy mezi numerickými proměnnými.

Postup CATPCA kvantifikuje simultánně proměnné vztahující se ke kategoriím a redukuje dimenzionalitu. To poskytuje optimální hlavní komponenty pro transformované proměnné. Navíc přístup zahrnující optimální výběr škály (optimal-scaling) dovoluje, aby proměnné byly definovány na různých úrovních měření (nominální, ordinální, apod.) a v důsledku toho nejsou potřeba jakékoli distribuční předpoklady týkající se proměnných.

'Hodnoty objektu' (v tomto případě státy) z hlediska komponent, jsou rovněž výsledkem analýzy. Ačkoli 'hodnoty objektu' nejsou obecně v PCA používány, v CATPCA je několik důvodů, proč je vzít v úvahu. Na rozdíl od PCA, pro CATPCA jsou důležité nejen rozdíly a podobnosti mezi proměnnými, nýbrž i rozdíly a podobnosti mezi 'objekty' (tj. státy). Obojí lze vzít v úvahu v jedné analýze. Státy umístěné blízko tzv. 'category points' jsou korelovány. Státy umístěné daleko od 'category points' nemají vzájemný vztah nebo jsou nezávislé.

Principy optimálního výběru škály a některých analytických technik založené na 'optimal scaling', jehož příkladem je CATPCA, jsou popsány v pracích Gifi (1990), Van de Geer (1988) a de Heus and van der Leeden (1995).

Příloha Tab. 8.3. Data použitá pro analýzu a navrhované rozčlenění států do skupin

Stát	vict	theft	homicide	susp/rec	conv/susp	pris	juv	fem	sat	unsafe	corup	pol	judges	theft-g	viol-g	pris-g	juv-g	pol-g	gdp	gdp-g	unempl	yunempl	hdi	gini	pubed	gdi	sosexp	cluster
Albánie	...	1	3	3	3	1	2	1	1	2	2	3	1	2	1	1	1	3	3	...	1	1	1	1	...	C
Arménie	neupoužito v analýze																									E		
Rakousko	1	3	1	2	1	2	3	3	3	1	3	2	3	3	1	3	3	1	3	2	1	1	3	2	2	2	3	N/W
Azerbajdžán	...	1	2	3	3	3	1	3	1	3	1	1	1	3	1	2	1	3	1	3	1	1	1	1	...	E
Bělorusko	...	1	3	3	3	3	2	2	2	2	1	3	3	1	2	1	1	1	1	...	1	2	3	1	...	E
Belgie	3	3	2	1	3	2	3	2	3	1	1	2	...	2	3	2	2	2	3	2	3	3	3	N/W
Bulharsko	2	1	3	3	2	2	3	1	1	3	1	...	3	2	2	2	3	...	1	1	3	3	1	2	1	1	...	C
Kanada	2	2	2	1	2	2	3	3	2	1	3	1	1	2	1	1	1	2	3	2	2	1	3	2	2	3	...	N/W
Chorvatsko	...	1	1	2	2	1	2	1	1	3	3	3	3	2	1	1	1	2	3	3	1	1	1	1	...	S
Kypr	...	1	2	3	1	1	1	1	2	3	2	3	3	3	1	3	2	3	1	1	2	...	3	2	1	S
Česká republika	...	2	2	2	2	3	1	2	1	3	3	1	3	1	1	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1	C
Dánsko	3	3	1	1	3	1	2	3	3	1	3	1	2	1	2	2	3	2	3	1	1	1	3	1	3	3	3	N/W
Anglie a Wales	3	3	1	2	2	2	2	3	3	2	3	1	1	3	3	2	...	3	3	2	1	1	3	3	2	3	2	N/W
Estonsko	3	2	3	2	1	3	1	1	1	3	2	1	3	3	1	1	1	1	1	3	3	2	2	3	2	1	1	E
Finsko	1	2	2	3	2	1	2	3	3	1	3	1	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	3	1	3	3	2	N/W
Francie	1	3	2	1	2	2	3	2	1	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1	3	3	3	3	2	3	3	3	N/W
Gruzie	...	1	3	2	3	2	1	1	1	3	1	3	3	2	...	3	1	1	3	3	1	3	1	E
Německo	2	3	1	2	1	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2	2	2	3	2	1	3	1	2	1	2	2	2	N/W
Řecko	2	1	1	3	1	1	1	2	1	3	2	3	3	2	2	3	...	2	2	3	3	3	2	2	1	2	2	S
Vatikán	neupoužito v analýze																									S		
Maďarsko	1	2	2	1	3	3	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	3	3	2	3	2	2	2	1	3	2	1	C
Island	3	2	...	2	2	1	2	2	...	1	3	1	2	1	1	3	3	3	3	2	1	1	3	...	3	3	3	N/W
Irsko	3	2	1	2	3	1	3	3	2	2	2	2	1	3	3	1	...	1	3	3	1	1	3	2	1	3	2	N/W
Itálie	1	2	1	1	1	2	1	...	1	3	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	2	3	2	3	2	2	2	S
Kazachstán	neupoužito v analýze																									E		
Kirgizstán	...	1	3	3	3	3	1	2	1	2	1	1	1	1	2	...	1	1	1	1	1	2	1	1	...	E
Lotyšsko	...	2	3	2	2	3	3	1	1	3	2	2	1	1	2	2	1	3	3	2	1	3	2	1	1	E
Litva	...	2	3	1	3	3	3	1	2	2	3	1	3	1	3	1	1	1	3	3	1	3	2	2	1	E
Lucembursko	2	3	1	2	1	2	2	3	2	3	3	2	3	2	2	3	1	3	3	3	1	2	3	3	3	N/W
Makedonie	neupoužito v analýze																									S		
Malta	...	3	...	1	...	1	1	2	2	3	1	3	3	3	3	1	2	3	2	2	2	...	2	2	1	S
Republika Moldova	...	1	3	3	3	3	3	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2	1	...	E
Monako	neupoužito v analýze																									S		
Nizozemsko	3	3	1	1	1	2	3	2	2	1	3	1	2	2	2	3	3	3	3	2	1	1	3	2	2	3	3	N/W
Severní Irsko	3	3	2	1	2	1	2	2	3	3	1	2	3	2	...	1	3	2	1	1	2	3	2	2	2	N/W
Norsko	2	3	1	1	1	1	2	...	3	1	2	1	2	3	1	...	3	3	1	1	3	1	3	3	3	N/W
Polsko	2	1	1	2	3	3	2	1	1	3	1	1	3	3	1	3	2	2	1	3	3	3	2	2	3	2	1	C
Portugalsko	1	2	2	3	1	2	1	2	1	3	2	3	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2	S
Rumunsko	...	1	2	3	1	3	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	3	1	2	1	1	...	C
Ruská federace	...	2	3	2	2	3	2	3	1	3	3	1	3	1	3	...	1	1	2	2	1	3	1	1	...	N/W
Skotsko	2	3	2	2	3	2	3	2	1	1	1	3	...	3	2	2	1	1	2	3	2	2	2	N/W
Slovensko	...	1	3	3	1	3	1	1	1	3	3	3	2	3	1	3	2	3	3	3	1	1	1	1	1	C
Slovinsko	...	2	1	1	1	1	2	3	2	2	3	3	1	1	1	3	2	3	2	2	2	1	3	2	1	S
Španělsko	1	2	1	1	2	2	1	1	1	3	2	1	1	2	2	3	2	...	2	2	3	2	3	2	3	1	2	S
Švédsko	2	3	2	1	2	1	3	3	3	1	3	1	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3	1	3	3	N/W
Švýcarsko	1	3	2	1	3	1	3	2	3	2	3	1	1	3	3	2	...	3	3	1	1	1	3	2	2	3	3	N/W
Turecko	1	1	3	3	3	2	...	1	1	3	1	3	1	1	3	1	...	3	1	1	2	2	1	3	1	1	...	S
Ukrajina	...	1	3	2	3	3	2	1	1	1	2	3	3	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	...	E
USA	3	3	3	3	1	3	3	3	2	1	2	2	2	2	1	2	3	2	3	2	1	1	3	3	3	3	...	N/W

9 Měření vlivu pravidel statistických výpočtů na rozdíly v zaznamenané trestné činnosti mezi státy

Marcelo F. Aebi

Kombinací dat týkajících se trestných činů, které jsou známy policii, a 'metadat' týkajících se pravidel použitých evropskými státy k tvorbě jejich statistik trestné činnosti, tento článek ukazuje, jak pravidla výpočtů, která jsou použita ke sběru dat pro policejní statistiky v každém státě, ovlivňují výsledek takových statistik a představují jedno z hlavních vysvětlení rozdílů mezi státy v úrovni zaznamenané trestné činnosti. Konkrétně, srovnání hodnot trestné činnosti ukazuje, že skupina zemí, která zaznamenává trestné činy, když jsou ohlášeny policii, vykazuje vyšší hodnoty trestné činnosti než skupina zemí, která zaznamenává trestné činy až tehdy, když policie ukončila vyšetřování.

9.1 Úvod

Výzkum porovnání hodnot zaznamenaných trestných činů v jednotlivých státech zpravidla zahrnuje následující konstatování: „Počty trestných činů v jednotlivých státech je obtížné porovnat kvůli rozdílům: mezi systémy trestní justice, v definicích trestné činnosti, v praxi jak jsou trestné činy ohlašovány a zaznamenávány“ (Kalish 1988). Při systematizaci obtíží, které jsou v těchto srovnáních přirozeně přítomny, von Hofer (2000) identifikuje tři typy faktorů, které určují výsledek statistik trestné činnosti: statistické faktory, právní faktory a substantivní faktory. Tyto faktory ovlivňují národní statistiky trestné činnosti každého státu odlišným způsobem, čímž komplikují porovnání jednotlivých států.

Substantivní faktory se vztahují: k přirozeným trendům z hlediska ohlašování trestných činů obyvateli dané země, k přirozeným trendům jak zaznamenávají trestné činy policie či jiné oznamující authority, a k skutečným počtům trestných činů. Právní faktory se vztahují k vlivu právních definic trestných činů, které jsou v dané zemi přijaty a k charakteristice právního procesu, jako jsou zdržení kvůli předpisu nebo možnost státního zastupitelství vyvolat soudní řízení v případě trestných činů jako je například znásilnění, díky jejich osobní iniciativě. Z tohoto hlediska má použití principu legality nebo principu 'příležitosti' (užitečnosti) státním zastupitelstvím silný vliv na počet trestných činů projednávaných soudy.

Konečně, statistické faktory vypovídají o způsobu, jak jsou statistiky trestné činnosti vypracovávány. V tomto kontextu definujeme *statistická pravidla výpočtů* (statistical counting rules) jako pravidla používaná v daném státě pro výpočty množství trestných činů a jejich pachatelů, která jsou posléze zahrnuta do statistiky trestné činnosti. Taková pravidla se stát od státu liší, čímž vznikají rozdíly v hodnotách týkajících se trestné činnosti, které neodrážejí skutečné rozdíly v úrovni trestné činnosti.

S využitím dat týkajících se trestné činnosti, která je známa policii, která pocházejí z výzkumu *Ninth United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems* a metadat týkající se statistických pravidel výpočtů převzatých z *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2006* (Aebi et al. 2006, citovaných v tomto článku jako *European Sourcebook 2006*), tato publikace analyzuje vliv statistických pravidel výpočtů na srovnání zaznamenané trestné činnosti v evropských státech.

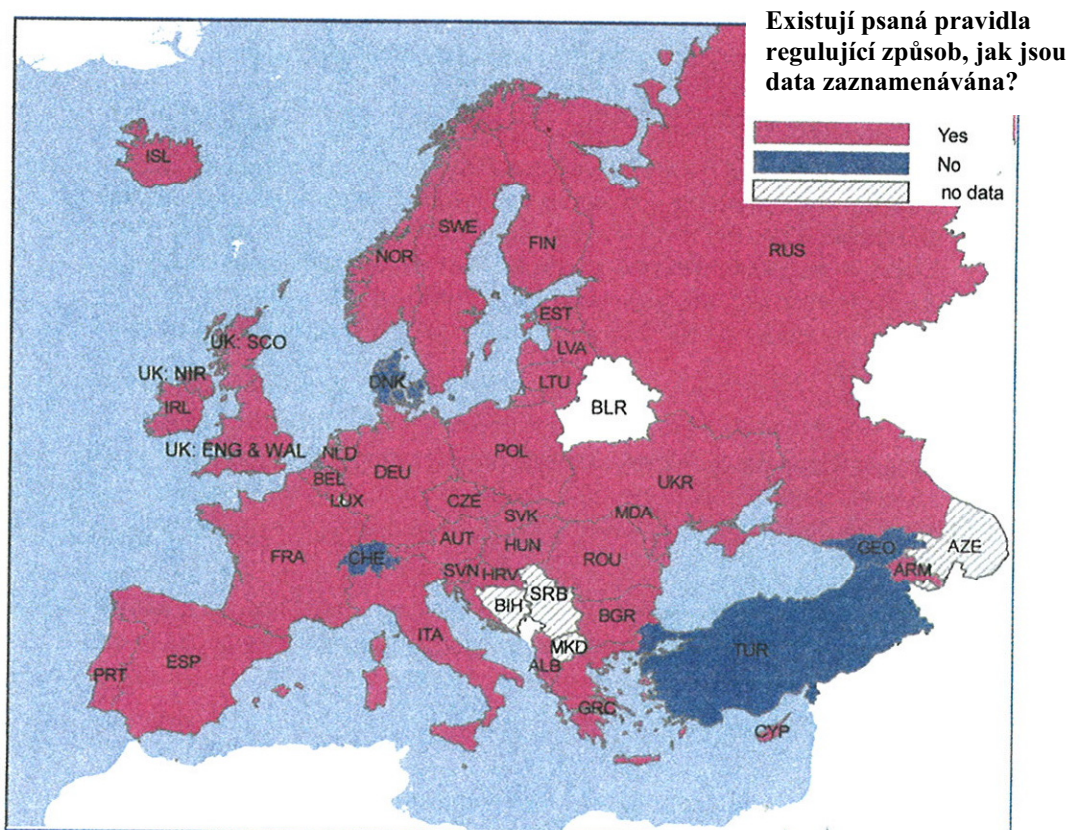
9.2 Statistická pravidla výpočtů ve 40 evropských státech

Od doby, kdy byla vydána první publikace *European Sourcebook* v roce 1999, skupina expertů, která ji zpracovává, zaměřila svoji zvláštní pozornost na způsob, jak jsou sbírána data pro policejní statistiky v každém státě. V důsledku toho každé vydání obsahuje jednu tabulku shrnující odpovědi na následující otázky poskytnuté jednotlivými státy:

1. Existují psaná pravidla regulující způsob, jak jsou data zaznamenávána?
2. Kdy jsou data pro statistiky shromažďována?
3. Která výpočetní jednotka (counting unit) je ve statistikách použita?
4. Je používáno pravidlo 'principal offence rule'?
5. Jak jsou započítávány kombinované trestné činy (multiple offences)?
6. Jak je započítáván trestný čin spáchaný více než jednou osobou?

V tomto článku použijeme odpovědi zahrnutých v posledním vydání *European Sourcebook* (2006, 76-77). Uvádějí statistická pravidla výpočtů použítá v roce 2003 prezentovaná v Obr. 9.1 až 9.6. Lotyšsko, Norsko a Turecko nevyplnily formulář pro 3. vydání *European Sourcebook* (2006) a proto byly jejich odpovědi převzaty z 2. vydání (Killias et al. 2003, 74-75, které je v tomto článku citováno jako *European Sourcebook 2003*) a vztahují se k roku 1999.

Obr. 9.1 Existují psaná pravidla regulující způsob, jak jsou data zaznamenávána?

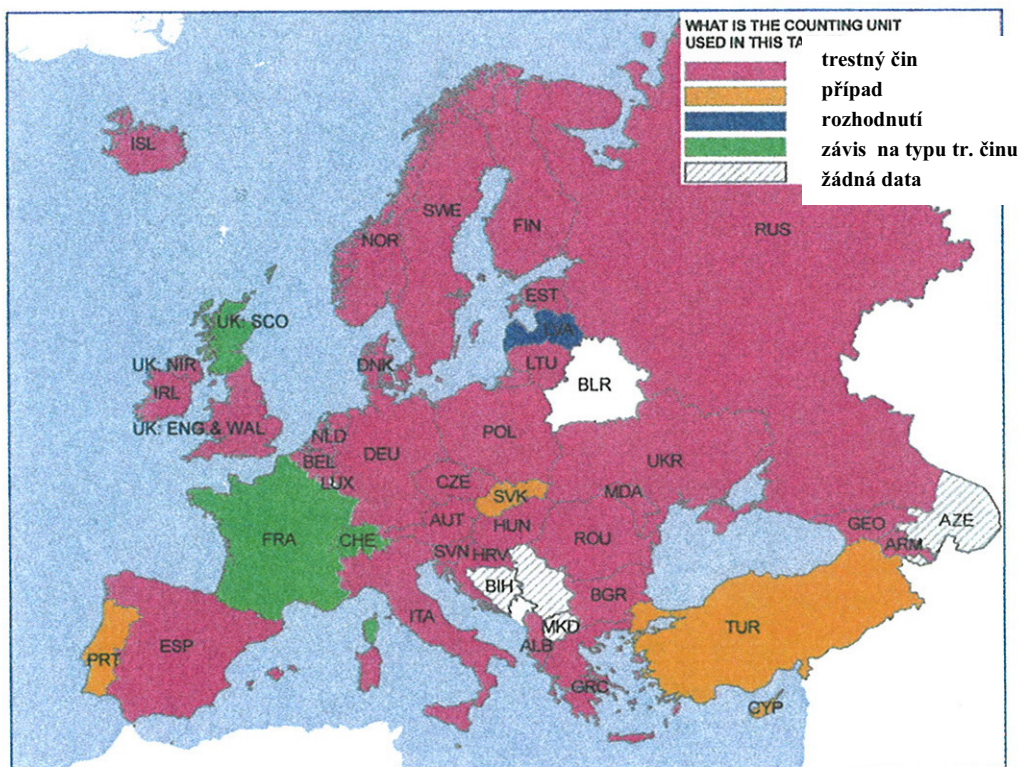

Jak vyplývá z Obr. 9.1, s výjimkou Dánska, Gruzie a Turecka, kde taková psaná pravidla neexistují, a rovněž Švýcarska, kde neexistují taková pravidla na federální úrovni (avšak většina kantonů taková pravidla má), v ostatních evropských státech taková písemná pravidla regulující způsob jak jsou data zaznamenávána pro statistiky, existují⁷⁴. Přítomnost takových pravidel

⁷⁴ Lucembursko neodpovědělo na otázku 1, 4 a 6. Dotazník nebyl zaslán do Běloruska.

garantuje určitou úroveň homogenity postupů jimiž data zaznamenávají různí policejní pracovníci nebo různé policejní orgány v daném státě.

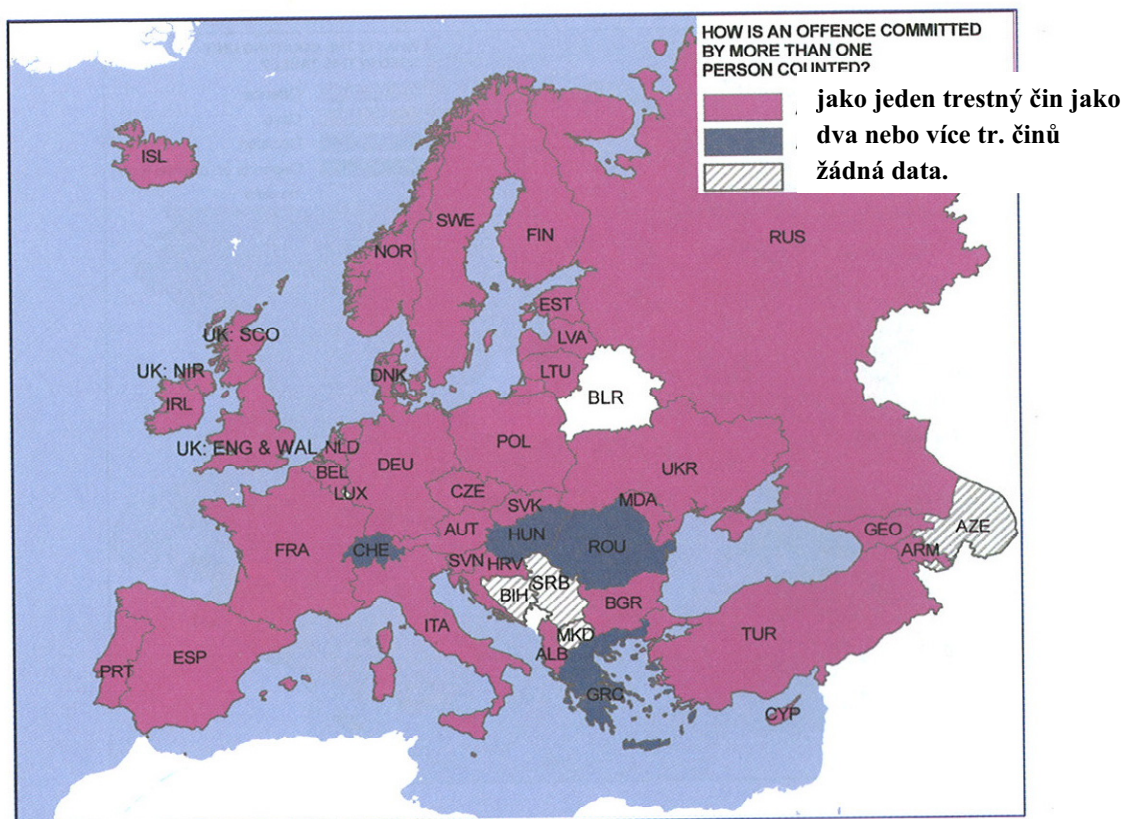
Obr. 9.2 Která výpočetní jednotka je ve statistikách použita?

Obr. 9.2 ukazuje, že obvykle výpočetní jednotka používaná v evropských policejních statistikách je *trestný čin* či *přestupek*. Nicméně na Kypru, Maltě, Slovensku a v Lucembursku, Portugalsku a Turecku, je výpočetní jednotkou *případ* a v Lotyšsku je to *rozhodnutí*. Ve Francii, Švýcarsku a Skotsku výpočetní jednotka se mění podle typu zaznamenaného trestného činu a přestupku. Ve Skotsku, pokud se týká trestných činů spáchaných proti osobě, je započítáván jeden trestný čin za jednu oběť. U trestných činů typu tzv. 'dishonesty' (např. různé typy krádeže) nebo loupežného přepadení, je započítáván jeden trestný čin za jeden takový spáchaný trestný čin, bez ohledu na počet obětí.

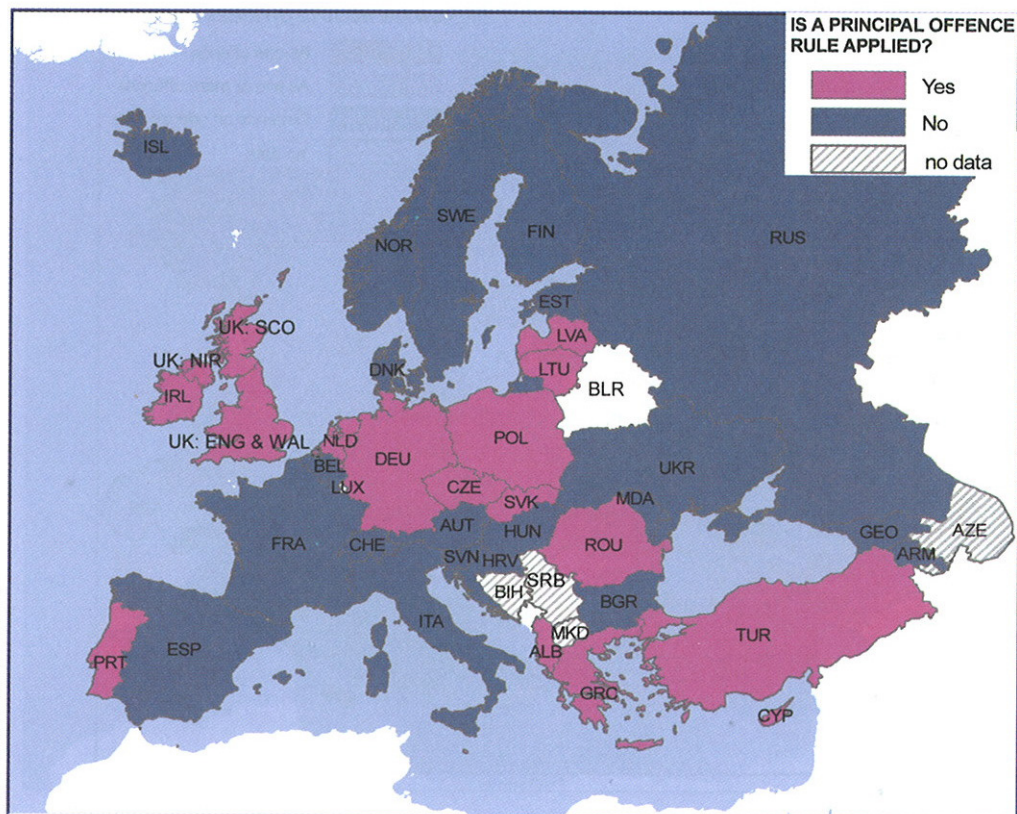
Potíž vyplývá ze skutečnosti, že použití různých výpočetních jednotek mění čísla ve statistikách jednotlivých států. Například, 'případ' může zahrnout několik trestných činů, nebo 'rozhodnutí' se může týkat více než jednoho trestného činu.

Obr. 9.3 Jak je započítáván trestný čin spáchaný více než jedním pachatelem?

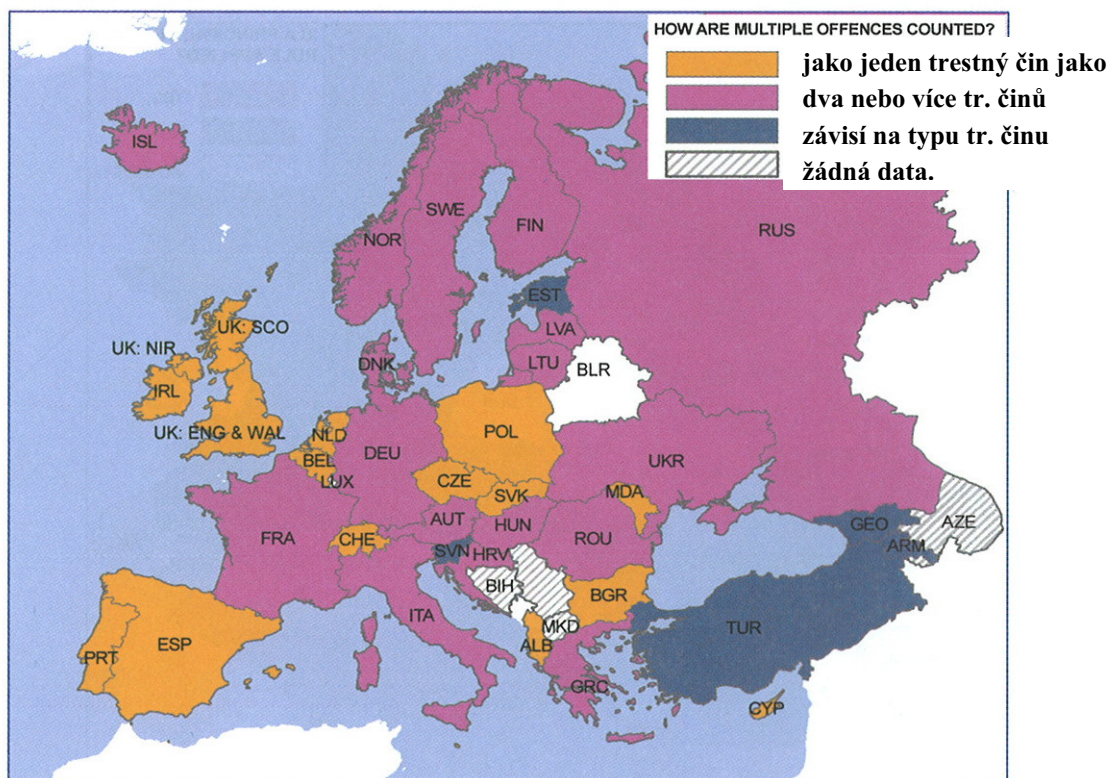
Jak vyplývá z obr. 9.3, jestliže více než jedna osoba spáchá trestný čin (např. jestliže desetičlenný gang vyloupí banku), většina států započte jeden trestný čin, avšak Řecko, Maďarsko, Rumunsko a Švýcarsko započtou jeden trestný čin za každého pachatele. Švédsko započítává jeden trestný čin za každého pachatele v případech trestných činů znásilnění a trestných činů v oblasti drog; Francie činí totéž u některých trestných činů.

Obr. 9.4 Je používáno pravidlo 'principal offence rule'?

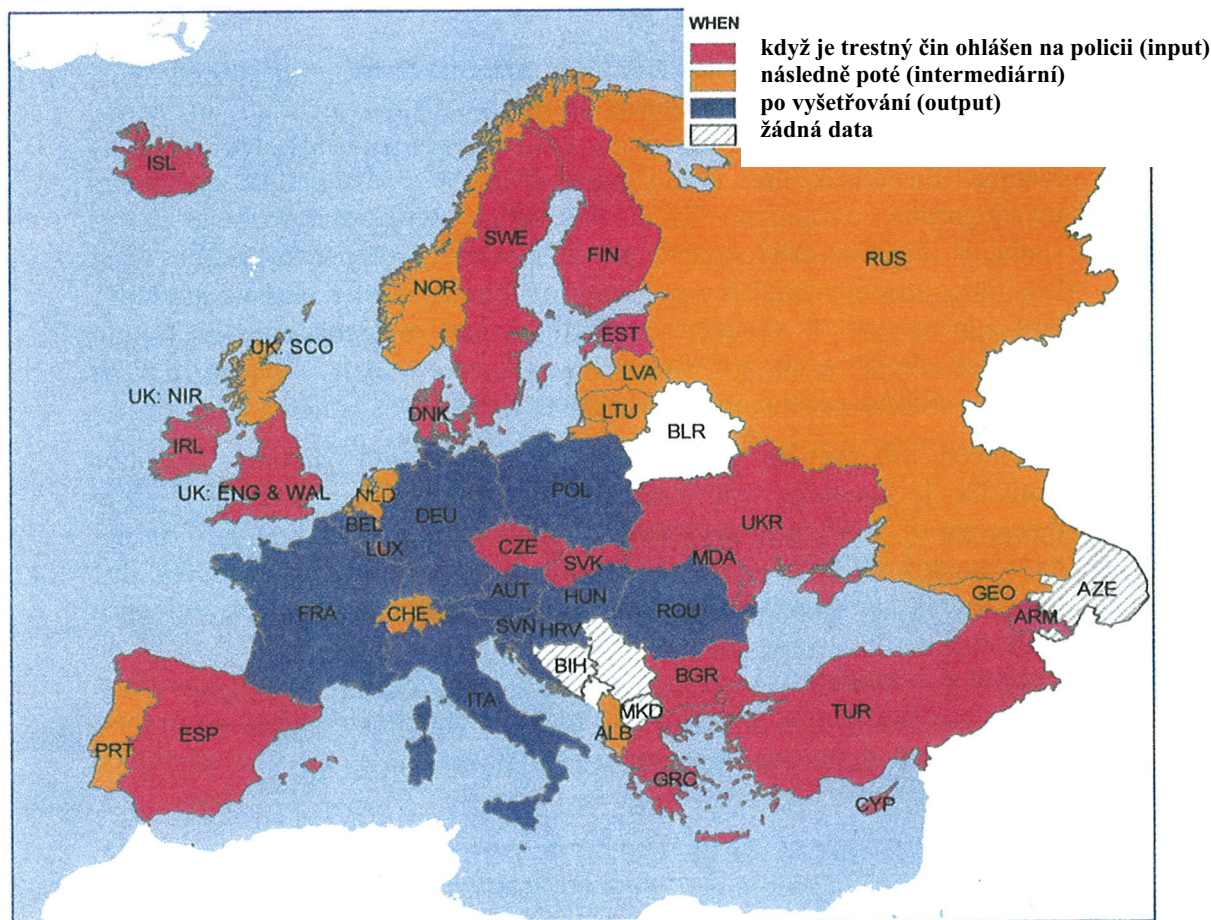
Dalším zdrojem 'umělých' rozdílů v hodnotách zaznamenaných trestných činů je způsob, jak jsou simultánní trestné činy zaznamenávány. Ve státech používajících 'principal offence rule' pouze nejvýznamnější trestný čin je zaznamenán, zatímco v zemích, kde toto pravidlo není uplatňováno, je každý trestný čin a přestupek zaznamenáván nezávisle. Například, jestliže v průběhu krádeže rovněž pachatel poškodí majetek a zabije nějakou osobu, policejní statistiky aplikující 'principal offence rule' vykáží pouze jeden trestný čin (v tomto případě 'zabití'), zatímco v zemích, kde toto pravidlo není uplatňováno, je každý trestný čin a přestupek ('zabití', poškození majetku a krádež) zaznamenán odděleně. Důsledkem toho je, že do konce roku, do kdy jsou zaznamenány tisíce trestných činů a přestupků, celkový počet těchto činů se bude výrazně lišit u státu uplatňujícího 'principal offence rule', ve srovnání se státem, který toto pravidlo neuplatňuje. Jak vidno na Obr. 9.4, 18 evropských států uplatňuje 'principal offence rule', zatímco 21 států nikoli.

Obr. 9.5 Jak jsou započítávány vícenásobné trestné činy (multiple offences)?

Podobný problém vzniká v případě tzv. 'multiple offences', tj. trestných činů stejného typu, které rovněž nazýváme sériovými trestnými činy (serial offences). Například, jestliže nějaká žena ohlásí policii, že její manžel ji bil 10x během posledních 6 měsíců, je zásadně důležité vědět, zda policie zaznamená jeden nebo deset trestných činů. Obr. 9.5 ukazuje, že v takových případech 18 evropských států zaznamená pouze jeden trestný čin, 17 států zaznamená dva či více trestných činů a zbývajících 5 zemí (Arménie, Estonsko, Gruzie, Slovinsko a Turecko) rozhodne podle typu trestného činu či přestupku. Navíc ve Francii, Německu a Finsku existují výjimky z hlediska obecného pravidla, které praví, že 'multiple offences' by měly být počítány jako dva a více trestných činů a přestupků. Takto v Německu, 'multiple offences' proti stejné oběti nebo „bez konkrétní oběti“ jsou zaznamenány jako jeden trestný čin, zatímco 'multiple offences' proti různým obětem jsou zaznamenány jako dva a více trestných činů. Ve Finsku, 'multiple drug offences' a podvodná platba (fraudulent payment) kreditní kartou se počítají jako jeden trestný čin. Ve Francii existuje vazba mezi 'multiple offences' a výpočetní jednotkou použitou ve statistice. Proto, pokud výpočetní jednotka je případ (např. pašování drog), 'multiple offences' budou započítány jako jeden trestný čin.

Obr. 9.6 Kdy jsou data pro statistiku shromažďována?

V neposlední řadě, podle doby, kdy jsou data shromažďována pro statistiku, lze státy rozdělit do tří různých skupin: státy s tzv. 'input' statistikou, státy s 'output' statistikou a státy s 'intermediární' statistikou. Ve státech s 'input' statistikou jsou data zaznamenávána pro statistické účely, když je trestný čin či přestupek hlášen policii nebo když policista pozoruje nebo objeví trestný čin či přestupek. Naopak, ve státech s 'output' statistikou jsou data zaznamenána, až když policie dokončila vyšetřování. Existuje skupina států, které mezi těmito dvěma extrémy zaznamenávají data v intermediární fázi procesu, tj. v nějakém časovém bodě mezi inputem a outputem. Naneštěstí není možné zjistit v kterých státech je tento okamžik blíže k inputu a kde blíže k outputu.

Vzhledem k tomu, že víme, že počet trestných činů registrovaných oficiálními výkazy trestné činnosti klesá tak jak se trestní proces zdokonaluje (Sellin 1951, President's Commission 1967), člověk by měl očekávat, i kdyby všechny další faktory zůstávaly na stejné úrovni (včetně definice trestného činu, skutečných počtů případů trestné činnosti, přirozené tendence ohlašovat a zaznamenávat trestné činy, včetně všech ostatních statistických, právních a substantivních faktorů), státy, které používají 'input' statistiky vykáží vyšší počty trestných činů než státy využívající output statistiku.

Například v zemích, kde jsou používány input statistiky, kdy osoba nahlásí policii krádež, je trestný čin automaticky zahrnut do policejních statistik. Naopak, v zemích s output statistikou, je oznámení přijato, ale trestný čin není zahrnut ve statistikách dokud policie neuzavře vyšetřování. Takto se trestný čin neobjeví v policejní statistice, pokud vyšetřování zjistí, že nebyl spáchán. Navíc, jestliže policie zjistí, že šlo o případ falešného oznámení, tento nový trestný čin se objeví jak v zemích s input statistikou, tak i v zemích s output statistikou. Výsledek je ten, že první země zaregistruje dva trestné činy ve statistice, zatímco druhá pouze jeden.

Tento problém se vztahuje k validitě a spolehlivosti policejních statistik. V zemích s input statistikou, policisté přijíždějící na scénu trestného činu nebo, kteří obdrželi zprávu od oběti, obvykle nemají dost informací o okolnostech trestného činu a to je může vést k tomu, že jej klasifikují neodpovídajícím způsobem. Například, důkazy shromážděné během vyšetřování mohou ukazovat, že to co se zdálo být pokus o vraždu, ve skutečnosti bylo zvláště nebezpečné napadení osoby (aggravated assault). Proto státy používající input statistiku zaznamenají jeden pokus o vraždu.

Output statistiky by mohly být takto považovány za spolehlivější než input statistiky avšak jejich validita je menší, protože některé trestné činy se nemusí ve statistice objevit pouze proto, že policie nenalezla relevantní důkaz. Jak je vidět v Obr. 9.6, 20 evropských států používá input statistiky, 10 států intermediární statistiky a 10 států output statistiky⁷⁵.

Aby byl obraz ještě složitější, všechny zmíněné statistické faktory, které jsou prezentovány v Obr. 9.1 až 9.6 se v každé zemi kombinují⁷⁶. V tomto kontextu, i kdyby všechny ostatní faktory byly stejné, člověk by měl očekávat, že státy s input statistikami, jestliže používají trestné činy jako výpočtové jednotky a nepoužívají 'principal offence rule', započítávají 'multiple offences' jako dva a více trestných činů, a trestné činy spáchané více než jedním pachatelem jako dva a více trestných činů, by samozřejmě zaznamenaly nejvyšší počty trestných činů. Avšak tuto hypotézu nelze testovat pouze srovnáním států s input a output statistikou, protože nejsme schopni kontrolovat všechny legální a substantivní faktory – tj. všechny ostatní věci – abychom si byli jisti, že rozdíly v zaznamenaných trestných činech jsou dány pouze statistickými faktory. Zejména, protože neznáme skutečnou úroveň trestné činnosti v každé zemi, nemůžeme simulovat situaci, kde tyto úrovně jsou identické v různých státech. To je také důvod, proč, alespoň pro tuto chvíli, nelze přiřadit každému statistickému faktoru určitou váhu a získat číslo, které by bralo v úvahu všechny tyto faktory. Skutečně, takový postup by vyžadoval znalost, a to pro každou zemi a každý typ trestného činu, „skutečného“ počtu trestných činů zaregistrovaných na počátku (input) a na konci procesu (output), stejně jako kategorizaci všech těchto trestných činů podle faktorů zmíněných dříve (tj. kolik z trestných činů bylo 'multiple offences', kolik trestných činů bylo spáchano více než jedním pachatelem, atd.)⁷⁷.

Odhlédneme-li od výše uvedeného, analýza odpovědí daných na šest otázek týkajících se pravidel výpočtu vykazuje 26 různých kombinací ve 40 studovaných státech. Každá z těchto kombinací zahrnuje maximálně čtyři státy (tj. státy, které daly přesně stejnou odpověď na všechny otázky), ale obecné pravidlo zní mít kombinace, které zahrnují pouze 1-2 státy. Je tak nemožné vzít v úvahu všechna pravidla, abychom vytvořili různé skupiny států a porovnali jejich hodnoty trestné činnosti.

Ve stejnou dobu není vliv každého statistického faktoru stejný. Například, způsob, jak jsou započítávány 'multiple offences' ovlivňuje pouze multiple offences a použití 'principal offence rule' ovlivňuje pouze případy, kde byl spáchan více než jeden trestný čin či přestupek. Jediným faktorem, který ovlivňuje způsob, jak je každý trestný čin či přestupek zaznamenáván, je okamžik, kdy jsou data shromažďována pro statistické účely, a tento faktor bude používán v celém zbytku článku.

⁷⁵ Státy používající input statistiky: Arménie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Řecko, Island, Irsko, Lucembursko, Malta, Moldávie, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Turecko, Ukrajina, Anglie a Wales a Severní Irsko. Státy používající intermediární statistiky: Albánie, Gruzie, Lotyšsko, Litva, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rusko, Švýcarsko a Skotsko. Státy používající output statistiky: Rakousko, Belgie, Chorvatsko, Francie, Německo, Maďarsko, Itálie, Polsko, Rumunsko a Slovinsko.

⁷⁶ Stojí za zmínku, že neexistuje žádné jasné zeměpisné rozdělení států v Evropě, které jednotlivá pravidla používají. Státy, které se zdají mít podobnou kulturu (Skandinávie, jižní Evropa, západní Evropa, atd.) nepoužívají stejná pravidla.

⁷⁷ Podle toho co víme, jediná analýza tohoto typu byla provedena von Hoferem (2000), který studoval případy znásilnění registrované policií ve Švédsku v roce 1995 a byl schopen měřit vliv všech statistických výpočtových pravidel, která byla použita. Bylo však velmi obtížné provést jeho analýzu v ostatních státech, protože velká většina z nich nemá tak podrobné statistiky trestné činnosti, jako jsou švédské.

9.3 Počty trestných činů podle pravidel statistických výpočtů v 35 evropských státech

Jak jsme viděli dříve, podle okamžiku, kdy jsou data shromažďována pro statistiku, lze rozdělit státy do tří skupin. První zahrnuje státy využívající input statistiku, druhá státy využívající intermediární statistiku a třetí státy využívající output statistiku. V této sekci porovnáme hodnoty trestné činnosti v každé z těchto skupin. Logicky, naše hlavní hypotéza zní, že skupina států využívající input statistiku bude vykazovat vyšší hodnoty trestné činnosti než skupina států využívající output statistiku. Odhlédnuto od tohoto konstatování, státy využívající intermediární statistiku by měly být na pozici mezi těmito dvěma skupinami.

Abychom zvýšili validitu naší analýzy, vyloučili jsme státy s populací nižší než jeden milion obyvatel (Kypr, Island, Lucembursko a Malta), protože jejich hodnoty trestné činnosti jsou velmi nestabilní. Rovněž jsme vyloučili Belgie, jejíž data se nezdají být spolehlivá, protože v letech 2000 a 2003 byly zavedeny velké změny v postupech, jimiž policie zaznamenává trestné činy⁷⁸.

Jakmile jsme vytvořili skupiny, vypočítali jsme průměrný počet různých trestných činů a přestupků – celkový počet zaznamenaných trestných činů, počty dokonanych úmyslných zabití, pokusů o úmyslné zabití, neúmyslných zabití, závažných přepadení, přepadení, znásilnění, loupežných přepadení, velkých krádeží, krádeží, vykradených automobilů, vloupání a únosů na 100 000 obyvatel, které byly zaznamenány v roce 2003 v každé skupině států podle *Ninth United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems*⁷⁹. Tímto výpočtem jsme provedli analýzu na makro úrovni, protože srovnáváme skupiny států místo jednotlivých států. To proto, že hodnota trestné činnosti v konkrétní zemi se opírá o kombinaci statistických, právních a substantivních faktorů. Například, velmi vysoký počet určitých trestných činů a přestupků, jako jsou například počty dokonanych úmyslných zabití v některých východoevropských státech, nelze vysvětlit pouze jedním statistickým faktorem. Ze stejných důvodů jsme vybrali trestné činy, jejichž definice by měly být v evropských státech podobné⁸⁰, ačkoli jsme si plně vědomi, že perfektní shoda mezi definicemi používanými v 35 státech není možná. Nakonec jsme standardizovali čísla s použitím 'outputu' pro každý trestný čin jako index (= 100)⁸¹. Výsledky srovnání států používajících input statistiku a států používajících output statistiku jsou uvedeny v Obr. 9.7.

Obr. 9.7 ukazuje, že státy používající input statistiku systematicky vykazují vyšší hodnoty trestné činnosti než státy používající output statistiku. Jedinou výjimku představují krádeže, kde velmi nízká čísla pro Arménii a Turecko (88 a 104 případů krádeží na 100 000 obyvatel) zřetelně ovlivňují průměr pro celou skupinu států používajících input statistiku (1611 případů krádeží na 100 000 obyvatel)⁸². Tím byla naše hlavní hypotéza provedenou analýzou potvrzena.

⁷⁸ Je zajímavé upozornit na to, že studované statistické faktory nejsou v čase stabilní. Sedm z 35 evropských států zahrnutých v *European Sourcebook* (2006) zaznamenalo, že jejich data zaznamenávající metody, byla podstatně modifikována mezi roky 2000 a 2003 (*European Sourcebook*, 2006, 76). Jednalo se o Rakousko, Belgie, Litvu, Lucembursko, Portugalsko, Slovinsko a Severní Irsko. Porovnání odpovědí uvedených ve 2. a 3. vydání *European Sourcebook* (2002 a 2006), daných na otázku týkající se skutečnosti, kdy byla data shromažďována pro statistiku, ukázala, že sedm států změnilo toto pravidlo mezi roky 1999 až 2003.

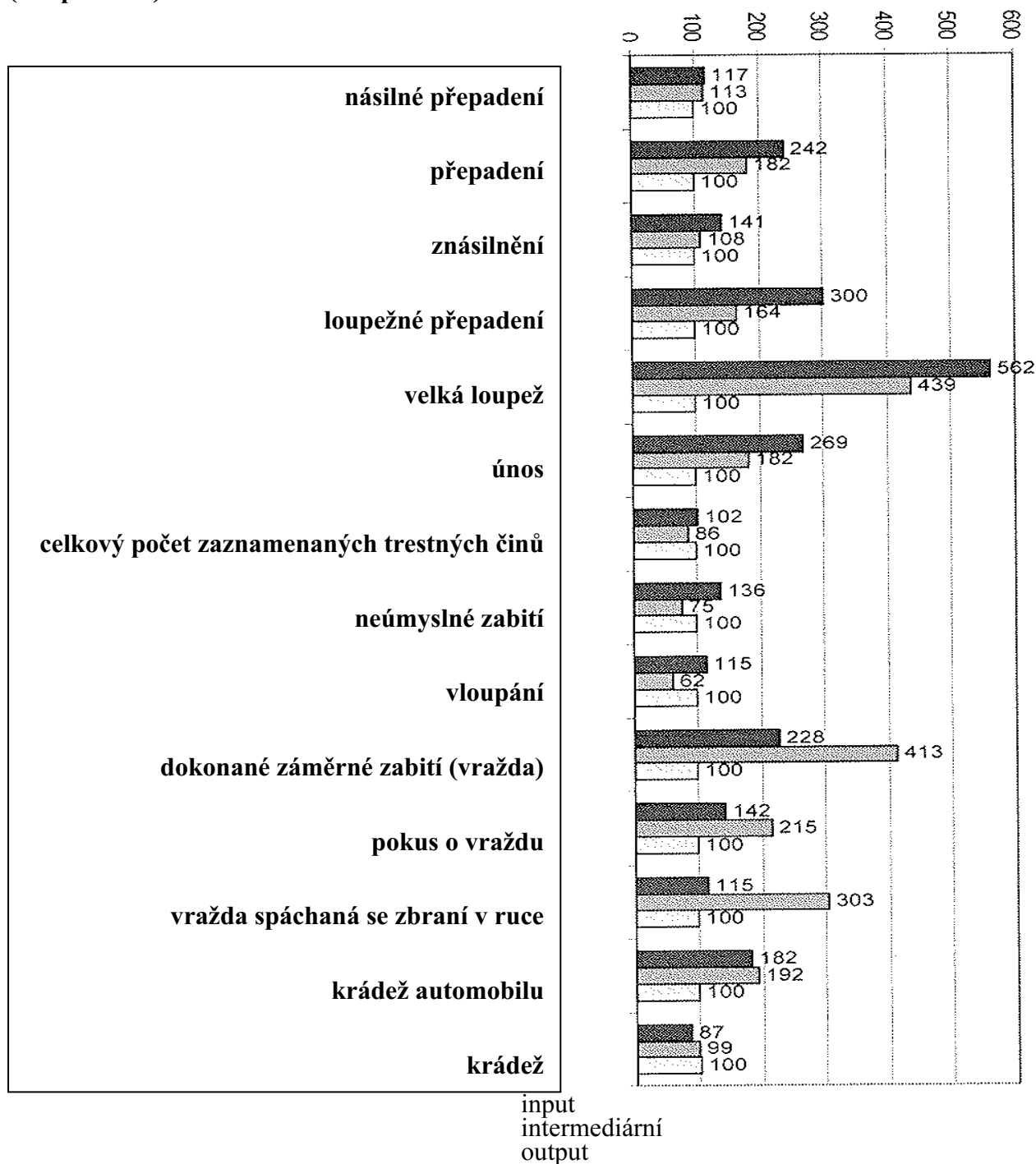
⁷⁹ Použili jsme soubor dat vypracovaný HEUNI (European Institute for Crime Prevention and Control, při OSN), který prošel sérií testů validity z hlediska dat poskytnutých jednotlivými státy.

⁸⁰ Trestné činy spojené se zneužitím drog nebyly zahrnuty, protože praxe jak na ně odpovědět v různých evropských státech je natolik různá, že nějaké spolehlivé srovnání je nemožné. Například v roce 2003, byly zaznamenány následující počty těchto trestných činů na 100 000 obyvatel: Skotsko 800, Švýcarsko 639, Německo 310, Francie 54, Turecko 11 a Rumunsko 7.

⁸¹ Některé státy neposkytly data týkající se všech typů trestných činů. Pro tyto trestné činy má náš vzorek méně než 35 států. Pokud nebyla data pro rok 2003 dostupná, použili jsme data pro nejbližší rok, kdy byla dostupná.

⁸² V případě krádeží stojí za zmínku, že některé státy nepovažují malou krádež za trestný čin, nýbrž za přestupek, který není zaznamenán ve statistikách trestné činnosti. Platí to pro Českou republiku, Maďarsko, Litvu, Polsko, Rusko, Slovensko (*European Sourcebook* 2006, 160) a Španělsko.

Obr. 9.7 Zaznamenané průměrné počty trestných činů na 100 000 obyvatel, které byly známy policii v roce 2003 v 35 evropských státech rozdělených do skupin podle jejich statistických výpočtových pravidel: státy s input statistikami a státy s output statistikami (Output=100).

V obr. 9.7 jsme k analýze přidali skupinu států, které používají intermediární statistiku. Můžeme vidět, že v šesti trestných činech ze 14, je naše hypotéza potvrzena, protože skupina států s input statistikou má vyšší počty než skupina používající intermediární statistiku a tato skupina vykazuje současně vyšší počty než skupina států s output statistikou. Ve třech případech (celkové zaznamenané trestné činy, neúmyslné zabití a vloupání) vykazuje skupina států s input statistikami vyšší počty trestných činů než skupina s intermediárními statistikami, avšak tato poslední skupina vykazuje nižší počty než skupina států s output statistikami. V pěti případech skupina používající intermediární statistiky vykazuje buď vyšší počty než ostatní dvě skupiny

(platí pro tři typy vraždy a krádeže automobilů), nebo počty, které jsou vyšší než počty skupiny států používající input statistiky, a počty, které jsou téměř shodné s počty vykazovanými ve skupině států používajícím output statistiky (platí pro krádež).

Proto v osmi případech ze 14 není vztah mezi těmito třemi typy statistik lineární, jak se zdá z teoretického hlediska. Skutečně, jak jsme zmínili dříve, intermediární statistiky představují problém, že na základě informací, které jsou momentálně dostupné, nelze odhadnout přesný okamžik v procesu mezi inputem a outputem, kdy jsou data v konkrétní zemi shromažďována. Například, jestliže ve většině těchto zemí byla data pro statistiku zaznamenávána v okamžiku blízkém k inputu, bylo by logické mít víceméně podobné počty trestných činů ve skupině států používajících input statistiky a ve skupině využívající intermediární statistiky. Naopak, jestliže data byla zaznamenána ve chvíli, která je blíže outputu, počty ve skupinách států s intermediárními a output statistikami by měly být podobné.

Bohužel, z hlediska informace, která je nyní dostupná, nelze hluboko do těchto vztahů proniknout. Můžeme však poukázat na to, že obvykle vysoké počty ve skupině států s intermediárními statistikami jsou vysvětlovány přítomností jednoho nebo více států ležících mimo hlavní skupiny⁸³.

9.4 Diskuse

Naše analýza obecně podporuje hypotézu naznačující, že statistická výpočtová pravidla, z hlediska času, kdy jsou data shromažďována pro účely statistiky, hrají hlavní roli ve vysvětlení hodnot trestné činnosti zaznamenané v každém státě. Samozřejmě, to *nedokazuje*, že rozdíly v zaznamenané trestné činnosti existují díky tomuto faktoru. Jak jsme uvedli dříve, rozdíly mezi státy v zaznamenané trestné činnosti jsou způsobeny kombinací statistických, právních a substantivních faktorů. V tomto kontextu nelze vyloučit, že vysvětlení výsledků tak jak jsou ukázány v Obr. 9.7 zní, že státy s output statistikami jsou ty, kde je spácháno méně trestných činů, avšak i v tom případě by rozdíl mezi těmito státy a státy používajícími intermediární a output statistiky byl pravděpodobně zesílen kvůli použitým výpočtovým pravidlům.

Obr. 9.7 naznačuje, že vliv výpočtových pravidel se mění podle typu trestného činu. Zatímco pro celkový počet trestných činů vykazuje skupina států používajících input statistiky hodnoty, které jsou pouze o 2 % vyšší než hodnoty skupiny států používajících output statistiky, toto procento vzrůstá na 462 % pro velké krádeže, 200 % pro loupež, 142 % pro přepadení a 128 % pro dokonanou vraždu. Problém spočívá v tom, že nevíme přesně, která část této procentuální hodnoty připadá na použitá statistická výpočtová pravidla. Nicméně, můžeme předpokládat, že by tato hodnota byla méně důležitá v případech, jako jsou dokonaná vražda, která není příliš častá, je jasně definována a je snadno ověřitelná (přítomností mrtvoly), a kdy rychlost a úspěšnost důkazního řízení je vysoká. Naneštěstí, z metodologického hlediska, většina trestných činů, nemá tyto vlastnosti a proto jejich hodnoty budou pravděpodobně více ovlivněny statistickými výpočtovými pravidly používanými v jednotlivých státech.

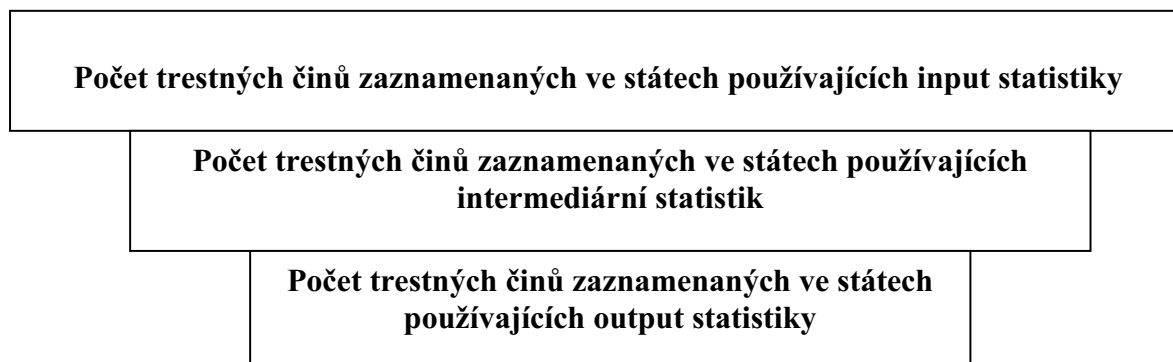
⁸³ Například, to je případ Ruska s 22 dokonányi vraždami na 100 000 obyvatel – číslo, které se zdá zahrnovat pokusy o vraždu – zatímco průměr pro celou skupinu států s intermediárními statistikami je 6. Je to též případ Nizozemska a Skotska pro pokus o vraždu (10 a 14 trestných činů na 100 000 obyvatel, zatímco průměr pro skupinu je 4) a Albánie pro vraždu spáchanou se střelnou zbraní (4 trestné činy na 100 000 obyvatel, zatímco průměr pro skupinu je 1).

9.5 Závěr

Srovnáním hodnot trestné činnosti v evropských státech podle jejich výpočtových pravidel jsme zjistili, že skupina států, která registruje trestné činy v okamžiku, kdy jsou ohlášeny policii (input statistika), vykazuje vyšší hodnoty trestné činnosti než skupina států, která registruje trestné činy po vyšetřování (output statistika). Skupina států, která registruje trestné činy někde mezi těmito dvěma časovými body, zaujímá intermediární postavení a obvykle (ale ne vždy) vykazuje nižší hodnoty trestné činnosti než skupina států s input statistikou a vyšší hodnoty trestné činnosti než skupina států s output statistikou.

Proto můžeme učinit závěr, že evropské hodnoty trestné činnosti se zdají mít následující průběh: státy používající input statistiky vykazují vyšší hodnoty trestné činnosti než státy používající intermediální statistiky, a státy používající intermediální statistiky vykazují vyšší hodnoty trestné činnosti než státy používající output statistiky (viz Obr. 9.8). Tento průběh odráží strukturu procesu trestní justice, který je často přirovnáván k nálevce (President s Commission 1967). Jak jsme poukázali již dříve, jedná se o aplikaci obecného principu, který říká, že počet trestných činů registrovaných podle oficiálních výkazů trestné činnosti klesá s tím, jak se trestní proces vyvíjí (Sellin 1951). Samozřejmě, že je tento princip dobře znám kriminologům, ale podle našich znalostí se jedná o první výzkum, který empiricky potvrzuje jeho aplikaci při porovnávání zaznamenané trestné činnosti v jednotlivých státech.

Obr. 9.8 Statistická výpočtová pravidla a jejich vliv na objem zaznamenané trestné činnosti.

Ačkoli naše analýza neprokazuje, že rozdíly mezi státy týkající se zaznamenané trestné činnosti existují díky statistickým výpočtovým pravidlům použitým v jednotlivých státech, tato skutečnost přesvědčivě naznačuje, že tato pravidla hrají hlavní roli ve vysvětlení těchto rozdílů. Navíc, podobná analýza (Aebi 2008) založená na datech a metadatech převzatých z druhého vydání *European Sourcebook* (2003) a pokrývajících roky 1995 až 2000 potvrzuje zde publikované výsledky.

Vlastně naše zjištění nejsou pro výzkumníky, kteří se zabývají srovnávací kriminologií, příliš povzbudivá. V tomto ohledu si můžeme představit několik různých způsobů jak pojednat o skutečnosti, že statistiky trestné činnosti jsou sociální konstrukty a že každá společnost má svůj zvláštní způsob jak je vytvářet. Prvním a nejradikálnějším přístupem by jednoduše bylo se vyhnout srovnáním mezi státy na základě statistik trestné činnosti. V tomto kontextu, viktimizační výzkumy a studie o delikvenci, kterou pachatelé sami oznámí, prováděné s využitím stejného dotazníku a stejné metodologie, představují alternativní způsoby 'měření' trestné činnosti, které lze použít pro tato srovnání. Druhou možností by bylo kombinovat různé způsoby 'měření' trestné činnosti. Například, data z viktimizačních studií, data získaná od policie, data o

odsouzených a statistiky nápravných opatření lze kombinovat výpočty sérií indexů pro každý stát. Tyto indexy různých států lze následně srovnávat (Farrington et al. 2004), nebo lze kombinovat národní statistiky trestné činnosti s viktimizačními výzkumy vážením dat podle procenta trestných činů, které byly nahlášeny policii (Aebi et al. 2002), různé způsoby 'měření' trestné činnosti lze kombinovat v indexu, jako je ten, který vyvinulo HEUNI (Aromaa and Joutsen 2003). Nicméně platnost takových typů indexů nebyla ještě zavedena. Zvláště kombinace sbírek mezinárodních statistik trestné činnosti jako jsou *European Sourcebook*, *International Crime Statistics* (Interpol) nebo *UN Survey on Crime Trends and Criminal Justice Systems* představuje problém, protože všechny tyto sbírky jsou založeny na stejných národních statistikách trestné činnosti, což vysvětluje, proč jejich hodnoty trestné činnosti obvykle korelují (viz korelace zjištěné v pracích Bennett and Lurch 1990 a Howard and Smith 2003). Avšak proces validace dat zavedený v *European Sourcebook* (2006, 18-20) zlepšil kvalitu dat zahrnutých v této sbírce a vysvětluje proč nejsou korelace perfektní (Aebi et al. 2002). Třetí alternativa by byla omezit použití statistik trestné činnosti pouze na porovnání trendů trestné činnosti, ačkoli v tomto případě výzkumný pracovník musí prověřit eventuální modifikace výpočtových pravidel aplikovaných během studovaného období (Aebi 2004; von Hofer 2000; Killias a Aebi 2000). Čtvrtou alternativou by bylo omezit srovnání na státy používající stejná statistická výpočtová pravidla, avšak měli bychom vzít v úvahu, že podobnost musí platit pro všechna pravidla a nikoli pouze pro pravidlo týkající se časového okamžiku, kdy jsou data shromažďována pro účely statistiky, protože i mezi státy provádějícími sběr dat ve stejnou dobu, existují výrazné rozdíly v hodnotách trestné činnosti, které nelze vysvětlit pouze substantivními faktory. Pátou možností by bylo vážit hodnoty trestné činnosti podle statistických výpočtových pravidel používaných v jednotlivých státech, ale to není ještě proveditelné, protože ještě neznáme přesné procento trestné činnosti, která je objasněna statistickými výpočtovými pravidly. Skutečným řešením by bylo zavést podrobnější statistiky trestné činnosti ve všech státech – jako jsou statistiky používané ve Švédsku. Až do této doby však naše analýza bude ukazovat, že jakékoli srovnání zaznamenané trestné činnosti mezi státy by mělo obrátit zvláštní pozornost na otázku statistických výpočtových pravidel používaných v jednotlivých státech.

Reference

- Aebi, Marcelo F. (2004): *Crime Trends in Europe from 1990 to 2000*. In: Aromaa, K. – Nevala, S. (eds.): *Crime and Crime Control in an Integrating Europe: Plenary presentations held at the Third Annual Conference of the European Society of Criminology – Helsinki 2003*. Publications Series No. 44. Helsinki : HEUNI. S. 39-60. [http://www.heuni.fi/uploads/ob35f37b1qqdnk\(1\).pdf](http://www.heuni.fi/uploads/ob35f37b1qqdnk(1).pdf)
- Aebi, Marcelo F. (2008): *Temas de Criminología*. Madrid : Dyckinson.
- Aebi, Marcelo F.- Kauko, Aromaa - Aubusson de Cavarlay, Bruno - Barclay, Gordon - Gruszczynska, Beata - von Hofer, Hanns - Hysi, Vasilika - Jehle, Jörg-Martin - Killias, Martin - Smit, Paul - Tavares, Cynthia (2006): *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2006*. Den Haag : Home Office, Swiss Federal Statistical Office, Cesdip, Boom Juridische uitgevers, Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum. Online: <http://www.wodc.nl>
- Aebi, Marcelo F.- Killias, Martin – Tavares, Cynthia (2002): *Comparing Crime Rates: The International Crime (Victim) Survey, The European Sourcebook of Crime and Criminal Statistics and Interpol Statistics*. International Journal of Comparative Criminology 2, s. 22-37.
- Aromaa, Kauko – Joutsen, Matti (2003): Introduction In: Aromaa, K.-Leppä, S. – Nevala, S. – Ollus, N. (eds.): *Crime and Criminal Justice System in Europe and North America 1995-1997*. Publication Series No. 40. Helsinki: Heuni, s. 1-13. online <http://www.heuni.fi/uploads/0gyxd5c8.pdf>
- Bennett, Richard R. – Lynch, James P (1990): *Does a Difference Make a Difference? Comparing Cross-National Crime Indicators*. Criminology 28, s. 153-182.
- Farrington, David P. – Langan, Patrick A. – Tonry, Michael (2004): *Cross-National Studies in Crime and Justice*. Washington: Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/cnscj.pdf>
- Howard, Gregory J. – Smith, Tony R. (2003): *Understanding Cross-National Variations of Crime Rates in Europe and North America*. In: Aromaa, K.-Seppo, L. – Nevala, S. – Ollus, Natalia (eds.): *Crime and Criminal Justice System in Europe and North America 1995-1997*. Helsinki: Heuni, s.23-70. <http://www.heuni.fi/uploads/0gyxd5c8.pdf>
- Kalish, Carol B. (1988): *International Crime Rates*. Washington: Bureau of Justice Statistics, U. S. Department of Justice. In: Beirne, Piers – Nelken, David (eds., 1977): *Issues in Comparative Criminology*. Aldershot: Ashgate / Dartmouth.
- Killias, Martin – Aebi, Marcelo F. (2000): *Crime Trends in Europe from 1990 to 1996: How Europe Illustrates the Limits of the American Experience*. European Journal on Criminal Policy and Research 8, s. 43-63.
- Killias, Martin et al. (2003): *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2003*. Den Haag: Home Office, Ecole des sciences criminelles, Boom Juridische uitgevers, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. <http://www.wodc.nl>
- President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (1967): *The Challenge of Crime in a Free Society*. Washington D.C.: U.S.Government Printing Office.
- Sellin, Thorsten (1951): *The Significance of Records of Crime*. The Law Quarterly Review 67, s. 489-504.
- Von Hofer, Hanns (2000): *Crime Statistics as Constructs: The Case of Swedish Rape Statistics*. European Journal on Criminal Policy and Research 8, s.77-89.

10 Trendy a metodologické aspekty v mezinárodním sběru statistických dat týkajících se trestné činnosti a trestní justice

Anna Alvazzi del Frate⁸⁴

10.1 OSN a data týkající se trestné činnosti a trestní justice: zpět k počátkům

Dostupnost mezinárodních statistik trestné činnosti je v ohnisku pozornosti OSN od doby jejich vzniku, na počátku stály časné pokusy jako „Mixed Committee for the comparative study of criminal statistics in the various countries“ publikovaný ve třicátých letech 20. století.⁸⁵ V roce 1948 se Social Affairs Committee of the United Nations rozhodl zahájit sběr statistických dat trestné činnosti jako základ jeho práce o prevenci trestné činnosti a zacházení s pachatelí. Zpráva „Statistical Report on the State of Crime 1937-1946“⁸⁶, jejímž výsledkem byla spíše analýza obtíží při sběru dat pro mezinárodní statistiky trestné činnosti než skutečné hodnocení, byla publikována v roce 1950.

Pravidelný sběr informací o trendech trestné činnosti a činnosti systémů trestní justice prováděný OSN byl zahájen v 70. letech 20. stol. na vyžádání Valného shromáždění OSN (GA Res. 3021, XXVII, 1972). Nejprve státy souhlasily, že budou sdílet obecné informace o situaci týkající se prevenci trestné činnosti a její kontroly a o přijatých opatřeních. V důsledku toho, byl vyvinut podrobný dotazník pro sběr dat a byl zahájen výzkum „United Nations Survey of Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems“ (nedávno přejmenovaný z praktických důvodů na CTS). CTS sbírá policejní a soudní statistiky ze všech členských států. Dosud bylo uzavřeno deset výzkumů, které představují data z období 1976-2006.⁸⁷

V minulosti několik rezolucí rady Economic and Social Council pojednávalo o různých aspektech výzkumu, včetně jejich obsahu a periodicity. Výzkum byl nejprve prováděn každých pět let.⁸⁸ Během času se došlo k závěru, že prospěšnější pro mezinárodní veřejnost by bylo provádět častější výzkumy, a tak rezoluce Ecosoc resolution 1990/18⁸⁹ doporučila, že „...následující výzkumy by měly být prováděny ve dvouletých intervalech, které nakonec byly změněny na jednoleté intervaly“. Dvouletá periodicita byla znovu zopakována v Ecosoc resolution 1992/22⁹⁰, která požadovala, aby Valné shromáždění OSN poskytlo nutné lidské a finanční zdroje k (inter alia) „provedení výzkumů ve dvouletých intervalech“. Následně, přes

⁸⁴ Research Office, UNODC. Některé části této kapitoly jsou převzaty z Alvazzi del Frate, Anna, „International crime data collection: priorities for the UN“, Forum on Crime and Society, č. 1 a 2, 2006

⁸⁵ Zřízen v roce 1930 institucí „International Statistical Institute and the International Penal and Penitentiary Commission. Viz „The Rules for Drawing up Criminal Statistics, 1937“, Bulletin of the International Penal and Penitentiary Commission, XII, 3-4, March 1947, 253-270.

⁸⁶ United Nations Social Commission, Economic and Social Council, Statistical Report on the State of Crime 1937-46, E/CN.5/204 (1950).

⁸⁷ Výsledky a odpovědi jsou dostupné na webové stránce UNDOC: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/United-Nations-Surveys-on-Crime-Trends-and-the-Operations-of-Criminal-Justice-Systems.html>.

⁸⁸ Jak bylo nařízeno Ecosoc resolution 1984/48 z 25. května 1984 „Crime prevention and criminal justice in the context of development“.

⁸⁹ Ecosoc Res. 1990/18 z 24. května 1990 „United Nations surveys of criminal justice“, bod 1

⁹⁰ Ecosoc resolution 1992/22 z 30. června 1992 „Implementation of General Assembly resolution 46/152, týkající se jednotlivých činností a koordinace v oblasti prevence kriminality a trestní justice“, I, odstavec f).

předchozí indikace a pravděpodobně aby bylo možno vzít v úvahu nahromaděná zpoždění, doporučila Ecosoc resolution 1997/27⁹¹ aby „...následné centrální výzkumy byly prováděny každé tři nebo čtyři roky...“. Od roku 1997 však výzkum nabral pravidelný rytmus a byl prováděn každé dva roky. V roce 2006 EGM doporučilo, aby „byla vyvinuta centrální roční verze dotazníku pro Výzkum OSN, která by byla doplněna dalšími moduly týkající se specifických témat, které by byly prováděny v delších intervalech“.⁹² Formát dotazníku pro výzkum byl schválen skupinou expertů v době, kdy probíhal 6. výzkum⁹³ a následně byl potvrzen s malými změnami pro 7., 8. a 9. výzkum.

10.2 Co dostáváme od CTS

V tuto chvíli lze CTS považovat za hlavní celosvětový zdroj statistik týkajících se trestné činnosti a trestní justice. Ačkoli regionální zdroje jako jsou European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics⁹⁴ a (American) Sourcebook of Criminal Justice Statistics online⁹⁵ mohou být bohatší a přesnější z hlediska podrobných informací, CTS pokrývá všech 192 členských států OSN a proto potenciálně pokrývá celosvětovou situaci.⁹⁶ Dalšími silnými stránkami CTS jsou následující charakteristiky:

- a) Je financováno z pravidelného rozpočtu OSN: náklady na administrativu výzkumu jsou zabudovány v běžícím programu trestní justice a prevence trestné činnosti OSN, což zaručuje udržitelnost v čase.
- b) CTS pokrývá všechny sektory trestní justice: zahrnuje data ohledně čtyř hlavních složek systému trestní justice (policie, žaloby, soudů a věznic/nápravných zařízení) po dobu sledování.
- c) Zahrnuje administrativní data, která jsou vytvářena na národní úrovni v rámci pravidelné činnosti relevantních vládních agentur.

CTS však má rovněž zásadní omezení, alespoň v okamžiku, který zahrnuje následující aspekty:

- a) Státy odpovídají pomalu: odpovědi pro výzkum byly obdrženy z různého počtu států během let, kdy výzkum probíhal (viz. Obr. 10.1). Rychlost s jakou státy odpovídají, je značně nízká, zejména u rozvinutých států. V 8. a 9. výzkumu bylo více než 50 % odpovídajících států z oblasti Evropy a severní Ameriky. V rozvíjejících se státech představuje nedostatek informací nejen překážku pro rozvoj politiky založené na důkazech a strategiích prevence kriminality, ale rovněž představuje omezení pro možnost přístupu k mezinárodní rozvojové pomoci.
- b) Státy neposkytují úplné odpovědi: i státy, které vrátí dotazník CTS, nejsou často schopny odpovědět na všechny otázky. Analýzy chybějících odpovědí ve vrácených dotaznících ukázaly, že 19 % států bylo schopno poskytnout odpovědi na méně než čtvrtinu otázek, 23 % odpovědělo na méně než polovinu otázek (více než 25 %), zatímco většina států byla schopna odpovědět na více než polovinu položených otázek (viz Obr. 10.2). Tab. 10.1 ukazuje procentuální hodnoty čísel uvedených zeměmi Evropy a Severní Ameriky, které odpověděly v 9. výzkumu. Můžeme vidět, že státy odpověděly v průměru na 68 % otázek

⁹¹ Ecosoc resolution 1997/27 z 21. července 1997 „Strengthening the United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme with Regard to the Development of Crime Statistics and the Operations of Criminal Justice Systems“.

⁹² E/CN.15/2006/4, odstavec 11, naše kurzíva.

⁹³ Ecosoc res. 1996/11 a 1997/27 zřídily Advisory Steering Group. Její schůze se konaly v Buenos Aires v Argentině (1997) a ve Veldhovenu v Nizozemsku (1998).

⁹⁴ European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2006, 3. vydání, WODC, The Hague.

⁹⁵ Bureau of Justice Statistics, <http://www.albany.edu/sourcebook/>.

⁹⁶ Dotazník je rozepisován členským státům pomocí diplomatických kanálů (trvalá zastoupení, Permanent Missions). Navíc jsou kopie posílány národním statistickým institutům (National Statistical Institutes) a/nebo Eurostat national focal points.

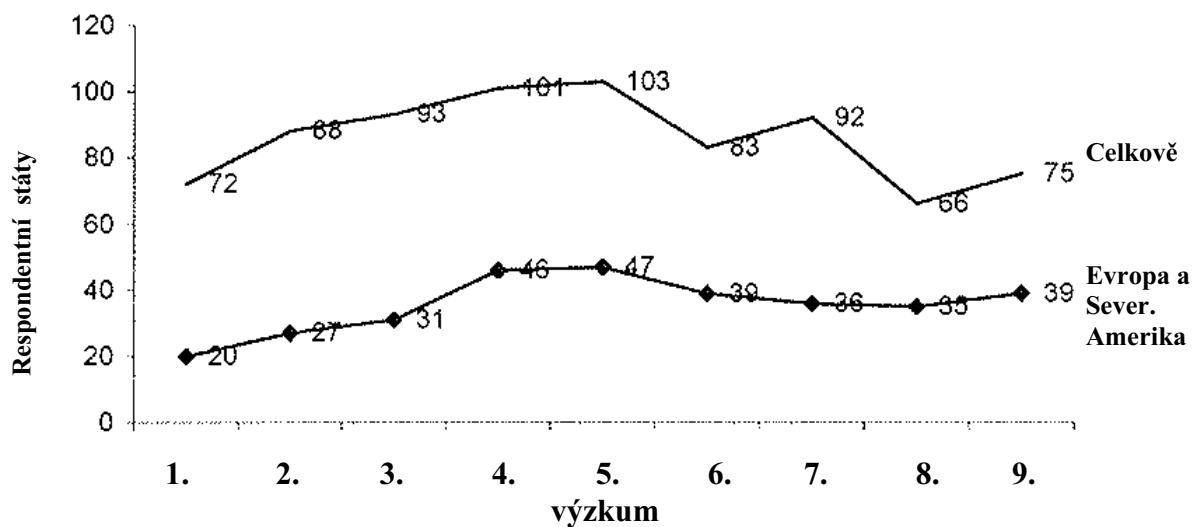
v části týkající se policie, 64 % otázek v části týkající se soudů a méně než polovinu otázek týkajících se státních zastupitelství a nápravného systému (v obou případech 49 %).

- c) Neexistuje žádné ověření dat a omezené nebo žádné informace týkající se dalších vysvětlení: OSN má omezenou kapacitu provádět verifikaci dat i v případě předpojaté odpovědi určitého státu. Rovněž neexistuje stabilní mechanismus pro verifikaci/prověrování kvality dat. Některé změny, které byly provedeny v dotazníku pro 10. výzkum, by mohly odstranit řadu překážek, včetně problému identifikace odpovídajících struktur v členských státech a komunikace v dalších jazycích, kromě malého počtu oficiálních jazyků používaných OSN. Někteří dobrovolní experti se již pokusili o validaci/verifikaci části výsledků výzkumu tím, že prověřili konzistentnost údajů.
- d) V rámci OSN existuje omezené využití výsledků: výsledky z CTS jsou publikovány na webové stránce UNODC v PDF formátu, tak jak byly získány. Když vezmeme v úvahu, že data nejsou ověřena/validována, nedoporučujeme další šíření tabulek a výsledků. Celková analýza hlavních trendů je pravidelně prezentována při příležitosti kongresů OSN týkajících se trestné činnosti a trestní justice (UN Congresses on Crime and Criminal Justice.⁹⁷ Další hloubková analýza a interpretace trendů byla zveřejněna v Global Report on Crime and Justice (Newman 1999) a v HEUNI Reports on Europe and North America (Kangaspunta et al. 1998; Aromaa et al. 2003). Další analýza je zahrnuta v článcích připravovaných pro několik vydání Forum on Crime and Society Journal.⁹⁸ Hodnota shromážděné informace by však mohla být zvýšena provedením rozsáhlejší analýzy a dalším studiem publikací.

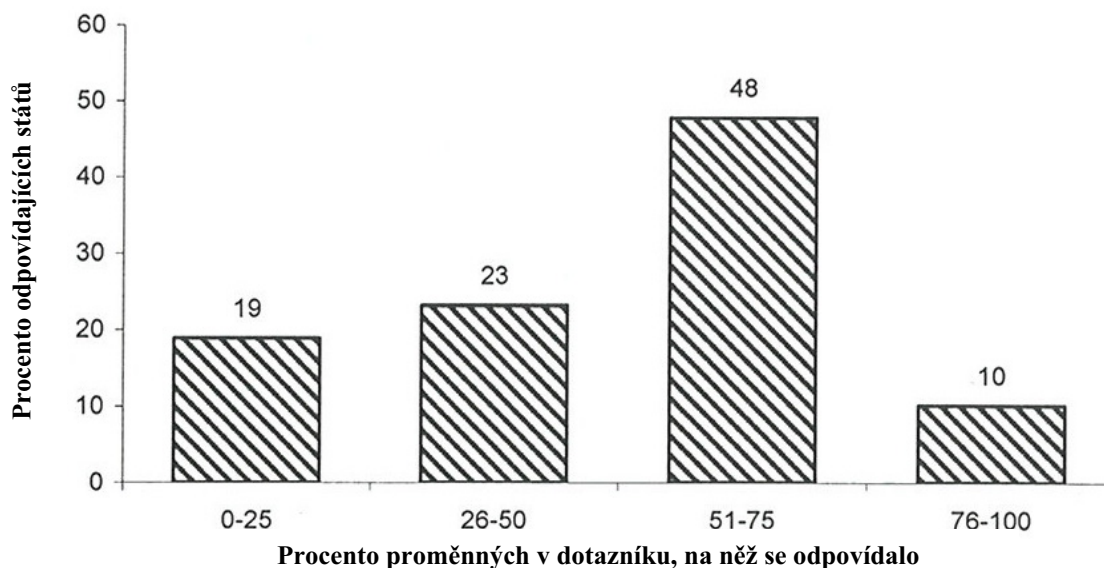
⁹⁷ Do roku 2000, UN Congresses on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. 6. kongres v Caracasu ve své rezoluci 2 týkající se vývoje statistik trestné činnosti a trestní justice požádal generálního tajemníka aby „zintenzivnil úsilí ke koordinaci sběru dat pro srovnávací statistiky různých států...“, což vedlo k pravidelnému sběru dat. Zprávy byly předloženy 7. kongresu v Miláně (A/CONF.121/18, 1985), 8. kongresu v Havaně (A/CONF.144/6, 1990), 9. kongresu v Káhiře (A/CONF.169/15 a Add. 1, 1995), 10. kongresu ve Vídni (A/CONF.187/5, 2000) a 11. kongresu v Bangkoku (A/CONF.203/3, 2005)

⁹⁸ Forum on Crime and Society (2001-dosud) je pokračovatelem International Review on Criminal Policy (1952-1999) jako oficiální časopis programu OSN Crime Prevention and Criminal Justice Programme of the UN.

Obr. 10.1. Počet států odpovídajících ve výzkumu trendů trestné činnosti a činnosti systémů trestní justice (1977-2006) prováděném OSN – celkové údaje a údaje pro Evropu a severní Ameriku.

Obr. 10.2 Celkové hodnoty odpovědí na proměnné v dotazníku v 9. výzkumu OSN týkajícím se trendů trestné činnosti a činnosti systémů trestní justice.

Zdroj: United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems.

Tab. 10.1. Procentuální hodnoty číselných údajů vyplněných odpovídajícími státy v klesajícím pořadí podle celkové procentuální hodnoty proměnných vyplněných pro roky 2003 a 2004 pro Evropu a Severní Ameriku.

Stát	2003/04 %	2003 %	2004 %	2003/04 %			
				Policie	Státní zastupitelství	Soudy	Nápravný systém
Chorvatsko	85	84	85	98	78	84	77
Maďarsko	80	76	83	88	94	87	58
Rumunsko	78	78	78	94	91	55	72
Lotyšsko	76	76	76	96	84	76	54
Gruzie	75	75	75	98	94	71	46
Bělorusko	75	75	75	96	66	82	56
Finsko	74	74	74	92	81	82	48
Švédsko	74	74	74	80	56	87	69
Česká republika	71	71	71	86	66	79	54
Kypr	70	69	70	82	75	75	51
Portugalsko	69	69	69	78	84	68	52
Turecko	69	68	69	78	75	71	55
Anglie a Wales	68	68	68	38	81	84	78
Estonsko	66	66	67	89	28	79	59
Německo	66	67	66	72	86	87	35
Litva	65	64	66	96	16	41	81
Slovinsko	64	64	63	87	22	84	52
Island	60	66	55	57	72	76	45
Polsko	60	60	60	84	0	92	52
Irsko	60	59	61	92	88	18	44
Ukrajina	60	58	61	81	34	68	49
Malta	52	52	52	71	25	49	54
Skotsko	52	64	40	38	48	39	76
Dánsko	51	50	53	78	0	74	42
Itálie	49	50	49	64	13	74	41
Slovensko	47	45	48	34	14	86	50
Makedonie	42	42	43	0	72	72	43
Kanada	41	49	34	84	0	34	31
Švýcarsko	28	29	28	31	0	61	20
Norsko	26	30	22	30	0	63	13
Francie	18	18	18	64	0	0	0
Španělsko	16	16	16	0	0	0	50
Albánie	12	11	12	0	64	0	0
<i>Průměr</i>	<i>58</i>	<i>58</i>	<i>57</i>	<i>68</i>	<i>49</i>	<i>64</i>	<i>49</i>

10.3 Role OSN jako „čestného prostředníka“ v mezinárodních statistikách trestné činnosti

Přes některé nedostatky existuje konsensus, že OSN by mělo hrát aktivní roli ve shromažďování mezinárodních statistik trestné činnosti. Tento konsensus je založen na důvěře, že OSN funguje jako mezivládní organizace používající čestně a nezaujatě pracovní metodiku a lidský potenciál, který v této oblasti působí.

Mezinárodní srovnání statistik trestné činnosti a trestní justice je vyžadováno členskými státy, které z něho současně mají obavy. Tyto státy obecně souhlasí s tím, že budou poskytovat a sdílet relevantní informace, za předpokladu, že to nebude vyžadovat příliš mnoho lidských a/nebo finančních zdrojů, a že výsledky/data budou správně využívány. Jedním z důvodů, proč vlády nemusí být nakloněny sdílení statistik kriminality, je možnost manipulace a nesprávné interpretace publikovaných výsledků médií a veřejností. Data jsou často publikována ve formě tzv. „league tables“, které řadí státy podle hodnot kriminality, což může vyústit v negativní publicitu pro ty země, které se nalézají na vrcholu.

Způsob, jak jsou data shromažďována a zpracovávána je velmi důležitý. Mechanismus / nástroj sběru dat musí být vybudován transparentně a z hlediska poskytování informací z různých úhlů a perspektiv. Definice by měly být dost široké, aby zahrnuly různé systémy, ale zase dostatečně úzké, aby zabránily chybným interpretacím v případě (nevyhnutelných) srovnání v různých systémech. Zprávy by měly být spravedlivé z hlediska poskytování maximálního množství informací bez vyžadování příliš složité interpretace. Správná směsice všech těchto prvků buduje pověst organizace, která se zabývá sběrem dat.

Role OSN jako „čestného prostředníka“ (viz Pielke, Jr. 2007) je zdůrazňována mnoha pozorovateli. Čestný prostředník „se snaží expandovat, nebo alespoň vyjasňovat, zaměření výběru dostupného osobě, která přijímá rozhodnutí“ (Ivi, stránka referencí). V oblasti statistik trestné činnosti a trestní justice je tohoto dosahováno rozbořením tématu pomocí transparentního procesu a jasné metodologie. Použití expertů z různých kulturních a vědeckých prostředí zaručuje, že výsledek je vyvážený a není zaujatý z hlediska nějaké konkrétní interpretace nebo řešení.

Citlivost dat trestné činnosti dále vyžaduje směs specializovaných právních a statistických dovedností. Zatímco toto platí pro administrativní statistiky v oblasti trestné činnosti a trestní justice, indikátory trestné činnosti se často vyvíjejí v průběhu sociálního výzkumu, zejména ve výzkumech obětí trestné činnosti. Typ specializace vyžadovaný pro zacházení s tímto posledním typem indikátorů není právní nýbrž sociologický, což činí hledisko a interpretaci výzkumného pracovníka důležitější ve fázi analýzy dat. Práce mnoha analytiků rozebírajících trendy trestné činnosti se posunula z pozice (opět řečeno slovy Pielkeho) čisté vědy, tj. omezené na prezentaci faktů bez interpretace nebo průběhu akce, na pozici pracovníků hájících myšlenku, tj. hájících jednu konkrétní interpretaci faktů proti jiným interpretacím.

V tomto novém scénáři, by role OSN měla zůstat v poloze „čestného prostředníka“, tj. poskytující řadu interpretací a nabízející je jako alternativy, které jsou podporovány fakty, ale bez toho, že by některým z nich dávala přednost.

10.4 Která data by měla být OSN shromažďována?

Mandát OSN pro sběr dat o trestné činnosti a trestní justici byl upraven v době ustavení programu Crime Prevention and Criminal Justice Programme v roce 1992, který představoval příležitost pro vlády reflektovat roli a funkce mezivládního orgánu v oblasti prevence kriminality a trestní justice. Měření a monitorování trendů kriminality bylo zabudováno jako základní složka na vrchol programových priorit: "Empirický důkaz zahrnující zjištění učiněná v průběhu výzkumu a další informace o *povaze a rozsahu* trestné činnosti a jejích *trendech*."⁹⁹ Operační funkce byly v tomto ohledu delegovány na Centre for International Crime Prevention (CICP), dokud nebyl v roce 2003 vytvořen UNODC spojením CICP s UN Drug Control Programme (UNDCP). Analýza politiky a trendů byla identifikována ve strategii UNODC (UNODC Strategy) formulované na období 2008-2011 jako jedno ze tří hlavních témat. „Účinná politika musí být založena na přesné informaci. Analýza politiky a trendů má zásadní důležitost pro měření trendů, zdůrazňování problémů, čerpání poučení a hodnocení účinnosti. (...) Je třeba kvalitnějších dat a zlepšené národní kapacity pro sběr dat, aby byly podpořeny a zvýšeny odpovědi mezinárodní komunity na trestnou činnost a ilegální obchod s drogami.“¹⁰⁰

⁹⁹ Valné shromáždění, *Report of the Ministerial Meeting on the Creation of an Effective United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme*, schůze, která se konala v Paříži od 21. do 23. 11. 1991. A/46/703, 14 (v angličtině, námi vložená kurzíva).

¹⁰⁰ E/CN.7/2007/14-E/CN.15/2007/5, 7

Box 1 - Informace o trestné činnosti: několik jednoduchých otázek

Podle mandátu z roku 1992, lze předpokládat, že informace vyžadované OSN by se měly specificky zaměřovat na *povahu, rozsah a trendy* trestné činnosti. Relevantní informaci lze získat pomocí kontextuálních otázek (Q), které mohou vyvolat řadu možných odpovědí (R), z nichž každá bude představovat *indikátory trestné činnosti a trestní justice*.

Možné otázky se mohou například týkat následujících oblastí:

Jaký typ trestné činnosti? Odpovědi budou pojednávat různé typy trestné činnosti, např. proti osobám, proti majetku, vražda a zabití, krádež, apod.

Jak k tomu došlo? Odpovědi budou pojednávat různý modus operandi, např. běžnou trestnou činnost, organizovaný zločin, internetový zločin, apod.

Kde se to stalo? Odpovědi zahrnou různé lokality, např. nadnárodní, stát, město, sousedství, ulici, dům, banku, obchod, apod.

Kdo je/jsou oběť/oběti? Odpovědi zahrnou různé typy obětí, např. muže, ženy, mladistvé, staré lidi, menšiny, jednotlivce, obyvatele domácnosti, podniky, apod.

Kdo je/jsou autor/autoři? Odpovědi zahrnou různé typy pachatelů, např. muže, ženy, mladistvé, staré lidi, menšiny, jednotlivce, obyvatele domácnosti, podniky, apod.

Jaký je vztah mezi obětí/oběťmi a autorem/autory? Odpovědi zahrnou různé typy vztahů, např. známý nebo neznámý pachatel, známý, soused, příbuzný, manželka, přítel, šéf, kolega, spolužák, apod.

Pro každou oblast zmíněnou výše, jestliže chceme znát rozsah trestné činnosti, je třeba mít kvantitativní informaci. Což znamená si položit otázku „Kolik?“, pro každý z proměnných/indikátorů uvedených výše. *Trendy* v trestné činnosti mohou vypovídat o změnách v čase týkajících se *povahy a/nebo rozsahu* trestné činnosti. Změny se mohou vyskytnout s ohledem na *prevenci a odpověď* na trestnou činnost. Takto mohou výzkumné otázky týkající se trendů pokrýt (mezi jinými) následující oblasti:

Jaké jsou změny v povaze různých typů trestné činnosti?

Jaké jsou změny v rozsahu různých typů trestné činnosti?

Co se mění ve způsobu, jak je páchána trestná činnost?

Jaké jsou změny v lokalitě, kde dochází k trestné činnosti?

Jaké jsou změny v různých typech obětí?

Jaké jsou změny v různých typech autorů?

Jaké jsou změny ve způsobu, jak systémy trestní justice odpovídají na různé typy trestné činnosti?

Jaké změny nastávají z hlediska zabránění páchání trestné činnosti?

Znalost odpovědí na tyto základní otázky je třeba k tomu, aby byla učiněna informovaná rozhodnutí týkající se prosazení práva a trestní justice, strategií prevence trestné činnosti, a nastavení operačních priorit a provedení odhadu nákladů vynaložených na boj s kriminalitou a její kontrolu. Jako příklad, nedávná mezinárodní komparativní studie týkající se statistik trestné činnosti a trestní justice založila svoji analýzu na odpovědích na uvedený seznam otázek výzkumu/strategie (převzato z Farrington et al. 2004, iii):

- Jak se mění počet trestných činů během času?
- Zvyšuje se v čase pravděpodobnost, že oběť nahlásí trestný čin policii, nebo se tato pravděpodobnost snižuje?
- Zvyšuje se v čase pravděpodobnost, že policie zaznamená trestný čin, který jim je nahlášen, nebo se tato pravděpodobnost snižuje?
- Jak se mění relativní počet odsouzených během času?
- Zvyšuje se v čase pravděpodobnost, že je pachatel odsouzen, nebo se snižuje?
- Zvyšuje se v čase pravděpodobnost, že je usvědčený pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody, nebo ne?
- Jak se mění průměrná délka trestu v čase?
- Jak se mění průměrná délka trestu, který pachatelé stráví v nápravném zařízení, v čase?
- Je průměrná délka trestu, který pachatelé stráví v nápravném zařízení a který připadá na jednoho pachatele, zvyšující se nebo snižující se v čase?

10.5 Priority z hlediska sběru dat

Různé státy mohou mít různé problémy s kriminalitou a různé priority týkající se boje proti ní, které mohou ovlivnit sběr relevantních dat. Zatímco ve státě A může existovat urgentní potřeba získat znalost, například, typů trestných činů páchaných gangy mladistvých, stát B může vynaložit více úsilí na zjištění, zda jeho strategie prevence trestné činnosti vyvolala jev 'vytěsnění' trestné činnosti a tudíž bude vyžadovat informaci o tom, kam se trestná činnost přesunula. Státy A a B mohou rovněž potřebovat porovnat data týkající se jejich prioritních otázek na mezinárodní úrovni. Mezinárodní společenství může rovněž ustanovit priority při sběru a analýze různých indikátorů trestné činnosti a trestní justice, které se mohou kdykoli těšit větší nebo menší pozornosti.

Rámeček 10.2 ukazuje typický příklad otázek, které stát může považovat za esenciální pro porovnání jeho efektivity v mezinárodním měřítku.

Box 2. Potřeba mezinárodní stupnice v oblasti policejní činnosti

Vyžadované indikátory pro srovnání relevantních států:

1. Počet policistů na jednoho obyvatele.
2. Počet zaznamenaných trestných činů na počet policistů.
3. Hladina viktimizace a procento trestných činů nahlášených policii.
4. Počty objasněných případů.
5. Počet zadržení připadající na policistu.
6. Náklady na činnost policie v porovnání s HDP.
7. Policejní náklady připadající na policistu.
8. Obavy z kriminality.
9. Názor veřejnosti na policisty.
10. Povinnosti policistů včetně počtů podílejících se na operační práci.

Mezinárodní společenství může proto požadovat, aby OSN zavedlo priority pro třídění informací týkajících se trestné činnosti a trestní justice, které shromažďuje. To může ovlivnit informace obsažené v dotazníku CTS, který by se mohl změnit díky posunu priorit na mezinárodní úrovni. Jako příklad lze uvést jedno z doporučení expertní skupiny OSN z roku 2006, která *uvážila, jakým způsobem a pomocí jakých prostředků by bylo možno zlepšit sběr dat trestné činnosti jejich výzkum a analýzu*¹⁰¹, aby OSN vypracovalo kvalitativní a kvantitativní opatření týkající se organizovaného zločinu a korupce tím, že bude definovat (pro účely sběru dat) zaměření koncepce organizovaného zločinu, obchodu s lidmi, ilegálního transportu migrantů a korupce. Některé z relevantních indikátorů lze identifikovat mezi již shromážděnými daty a v rámci údajů, které jsou dostupné v administrativních statistikách (na celosvětové úrovni jde hlavně o CTS). Pro některé indikátory je však třeba mít další informace, například z *ad hoc* studií a populačních výzkumů.

Organizovaný zločin, obchod s lidmi, ilegální transport migrantů, korupce a praní špinavých peněz jsou nejen typicky málo oznamované trestné činy, ale tyto trestné činy rovněž ukazují značné rozdíly ve způsobu, jak jsou definovány v jednotlivých státech. Zabýváme-li se organizovaným zločinem, přes téměř univerzální souhlas týkající se samotného pojmu, koncepce sběru dat zůstává nejednoznačná. Podobná omezení platí i na informace týkající se obchodu s lidmi, nezákonného transportu migrantů, korupce a praní špinavých peněz, které všechny vyžadují definovat vhodné indikátory a nástroje pro sběr spolehlivých dat. V současné době jsou odhady rozsahu těchto typů trestné činnosti často založeny na impresionistických mediálních zprávách.

Zatímco „konvenční“ trestná činnost odpovídá docela jednoduchým vzorcům chování (zabití, krádež, znásilnění jsou téměř univerzální koncepty), některé definice (organizované) zločinnosti jsou tak komplexní, že je velmi obtížné je definovat v pojmech jednoduchých činů, které se dají 'změřit', když se stanou. Z hlediska praxe, zatímco lze relativně snadno spočítat ke kolika vraždám a zabitím došlo, počítání událostí například v oblasti obchodu s lidmi vyžaduje buď legislativní konstrukt, který kriminalizuje obchod s lidmi, nebo je nutno rozdělit koncept na různé trestné činy, které jsou spáchány v průběhu těchto složitých akcí..

Obr. 10.3 ukazuje jako příklad různé trestné činy (a různé typy obětí), které lze identifikovat v různých stádiích procesu ilegálního transportu migrantů a obchodu s lidmi.

¹⁰¹ Skupina byla ustavena na základě rezoluce Ecosoc resolution 2005/23 z 22. července 2005 týkající se „Posílení oznamování trestné činnosti“ a sešla se ve Vídni ve dnech 8.-10. února 2006. Zpráva byla poskytnuta komisi Crime Commission na jejím 15. zasedání (E/CN.15/2006/4).

Obr. 10.3. Proces ilegálního transportu migrantů a obchod s lidmi a trestné činy k nim se vztahující (zdroj: UNODC 2006, 24).

Ilegální transport a obchod	Ilegální transport a obchod	Obchod	Ilegální transport a obchod
Nábor	Přeprava/vstup* *v případě mezi-národního obchodu	Využití	Trestní stíhání
* <i>podvodné sliby</i>	* <i>přepadení</i>	* <i>nezákonný nátlak</i>	praní špinavých peněz
* <i>únos</i>	* <i>nezákonné věznění (ilegální a nucené zadržení)</i>	* <i>hrozba</i> * <i>vydírání</i>	neplacení daní korupce vládních úředníků
padělání dokumentů	* <i>krádež dokumentů</i>	* <i>nezákonné věznění (ilegální a nucené zadržení)</i>	
	* <i>sexuálně motivovaný útok</i>		
	* <i>zvláště nebezpečné napadení</i>	* <i>krádež dokumentů</i>	
	* <i>znásilnění</i>		
	* <i>nucená prostituce</i>	* <i>sexuálně motivovaný útok</i>	
	* <i>smrt</i>	* <i>zvláště nebezpečné napadení</i>	
	Padělání dokumentů	* <i>znásilnění</i>	
	zneužití imigračních zákonů	* <i>smrt</i>	
	korupce vládních úředníků	korupce vládních úředníků	

**trestné činy uvedené kurzívou s hvězdičkou znamenají, že trestné činy jsou spáchány proti jedné oběti.*

Informace o zastoupených trestných činech lze získat pomocí administrativních dat a tyto trestné činy poskytují dostatek indikací pro odhad trendů v komplexních jevech.

10.5 Informace založené na výpovědích obětí

Řadu klíčových indikátorů můžeme získat pouze výzkumem obětí. Je to například případ hodnot viktimizace, procenta trestných činů nahlášených oběťmi policii, pocitu nejistoty a strachu z trestného činu, přístupu veřejnosti k policii a jiným orgánům trestní justice. Informace o některých typech trestné činnosti, pro které je známo, že pouze jejich malá část je oznámena, jako například násilí vůči ženám, je nejlépe získat výzkumem obětí. Náklady na pravidelné výzkumy obětí trestné činnosti však bývají velmi vysoké. Z hlediska provádění srovnání mezi státy bychom si měli uvědomit, že rozdíly v metodice, sběru vzorků a použitém dotazníku mohou ovlivnit srovnatelnost výsledků.

Výzkum International Crime Victim Survey (ICVS) má za cíl sběr srovnatelných informací ze všech participujících států. V minulých několika desetiletích byla řada států schopna účastnit se této aktivity více méně pravidelně. Je však třeba, aby organizace tohoto výzkumu byla

stabilní. Hlavní problém s indikátory mezinárodní trestné činnosti, které jsou založeny na neadministrativních datech je, že jejich sběr a aktualizace závisí na dostupnosti zdrojů pro relevantní mezinárodní srovnávací výzkum.

Na úrovni EU je prováděna pravidelná činnost zajišťující výzkum EU-wide victimization survey (EUCVS), vyplývající z *Action Plan on EU Crime Statistics*.¹⁰² EUCVS, buď jako samostatný výzkum obětí nebo jako „modul“, by se měl stát pravidelným nadnárodním, srovnávacím výzkumem obětí trestné činnosti, který by byl prováděn národními statistickými institucemi v rámci jejich pravidelné pracovní činnosti. Tak by mělo být zajištěno trvání tohoto výzkumu.

Na úrovni OSN pracují UNODC a Economic Commission for Europe, ve spolupráci s Conference European Statisticians, na metodických směrnicích pro vytváření národních výzkumů obětí trestné činnosti ve formě manuálu *Manual on Victimization Surveys*. Tento manuál se má stát hlavním nástrojem pro přípravu pracovníků národních statistických úřadů pro provádění výzkumů viktimizace. UNODC již zahájilo práci na návrhu standardního výzkumu obětí trestné činnosti („CVS“), který by měl být používán na národní úrovni mimo EU. Tento nástroj je srovnatelný s předchozími snahami ICVS, ale nabízí kratší výzkum, který lze snadněji používat v rozvíjejících se státech.

10.6 Jak pokračovat v zachování a pokračování CTS

CTS se ukazuje být cenným nástrojem sběru mezinárodních dat týkajícím se trestné činnosti a trestní justice. Jeho dlouhodobé užití a pokračování byly považovány za priority expertní skupinou 2006 Expert Group z hlediska zlepšení sběru dat týkajících se trestné činnosti, jejich výzkumu a analýzy. Ve směru zájmu o doporučení expertů, UNODC rozvinul několik iniciativ zahrnujících revizi 10. dotazníku CTS. 10. CTS byl zahájen v roce 2007 a poprvé pokrývá oblast obchodu s lidmi, ilegálního transportu osob, korupce a organizovaného zločinu. Na základě předběžných definic, které byly navrženy konvencemi UN Convention Against Corruption a UN Convention Against Transnational Organized Crime včetně jejich Protokolů, nové otázky v dotazníku 10. výzkumu se týkaly následujících oblastí:

- obchod s drogami
- ekonomický podvod
- obchod s lidmi
- ilegální transport osob
- účast ve skupinách organizovaného zločinu
- trestné činy padělání bankovek¹⁰³

Byly učiněny konkrétní kroky vpřed v tom, že zohlednily existující partnerství a probíhající spolupráce, jako například účast členů pracovní skupiny zaměřené na statistiku trestné činnosti, která byla zřízena u EUROSTATU¹⁰⁴, kteří obdrželi kopii dotazníku 10. CTS, a účast expertů z *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* proto, aby metodická práce, která byla skupinou provedena, mohla být použita v celosvětovém měřítku.

Otevřený dialog mezi UNODC a odpovídajícími orgány EU (DG-JLS a EUROSTAT) zahrnuje společnou práci na vývoji indikátorů. Již zmíněný *2006 Action Plan on EU Crime*

¹⁰² Vývoj ucelené a koherentní strategie EU pro měření trestné činnosti a trestní justice: EU Action Plan 2006-2010, COM/2006/0437 final <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0437:EN:NOT>.

¹⁰³ Jak bylo odsouhlaseno na Technické schůzi expertů týkající se dat mezinárodní trestné činnosti, která se konala na John Jay College of Criminal Justice v New Yorku, ve dnech 2.-3. února 2007, informace o „trestných činech padělání bankovek“ budou shromažďovány na úrovni policie, v souladu s informacemi, které byly v minulosti pokryty nástrojem sběru dat Interpolu, a které jsou dostupné v podobě rozsáhlých sérií údajů.

¹⁰⁴ Experti z oblastí EU a EFTA, kteří byli v každém státě jmenováni jako místní středisko pro statistiku trestné činnosti.

Statistics je součástí strategie jak zavést haagský Program (the Hague Programme) „ustavující evropské nástroje pro sběr, analýzu a srovnávání informací týkajících se trestné činnosti a viktimizace a jejich odpovídajících trendů v členských státech“.¹⁰⁵ Spolupráce s UNODC zahrnuje reciproká pozvání na schůzky a dvoustranné kontakty. Taková spolupráce vyústí ve zvýšenou koordinaci s EUROSTATEM a ostatními evropskými orgány, které jsou zapojeny ve sběru dat pro statistiky trestné činnosti z hlediska vzniku synergie ve směru společného úspěšného výsledku. Některé z indikátorů trestné činnosti a trestní justice, které jsou zmíněny v Action Plan jako žádoucí na úrovni EU, jsou již shromažďovány CTS, jako například:

- rozpočet trestní justice
- počet soudců
- počet státních zástupců
- počet zaznamenaných trestných činů
- počet stíhaných trestných činů
- počet odsouzených pachatelů
- počet osob držených ve vazbě před zahájením soudního procesu
- počet osob odpykávajících si trest odnětí svobody ve vězení

Bude důležité zajistit, že další kroky půjdou ve směru modernizace různých systémů sběru dat týkajících se trestné činnosti v Evropě, ve snaze maximalizovat užitek pro mezinárodní společenství a minimalizovat nároky na odpovídající administrativní orgány trestní justice.

¹⁰⁵ The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union, Official Journal, C 53, 3.3.2005,
<http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2005&serie=textfield2=53&Submit=Search> page 11.

Reference

- „*The Rules for Drawing up Criminal Statistics, 1937*“, Bulletin of the International Penal and Penitentiary Commission, XII, 3-4 March 1947, s. 253-270.
- Aromaa, K. - Leppä, S. - Nevala, S. a Ollus, N. (eds.) (2003): *Crime and Criminal Justice Systems in Europe and North America 1995-97*. Publication No. 40. Helsinki: HEUNI.
- European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2006*. Third edition. WODC, The Hague.
- Farrington, D.P. - Langan, P.A. - Tonry, M. (2004): *Cross-National Studies in Crime and Justice*. Washington, D.C.: US Bureau of Justice Statistics.
- Kangaspunta, K. - Jousten, M. - Ollus, N. (eds.) (1998): *Crime and Criminal Justice in Europe and North America, 1990-1994*. Publication No. 32. Helsinki: HEUNI.
- Newman G. (ed.) (1999): *Global Report on Crime and Justice*. United Nations, Office for Drug Control and Crime Prevention, Centre for International Crime Prevention, Oxford University Press.
- Pielke, R. A. Jr. (2007): *The Honest Broker: Making Sense of Science in Policy and Politics*. Cambridge University Press.
- United Nations Office on Drugs and Crime (2006). *Measures to Combat Trafficking in Human Beings in Benin, Nigeria and Togo*, September 2006.

11 Závěr

Markku Heiskainen a Kauko Aroma

Tato, v pořadí již sedmá publikace HEUNI založená na datech výzkumu UN Crime Trends Survey ještě nebyla zakončena, když už máme k dispozici data z 10. výzkumu. Referenční rok pro 10. výzkum je rok 2006, který již 16 měsíců není aktuální, ve chvíli, kdy je publikována tato zpráva. Čtenáři pravděpodobně nebudou spokojeni s aktuálností výsledků. Nejnovější údaje v této zprávě jsou z roku 2004, což znamená, že nejsou úplně aktuální. Jednou z možností jak časové zdržení mezi výsledky a jejich publikací zmenšit, by mohlo být, pokusit se publikovat hlavní trendy v časném stádiu a další úpravy a přípravu ambiciózní zprávy nechat na později, aby na ně bylo více času.

Na druhé straně, síla souboru dat v té podobě, jak vypadá nyní, je v tom, že dovoluje studovat vývoj statistik trestné činnosti a trestní justice v Evropě a Severní Americe v období celých deseti let. Síla dat zahrnujících desetileté období informace týkající se trestné činnosti a trestní justice je naneštěstí rovněž jejich slabostí. Pouze velmi málo z odpovídajících států, pokud vůbec nějaké, byly schopny dodat kompletní soubor dat o trendech na všechny požadované otázky. To učinilo analýzu těžkopádnou a závěry tak stojí víceméně na nejisté půdě. Kvalita dat zůstává jednou z hlavních výzev pro budoucnost.

Srovnání dat vztahujících se k trestné činnosti mezi jednotlivými státy je obtížné, protože nejen kultura a každodenní záležitosti, ale rovněž praktická činnost vztahující se k legislativě a trestní justici se mezi státy liší a mohou se rovněž různým způsobem měnit během času. V tomto ohledu může být negativně ovlivněna i studie změn trendů trestné činnosti. Kulturní rozdíly mezi státy by však neměly být přeceňovány, alespoň ne na úrovni Evropy a Severní Ameriky, kde všechny státy jsou vystaveny vzrůstající globalizaci a procesům právní harmonizace. Během času tyto trendy nivelizují rozdíly mezi státy. V tomto ohledu desetileté období nabízí zajímavý pohled na svět trestné činnosti a její kontrolu.

Přes různé problémy jsou činěna srovnání; proto se můžeme pokusit klasifikovat státy do skupin, které jsou dostatečně homogenní pro srovnávací studie ve vztahu k jejich právním strukturám. Nejzákladnější rozdělení států sleduje zeměpisnou lokalizaci a politickou situaci států (historie a politika společenství). Tento typ administrativní klasifikace (např. země staré patnáctky EU) (+EFTA), deset nových členů EU, východní státy, Severní Amerika) byl aplikován v některých článcích v tomto sborníku. Tento druh klasifikace na jedné straně ukazuje rozdíly mezi oblastmi, ale na druhé straně přehlíží rozdíly mezi skupinami. Bohužel, protože je počet států nižší než 50, nelze použít velmi složitých klasifikací.

V Kapitole 8 autoři použili statistický model, který zahrnuje několik druhů informace týkající se systému trestní justice a rovněž informace z populačního výzkumu, a vytvořili systém různých skupin států. Přes některé anomálie, které byly v datech zjištěny, jsou výsledky zajímavé: Sever/Západ (zahrnuje jak Severní Ameriku tak severní a západní Evropu); jižní Evropa; střední Evropa a Východ. Tyto skupiny států se jasně liší jedna od druhé podle 18 proměnných vztahujících se k trestné činnosti a bezpečnosti.

Zejména zajímavé možnosti byly však ve statistickém modelu jak možnost ukázat umístění proměnných použitých pro klasifikaci tak i možnost představit skupinu pasivních proměnných. Pasivní proměnné popisují ekonomickou situaci, život pracujících a sociální proměnné v jednotlivých státech. Vysoké hodnoty různých charakteristik vztahujících se k blahobytu nalzáme ve skupině Západní/Severoamerické státy, zatímco nízké hodnoty ukazují směrem na východ. Z „aktivních“ proměnných, např. hodnoty viktimizace (hodnoty z výzkumů obětí) jsou vysoké ve skupině Západní/Severoamerické státy, avšak uspokojení s prací policie a

pocit bezpečnosti jsou vysoké, zatímco v jižní Evropě je uspokojení s prací policie nízké a pocit nebezpečnosti je vysoký. Východ má vysoké hodnoty týkající se vražd a zabití a počtu vězňů. Svým způsobem model přináší určitý systematický řád do běžných vztahů v oblasti trestné činnosti a trestní justice.

Systém trestní justice lze rozdělit do čtyř sektorů podle úkolu, který plní v právním procesu: z hlediska policie, státního zastupitelství, soudu a nápravných opatření. Policie zahrnuje dvě třetiny zaměstnanců, pracovníci nápravných zařízení jednu pětinu, zatímco podíl státních zástupců a soudců je malý. Proto počty policie a pracovníků nápravných zařízení dominují vývoji zdrojů trestní justice. Počet policistů na 100 000 obyvatel je v různých zemích velmi odlišný: EU15 a Severní Amerika mají méně policistů v poměru k obyvatelstvu ve srovnání s novými státy EU10, které mají méně policistů než ostatní země východní Evropy. V budoucnu se tlaky na redukci velikosti veřejného sektoru, které již zažily staré EU státy, stanou skutečností rovněž v nových členských státech EU, a jako důsledek vzniknou nové výzvy týkající se cíle udržet a zlepšit bezpečnost veřejnosti.

V průměru zůstala velikost policie v Evropě a Severní Americe vcelku stabilní během analyzované desetileté časové periody. Toto konstatování však nebere v úvahu rychlý růst soukromého bezpečnostního sektoru a platné srovnání by skutečně vyžadovalo rovněž informaci o velikosti tohoto sektoru. Počty zaměstnanců věznic ukazují v různých oblastech vzrůst, zatímco sektor soudů zůstává docela stálý.

V posledním desetiletí vzrostl zájem o rovnováhu pohlaví v systému trestní justice. Dosud téměř 90 % policistů jsou muži a toto číslo u vězeňského personálu činí přibližně 80 %. Něco přes 40 % soudců a státních zástupců reprezentují ženy. Podíl žen vzrůstá ve všech sektorech trestní justice ve většině států. Autoři kapitoly pojednávající o této otázce to hodnotí slovy, že „ještě stále v příliš mnoha zemích platí stereotyp, že policejní důstojník nebo vězeňský dozorce by měl být muž s velkou fyzickou silou – tento stereotyp je už dlouho zpochybňován prokázaným významem tréninku a techniky“.

Ačkoli personální zdroje oficiálního systému trestní justice jsou docela stále, počet trestných činů mnoha typů a odpovídajícím způsobem i počty podezřelých poněkud vzrostly, zejména před nástupem nového tisíciletí. Zejména vzrostly počty zaznamenaných násilných přepadení, ozbrojených loupeží, trestných činů spojených s drogami a podvodů, zatímco počty krádeží, krádeží automobilů a vloupání poklesly.

V předchozích zprávách týkajících se dat CTS byly použity jiné zdroje informací různým způsobem k doplnění obrazu trestné činnosti v Evropě a Severní Americe. Zejména výzkum International Crime Victims Survey (ICVS) nabídl cennou informaci o trestných činech proti obyvatelstvu/domácnostem, která zůstala skryta oficiálními statistikám. V této publikaci je ICVS účastno velmi málo. To neznamená, že data výzkumu by měla být držena odděleně od ostatních zdrojů dat. Naopak, výzkumy obyvatelstva by měly být používány dohromady s ostatními zdroji dat, protože nabízejí velmi důležitou přídatnou informaci o bezpečnosti občana, jeho obavách a o spokojenosti se službami systému trestní justice.

V této zprávě jsme se soustředili na oficiální zdroje. Protože máme na paměti, že oficiální statistiky v první řadě popisují práci a činnost systému trestní justice a teprve ve druhé řadě trestnou činnost v jednotlivých státech, poskytují statistiky trestní justice zajímavou perspektivu pro kriminologické studie, protože dávají možnost sledovat linii: trestná činnost – podezřelé osoby – obžaloba – usvědčení – rozsudek – trest odnětí svobody. Výzkumy viktimizace popisují stav událostí před danými relevantními událostmi a vstupem lidí do systému trestní justice, a to pouze první dva stupně systému trestní justice – trestné činy a jejich nahlášení a podezřelé osoby, a ty pouze do omezeného stupně.

Porovnáváme-li velmi zhruba trendy z výzkumů CTS a výzkumů viktimizace, trestné činy spojené s majetkem (krádeže, krádeže automobilů a vloupání) se zdají klesat podle obou souborů dat. U loupežných přepadení je trend podle viktimizačních výzkumů poněkud, ale nijak výrazně, v Evropě klesající (v Severní Americe tento trend má rovněž mírně klesající úroveň). Trend násilných přepadení, která jsou zaznamenána policií, podle ICVS rovněž klesá, v kontrastu k výsledkům CTS.

V datech ICVS není žádný odhad týkající se trendu trestných činů vztahujících se k drogám, protože v těchto trestných činech neexistuje žádná evidentní oběť. Takto, s výjimkou násilí, různé soubory dat obecně nabízejí podobné trendy. Zřejmý rozpor mezi výsledky týkající se násilí se nezdá být objasněn zvýšeným nahlašованиеm těchto trestných činů policii ve viktimizačních údajích. To připomíná skutečnost, že porovnávání viktimizace a násilí je obtížné, ve srovnání s majetkovými trestnými činy. Stojí rovněž za zaznamenání, že některé typy trestné činnosti, jako např. krádeže automobilů, jsou ve velké míře zahrnuty v policejních číslech, protože většina těchto krádeží je oznámena policii.

Z celkového hlediska, „tradiční“ majetkové trestné činy se zdají klesat podle obou souborů dat. Slabě zdokumentovaná oblast ve viktimizačních výzkumech zahrnuje, kromě trestných činů spojených s drogami, trestné činy, které jsou relativně nečetné a proto obtížně analyzovatelné pomocí populačních výzkumů. Mezi tyto trestné činy patří podvod, zpronevěra, uplácení a únos. Podle CTS počet podezřelých ze spáchání těchto trestných činů vzrůstá.

Trestná činnost a systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe v letech 1995-2004

Editoři: Kauko Aromaa
Markku Heiskanen
Překlad: RNDr. Čeněk Novotný
Technická spolupráce: Lucie Černá
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Dáno do tisku: prosinec 2009
Vydání: první
Náklad: 50 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-089-2